T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KARAPAPAK KUŞKAYASI MASALLARININ İŞLEVSELLİĞİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

TUBA BENLİ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK HALK EDEBİYATI BİLİM DALI

TEMMUZ 2015

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Gazi
1926

KARAPAPAK KUŞKAYASI MASALLARININ İŞLEVSELLİĞİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Tuba BENLİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK HALK EDEBİYATI BİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEMMUZ 2015

Tuba BENLİ tarafından hazırlanan "Karapapak Kuşkayası Masallarının İşlevselliğinin Değerlendirilmesi" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / ~~OY ÇOKLUĞU~~ ile Gazi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında Türk Halk ~~Edebiyatı~~ Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Unvanı Adı SOYADI Prof. Dr. Ali YAKICI
Anabilim Dalı, Üniversite Adı Gazi Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi
Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~ .....

Başkan : Unvanı Adı SOYADI Yrd. Doç. Dr. Murat ERSÖZ
Anabilim Dalı, Üniversite Adı Gazi Üniversitesi, Türk Halk Edebiyatı
Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~ .....

Üye : Unvanı Adı SOYADI Yrd. Doç. Dr. Seyfullah YILDIRIM
Anabilim Dalı, Üniversite Adı Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Türk Halk Edebiyatı
Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~ .....

Tez Savunma Tarihi: 15/07/2015

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

.....
Doç. Dr. Nihat YAZILITAŞ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdür Vekili

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Tuba BENLİ

15.07.2015

KARAPAPAK KUŞKAYASI MASALLARININ İŞLEVSELLİĞİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Tuba BENLİ

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Temmuz 2015

ÖZET

Karapapak Kuşkayası Masallarının İşlevselliğinin Değerlendirilmesi adlı çalışma; masalların derlenmesi, yazıya aktarılması ve halk bilimi metinlerinin işlevsellik metoduyla incelenmesi esasına dayanmaktadır. Giriş kısmında çalışma konusunun önemine ve çalışmanın içeriğine yer verilmiştir. İkinci Bölümde Karapapak Türkleri ve Kuşkayası Köyü'nün coğrafî, tarihî, sosyal, kültürel iktisadî yapısı hakkında bilgi verilmiştir. Üçüncü Bölümde masallar genel bir bakışla ele alınarak masal tanımları, masalların özellikleri, masalların menşei, inceleme yöntemleri ve tasnifi üzerine yapılan çalışmalara yer almıştır. Dördüncü Bölümde Karapapak Kuşkayası masallarının genel bir değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu bölümde Karapapak Kuşkayası masallarının özellikleri tespit edilerek masallar sınıflandırılmıştır. Beşinci Bölümde masalların işlevselliği, Altıncı Bölümde Karapapak Kuşkayası masallarının işlevselliği değerlendirilmiştir. Yedinci Bölüm ise derlenen masal metinlerinden oluşmaktadır. Karapapak Kuşkayası masallarının folklor içerisindeki yerini ve işlevselliğinin değerlendirildiği tez Sonuç, Sözlük ve Kuşkayası Köyü'nden Fotoğraflarla tamamlanmıştır.

Bilim Kodu	:	4.041
Anahtar Kelimeler	:	Kültür, Halk Edebiyatı, Masal, İşlev, Karapapak, Kuşkayası Masalları
Sayfa Adedi	:	316
Tez Danışmanı	:	Prof. Dr. Ali YAKICI

EVALUATION OF FUNCTIONALITY OF KARAPAPAK KUŞKAYASI FAIRYTALES

(M.S. Thesis)

Tuba BENLI

GAZI UNIVERISTY

SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES

July 2015

ABSTRACT

Our study is based on collecting fairy tales, putting them into a written form, and studying the folklore contents through the method of functionality. Introduction part includes study the significance of the subject as well as the content of the study. Chapter Two covers brief information on Karapapak Turks, as well as geographical, historical, social, cultural and economic structures of Kuşkayası Village. Chapter Three deals with a general overview of fairy tales, including their definition, general characteristics, origin, and methods of study as well as previous studies regarding their classification. General evaluation of Karapapak Kuşkaya fairy tales is given in Chapter Four. The characteristics of Karapapak Kuşkayası fairy tales are identified and classified in this Chapter. Chapter Five includes functionality of fairy tales, and Chapter Six deals, particularly, with functionality of Karapapak Kuşkaya fairy tales. The texts of collected fairy tales are given in Chapter Seven. Our thesis aiming at identifying the place of Karapapak Kuşkaya fairy tales in the folklore, as well as their functionality is further completed with Conclusion, Glossary and photos taken in Kuşkayası village.

Science Code	:	4.041
Key Words	:	:Culture, Folk literature, Function, Fairy tales, Karapapak, Kuşkayası Fairy tales
Page Number	:	316
Supervisor	:	Prof. Dr. Ali YAKICI

TEŞEKKÜR

Kuşkayası özelinden hareketle masal diyarına bir yolcuğa çıkarak kültür dünyamızın paha biçilmez hazinesi olan masalları ve masalların hayatımıza sunduğu güzellikleri keşfetmek için yola çıktığım çalışmamın hazırlama sürecinde karşılaştığım sorunların çözümünde hiçbir zaman benden yardımını esirgemeyen hocam Prof. Dr. Ali YAKICI'ya, bu çalışmamım vücut bulması için gerekli malzemeyi fedakârca bana sunan Kuşkayası Köyü'nün güzel insanlarına, çalışmalarım sırasında sabrı ve hoşgörüsüyle bana güç katan eşime, sevgileriyle bana güç katan, masal konusuna yönelmemin müsebbibi olan çocuklarıma, her zaman üstümde dualarını hissettiğim anneme ve canım babama sonsuz teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET iv

ABSTRACT v

TEŞEKKÜR vi

İÇİNDEKİLER vii

KISALTMALAR xiii

1. GİRİŞ 1

2. KARAPAPAKLARVE KUŞKAYASI KÖYÜ HAKKINDA GENEL BİLGİLER 7

2.1. Karapapaklar Hakkında Genel Bilgiler 7

2.1.1. Karapapak ve Terekeme Sözcüklerinin Etimolojisi 7

2.1.2. Karapapak Türklerinin Kökeni 7

2.1.3. Karapapakların Anadolu'ya Göçü 8

2.1.4. Karapapak Türklerinin Yerleşim Alanları 10

2.2. Kuşkayası Köyü Hakkında Genel Bilgiler 10

2.2.1. Kuşkayası Köyü'nün Coğrafî Yapısı 10

2.2.2. Kuşkayası Köyü'nün Tarihî Yapısı 11

2.2.3. Kuşkayası Köyü'nün Sosyal, Kültürel ve İktisadî Yapısı 11

3. MASALIN TANIMI, ÖZELLİKLERİ, MENŞEİ, İNCELEME YÖNTEMLERİ VE TASNİF ÇALIŞMALARI 15

3.1. Masalın Tanımı 15

3.1.1. Sözlük ve Ansiklopedilerde Yapılan Masal Tanımları 15

3.1.2. Araştırmacılar Tarafından Yapılan Masal Tanımları 17

3.2. Masalların Özellikleri 20

3.2.1. Şekil Özellikleri 20

3.2.2. Muhteva Özellikleri 21

Sayfa

3.3. Masalların Menşei 22
3.3.1. Tarih Öncesi Görüş(Kablettarih Nazariyesi)-Mitoloji Okulu 22
3.3.2. Tarihî Görüş (Tarihî Nazariye)-Hindoloji Okulu 22
3.3.3. Etnografik Görüş (Etnografik Nazariye)-Antropoloji Okulu 22
3.4. Masal İnceleme Yöntemleri 23
3.4.1.Tarihî Coğrafî Metot / Tarihî coğrafi Fin okulu 23
3.4.2. Psikoanalitik yöntem 23
3.4.3. Antropoloji Yöntemi 23
3.4.4. Vladimir Propp'un Yapısal Anlatı Çözümleme Yöntemi 23
3.5. Masalların Tasnifi 24
3.5.1. Dünya'da Yapılan Tip Tasnifleri 24
3.5.1.1. Antti Aarne'nin Tasnifi 24
3.5.1.2. Stith Thompson'un Tasnifi 26
3.5.2. Türk Masalları Üzerine Tip Tasnifleri 29
3.5.2.1. Eberhard-Boratav'ın Tasnifi 29
3.5.2.2. Walker-Uysal'ın Tasnifi 30
4. KARAPAPAK KUŞKAYASI MASALLARINA GENEL BİR BAKIŞ 31
4.1. Karapapak Kuşkayası Masalları Üzerine Çalışmalar 31
4.2. Kuşkayası Karapapak Masallarının Özelliği 35
4.2.1. Şekil Özellikleri 36
4.2.2. Muhteva Özellikleri 38
4.3. Kuşkayası Köyü'nde Masal Anlatma Geleneği Ve Kaynak Kişiler 39
4.3.1. Derleme Öncesi Yapılan Çalışmalar Ve Derleme Esnasında Karşılaşılan Bazı Zorluklar 39
4.3.2. Kaynak Kişiler Hakkında Bilgiler 40
4.4. Karapapak Kuşkayası Masallarının Sınıflandırılması 47

Sayfa

4.4.1. Karapapak Kuşkayası Masallarının Sınıflandırılması 47

5. MASALLARIN İŞLEVSELLİĞİ 49

5.1. Masalın Eğitici İşlevi 56

5.2. Halk Bilimine Kaynaklık İşlevi 61

5.3. Güldürücü İşlevi 63

5.4. Ana Dili Öğretici/Aktarıcı İşlevi. 65

5.5. Vizyon Kazandırıcı İşlevi 66

5.6. Sosyalleştirici İşlevi 68

6. KARAPAPAK KUŞKAYASI MASALLARININ İŞLEVSELLİĞİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ 73

6.1. Eğitici işlevi 73

6.2. Halk Bilimine Kaynaklık İşlevi 124

6.2.1. Doğum 124

6.2.2. Evlilik 125

6.2.3. Ölüm 128

6.2.4. Halk Hekimliği 129

6.2.5. Misafirlik 130

6.2.6. Avcılık 131

6.2.7. Halıcılık/Kilimcilik 131

6.2.8.Tandır ve Ekmek Yapma 132

6.2.9. Teşi (yün eğirme) 132

6.2.10. Meslekler 132

6.2.11. Renkler 133

6.2.12. Sayılar 136

6.2.13. Dinî Motifler 138

6.2.14. Mitolojik Motifler 139

Sayfa

6.3. Güldürücü İşlevi 146
6.4. Ana Dili Öğretici/Aktarıcı İşlevi 153
6.4.1. Tekrar Grupları 153
6.4.2. Yansıma Sözcükler 155
6.4.3. Konuşma Dili İfadeleri 156
6.4.4. Benzetmeler 159
6.4.5. Atasözleri 159
6.4.6. Deyimler 160
6.4.7. Alkış-Kargış 167
6.4.8. Tekerlemeler 168
6.5. Vizyon Kazandırıcı İşlevi 172
6.6. Sosyalleştirici İşlevi 174
7. MASAL METİNLERİ 177
7.1. Aslan ve Üç Öküz 177
7.2. Geçi ve Yavrıları 177
7.3. Merdane Hanım 178
7.4. Köroğlu 180
7.5. Tembel Kadın 183
7.6. Fatmacık 184
7.7. Cenkeşer 187
7.8. Kâloğlan 190
7.9. Nene ve Horoz 193
7.10. Uyanıh Köse 194
7.11. Kız Sana Yazıh 195
7.12. Gülmercan 198
7.13. Bey Böyrek 203

Sayfa

7.14. Bahtın Gözü 205
7.15.Gırh Gatır Gırh Satır 205
7.16.Sığırcı 208
7.17. Tembel Oğlan 210
7.18. Yel Baba Yün Baba 212
7.19. Zümrüt Guşu 215
7.20. Arvadın Mekiri 217
7.21. Ana Ali Gözü Kız Gözü 218
7.22. Salhım Üzüm 222
7.23. Terzi Gızı 225
7.24. Tirmo 227
7.25. Dev 230
7.26. Bayrahtar 232
7.27. Padişah ile Oğlu 242
7.28. Sultan Hanım 247
7.29. Kâloğlan ve Köse 251
7.30. Çahır 254
7.31. Ebu Hançer 258
7.32. Kâloğlan ve Dayısı 264
7.33. Şahmeran 268
7.34.Camısab 270
7.35.Yedi Dayı 273
7.36. Yılan Oğlan, Güvercin Oğlan 277
7.37. Cırtdan 280
7.38. Sekizcik Galdı 281
7.39. Isırmana Ne Diyeh? 282

Sayfa

7.40. Karpız 282

7.41.Tembel Gız 283

8. SONUÇ 285

SÖZLÜK 291

KAYNAKLAR 295

EKLER 300

Ek-1. Kuşkayası Köyü'nden Fotoğraflar 301

ÖZGEÇMİŞ 316

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklamalar
AaTh	**:** Antti Aarne-Stith Thompson'un The Types of the Folk-tale adlı eseri
bs	**:** Baskı
C	**:** Cilt
çev	**:** Çeviren
EB	**:** Wolfram Eberhard-Pertev Naili Boratav'ın Typen Türkischer Volksmärchen adlı eseri (TTV)
H	**:** Hicri
Hzl	**:** Hazırlayan
M	**:** Miladi
s	**:** Sayfa
vb	**:** Ve benzeri
vd	**:** Ve diğerleri

1. GİRİŞ

Türk milleti, kadim tarihîyle ve zengin kültürüyle dünya milletleri arasında müstesna bir yere sahiptir. Türkler tarihîn her döneminde varlıklarını her zaman güçlü bir şekilde hissettirmişlerdir. Türk milleti gücünü töresinden almıştır. Kültürünün güzelliklerini yaşayarak millî benliğini koruyan Türkler, dünya medeniyetine de büyük katkı sağlamışlardır. Kültürümüzü oluşturan değerlerle hayat bulan ve hayatını sürdüren Türk milleti tarihine ve edebiyatına sahip çıktığı sürece ilelebet yaşayacaktır. Verdiği mesajlarla zaman kavramını aşarak dünden bugüne, bugünden sonsuzluğa seslenen Türk milletinin benliğini muhafaza ettiği sürece ilelebet yaşayacağının vurgulandığı kültürümüzün şaheserlerinden Göktürk Kitabeleri'nde Türk milletinin kendine dönmesi gerekliliği muazzam bir anlatımla ortaya konulmuştur.

Toplumu millet yapan, milleti de yaşatan sahip olduğu değerlerdir. Bir millet kültürünü yaşayarak millî benliğiyle "ben varım" der ve ancak bu sayede sanat ve teknoloji alanında gelişme kaydeder. Bugünü geçmişinin inanç, felsefe, tarih, edebiyat ve dilinden koparmayan milletler kendilerini geleceğe taşırlar. Türk milletinin millî kimliğini meydana getiren değerlerini bulmak için halka doğru gitmek gerekir. Güzelliklerimizi keşfederek öz güvenimizle şanlı tarihimize layık taklitten uzak bir millet olarak kökü geçmişte, gövdesi bugünde dalları istikbale uzanan bir tuba ağacı misali hayat bularak dünya milletleri arasında saygınlığımızı koruyabiliriz.

Halk edebiyatının anlatmaya bağlı türlerinden halk anlatıları halkın içinde doğmuş, şartlara göre değişime uğrasa da hiçbir zaman özünü yitirmemiş, günümüze kadar varlığını sürdürmüş kültür hazineleridir. Destan, efsane, halk hikâyesi ve masal kültür unsurlarının toplum hafızasında canlı tutulmasını ve kolektif şuurun oluşmasını sağlar. Müşterek kültürün ürünleri olan bu halk anlatıları aynı şekilde müşterek kültürün yaşatılmasına da hizmet ederler. Sözlü bellekte yaşayan bu ürünlerin bir kısmı yazıya geçirilmiş, pek çoğu da anlatıcılarının ölümüyle maalesef yok olmuşlardır. Bu yüzden günümüze kadar ulaşan ve toplumun genetiğini barındıran bu halk edebiyatı ürünlerinin kıymetine ve önemine paha biçilemez.

Zengin öğelere sahip efsane, destan, halk hikâyeleri ve masalların incelenmesi ve değerlendirilmesi; Türk milletinin geleneklerini, göreneklerini, yaşam şeklini, eski inanç

sistemlerinin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır. Adaletin ve doğruluğun her daim egemen olacağını, kötülerin cezasız, iyilerin ise mükâfatsız kalmayacağını; hayal dünyasının büyülü ve canlı diliyle anlatan masallar, çocuk-yetişkin her yaş grubuna hitap edecek anlam genişliğine sahiptir.

Teknolojik gelişmelerin sosyal hayata etkisiyle masal dinleyicisinin buna bağlı olarak da masal anlatıcısının sayısının her geçen gün azaldığı bir gerçektir. Bugün masalların yaşamasını sağlayan icra ortamları fonksiyonlarını kaybetmiştir. Masal anlatma geleneğinin üç aktörü olan 'icra ortamı-anlatıcı-dinleyici'den sadece birinin yokluğu diğerlerini etkilemekte, bu üç unsur bir aradayken anlamlı bir bütün oluşturmaktadırMasal anlatma geleneğinin neredeyse yok olduğu bugünlerde masal anaları bir yana, zamanında bu masal analarından masal dinleyerek masal öğrenmiş kişilere ulaşmak bile oldukça güçleşmiştir. Bu anlamda masal derleyicilerine büyük görev düşmekte, geniş bir zamana sahip olmadıklarını bilerek ellerini çabuk tutmaları gerekmektedir. Titiz ve zorlu çalışmalar neticesinde toplanan masalların ne denli kıymetli olduğu aşikârdır. Derlenip yazıya geçirilen bu masalların varlıklarını sürdürmeleri için de yeni mecralara ihtiyaç vardır.

Günümüz insanı, masalların eğlendirme ve hoşça vakit geçirtme özelliğinden uzaklaştığı gibi ahlakî ve kültürel değerleri barındıran masalların eğitici vasfını da görememektedir. Asırlar öncesinden masalların görünürden çok daha derin anlamlar taşıdığını ifade eden Mevlana masallarda nice sırlar ve öğütler olduğunu söylemiştir. Halk edebiyatımız esas alınarak yapılacak çalışmaların kültür dünyamıza büyük katkı sağlayacağı şuurunu vurgulayan Ziya Gökalp ise kendi çalışmalarıyla da bunu ortaya koyarak kendinden sonraki araştırmacılara ışık tutmuştur. İşte tüm bu düşünceler bizi halk edebiyatının yediden yetmişe herkesi büyülü dünyasında soluksuz ilerleyeceği bir yolculuğa çıkaran, sembolik dili doğru anlaşıldığında yaşamın şifrelerini sunan masala yöneltmiştir.

Bu doğrultuda çalışma masal derlemesinden ve derlenen masalların işlevselliğinin ele alındığı bir değerlendirme modelinden meydana gelmiştir. Bunun için birinci aşama olarak daha önce üzerinde çalışma yapılmamış Kuşkayası masallarını yazıya geçirilmiştir. İkinci aşamada folklor ürünlerine işlevsel kuramla yaklaşan Bascom, Mailonowski'nin görüşleri ile Saim Sakaoğlu, Muhsine Helimoğlu Yavuz, İbrahim Dilek ve Ali Yakıcı'nın masal alanındaki çalışmalarından faydalanarak masalların insan hayatındaki karşılığını ortaya koymak adına Mevlana'nın "sır" diye nitelendirdiği masalları daha iyi anlamamızı

sağlayacak işlevler belirlenmiştir. Üçüncü aşamada ise derlediğimiz masal metinlerinin hangi işlevleri yerine getirdiği tespit edilerek bir değerlendirme modeli ortaya konulmuştur.

Derleme ve işlevsellik üzerine kurgulanan çalışmada Kuşkayası masallarının seçilmesinin sebeplerinden biri bu köyün masalları üzerine daha önce çalışma yapılmamış olmasıdır. Bir diğer sebep ise bu masalların Anadolu'ya gelen Karapapak Türklerine ait göç yolunun masalları olmasıdır. Türk dünyasının zengin sözlü kültürüyle donanımlı önemli fertlerinden olan Karapapak Türkleri 19.yy'da yaşadıkları coğrafyadan Anadolu'ya gelmişlerdir. Terekeme Türkleri de denilen Karapapaklar, Kafkasya'nın hâkimiyetinin Osmanlılardan Ruslara geçmesiyle göçe zorlanmışlardır. Bu göçler 1877-78 Osmanlı-Rus Harbi'nden sonra hız kazanmış, Rusların baskı ve sindirme politikası neticesinde bölgede yaşayan Karapapak Türkleri başta Kars, Iğdır, Sivas, Ağrı, Amasya, Erzurum, Muş, Tokat olmak üzere Anadolu'nun muhtelif şehirlerine göç etmişlerdir. Yurtlarından koparılan Karapapak Türkleri, Kafkaslardan Anadolu içlerine masallarını da taşımışlardır. Bu masallar, Anadolu ile Kafkasya'yı birleştirmiş; Türk dünyasının "ortak belleği"nin canlı numunelerini oluşturmuşlardır.

Bu sebeple pek çoğu masal anaları tarafından anlatılmış olan ve Kuşkayası'nda yaşayan Karapapak Türklerinden derlenen kırk bir masal metni üzerine yapılan değerlendirmeler daha önce Kuşkayası masalları üzerine akademik çalışma yapılmamış olmasının yanı sıra bu masalların Anadolu ve Kafkas kültürünün harmanlandığı bir köye ait olması bakımından ayrı bir önem taşımaktadır.

Çalışma; Giriş, Sonuçla birlikte sekiz bölüm ile Sözlük, Kaynaklar ve Fotoğraflardan oluşmaktadır.

Giriş bölümünde; çalışma konusunun önemine ve çalışmanın içeriğine yer verilmiştir.

İkinci Bölümde Karapapak Türkleri hakkında bilgi verildikten sonra Kuşkayası'nın coğrafî, tarihî, sosyal, kültürel ve iktisadî yapısına kısaca değinilmiştir.

Çalışmanın Üçüncü Bölümünde masalın çeşitli tanımlarına, şekil ve muhteva özelliklerine, masalların menşei, inceleme yöntemleri ve tasnif çalışmalarına yer verilmiştir.

Çalışmanın Dördüncü Bölümünde, Karapapak Kuşkayası masallarının genel bir değerlendirilmesi yapılarak Karapapak Kuşkayası masalları ve işlevsellik üzerine yapılan çalışmalar, masalların derlenme şekli ve kaynak kişiler hakkında bilgi verilmiştir. Karapapak Kuşkayası masallarının özellikleri tespit edilmiştir. Anttı Aarne- Stith Thompson'un masal tasnifi doğrultusunda Karapapak Kuşkayası masalları sınıflandırılmıştır.

Çalışmanın Beşinci Bölümünde genel olarak masalların işlevselliğine yer verilmiştir Öncelikle masalların işlevseliği ile kavramsal bilgiler verildikten sonra folklor ürünlerine işlevsel kuramla yaklaşan Bascom, Mailonowski 'nin görüşleri ile Saim Sakaoğlu, Muhsine Helimoğlu Yavuz, İbrahim Dilek ve Ali Yakıcı'nın masal alanındaki çalışmalarından faydalanarak masalların işlevi altı başlıkta toplanarak açıklanmıştır. Bu başlıklar şunlardır: Eğititici İşlevi, Halk Bilimine Kaynaklık İşlevi, Güldürücü İşlevi, Ana Dili Öğretici/Aktarıcı İşlevi , Vizyon Kazandırıcı İşlevi, Sosyalleştirici İşlevi

Çalışmanın Altıncı Bölümünde üçüncü bölümde verilen genel bilgiler doğrultusunda Karapapak Kuşkayası Masalları'nın işlevselliği değerlendirilmiştir. Bu bölümünde derlenen 41 masal metni üzerinde belirlenen işlevler doğrultusunda uygulama çalışması yapılmıştır.

1. Eğitici işlev bölümünde tüm masallar aşağıdaki sıraya göre incelenmiştir.

Masalın Adı
Masalın Anlatıcısının Adı
Masalın Motif Sırası
Masalın Eğitim Açısından Değerlendirilmesi
Masalın Kazandırdığı Değerler

2. Halk Bilimine Kaynaklık İşlevi: Karapapak Kuşkayası Masalları'ndaki halk kültürü unsurları, mitolojik ve dinî motifler belirlenmiştir.

3. Güldürücü İşlevi: Karapapak Kuşkayası masallarındaki mizahî motiflere yer verilmiştir.

4. Ana Dili Öğretici/Aktarıcı İşlevi: Karapapak Kuşkayası masallarındaki tekrar grubu, yansıma kelimeler, konuşma dili ifadeleri, benzetmeler, deyimler, atasözleri, alkış-kargış ve tekerlemeler tespit edilmiştir.

5. Vizyon Kazandırıcı İşlevi: Karapapak Kuşkayası masallarındaki kahraman tipine uygun şahıslara yer verilmiştir.

6. Sosyalleştirici İşlevi: Masal anlatıcılarının masalın toplumdaki yeriyle ilgili görüşlerine yer verilmiştir.

Çalışmanın Yedinci Bölümünde incelemeye esas olan 41 masal metnine yer verilmiştir. Masal metinleri verilirken köyün ağız özelliklerine sadık kalınarak metinlere müdahale edilmemiştir.

Çalışma; Sonuç, Sözlük, Kaynaklar, Fotoğraflar ile tamamlanmıştır.

2. KARAPAPAKLARVE KUŞKAYASI KÖYÜ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

2.1. Karapapaklar Hakkında Genel Bilgiler

2.1.1. Karapapak ve Terekeme Sözcüklerinin Etimolojisi

Karapapak Türkleri için Terekeme kelimesi de kullanılmaktadır Karapapak adının ortaya çıkışı 1503'te Şah İsmail'in Akkoyunlu Hükümdarı Uzun Hasan'ın torunu Elvend İbn Yusuf'u yenmesiyle birlikte Şiiliği resmî ideoloji olarak kabul ettiği döneme rastlamaktadır. Bir görüşe göre; Karapapaklar, Şah İsmail'in babası Şeyh Haydar'ın 12 imama atfen müridlerine giydirdiği 12 dilimli "Taç" adlı kızıl kavuğa karşı çıkarak Dağıstan'da yerleşik "Karabörklü" adıyla anılan Kıpçak/Kuman-Kumuk boyu gibi Sünniliklerini belirtmek üzere "karapapak" giymeye başlamışlar ve "Resm-i Sünni" adlı vergiyi vermişlerdir (Kırzıoğlu, 1972:11) .

Karapapakların diğer bir adı olan Terekeme teriminin kökeni konusunda farklı görüşler vardır. Araştırmacıların büyük çoğunluğu bu terimin Türkmen sözcüğünün Arapçadaki çoğulu olan Terakime'den geldiğini belirterek Terakime kelimesini telaffuzda zorlanan bölge ahalisinin bazı harfleri yutmak suretiyle bunu Terekeme şeklinde telaffuz ettiğini söylemişlerdir (Yılmaz, 2007:8).

Terekeme ifadesi Karapapakların Müslüman olduktan sonra aldıkları bir isimdir. Bu sebeple günümüzde diğer Karapapaklar arasında Terekeme sözü daha yaygın olarak kullanılmakla birlikte bu çalışmanın konusu olan Kuşkayası Köyü'nde ise Karapapak kelimesi kullanılmaktadır. Bu sebeple Kuşkayalıların kullanımını tercih ederek çalışmada Karapapak kelimesini esas alınmıştır.

2.1.2. Karapapak Türklerinin Kökeni

Karapapakların kökeni konusunda araştırmacılar çeşitli görüşlere yer vermektedirler. Bu konuda Türk, Rus, İran, Safevi kaynakları farklı bilgiler içermektedir (Aslan, 2007:25). Rus kaynaklarında Karapapaklar Kazak kökenli gösterilmektedir. Rusça "Tiflisskiye Vedomosti" gazetesinin 14 Ağustos 1830 tarihli nüshasında; Karapapakların 1078'de Gürcü

Kralı II. Georgi devrinde Cigun çayını geçerek şimdiki Kazak bölgesine yerleştikleri iddia edilmiştir. Kazakların Kazak bölgesine 11. yüzyılda göç ettiklerini Rus tarihçisi İvan Şopen de tekrarlamaktadır. Şopen, Kazakları Kıpçakların bir kolu olarak nitelendirmektedir (Tanrıverdi, 2009:2).

Safevi kaynaklarında "Karabörk" denilerek Lezgi ve Şirvanlılardan ayrı gösterilen kavim; Azeri ağzıyla konuşan ve "Dağıstan Terekeme"si denilen Karapapaklardır. Bunların bir kısmı daha sonra Kars ve çevresine göç ederek burayı vatan tutmuşlardır (Bala, 1955:330) .

Fahrettin Kırzıoğlu ise Kazakları Hazarlarla ilişkilendirir. Ona göre; Gence ve Tiflis arasındaki Ağstafa Çayı boyuna "Kazakh" adını verdiren Kazaklar, 626'dan önce Kür boyuna yayılan Hazarlar'ın kalıntılarıdır. Bugün Kars ili, Revan ve Tiflis'ten başka, Kuzey Azerbaycan'ın Kazakh, Gence, Cavanşir, Cebrail, Kuba, Gökçay, Lengeran ve Ağdaş bölgelerinde de kalabalık Kazak Terekemeleri yaşamaktadır (Kırzıoğlu,1998:361).

Faruk Sümer'e göre Karapapak/Terekeme Türkleri Karabağ Türkmenlerindendir. Karabağ'da yaşayan ve otuz iki oymaktan meydana gelen bu topluluk "Otuz iki" diye de adlandırılmaktaydı. Otuz iki'den, Mukaddem, Cevanşir, Ahmedlu, Gökçelü, Karakoyunlu, Ozan gibi ancak birkaç oymak adı bilinmektedir. Sümer'e göre Osmanlı tahrir defterlerinin incelenmesi neticesinde bu topluluğa mensup diğer birçok obanın da adları ve yurtlarını öğrenmek mümkün olacaktır (Sümer, 1992:198).

Bu görüşler ortak bir noktada buluşamadığından Karapapak/Terekeme Türklerinin kökeninin tam olarak nereden geldiği belirlenememekle birlikte yaşam tarzları ve dilleri onların Oğuzlara mensup olduğu görüşünü kuvvetlendirmektedir.

2.1.3. Karapapakların Anadolu'ya Göçü

Karapapakların, kökeni çok eskilere dayanmakla birlikte haklarında yapılan bilimsel çalışmalar pek fazla değildir. Bu çalışma ise Karapapakların halk anlatılarından masallar üzerine yapılması bakımından Karapapakların yaşantısı hakkında bilgiler barındırmaktadır. Çalışmanın Karapapak kültüründen hareketle Türk kültürüne katkı sağlayacağı Züşünülmektedir.

Osmanlı Devleti'nin kuruluş ve yükselme döneminde uyguladığı dışa dönük göç politikası, 18. yüzyılın sonlarında ortaya çıkan toprak kayıplarıyla birlikte boyut değiştirmeye başlamıştır. 19. yüzyılın başlarından itibaren Osmanlı Devleti içe dönük göç hareketleriyle karşı karşıya kalmıştır. Osmanlı Devleti'nin yaşadığı büyük güç kaybı Balkanlarda ve Kafkasya'da hâkimiyetini yitirmesi, buralarda yaşayan Türklerin Anadolu'ya göçünü zorunlu kılmıştır (Tanrıverdi, 2009:97).

1877'de Çarlık Rusyası sıcak denizlere inme politikasını gerçekleştirmek amacıyla Osmanlı Devleti'ne savaş ilan etmiştir. Doksanüç Harbi de denilen bu savaş sonrasında Kuzey Azerbaycan ve Gürcistan'da Türklerin yoğun olarak yaşadığı bölgeler Rusların kontrolüne geçmiştir. Rusya, Kafkasya'yı Türk gruplardan arındırarak Ermenileri bu bölgeye yerleştirme amacındaydı. Bu doğrultuda Ruslar göç, sindirme, asimile politikaları uyguladılar. Türkler, Rus tebaası olmaktansa Anadolu'ya göç etmeyi tercih ettiler. Göç eden halkın büyük çoğunluğunu Karapapak Türkleri oluşturuyordu. Muhacirlerin çoğu Ağrı, Amasya, Çorum, Sivas, Malatya ve Yozgat gibi yörelere yerleşmişlerdir (Tozlu, 2006:95-96).

Ruslar; Deli Petro'nun vasiyetnamesinde işaret ettiği sıcak denizlere inme düşünü gerçekleştirme adına bölgede kalan Türkleri bölmek için her türlü bölücü faaliyette bulundular. Kafkasya'yı tümüyle ele geçirmek için Rus yanlısı kukla hanları ve yöneticileri destekledi̇ler. Türk halkları arasında birliği ve beraberliği bozarak muhalif gruplar yaratmayı amaçladılar. Bunda da büyük ölçüde başarılı oldular (Papakçı, 2010:72).

1917 yılına gelindiğinde ise Çarlık Rusyası İhtilal ile yıkılmış, Bolşevikler iktidara gelmişti. Osmanlı Devleti Bolşeviklerle Brest Litovsk Antlaşmasını imzalamış. Buna göre; Kars ve çevresi Türklere bırakılmıştır. Ancak Cihan Harbi'nden yenik çıkan Osmanlı Devleti Mondros Ateşkes Antlaşmasını imzalayarak 1914'teki Doğu sınırlarına dönmek zorunda kalmıştır. Böylece bölge Ermenilere ve Türklere kalmıştır. Türklere yaşam hakkı tanımayan Ermenilerle bölge halkı arasında kanlı mücadeleler, Türk halkını sindirip bölgeden göçe zorlamaya hatta katliama dönüşmüştür.

1920'li yıllarda Ermeni saldırılarının artmasıyla Karapapaklar Borçalı'dan yola çıkarak Anadolu'ya göç ettiler. Bu göçe "Son Karakaç" adı verilmiştir. Göç esnasında Ermeni güçleriyle sık sık savaşmak zorunda kalan Karapapaklar çetin bir yolculuk sonucu Türkiye'ye girmeyi başarmışlardır. 93 harbinden sonra 1920 de Kafkasya'dan Anadolu'ya ikinci büyük

göç dalgasıyla gelen Karapapaklar ise Kars ve çevresine yerleştiler (Dündar ve Çetinkaya;2004:40-41).

1877 Osmanlı Rus Harbi'nde Osmanlı ordusuna büyük katkıları olan Mihrali Bey önderliğinde Karapapaklar Sivas'ın Kangal kazasına yerleşmişlerdir. Eşkıyalıktan kahramanlığa uzanan destansı hayat hikâyesiyle ayrı bir araştırma konusu olan Mihrali Bey Acıyurt'u, soydaşları ise civardaki köyleri yurt edinmişlerdir. Bu çalışmanın konusu ise Kuşkayası Köyü'ne yerleşen Kafkas göçmenlerinin masalları olmuştur.

2.1.4. Karapapak Türklerinin Yerleşim Alanları

Karapapak Türklerinin coğrafyası mevcut bilgiler ışığında Türkiye, İran ve Kafkasya dâhilindedir. Kuzey Kafkasya'nın Derbent, Gürcistan'ın Borçalı ve Karaçöp; Azerbaycan'ın Kuzey çevresi ile İran'ın Salduz bölgesinde yaşamaktadırlar (Kalafat, 1998:199).

Türkiye'de ise Karapapakların Anadolu ya gelişleri 19. yüzyılın ilk yıllarına rastlamaktadır. Tiflis'in 1801'de Rusya'nın eline geçmesiyle birlikte Karapapaklar Anadolu'ya göçe başlamışlardır. 1877-1878 Osmanlı-Rus Harbi'nden sonra ise bu göçler hız kazanmıştır. Gürcistan'da yaşayan Karapapakların pek çoğu Türkiye'ye göç ederek öncelikle Kars ve Iğdır çevresine yerleşmişlerdir (Kırzıoğlu, 1964:826).

Buralarda yaşayan Karapapaklar harbi takip eden yıllarda içerlere doğru göç ederek Sivas, Ağrı, Amasya, Erzurum, Muş, Tokat ve Yozgat'a yerleşmişlerdir.

2.2. Kuşkayası Köyü Hakkında Genel Bilgiler

2.2.1. Kuşkayası Köyü'nün Coğrafî Yapısı

Sivas ilinin Kangal ilçesine bağlı bir köydür. Sivas iline 101 km, Kangal ilçesine 37 km uzaklıktadır. Tüm yollar asfalttır. Kuşkayası Köyü, İç Anadolu Bölgesi'nde olup güneyinde Mühürkulak Köyü ve Gürün İlçesi yer alır. Köyün doğusunda Akpınar Köyü, Kangal İlçesi, batıda Aşağıhöyük, Yarhisar köyleri ve Kayseri'ye bağlı Pınarbaşı İlçesi, kuzeyde ise Havuz Köyü ve Altınyayla İlçesi vardır. Köy Sivas, Kahramanmaraş, Kayseri üçgeninin ortasında bulunmaktadır.

Köy oldukça yüksek ve düz bir alanda kurulmuş, rakımı1600 metre civarındadır. Köyün etrafı dağ denilemeyecek kadar küçük tepelerle çevrili, bozkır bitki örtüsü hâkimdir. Ancak son yıllarda ağaçlandırma çalışmaları başlamıştır. Köyün ortasından akan küçük bir dere vardır.

Köyün iklimi, karasal iklimdir. Bu durum, tarım faaliyetlerini olumsuz etkilemekte ve kışın günlük hayatı güçleştirmektedir.

Nüfus 2014 yılı verilerine göre 421'dir. Ancak köy nüfusunun neredeyse on katı İstanbul, Ankara, İzmir, Antalya olmak üzere şehir merkezlerinde yaşamaktadır. Yoğun nüfusun köy dışında yaşamasında sulu tarıma geçilememesi, miras yoluyla tarım alanlarının bölünmesi, kışın çetin şartları ve eğitim gelmektedir. Gerek iş gerekse eğitim sebebiyle gurbette yaşayan halk köyüyle irtibatını kesmemekte özellikle yaz aylarında köy nüfusu üç-dört katına çıkmaktadır.

Köyde ilkokul ve ortaokul 1953'ten beri eğitim vermektedir. Köyün hem içme suyu şebekesi hem kanalizasyon şebekesi vardır. Ayrıca Tarım Kredi Kooperatifi ve Sağlık Ocağı köy halkına hizmet etmektedir**.**

2.2.2. Kuşkayası Köyü'nün Tarihî Yapısı

Köy halkı, 93 Harbi sonrası Mihrali Bey önderliğinde Sivas'a göç eden Karapapak/Terekeme Türklerinden oluşmaktadır.

1877-78 Osmanlı Rus savaşları zamanında Osmanlı'nın yanında yer alan Karapapaklar Osmanlı'ya büyük katkılarda bulunmuşlardır. Bu sebeple Osmanlı, onlara istedikleri yere göç etme müsaadesi vermiştir. Karapapaklar, Rusların tebaası olmaktansa adeta hayatı destan olan Mihrali Beyle Tiflis, Dağıstan ve Borçalı'dan Anadolu'ya göç ederler. Kendisi Sivas ili Kangal ilçesinin Acıyurt Köyüne, soydaşları da civardaki Kurtoğlu, Höyüklüyurt, Çiftlikören, Kızıldikme, Akpınar, Yarhisar ve Kuşkayası köylerine yerleşmiştir.

2.2.3. Kuşkayası Köyü'nün Sosyal, Kültürel ve İktisadî Yapısı

Kafkasların sert koşullarından Sivas'ın sert koşullarına gelen Karapapaklar cesur, nüktedan**,** neşeli, hareketli, dışa dönük insanlardır. Bu sebeple köy halkının birbiriyle ilişkileri kuvvetli ve canlıdır. Büyüklere saygı, dürüstlük ve mertlik, sosyal ilişkilerde belirleyicidir.

Karapapaklar arasında onların hayata bakışını anlatan "Düz ol, Allah düziylendir."*(Sen dürüst ol, Allah dürüstün yanındadır.)* sözü çok yaygındır.

Gülmeyi güldürmeyi çok severler. Ayrıca misafirperverlerdir. Misafiri en güzel şekilde ağırlamak isterler. Özel yemeklerinin yanı sıra misafir için kuzu, culuk(hindi), tavuk keserler. Bu ikramlar ev sahibinin şanını gösterir.

Kuşkayası Köyü'nde etnik farklılıklara rastlanmadığı gibi köy halkı birbiriyle akrabadır. Evliliklerin de köy içinden veya yakın köylerden yapılması sebebiyle bu yapı genel olarak kendini korumuştur.

Köy halkı, gelenek görenek ve inançlarına bağlı bir hayat sürdürmektedir. Son yıllarda İstanbul, Ankara gibi büyük şehirlere göçün artması, internet ve televizyonun varlığı tabii olarak köyün kültürünü etkilemiştir. Ancak şu rahatlıkla söylenebilir ki köy yaşamında etkin olan Karapapak kültürüdür.

Köy halkı eğitim öğretime önem vermekte, köyde ilkokul ve ortaokul olması sebebiyle çevre köylerden de, taşımalı öğrenci gelmektedir. Ancak lise eğitimi için çocuklar yatılı okula ya da şehirlerdeki akrabalarının yanına gönderilmektedir. Bu durum da eğitimin önündeki en önemli zorluklardan biri olmakta ve köyden de göçe sebep olmaktadır.

Köy halkının sosyal hayatı yaz aylarında canlanmaktadır. Büyük kentlerden gelenlerle birlikte kültürel yönden bir zenginlik oluşturmakta, düğünler, ev toplantıları, piknikler köyün sosyal hayatını renklendirmektedir.

Yöre halkının iktisadî hayatı tarım ve hayvancılığa dayalıdır. Hayvancılık ve tarım Kafkasya'dan beri Karapapaklar için önemli olmuştur. Özellikle koyunculuk bir mesleğe dönüşmüştür. Koyun ve Kangal köpeği köyün vazgeçilmezlerindendir. Köyün düz yapısı tarıma elverişli olmakla birlikte iklim koşulları ve toprağın türü tarım faaliyetlerini güçleştirmektedir. Genel olarak buğday, arpa, çavdar yetiştirilmekte, sulu tarıma geçilemediği için patates ekimi de sınırlı yapılabilmektedir. Bununla birlikte köyde modern tarım uzun yıllardır yapılmaktadır.

Ayrıca bu yörede yetişen kenger, kangal, keven vb. bitkiler arıcılık için son derece kıymetlidir. Ancak köy halkı arıcılığa ilgi göstermemekte, bu işin üretimini ve ticaretini dışarıdan gelenler yapmaktadır (www.yerelnet.org.tr).

3. MASALIN TANIMI, ÖZELLİKLERİ, MENŞEİ, İNCELEME YÖNTEMLERİ VE TASNİF ÇALIŞMALARI

3.1. Masalın Tanımı

Sözlü kültürümüzün en zengin hazinelerinden masal, zaman ve mekânı aşarak dilden, dile yazılı kültüre kadar ulaşmıştır. Aslı "mesel" sözcüğü olan masal, daha önceki dönemlerde "hikâye", "kıssa", "destan" gibi sözcüklerle de karşılanmıştır. Masal kelimesi XIX. yüzyıldan itibaren kullanılmaya başlanmıştır. Ancak Anadolu'da masal adıyla birlikte "mesel, metel, hikiya, mesele, matal, hikâye, hekâ, heka, hika, hekaya" adları da kullanılmaktadır (Sakaoğlu, 2012: 4).

Türk dünyasında ise masal kelimesi çeşitli adlarla ifade edilmiştir. Azeriler nağıl, Başkurtlar ekiyet, Kazaklar şabur-şabıs, Özbekler ertek, Türkmenler erteki, Kırgızlar at çabu, ve cöö comak, Tatarlar ekiyat/akiyat, Uygurlar çöçek, Kabardinler şapıs, Sahalar olonho ve ostuoroy, Altaylar çörçök, Tuvalar tool, Hakaslar nımah kelimelerini kullanmışlardır (Dilek, 2007: 17).

Masal kavramını, birçok Türk ve yabancı araştırmacı tanımlamıştır. Bu tanımlardan bazıları birbirine benzemekte bazıları birbirini tamamlamakta bazıları ise birbirinden oldukça farklıdır.

Türkiye'de masal konusuna yönelimle birlikte bu türün çeşitli özelliklerini öne çıkaran birçok tanım ve açıklama yapılmıştır. Dünden bugüne masal kavramına bakışın daha iyi anlaşılarak mukayese yapabilme adına sözlük ve ansiklopedilerdeki tanımlara, açıklamalara bakmanın yararlı olacağını düşünüyoruz.

3.1.1. Sözlük ve Ansiklopedilerde Yapılan Masal Tanımları

XI. yüzyılın ikinci yarısında kaleme alınan ve Türk edebiyatının ilk sözlüğü olan Divan ü Lûgati't-Türk'te hikâye karşılığı olarak "ötkünç/ötükünç (ötükünç ötkündi-hikâye söyledi)" kelimesi kullanılmıştır (Kaşgarlı Mahmut, 1998: 161).

Ahmet Vefik Paşa Lehçe-i Osmânî' adlı eserinde masal için; "Mesel, hâlâ hikâye, dâsitân, menkabe manasına fikra ve kaziyyeden gayri." tanımın yapmıştır (Sakaoğlu,2012:1).

Muallim Naci "Lügat-i Naci" adlı eserinde "mesel" maddesinde masala, "Dâsıtân, kıssa-i meşhûre. Masal bundan muharreftir." şeklinde bir tanım getirmiştir (Naci,1995:714).

Şemseddin Sami, "Kamûs-ı Türkî"de "mesel" maddesinde şu tanımı yapmıştır: "Adâb ve ahlâk ve nasâyihe müteallik küçük hikâye. Masal bundan galattır" (Sami, 1995:1288).

Mustafa Nihat Özön, Resimli Türk Dili Sözlüğü'nde ; "Olağanüstü olaylar hikâyesi, boş ve yalan söz." şeklinde masalı tanımlamaktadır (Özön ,1979:556).

Ferit Devellioğlu da "Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat" adlı sözlüğünde masalı "Terbiye ve ahlaka faydalı, yararlı hikâye" şeklinde tanımlar (Develioğlu,1997:625).

İslâm Ansiklopedisi'nin masal maddesinde şunlar yazılıdır: "Aslında iştikakına göre Habeşçe mesl, messâle; Aramice masla ve İbranice masal gibi mukayese ve karşılaştırma ifade eder" (1960: 120).

Yeni Türk Ansiklopedisi'nde masal; "Masal olağanüstü, olağandışı ve hemen hemen tamamı hayalî olaylara ve kahramanlara yer veren halk hikâyeleri, sözlü anonim halk edebiyatının bir türüdür" (1985: 2216) şeklinde verilmiştir.

Yeni Rehber Ansiklopedisi'nde masalın tanımı şöyledir: "Günlük hayattan sıyrılarak, insanların muhayyilelerinde tabiat ve gerçek dışı âlemde yaşattığı kahramanların hikâyesi, sözlü nesir türü" (1994: 276).

Türk Dil Kurumu "Türkçe Sözlükte masal tanımı ise şöyledir: "1. Genellikle halkın yarattığı, hayale dayanan sözlü gelenekte yaşayan çoğunlukla insanlar, hayvanlar ve cadı, cin, dev, peri vb. varlıkların başından geçen olağanüstü olayları anlatan edebî tür. 2. mec. Boşuna söylenmiş söz" (2010:163).

Bu tanımlarda görüldüğü üzere sözlükler masalın kelime anlamını vermekte olup masalın muhteva ve şekil özelliklerini açıklamamaktadır. Masala yönelik bilimsel çalışmaların başlamasıyla bu konuda araştırma yapan bilim adamlarının masal tanımları bu kavramı daha anlaşır şekilde açıklamaya yöneliktir.

3.1.2. Araştırmacılar Tarafından Yapılan Masal Tanımları

Türk kültür hayatına metodolijik bakışıyla değerlerimizi ortaya çıkaran Ziya Gökalp: "Masal, perileri ve devleri muhtevi olsun olmasın, zamanı ve mekânı muayyen olmayan, esrarengiz bir muhitte cereyan eden hikâyelerdir."derken (Filizok, 1991:24) "Türkçülüğün Esasları" adlı eserinin "Estetikte Türkçülük" bölümünde ise, "Halk Edebiyatı ne gibi şeylerdir?" sorusunu şu şekilde cevaplar: "İlkin, masallar, fıkralar, efsaneler, yiğitlik öyküleri (menkıbeler), mitler; ikinci olarak atasözleri, bilmeceler; üçüncü olarak maniler, koşmalar, destanlar, ilahiler; dördüncü olarak Dede Korkut Kitabı, Âşık Kerem, Şah İsmail, Köroğlu gibi öykülerle cenknameler; beşinci olarak Yunus Emre, Kaygusuz, Karacaoğlan, Dertli gibi tekke ve saz ozanları, altıncı olarak Karagöz ve Nasrettin Hoca gibi canlı edebiyatlar" (Gökalp ,1997: 124).

Pertev Naili Boratav, "100 Soruda Türk Halk Edebiyatı" adlı eserinde masalı "Nesirle söylenmiş, dinlik ve büyülük inanışlarından ve törelerden bağımsız, tamamıyla hayal ürünü, gerçekle ilgisiz ve anlattıklarına inandırmak iddiası olmayan kısa bir anlatı." olarak tanımlamaktadır (Boratav, 1969:80).

"Gümüşhane Masalları"nda sözlük maddeleriyle birçok yerli ve yabancı araştırıcının tanımına yer veren Saim Sakaoğlu; "Kahramanlardan bazıları hayvanlar ve tabiatüstü varlıklar olan, olayları masal ülkesinde cereyan eden, hayal mahsulü olduğu halde dinleyenleri inandırabilen bir sözlü anlatım türüdür." demektedir (Sakaoğlu, 1973: 5).

Naki Tezel masalı "Hepimizin, henüz şuur ve idrakimizin yavaş yavaş teşekkül etmeğe ve bize etrafımızı tanıtmağa başladığı sıralarda, hatta ondan sonra da zevkle dinlediğimiz hikâyelerin adı." şeklinde tanımlamaktadır (Tezel,2013:7).

Ensar Aslan masalı "Kendisine ait kavramları ve anlatım dili ile olağan ve olağanüstü olayları anlatan eğitici nitelikli, geleneksel ve kolektif karakter taşıyan nesir ürünleri." diye ifade eder (Aslan, 2010:278).

Eflatun Cem Güney: "Masallar, toplumun hayal gücüyle yaratılmış sözlü verimlerdir. Masallar, insanoğlunun istediği, hayal ettiği şeylere ulaşma çabasından doğmuştur. Bu olağanüstü

istekleri gerçekleştirmek için başka bir dünya ve olağanüstü nitelikleri kendinde toplayan yaratıklar ister. İşte, o dünya, halkın yarattığı masal kahramanlarıdır" (Güney, 1954: 15).

Bilge Seyidoğlu ise masalı "Halk arasında yüzyıllardan beri anlatılmakta olan ve içinde olağanüstü olayların bulunduğu bir varmış bir yokmuş gibi klişe bir anlatımla başlayan, belli bir uzunluğu olan, sonunda yedi içti muratlarına erdiler yahut onlar erdi muratlarına biz çıkalım kerevetine, gökten üç elma düştü biri anlatana, biri dinleyene, biri de bana gibi belirli sözlerle sona eren, zaman ve mekân kavramlarıyla kayıtlı olmayan bir sözlü anlatım türü." şeklinde açıklamıştır" (Seyidoğlu, 1986: 149).

Umay Günay, Elazığ Masalları adlı çalışmasında, masala "Birçok araştırmacının kabul ettiği gibi sadece çocukları eğlendirmek için anlatılan bir edebî tür değil, aynı zamanda okur-yazar olmayan halk için roman ve hikâye niteliğindedir." açıklamasını getirmiştir (Günay,1993:2).

Şükrü Elçin, "Halk Edebiyatına Giriş" adlı eserinde masalı; "Bir zaman içinde, köklü geleneğe bağlı, kolektif karakter taşıyan, hayalî-gerçek, mücerret- müşahhas, maddî- manevî birtakım konu, macera, vak'a, problem, motif ve unsurlar, nesir dili ile vakit geçirmek, insanları eğlendirirken terbiye etmek düşüncesinden hareketle hususi bir üslupla anlatılır veya yazılır." şeklinde açıklamıştır (Elçin,1986: 369).

Ali Berat Alptekin de, "Taşeli Masalları" adlı çalışmasında masal için "Nesirle söylenmiş, dinleyicileri inandırmak gibi bir iddiası bulunmayan, hayal ürünü olan nesir şeklindeki anlatmalardır." tanımını yapar (Alptekin, 2002:11).

Esma Şimşek, "Yukarıçukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması" adlı çalışmasında masal için şu tanımı yapar: "Masallar, içerisinde olağanüstü kahramanlıkların ve hadiselerin geçtiği klişe bir sözle başlayıp, yine klişe bir sözle biten dinleyiciyi inandırmak gibi bir iddiası olmayan ve umumiyetle nesir şeklinde söylenen hayal mahsulü türlerdir" (Şimşek, 2001:3).

Doğan Kaya, "Ansiklopedik Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü"nde masalı; "Hadiseleri muhayyel bir dünya da cereyan eden, kahramanları insan; kimi zaman da hayvan ve olağanüstü varlıklar olan, dinleyenleri eğlendiren ve bu arada eğiten, gerçeği birtakım remz

ve sembollerle gerçeküstü kalıplara sokarak yansıtmaya çalışan mensur anlatım türü." şeklinde tanımlar (Kaya, 2007: 488).

Attila Özkırımlı'ya göre masal, "Genellikle yaratıcısı bilinmeyen ve ağızdan ağza sürüp gelen, olağanüstü, düş ürünü olaylarla örülü anlatı türüdür" (Özkırımlı, 1992: 814).

Nedim Bakırcı'ya göre ise masal, "Olayları bilinmeyen bir zamanda geçtiği hâlde mekânı bazen belli olan bazen belli olmayan, kahramanlarından bazıları hayvanlar, tabiatüstü varlıklar ve insanlar olan, hayal mahsulü olduğu hâlde dinleyenleri inandırıp düşündüren, anlatılan yerin sosyal hayatından izler taşıyan, bazen sonunda konuya uygun bir darb-ı mesel bulunan bir sözlü anlatım türüdür" (Bakırcı, 2006: 23).

Ignacz Kunos masalla ilgili olarak: "Masallar hem eski zamanların dinini ve bu dinlerin nasıl olduklarını hem de geçmişte yaşayanların edebiyatlarını, yargılarını, yazılmış tarihlerden fazla anlatır. Masal dediğimiz şey her milletin dönem aynasıdır. Bu aynaya bakacak olursak, hem eski zamanların ahlakını da görmüş oluruz." şeklinde açıklamada bulunmuştur" (Kunos, 1994: 88).

Stith Thompson ise masalı şöyle tanımlamıştır: "Belirli bir uzunlukta bir takım motiflerden ve epizotlardan oluşmuş bir edebî şekil. Olay gerçek olmayan bir dünyanın bilinmez bir yerinde geçer; belirli karakterleri olmayan, fakat şaşırtıcı olaylarla dolu bir anlatım şeklidir" (Taner, 1988: 167).

"Kenneth W. Clark ile eşi Mary W. Clark ortak hazırladıkları kitaplarında masal kavramını şöyle açıklamışlardır: "Olağanüstü karakterlerin ve yaratıkların gerçeküstü dünyasına şöhret ve talih kazanan sıradan kahramanları ve olağanüstülükleri içine alan nesirlerdir" (Sakaoğlu, 2012: 3).

Bütün bu tanımların ışığında bizim masal tanımımız ise şöyledir: "Olağanüstü niteliklere sahip kahramanları olan, kahramanlarından bazıları tabiatüstü varlıklar, insanlar ve hayvanlar olan gerçek hayattaki iyiliğin ve kötülüğün hayal gücüyle yorumlandığı, zaman ve mekân kavramının sınırlarının sınırsızlığa dönüştüğü, insanlığın ve içinden çıktığı toplumun sırlarını barındıran, etkisini ve gücünü bugünlere taşıyabilen, dinleyini sihirli dünyasına çeken sembolik bir dile sahip sözlü anlatım türüdür."

3.2. Masalların Özellikleri

3.2.1. Şekil Özellikleri

1. Masallar çoğunlukla mensur olmakla birlikte az da olsa manzum masallar da vardır. Ziya Gökalp'in Küçük Hemşire ve Kolsuz Hanım masallarını manzum masallara örnek verebiliriz.

2. Masalların adı genellikle anlatıcı ya da masalın derleyicisi tarafından verilmektedir. Aynı masal farklı yörelerde değişik isimlerle anlatılabilir.

3. Masallar uzun anlatı türlerindedir. Masallar destan ve halk hikâyesinden kısa, efsanelerden ise daha uzundur. Usta masal anlatıcılarının birkaç gece anlattığı masallar vardır. Hayvan masalları ve mizahî masallar ise daha kısadır.

4. Masallar halk edebiyatının atasözü, deyim, dua, beddua, mani bilmece türkü vb. türlerinin örneklerinin de olduğu anlatılardır. (Bakırcı, 2001: 26- 27).

5. Masallar halkın muhayyilesinden çıkan anlatı türleri olduğundan sade, anlaşılır bir dile sahiptir. Masallar anlatıldığı yörenin ağız özelliklerini taşırlar.

6. Masallar başlangıç, geçiş ve bitiş olmak üzere üç bölümden meydana gelir. Bu bölümler "masal başı, tekerleme ya da döşeme," "masalın kendisi, olay", ve "masal sonu, bitiş, üç elma, ya da dilek" şeklinde araştırmacılar tarafından değişik şekillerde isimlendirilmiştir (Tezel, 1971:5).

7. Masalların başlangıç, geçiş ve bitiş bölümlerinde kullanılan kalıplaşmış sözler (formeller) vardır. Ayrıca masal metinlerinin içinde benzer durumlar için kullanılan çeşitli formel ifadeler vardır.

8. Masallarda güzeller ve çirkinler kalıp ifadelerle tasvir edilirler.

9. Bir masal metninde iç içe geçmiş birden fazla masal metnine rastlanabilmektedir.

10. Masallar genellikle "-mişli geçmiş zaman" veya "geniş zaman" ile anlatılır.

11. Masallarda karşılıklı konuşmaların geçtiği diyalog bölümleri vardır.

3.2.2. Muhteva Özellikleri

1. Masallarda iyiler kazanır, mükâfatlandırılır, kötüler kaybeder ve cezalandırılır. Genellikle masallar mutlu sonla biter.

2. Masal olağanüstülükler üzerine kuruludur. Dolayısıyla masalda geçen olaylar, mekânlar, kahramanlar olağanüstü özellik taşır.

3. Masal kahramanları normal insanlar olduğu gibi olağanüstü özelliklere sahip insanlar da olabilir. Hayvanlar ve cadı karı, dev, cin, peri, peri kızı, ejderha, zümrüdü anka vb. hayalî varlıklar da birer masal kahramanıdır. Masal kahramanlarının genellikle özel isimleri yoktur. Kahramanlar, padişah, vezir, değirmenci, cadıkarı, kocakarı, oduncu, çoban gibi bir şahsı ifade etmeyen isimler alırlar.

4. Masallarda kimi zaman İstanbul, Hint, Yemen, Çin ya da masal anlatıcısının kendi yaşadığı yerin adının geçmesine rağmen genel olarak mekân belirsizdir. Olayların "Işıklar ülkesi, Karanlıklar ülkesi, Kaf Dağı gibi masal ülkesi diyebileceğimiz hayalî yerlerde geçtiğini söyleyebiliriz.

5. Masallarda şekil değiştirme, cinlerle, perilerle, devlerle, hayvanlarla konuşma gibi olağanüstülüklerin olduğu motifler mevcuttur.

6. Masalların sembolik bir yapısı vardır ve bazı tipler belli özellikleri sembolize eder. Örneğin; tilki, kurnazlığı, Kâloğlan, akıllılığı; üç oğlanın ya da üç kızın en küçüğü, iyiliği, akıllılığı, doğruluğu; Köse, ikiyüzlülüğü; üvey anne, kötülüğü sembolize eder. Masalların öğretici yönü vardır. Ders verme özelliği hayvan masallarında daha öne çıkmaktadır.

7. Masallarda inanışlar, akrabalık ilişkileri, doğum, evlilik, ölüm, büyüklere saygı, acıma, inanışlar gibi halk kültürünün özelliklerini görebiliriz.

8. Kimi zaman masal, anlatıcısının hayatından izler taşır.

9. Masal kahramanları zorluklarla ve kötülerle mücadele ederek imkânsızı başarmak zorundadır. Bu yolculukta onların olağanüstü güçlere sahip yardımcıları vardır.

10. Masallarda güzel-çirkin, iyi-kötü, cimri-cömert, mert-namert zengin fakir gibi zıtlıklar mevcuttur.

3.3. Masalların Menşei

Boratav Folklor ve Edebiyat 2'de Batı'da masalla ilgili araştırmaların başlangıcını Eloi Johanneau 1807 tarihli "Halk Masalları Hakkında Mülahazalar"ı ve Wackenaer'in 1826 tarihli "Perrsult'a affedilen Peri ve Següzeşt Masallarının Menşeleri Hakkında Mektub"u ile başlatır. Masal üzerine başlayan araştırmalar daha da hız kazanarak Almanya'da Grimm kardeşlerden İtalya, Sicilya, İspanya, Afasaniev'in Rus Hikâyeleri külliyatıyla İslav memleketlerinde, 1863'te de Fransa'da başlar (Dilek, 2007: 19).

19. yüzyıl başlarında başlayan bilimsel çalışmalar bütün dünya da hem metin hem de teorik çalışmalarla devam etmiştir. Masalların kaynağı konusu gündeme gelince genellikle üç dönem ve her biriyle ilgili birkaç ad kullanılır.

3.3.1. Tarih Öncesi Görüş(Kablettarih Nazariyesi)-Mitoloji Okulu

"Güneş Mitolojistleri" adı da verilen mitoloji Okulu Max Müller tarafından ortaya atılmıştır. Bu görüş masalların kökünü Hint mitolojisine (vedalarına) bağlar. Bu görüşün savunucuları G.Grimm ile Dasent'tir (Dilek, 2007: 19).

3.3.2. Tarihî Görüş (Tarihî Nazariye)-Hindoloji Okulu

Bu görüşün bilimsel anlamdaki ilk temsilcisi Sylvestre de Sacydir. De Sacy masalların kaynağını Hindistan olarak göstermekle birlikte Hint Vedalar yerine Türkçede "Kelile ve Dimne" olarak bilinen Pançatantraları (Beş Kitap) yerleştirir. Bu sahada ilmî olarak ilk defa Sylvestre de Sacy uğraşmakla birlikte görüşü sistemleştiren Theodor Benfey'dir (Dilek, 2007: 19).

3.3.3. Etnografik Görüş (Etnografik Nazariye)-Antropoloji Okulu

Edward Taylor tarafından ileri sürülen bu görüşü Andrew Lang sistemleştirmiştir. Bu görüşe sahip Taylor, Lang ve Lennan'a göre masallar mitolojilerin değil, medenî hayatın artıklarıdır. "Tüm insanlar aynı kültür sahalarından geçerek aynı gelişim sürecine sahip oldukları için farklı yerlerde birbirinden bağımsız benzer masallar meydana getirebilirler." görüşünü savunurlar (Sakaoğlu, 2012: 8).

3.4. Masal İnceleme Yöntemleri

3.4.1.Tarihî Coğrafî Metot / Tarihî coğrafi Fin okulu

Finlandiya başta olmak üzere Danimarka, İzlanda, Norveç ve İsveç gibi İskandinav ülkelerindeki halk bilimi çalışmaları sonucu ortaya çıkmıştır. Bu okulun kurucusu Julius Krohn (1835-1888) dur. Julius Krohn'un erken yaşta ölümüyle yarım kalan çalışmalarını oğlu Kaarle Krohn (1863-1933) tamamlanmıştır. Bir halk edebiyatı ürününün epizotlarına ve motiflerine ayırarak inceleme, dünya daki başka benzerleriyle karşılaştırma, varyantları coğrafî ve kronolojik bir sıraya koyma ve bu yolla orijinal olanı tespit etme üzerine kurulu bu yöntem, Julius ve Kaarle Krohn'dan sonra Alex Olrik, Aantti Aaarne ve Stith Thompson tarafından geliştirilmiştir (Dilek, 2007: 20) .

3.4.2. Psikoanalitik yöntem

Bu yöntemde Freud'un ortaya koyduğu görüşler esas alınarak metin veya metnin belli bölümleri psikolojik açıdan incelenir. Kuramın öncüleri Freud, Wundt ve Jung gibi psikologlardır. Onlara halk bilimi ürünlerinin kaynağını insanın düş, imge, hülya gibi psikolojik kavramlarla ve çoğunlukla da insanın cinsel içgüdüsüyle açıklamaktadırlar. Wilhelm Wundt'un 1912 yılında yayımladığı "Milletlerin Psikolojisi", Sigmund Freud'un 1900 yılında yayımladığı "Rüyaların Yorumları" adlı eserleriyle halk bilimi ürünlerinin psikolojik olarak tahlili metodu ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu metot halk bilimi çevrelerinde edep dışı ve ahlaka aykırı bulunduğu için kabul görmemiştir (Dilek, 2007: 20).

3.4.3. Antropoloji Yöntemi

Bu metot halk bilimi ürününün anlatıcısı, geleneğin ortaya çıkması, gelişmesi ve dinleyici unsurlarını dikkate alır. Yani sabit metnin içinde yaşadığı canlı ortamı da inceleme üzerine kuruludur (Dilek, 2007: 20).

3.4.4. Vladimir Propp'un Yapısal Anlatı Çözümleme Yöntemi

Rus halk bilimcisi Propp Antti Aarne'nin masallardaki kişiliklere ve muhtevaya göre yaptığı tasnifi yanlış bularak bunların değişken olduğunu, kalıcı olanın ise eylem olduğu

savından yola çıkarak masallardaki sabit ve değişken unsurları ortaya koymuştur. Ona göre masallarda otuzbir tane sabit unsur "fonksiyon" vardır. Propp bu metodu olağanüstü masallara uygulamış ve onların yapısının değişmezliğini ortaya koymaya çalışmıştır (Dilek, 2007: 20) .

3.5. Masalların Tasnifi

Masalların sınıflandırılmasıyla ilgili çalışmalar sonucunda dünyada ve Türkiye'de tip tasnif katalogları hazırlanmış, tip ile ilgili çeşitli tanımlar ortaya konmuştur. "Taşeli Masalları"nda tip ile ilgili çeşitli tanımlara yer veren Ali Berat Alptekin; "Tip kelimesinin aslı Latince 'typus' kelimesidir." der. Günümüze kadar Türkiye'de masal tipleri üzerine çalışılmış olmasına rağmen tip hakkında derli toplu bilgi verilmediğini ifade ederek şunları söyler: "Tip, bağımsız olarak var olabilen geleneksel bir masaldır. Tip tam bir masal olarak karşımıza çıkabilir. Fakat az da olsa bir masal birden fazla tipin birleşmesiyle de meydana gelebilir. Bu da masalı anlatanın bir masalı, birkaç masalla birleştirerek anlatmasından ileri gelmektedir. Bir masal başka bir masalla birlikte anlatılsa bile masal tip özelliğini kaybetmez. Tip anlamının olabilmesi için başka masala ve masallara ihtiyaç göstermez. Tip içerisinde birden fazla motif bulunabilir, fakat asıl halk masallarında birden fazla motif mutlaka bulunur. Hayvan masalları ise genellikle tek motiftir"(Alptekin, 2002: 53).

Masalların sınıflandırılmasıyla ilgili ilk çalışma J. G. Von Hahn'a aittir. 1864'te Leipzig'te iki cilt olarak neşredilen bu eser daha sonra hazırlananlara nispeten oldukça basit kalmıştır. Masalların tasnifiyle ilgili ilk sistemli çalışma Kaarle Krohn'un isteği üzerine Antti Aaarne, Oscar Heckeman, Alex Olrik, Johannes Bolte ve C.W. von Sydow tarafından hazırlanmıştır (Dilek, 2007: 21).

3.5.1. Dünya'da Yapılan Tip Tasnifleri

3.5.1.1. Antti Aarne'nin Tasnifi

Masalların tip tasnifi dünya da ilk defa Antti Aarne yapmıştır. Aarne masalları üç grup halinde ele almış ve sonra bunları daha alt bölümlere ayırmıştır. Bu sınıflama aşağıdaki gibidir (Alptekin, 2002: 53).

I. Hayvan Masalları (1-299)

1-99 : Vahşi Hayvanlar

100-149 : Vahşi Evcil Hayvanlar

150-199 : Vahşi Hayvanlar ve İnsan

200-219 : Evcil Hayvanlar

220-249 : Kuşlar

250-274 : Balıklar

275-299 : Öteki Hayvanlar

II. Asıl Halk Masalları (300-1199)

A. Sihirli Masallar

300-399 : Tabiatüstü Rakip

400-459 : Tabiatüstü veya Sihirli Zevce veya Diğer İlgili Kimseler

460-499 : Tabiatüstü Vazife

500-599 : Tabiatüstü Yardımcı

600-649 : Tabiatüstü Eşya

650-699 : Tabiatüstü Muktedir Olma veya Bilme Hali.

700-749 : Diğer Tabiatüstü Haller.

B. Efsane Tarzındaki Masallar (750-849)

C. Kısa Hikâye Tarzındaki Masallar (850-999)

D. Aptal Dev Masalları (1000-1199)

III. Fıkralar (1200-1299)

1200-1349 : Edepsizlik

1350-1439 : Evli Kimselerin Latifeleri

1440-1524 : Kahraman Olan Bir Kadının latifeleri

1525-1874 : Kahraman Olan Bir Erkeğin Latifeleri

1525-1639 : Kurnaz Adam

1640-1675 : Tesadüf Suretiyle Mutluluk

1675-1724 : Aptal

1725-1874 : Papazların Latifeleri

1875-1999 : Yalan Masalları

3.5.1.2. Stith Thompson'un Tasnifi

Aarne'nin tasnifi ölümünden sonra 10'a yakın ülkenin masallarına uygulanmıştır. Bu tasnifin geniş bir kitleye tanıtılmasında Oscar Hackman'ın büyük rolü olmuştur. Thompson, Aarne'nin tip katalogunu genişleterek milletlerarası bir hüviyete kavuşmuştur. Thompson tip katalogunu hazırlarken Eberhard-Boratav'ın hazırlamış olduğu TTV ve Türkiye dışındaki Türklerin masallarını da incelemiştir. İki katalog arasındaki fark ve benzerliklerin daha iyi anlaşılabilmesi için adı katalogun başlıklarını Aarne de olduğu gibi aşağıya alıyoruz (Alptekin, 2002: 54).

I. Hayvan Masalları (1-299)
1-99 : Vahşi Hayvanlar
1-69 : Tilki (Bazen çakal):Akıllı Hayvanlar
30-35 : Çukurun İçinden Kurtuluş
70-99 : Tilkinin Dışındaki Diğer Vahşi Hayvanlar
100-149 : Vahşi ve Evcil Hayvanlar
150-199 : Vahşi Hayvanlar ve İnsan
200-219 : Evcil Hayvanlar
220-249 : Kuşlar
250-274 : Balıklar
275-299 : Diğer Hayvanlar ve Objeler.

II. Asıl Halk Masalları (300-1199)
A. Sihir Masalları (300-749)
300-399 : Tabiatüstü Rakip
300-399 : Devin Yenilişi
400-459 : Tabiatüstü veya Sihirli Zevce veya Diğer İlgili Akrabalar
400-424 : Karı
425-449 : Koca
450-459 : Erkek veya Kız Kardeş
460-499 : Tabiatüstü Vazifeler
460-462 : Sorular
500-599 : Tabiatüstü Yardımcılar
500-503 : Yün Eğiren Kadınlar

505-508 : Müteşekkir Ölü

500-559 : Yardımcı Hayvanlar

560-699 : Sihirli Objeler

560-568 : Kahramandan Sihirli Nesneler Çalınır Fakat O Bunları Geri Alınmasını Zorla Sağlar.

610-619 : Sihirli Çareler

650-699 : Tabiatüstü Kabiliyet ve Malamut

700-749 : Diğer Tabiatüstü Masallar

705-712 : Karıyı veya Evlenmemiş Kişiyi Sürgüne Göndermek

B. Dinî Masallar (750-849)

750-779 : Tanrı Mükâfatlandırır ve Cezalandırır.

780-789 : Gerçek Gün Işığına Çıkar

800-809 : Cennetteki İnsan

810-814 : Şeytan İnsana Söz Verir

C. Romantik Masallar (850-999)

850-869 : Prensle Evlenir

870-879 : Genç Kız veya Kadın, Kahraman Prensle Evlendirilir.

880-899 : Sadakat ve Masumiyet

900-904 : Kurnaz Karı İyi bir İnsan Olur

920-929 : Nükteli Hareket ve Sözler

930-949 : Kader Masalları

950-969 : Hırsız ve Katiller

970-999 : Diğer Romantik Masallar

D. Aptal Dev Masalları (1000-1199)

1000-1029 : İş Konusu

1030-1059 : Ademoğlu ve Dev Ortaklık Kurar

1060-1114 : Dev İnsan Mücadelesi

1115-1129 : Kahramanı Öldürme Teşebbüsü

1145-1154 : Korkutulan veya Dehşete Düşürülen Dev

1170-1199 : İnsan Ruhunu Şeytan Satar

III. Şakalar ve Anekdotlar (1200-1999)

1200-1349 : Mankafa Hikâyeleri
1350-1379 : Evlilik Hikâyeleri
1380-1404 : Akılsız Karı ve Koca
1405-1429 : Aptal Adam ve Hanımı
1430-1439 : Aptal Çiftçiler
1440-1449 : Kadınlar Hakkında Hikâyeler
1450-1474 : Bir Karıya Bakmak
1475-1499 : Yaşlı Bakireler Hakkında Fıkralar
1500-1524 : Diğer Anekdotlar ve Kadın
1525-1640 : Erkekler Hakkında Hikâyeleri
1640-1674 : Şanslı Kazalar
1675-1724 : Aptal Adam
1725-1774 : Mezhepler, Dinler ve Vaizler Hakkında Şakalar
1725-1774 : Vaizin İhaneti
1775-1799 : Papaz ve Zangoç
1800-1849 : Dinî Emirler Hakkında Diğer Şakalar
1800-1809 : Günah Çıkarma Hücreleri Hakkında Şakalar
1850-1874 : Diğere Halk Grupları Şakaları
1875-1889 : Yalan Masalları
1890-1999 : Avcı Masalları

IV. Formülle Başlayan Masallar (2000-2399)

2000-2199 : Zincirleme Masalları
2000-2013 : Numaralara veya Objelere Dayanan Masallar
2019-2020 : Evliliği içine Alan Masallar
2025-2028 : Bir Şeyi Yemeyi İçine Alan Zincirler
2200-2249 : Hileli Masallar
2250-2299 : Bitmemiş Masallar
2300-2399 : Diğer Zincirleme Masallar

3.5.2. Türk Masalları Üzerine Tip Tasnifleri

3.5.2.1. Eberhard-Boratav'ın Tasnifi

Wolfrom Eberhard ile Pretev Naili Boratav 2500 masal metnini inceleyerek 378 tip tespit etmişlerdir. Ancak, bugün bu tip sayısı 500'ü çoktan aşmıştır (Alptekin, 2002: 57).

A. Hayvan masalları	1-22
B. Hayvan ve insan masalları	22-33
C. Hayvan veya bir ruh bir insana yardım eder	34-82
Ç. Tabiatüstü bir ruh veya hayvanla evlenme	83-109
D. İyi ruhla ve evliyalarla yaşama	110-122
E. Kaderin hakimiyeti	123-142
F. Rüya	143-145
G. Kötü ruhlarla yaşama	146-168
H. Sihirbazlar	169-184
I. Bir kız sevgili bulur	185-196
İ. Bir erkek sevgili bulur	197-222
J. Fakir kız zenginle evlenir	223-238
K. Kıskançlık ve iftira	239-255
L. Hor görülen hoca kahramandır	256-258
M. Zina ve baştan çıkarma	259-280
N. Acayip icraat ve olaylar	281-289
O. Acayip davalar	289-301
Ö. Realist masallar	302-310
P. Acayip tesadüfler	311-316
R. Komik hikâyeler	317-332
S. Aptal ve tembel erkekler ve kadınlar	323-338
Ş. Hırsız ve dedektif	339-349
T. Akıllı, hilekâr veya cimri erkek ve kadınlar	350-378

3.5.2.2. Walker-Uysal'ın Tasnifi

Waaren S. Walker ile Ahmet E. Uysal tarafından İngilizce olarak hazırlanan "Tales Alive in Turkey" adlı eserde Türk masalları 7 başlık altında tasnif edilmiştir. Bunlar şunlardır:

1. Tabiatüstü masallar
2. Şaşırtıcı ve hünerli sonuçlara sahip masallar
3. Mizahi masallar
4. Ahlaki masallar
5. Köroğlu
6. Dini küçük düşürücü masallar
7. Fıkralar

EB'deki 23 tip sayısı Walker-Uysal'da 7'ye inmiştir. Walker Uysal EB'de olmayan fıkralara ve Köroğlu metinlerine yer vermiştir(Dilek, 2007:22).

4. KARAPAPAK KUŞKAYASI MASALLARINA GENEL BİR BAKIŞ

4.1. Karapapak Kuşkayası Masalları Üzerine Çalışmalar

Karapapak Kuşkayası masalları üzerine bugüne kadar akademik anlamda bir çalışma yapılmadığını tespit edilmiştir. Sadece Sivas geneli üzerine yapılan masal araştırmalarında Kuşkayası Köyü'nden derlenen bazı masallara yer verildiği görülmüştür.. Bu durum ise masallarımızın halkın ortak şuurunun ürünleri olduğunun en güzel göstergesidir

Ayrıca Karapapak masalları üzerine de bugüne kadar kapsamlı bir araştırma yapılmamıştır. Karapapak masallarına Karapapaklarla ilgili yapılan çeşitli tez çalışmaları ve araştırmaların içinde kısaca yer verilmiştir.

Bu anlamda Karapapak kültürüyle Sivas kültürünün harmanlandığı Sivas'ının Karapapak köyü Kuşkayası üzerine yapılan bu çalışmanın önemli olduğu düşünülmektedir.

Sivas kültürü çok zengin olmasına rağmen Sivas masallarıyla ilgili çalışmaların sınırlı sayıda kaldığını Sivas masallarının daha çok dergilerde ve mahallî gazetelerde yayımlandığını üzülerek tespit edilmiştir.

Sivas masalları genellikle yerel dergilerde yayımlanmıştır. Bu dergiler; Ortayayla, 4 Eylül, Yayla, Sivas, Sivas Folkloru, Türk Folkloru, Türk Folklor Araştırmaları ve Altıncı Şehir dergileridir.

Bu anlamda Ayşe Benek Kaya'nın Sivas masalları üzerine yaptığı çalışma çok kıymetlidir. Ayşe Kaya'nın çalışması uzun yıllara dayalı masal derlemelerine yer vermesi ve Sivas üzerine ilk masal kitabı olması bakımından önemlidir.

"Has Bahçenin Gülleri Sivas Masalları" adını taşıyan kitap, Sivas Masalları Üzerine, Önsöz, Sivas Masallarının Genel Özellikleri ve Metinlerden oluşmaktadır. Sivas Masalları Üzerine, kısmı M. Sabri Koz tarafından yazılmıştır. Koz, burada Sivas masalları üzerine çalışmaların artması gerektiğini söyler.

Kaya, Önsöz'de masalın çocukluğundan itibaren kendi dünyasındaki yerini ve önemini anlatarak masal üzerine yapılan derleme çalışmalarından ve Sivas masallarını nasıl derlediğini

söz eder. Bu masalların Doğan Kaya tarafından derlendiğini belirterek kitabın Sivas masalları üzerine ilk çalışma olduğunu söyler. Masal metinlerinin bir kısmının Sivas folkloru üzerine önemli çalışmaları olan Doğan Kaya'nın derlediği masallardan oluşması kitabın kıymetini ortaya koyması bakımından önemlidir. Sivas Masallarının Genel Özellikleri kısmında Sivas'taki masal çalışmalarının ve Sivas masallarının özelliklerinden söz eder.

"Has Bahçenin Gülleri Sivas Masalları" adlı eserinde Kaya 70 masal metnine yer verir. Kitabın sonunda Masalların Kaynak Kişileri adıyla masalın kimden derlendiği, masalı anlatanın doğum tarihi, masalın derlendiği tarih, masalı anlatanın eğitim durumu, derleyenleri gibi bilgiler verilmiştir.

Karapapak masallarının akademik titizlikle toplandığı iki kitaptan söz edebiliriz. Birincisi Ahmet Ali Arslan tarafından 1980 yılındaki doktora tezidir. Tez 1998 yılında Kuzey Doğu Anadolu (Kars) Türk ve Kuzey Britanya Halk Edebiyatında Masallar adıyla Türk Tarih Kurumu tarafından yayımlanmıştır.

Eserde 75 masal metni bulunmaktadır. İrlanda'dan 23, İskoçya'dan 23, Türkiye (Kars)'den 30 masal alınmıştır. Türkiye'den alınan masal metinleri Kars yöresinden derlenmiş olması sebebiyle Karapapak kültürünü yansıtmaktadır. Bu durum bir Karapapak köyü olan Kuşkayası masallarıyla Kars masallarının ortak kültürün mahsulleri olduğu gerçeğinin tespit edilmesini sağlamıştır.

Kars masal metinlerinin daha eski yıllarda derlenmiş olmasından dolayı metinler daha uzun ve dil Azeri Türkçesine daha yakındır. Buna rağmen Kars masalları ile Kuşkayası masalları arsında Karapapak ortak kültürünün izleri rahatlıkla görülmektedir.

İkinci eser Ersin Hakan'a ait olan Masallarda Kars ve Yöresi"adlı çalışmadır. 2014 yılında yayımlan kitap Sakarya Üniversitesi Yayınıdır. Derleme yeri, tarihi, kaynak kişi adlarının belirtildiği eserde 47 masal vardır.

Sivas Masalları ve İşlevsellik Üzerine Yapılan Akademik çalışmalar ise şunlardır:

Suna Pamir BİLDİK, Yıldızelili Atıfet Bildik'ten Derlenen Masallar Üzerine Bir Araştırma, Fırat Üniversitesi, 1995, Danışman: Prof. Dr. Esma ŞİMŞEK.

Ekrem KIRAÇ, Divriği Masalları (İnceleme-Metin), Cumhuriyet Üniversitesi, 1996, Danışman: Yrd. Doç. Dr. Doğan KAYA.

Muhsine YAVUZ, Masalların Eğitim İşlevleri ve Dil Öğretimindeki Yeri, Anakara Üniversitesi, 1996, Danışman: Prof. Dr. Cahit KAVCAR.

Neşe IŞIK, Türk Masallarının Sembolik Açıdan Çözümlenmesi, Fırat Üniversitesi, 2009, Danışman: Prof. Dr. Esma ŞİMŞEK.

Elif KANCA, Masalın Toplumsal İşlevi: Bir Göstergebilimsel Sembolik Analiz, Hacettepe Üniversitesi, 2009, Danışman: Doç. Dr. N. Serpil ALTUNTEK.

Tijen TANRIKULU, Masalın Yabancı Dil Eğitimdeki Yeri ve Öneminin Araştırılması, Gazi Üniversitesi, 2002, Danışman: Yrd. Doç. Dr. Şerif ORUÇB

Alparslan OKUR, Hayvan Masallarının Anadili Öğretiminde Dil, Üslup ve Eğitim Yönünden Yeri ve Önemi, Dokuz Eylül Üniversitesi, 2003, Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mehmet YARDIMCI.

Arif Can GÜNGÖR, Sözlü Masal Geleneğinden Görsel Masal Evresine Geçiş ve Masal Formunun Yeşilçam Sinemasına Etkileri, İstanbul Üniversitesi, 2003, Danışman: Yrd. Doç. Dr. Battal ODABAŞ.

Akif YILMAZ, İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarındaki Masalların Eğitimdeki Yeri, Atatürk Üniversitesi, 2004, Danışman: Yrd. Doç. Dr. Lokman TURAN.

Ümran EKİNCİ, Türk Dünyası Masallarında Çocuk Eğitimiyle İlgili Unsurlar, Atatürk Üniversitesi, 2004, Danışman: Yrd. Doç. Dr. Ali KAFKASYALI.

Emine ÖZDEMİR, Masalların Türkçe Eğitimindeki İşlevi ve Türkçe Ders Kitaplarındaki Yerinin İncelenmesi, Mustafa Kemal Üniversitesi, 2004, Danışman: Yrd. Doç. Dr. Bülent ARI.

Bahar KILIÇ, Sinema- Masal İlişkisi ve Sinemasal Anlatındaki Sorunları, Dokuz Eylül Üniversitesi, 2005, Danışman: Yrd. Doç. Dr. Ragıp TARANÇ.

Hatice Tuba YALDIZ, Masalların Çocuk Eğitimi Açısından İncelenmesi (Sarayönü Örneği), Selçuk Üniversitesi, 2006, Danışman: Yrd. Doç. Dr. Seyit EMİROĞLU.

Gülter DEMİR, Konya İli Cihanbeyli İlçesinde Anlatılan Masalların Çocuk Eğitimi Açısından İncelenmesi, Selçuk Üniversitesi, 2006, Danışman: Yrd. Doç. Dr. Seyit EMİROĞLU.

Ahmet ÖZLER, İlköğretim 3-4-5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Hikâye ve Masalların Eğitimsel İşlevleri, Selçuk Üniversitesi, 2006, Danışman: Yrd. Doç. Dr. Seyit EMİROĞLU.

Yıldız YENEN, Cahit Uçuk'un Masallarında Dil ve Çocuk Eğitimi, İnönü Üniversitesi, 2007, Danışman: Yrd. Doç. Dr. Ramazan ÇİFTLİKÇİ.

Özlem GÜNALTILI GÜNDÜZ, Oğuz Tansel'in Masal Kitaplarının Eğitim Değeri ve Türkçeye Katkısı, İnönü Üniversitesi, 2008, Danışman: Prof. Dr. Songül TAŞ.

Berivan Can EMMEZ, Sözlü Gelenekten Modern Masala: Çocuk Edebiyatında Masal Üzerine Halk Bilimsel Bir İnceleme, Ankara Üniversitesi, 2008, Danışman: Doç. Dr. Muhtar KUTLU.

Ömer Faruk POLAT, Oğuz Tansel'in Masallarında Çocuk ve Eğitim Teması, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, 2009, Danışman: Yrd. Doç. Dr. Hulusi GEÇGEL.

Ramazan UZUN, Konya İli Seydişehir İlçesi ve Çevresinde Anlatılan Masalların Çocuk Eğitimine Katkısı, Selçuk Üniversitesi, 2009, Danışman: Yrd. Doç. Dr. Seyit EMİROĞLU.

Melike CANAKAY, Türk Masallarındaki Karakterlerin İncelenmesi ve Seramik Heykel Uygulamaları, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, 2009, Danışman: Doç. Dr. Canan ATALAY AKTUĞ.

Ayşe ÇELİK, Masalların Eğitim Açısından Dil ve Kültür Edinîmine Katkısı Üzerine Bir İnceleme, Ankara Üniversitesi, 2009, Danışman: Yrd. Doç. Dr. Feridun ALPER.

Ela SAYAR, Samsun İli ve İlçelerinde Anlatılan Masalların Çocuk Eğitimi Açısından İncelenmesi, Selçuk Üniversitesi, 2009, Danışman: Yrd. Doç. Dr. Seyit EMİROĞLU.

Halk biliminin işlevsel yaklaşımıyla Karapapak kültürüyle Sivas kültürünün iç içe geçtiği Karapapak Kuşkayası masallarının değerlendirildiği bu çalışmada, masalların daha iyi anlaşılması için yeni bir model konulmaya çalışılmıştır. Ayrıca bu çalışmayıözgün kılan Karapapak, Sivas-Kuşkayası, işlevsellik üçlüsünü buluşturmuş olmasıdır.

4.2. Kuşkayası Karapapak Masallarının Özelliği

Çeşitli sebeplerle göç eden kitlelerin yeni topraklarda yanlarında getirdikleri kültürel ürünleri taşımaları Türk dünyasının müşterek kültürünün oluşmasını sağlamıştır. Bulundukları coğrafyadan başka coğrafyalara göç eden toplulukların beraberinde taşıdıkları hazinelerin başında sözlü kültür ürünleri gelmektedir. Çünkü bu ürünler kişilerin dillerinin oluşturduğu hafızalarda taşındığı için göç sırasında ayrı bir zahmet ve külfete yol açmamaktadır (Yakıcı, 2009:3). Bu sözlü kültür ürünleri, yeni vatanlarında özünden kopmayarak yeniden şekillenmiş; düşmanın ele geçiremediği göç yolunun en kıymetli hazinesi olmuşlardır.

Karapapak Türkleri de 19.yy'da yaşadıkları coğrafyadan Anadolu'ya gelmişlerdirKadın, erkek, çoluk çocuk çıkılan göç yolu pek çok zorluğu da barındırmaktadır. Göç yolunda yaşanılan acıyı Tahsin Nihad şöyle anlatmaktadır: "Kadın, erkek, çoluk-çocuk yollara dökülmüşlerdi. Zavallılar, tam tepeyi dönecekleri sırada yurtlarına yanık yanık bir daha baktılar. Bu kara bahtlı oba şefkatle ağlıyor. Bu sabah onun gözyaşlarını getirmiş olan katı bir sis, artık yavaş yavaş açılıyordu oralarda ve şimdi ağlaya ağlaya ayrıldıkları sevgili obalarından eğrile büğrüle geçen büyük çayın kenarında her sabah olduğu gibi kızlar kilim yıkamıyor. Gittikçe incelen sisi yararak sivrilen beyaz minarelerden artık Kelime-i Tevhid işitilmiyordu" (Erkan, 1996:82) .

Yurtlarından koparılan Karapapak Türkleri, Kafkaslardan Anadolu içlerine masallarını da taşımışlardır. Bu masallar, hem Kafkas kültürünü hem de Anadolu kültürünü bünyesinde barındırmaktadır. Masallarda Karapapak ağzının muhafaza edilmesi ise Kafkas kültürünün baskın olduğunu göstermektedir. Çalışmaya esas alınan masallar ise Kafkasya'dan Sivas'ın Kuşkayası Köyü'ne göç eden Karapapakların masallarıdır. Kışların çetin ve uzun olduğu gecelerde insanların içini sıcacık ısıtan masalların her ne kadar günümüzde tahtı sallanıyor olsa da tamamen kaybolmadığı derleme faaliyetleri sırasında görülmüştür.

Karapapak Kuşkayası masallarının daha çok kadınlar tarafından anlatıldığını ancak usta erkek anlatıcıların da var olduğunu masal anlatıcıların her yaştan olmakla birlikte elli yaş üstünün ağırlıkta olduğu söylenebilir. Masalların tandır başında, soba başında, tarlada, bağda bahçede evde, kahvehanede, cami önü sohbetlerinde, asker ocağında anlatıldığını belirten köy halkının belleğinde masalların saklandığını görmek son derece mutlu edicidir. Atalarımızın Kafkasya'dan Anadolu'ya taşıdıkları bu hazineyi yok olmadan yazıya geçirmek mutluluk verici olmakla birlikte geç kalınmış olunması ise mahcubiyet sebebidir.

Kuşkayası masallarının özelliklerini tespit ederken çalışmada tamamı tarafımızdan derlenen masal metinleri esas alınmıştır. Derlenen masalların ülkemizin pek çok yerinde versiyonları olması(Fatmacık,Merdane Hanım,Cenkeşer,Sığırcı,Şahmeran vb.) Türk masal dünyasının ve müşterek kültürün bir ferdi olduğunun ;Karapapak Kuşkayası halkının kültürü ve hayal dünyasıyla harmanlanması, kendi ağız özellikleriyle vücut bulması ise özgünlüğünün göstergesidir.

Teknolojik gelişmelere bağlı toplumun yaşam tarzının değişmesi diğer halk anlatılarında olduğu gibi masal metinlerinde de değişikliklere yol açmıştır. Bu doğrultuda Karapapak Kuşkayası masallarının şekil ve muhteva özelliklerini şu şekilde belirledik.

4.2.1. Şekil Özellikleri

1. Günümüzde derlenen masal metinleri geleneğin canlılığını yitirmesi sebebiyle kısalmıştır.

2. Masal anlatıcısı masalı doğal ortamında anlatmadığı için formeller kısaltılırarak ya da atlayarak anlatmıştır. (Masallarda anlatıcı "lafı uzatmıyah" der ve neyse kelimesini sıkça kullanır.)

3. Masalların büyük bölümü mensurdur ancak bazı masallarda az da olsa manzum parçalar mevcuttur:

Baba baba
Bu yazıyı Allah yazdı
Yazdı da yollara düzdü
Vallah baba beyim gızdı
Öldürürüm şimdi seni
Köroğlu da:
Dostundan tüşmanın çoktu
Gız öğüne duranın yohhtu
Gız benim gız evladım yohhtu
Sana kimin yari deller

Yüce dağın garı benim
Hasbahçanın narı benim
Hoşgeldin babam hoş geldin
Hasan bey'in yarı benim...

Gır at gelir yara yara
Cüğerimde para para
Gız muhammedi seversen
Çoh mu hasan'ında yara...;

Yiyip giyiner demir donlar
Yiğide yakışar onlar
Al göğdede ganlar
Ehsik değil var efendim…(4. masal)
Üüüree üüüü !!!
Fatma bacım tendirde,
Eli ayağı kendirde,
Kelgız ayağını gatlıyor
Kâloğlan başını kaşıyor (6.masal)

4. Derlenen masallarda Kuşkayası Köyü'nün ağız özellikleri görülmektedir.

5. Masallar yapı bakımından giriş formeli, asıl olay ve bitiş formeli olmak üzere üç bölümden oluşur.

6. Masallarda belli bir yer ve zaman yoktur. (32. Masalda Bağdat, 33. masalda Cafer Kalesi mekân adı olarak geçer. Anlatıcı zaman için padişahlar devri ifadesini kullanır.)

7. Kuşkayası masallarının dili açık, sade ve akıcıdır.

8. Masallar kısalmakla birlikte uzun masal metinleri de vardır. (Bayrahtar 26.masal)

9. Masallarda güzeller ve çirkinler kalıp sözlerle tasvir edilmiştir. (Aya doğma ben doğum güne çalma ben çalım bir gelin.(27.masal), bir ucu yerde bir ucu göhte, dodahlar sallanmış yer göğünen ele bir tene dev(19.masal)

10. Masal metinlerinde halk edebiyatının diğer örnekleri mevcuttur.(Tekerleme, atasözü, deyim, alkış, kargış vb.)

11. Masallarda formalistik sayılar ve renkler geçmektedir.

4.2.2. Muhteva Özellikleri

1. Bazı teknolojik gelişmeler ve günümüze ait kavramlar masallara girmiştir. (dalgıç (6), gazete (27), jilet (28), uçak (31), kangal (35), pirket-çimento(36))

2. Derlenen masal metinlerinden bazıları motif bakımından zenginken bazılarının motif yapısı zayıftır.

3. Masallarda olayların meydana geldiği mekânlar; ilçe, şehir, köy, memleket, ülke, dağ, orman, kale, mağara, saray, konak, kulübe, ırmak vb. şeklinde geçmektedir.

4. Masallarda İslam dininin özellikleri anlatıcıya bağlı az ya da çok görülür.

5. Masallarda kişi adından ziyade padişah, vezir, oduncu, adamın biri, terzi, nine, Yahudi gibi genel ifadeler kullanılır.

6. Masal anlatıcı gerçek bir olay anlatır gibi bazen sevinir bazen de kızarak duygularını katar. (12.masalda anlatıcı masal kahramanının karalığını anlatırken kendini örnek verir "Aynı meni gibi gapgara",3.masalda anlatıcı "Bu olmuş bir olay." der. 30.masalda anlatıcı "Böyle kardaş olur mu?" diye tepkisini koyar.)

7. Masallarda olaylar iyilik-kötülük, zenginlik-yoksulluk, güzel-çirkin gibi zıtlıklar üzerine kurulur.

8. Köyün gelenek ve göreneklerini izlerini masallarda bulmak mümkündür.

9. Kahramanlara derviş, pir, koca karı, Hızır gibi yardımcıların yanı sıra at, köpek gibi hayvanlar da yardım eder.

10. Masal kahramanlarının olağanüstü özellikleri vardır.

4.3. Kuşkayası Köyü'nde Masal Anlatma Geleneği Ve Kaynak Kişiler

4.3.1. Derleme Öncesi Yapılan Çalışmalar Ve Derleme Esnasında Karşılaşılan Bazı Zorluklar

Kuşkayası Köyü'nde masal araştırmasına çıkmadan önce kütüphane çalışması yapılmıştır. Sivas Kültür İl Müdürlüğüne, akademik araştırmalara ve gönüllü araştırmacıların kendilerine ve eserlerine ulaşılıp daha önceki çalışmalar incelenmiştir. Metinler bölümündeki masal metinleri ses kayıt cihazı ve cep telefonuyla kaydedilerek derlenmiştir. Masallar 2014-2015 yılları arasında Kuşkayası Köyü'nden derlenmiştir. Çeşitli sebeplerle köyden göç etmiş masal anlatıcılarına da ulaşılmıştır.

Köyden birisi olmamız masal derlerken en büyük avantajımız olmuştur. Bu sayede güven sorunu yaşanmamıştır. Köy halkı elinden geldiği kadar yardımcı olmaya çalışmıştır. Ancak sosyal hayattaki değişikliklere paralel masal anlatma geleneğinin zayıflaması hatta yok olması diğer masal derleyicilerinde olduğu gibi bizim de karşılaştığımız temel sorun olmuştur.

Köyde kimlerin masal bildiğini tespit etmek ve bu kişilere ulaşmak, çalışmanın Kuşkayası Köyü'yle sınırlı olması bakımından zor olmamıştır. Masallar kaynak kişilerin evinde derlenmiştir.

Derlemenin Kuşkayası Köyü'yle sınırlı olması kaynak şahıslara ulaşmada kolaylık sağlasa da masal anlatıcılarının belirli sayıda olmasına ve aynı masalların tekrarına sebep olmuştur. Ancak köyün zengin bir sözlü kültüre sahip olması bu akademik çalışmaya malzeme oluşturacak kadar masal metnine ulaşılmasını sağlamıştır. Derleme çalışmaları esnasında karşılaşılan en büyük zorluk masal anası veya masal atası diyeceğimiz anlatıcıların birçoğunun ölmüş olmasıdır.

Masal denildiği zaman anlatıcılar ilk önce ne anlatacağını bilememiş bizim masala örnek vermemiz gerekmiştir. Masal anlatıcılarının bazıları önce masal anlatmaya utanıp unuttuklarını söyleseler de anlatmaya başlayınca rahatlayarak kendilerini masalın büyülü dünyasına kaptırmışlardır. Bazı kişileri ise hikâye, mani, tekerleme, bilmece bildiğini söyleyip anlatmak istemiştir. Hatta askerlik anılarını bile masal diye anlatmak isteyenler olmuştur.

Başlangıçta masalları derleme çabamıza şaşıran ve "Bu masalları ne yapacaksın?" diye soran köy halkı bunun bir kültür hizmeti olduğu bilinciyle yardımlarını ve desteklerini esirgememişlerdir.

Köye 1980 yılında elektriğin dolasıyla televizyonun girmesi, daha sonraki yıllarda internetin girişi masalların pabucunun dama atılmasına sebep olmuştur. Derleme sırasında kaynak kişiler kendilerinin de televizyon hayatlarına girmesinden sonra eskiden olduğu gibi evlerde, tandır başında, kahvelerde, tarlalarda oturup birbirlerine masallar, hikâyeler, fıkralar, vd. anlatmadıklarını, söylemişlerdir. Tevizyon ve internetin masalın önüne geçtiğini hatta çocukların bile masallardan uzaklaştığını söylemişlerdir.

Kaynak kişilerin hepsi anlattıkları masalları büyüklerinden dinlediklerini söylemişlerdir ama onlar kadar iyi anlatamadıklarını, masalların çoğu yerini unuttuklarını ifade etmişlerdir. Bazı masal anlatıcıları ise yaşlılık ve hastalık nedeniyle masalların bazı kısımlarını unutmuşlardır. Eskiden kendisinden masal dinleyenlerin yardımıyla o bölümler tamamlanmıştır. Tabii ki masalların unutlmasının en temel sebebi geleneğin zayıflamış olmasıdır.

4.3.2. Kaynak Kişiler Hakkında Bilgiler

Derleme esnasında sahada derleme yöntem ve metotlarına bağlı kalınmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda kaynak kişi seçiminde daha çok okuma-yazma bilmeyenleri seçmeye çalışılmıştır. Ancak köyde 1953'ten beri ilkokulun olması, köydeki 75 yaşına kadar olan kadın ve erkeklerin pek çoğunun en az ilkokul mezunu olmasına sebep olmuştur.

Çalışmada masalları derlerken anlatıcılar elli yaş altı ve üzeri olarak ayrılmıştır. Yirmi yaş ve altı kaynak kişilere çalışmada yer verilmemiştir. Buna göre derleme çalışması esnasında kayıta alınan masalların kaynak kişilerinin okuma- yazma oranı şu şekildedir:

Okur-yazar olmayanlar: 2 kişi
Okur- yazar olanlar: 3 kişi
İlkokul mezunu olanlar: 7 kişi
Ortaokul mezunu olanlar: 2 kişi
Lise mezunu olanlar: Yok
Yüksekokul mezunu olanlar: 1 kişi

Toplam 15 Masal anlatıcısından 9'u kadın, 6'sı erkektir. 27 masalı kadınlar, 14'ünü ise erkekler anlatmıştır. Yaş durumlarına göre dağılım şöyledir::

Yaşı 50'nin üzerinde olan anlatıcılar: 11 kişi
Yaşı 50'nin altında olan anlatıcılar: 4 kişi
Yaşı 50'nin üzerinde olan erkekler: 2 kişi
Yaşı 50'nin altında olan erkekler: 4 kişi
Yaşı 50'nin üzerinde olan kadınlar: 6 kişi
Yaşı 50'nin altında olan kadınlar: 3 kişi

Kadınlar arasında en yaşlı kadın anlatıcı 78 yaşındaki Şahnaz Tufan'dır. Yaşı en küçük kadın anlatıcı 41 yaşındaki Mahigül Benli'dir.

Erkekler arasında en yaşlı erkek anlatıcı 82 yaşındaki Nasuh Benli'dir. Yaşı en küçük erkek anlatıcı 46 yaşındaki Turan Benli'dir.

Kaynak kişilerin meslek gruplarına göre dağılımları ise şu şekildedir:

Ev hanımı: 9 kişi
Çiftçi: 4 kişi
Şoför: 1kişi
Öğretmen: 1 kişi

Derleme çalışmasına öncelikle köyde yaşayanlarla başlanılmıştır. Masal anlatıclarından 9'u halen Kuşkayası'nda yaşamaktayken 6 kişi Kuşkayalı olup çeşitli sebeplerle köy dışında yaşamaktadır. Civar köylerde ya da büyük şehirlerde yaşayan masal anlatıcılarının köye gelişleri beklenmiş, özellikle bayramlar, düğünler ve yaz tatillerinde bu anlamda derleme faaliyetini kolaylaştırmıştır.

Derleme esnasında kaynak kişiler hakkında bilgi alınmıştır. Kaynak kişilerin bilgileri şu şekilde formüle edilmiştir:

1. Adı Soyadı:
2. Doğum Yeri ve Tarihi:
3. Eğitim Durumu:
4. Mesleği:
5. Masalı Kimden Dinlediği:
6. Derleme Yeri:
7. Masalın Derleme Tarihi:
8. Anlattığı Masalların Çalışmadaki Sıra Numarası:

Kaynak Kişi 1:

1. Adı Soyadı: Turan Benli
2. Doğum Yeri ve Tarihi: Kuşkayası-1969
3. Eğitim Durumu: Ortaokul
4. Mesleği: Çiftçi
5. Masalı Kimden Dinlediği: Annesinden
6. Derleme Yeri: Kuşkayası
7. Masalın Derleme Tarihi: 05.01.2014
8. Kaynak Kişilerin Anlattığı Masalların Çalışmadaki Sıra Numarası: 1,5,7,8,9,10

Kaynak Kişi 2:

1. Adı Soyadı: Zöhre Gülbil
2. Doğum Yeri Ve Tarihi: Kuşkayası, 1938
3. Eğitim Durumu: Okur-yazar değil
4. Mesleği: Ev hanımı
5. Masalı Kimden Dinlediği: Annesinden
6. Derleme Yeri: Kuşkayası
7. Masalın Derleme Tarihi: 06.10.2014
8. Anlattığı Masalların Çalışmadaki Sıra Numarası: 3,4,40,41

Kaynak Kişi 3:

1. Adı Soyadı: Şahnaz Tufan
2. Doğum Yeri ve Tarihi: Kuşkayası, 1937
3. Eğitim Durumu: Okur-yazar değil
4. Mesleği: Ev hanımı
5. Masalı Kimden Dinlediği: Büyüklerinden
6. Derleme yeri: Kuşkayası
7. Masalın Derleme Tarihi: 05.10.2014
8. Anlattığı Masalların Çalışmadaki Sıra Numarası: 12,30,36,37

Kaynak Kişi 4:

1. Adı Soyadı: Suna Taş
2. Doğum Yeri ve Tarihi: Kuşkayası, 1946
3. Eğitim Durumu: ilkokul
4. Mesleği: Ev hanımı
5. Masalı Kimden Dinlediği: Büyüklerinden
6. Derleme Yeri: Kuşkayası
7. Masalın Derleme Tarihi: 12.01.2014
8. Anlattığı Masalların Çalışmadaki Sıra Numarası: 6,11,21,23

Kaynak Kişi 5:

1. Adı Soyadı: Sebile Sarcan
2. Doğum yeri ve Tarihi: Kuşkayası, 1967
3. Eğitim Durumu: İlkokul
4. Mesleği: Ev Hanımı
5. Masalı Kimden Dinlediği: Babasından
6. Derleme Yeri: Kuşkayası
7. Masalın Derleme Tarihi: 13. 08. 2014
8. Anlattığı Masalların Çalışmadaki Sıra Numarası: 22,28,31,32

Kaynak Kişi 6:

1. Adı Soyadı: Gülser Kama
2. Doğum Yeri Ve Tarihi: Kuşkayası, 1952
3. Eğitim Durumu: İlkokul
4. Mesleği: Ev Hanımı
5. Masalı Kimden Dinlediği: Annesinden
6. Derleme Yeri: Sivas
7. Masalın Derleme Tarihi: 11.09.2014
8. Anlattığı Masalların Çalışmadaki Sıra Numarası:17,19,20

Kaynak Kişi 7:

1. Adı Soyadı: Zeki Benli
2. Doğum Yeri Ve Tarihi: Kuşkayası, 1942
3. Eğitim Durumu: İlkokul
4. Mesleği: Emekli Çiftçi
5. Masalı Kimden Dinlediği: Ninesinden
6. Derleme Yeri: Kuşkayası
7. Masalın Derleme Tarihi: 11.01.2015
8. Anlattığı Masalların Çalışmadaki Sıra Numarası: 33,34

Kaynak Kişi 8:

1. Adı Soyadı: Erdal Benli
2. Doğum Yeri Ve Tarihi: Kuşkayası ,1965
3. Eğitim Durumu: Ortaokul
4. Mesleği: Şoför
5. Masalı Kimden Dinlediği: Büyüklerinden
6. Derleme Yeri: Kuşkayası
7. Masalın Derleme Tarihi: 03.08.2014
8. Anlattığı Masalların Çalışmadaki Sıra Numarası: 16

Kaynak Kişi 9:

1. Adı Soyadı: Metin Taş
2. Doğum Yeri Ve Tarihi: Kuşkayası, 1954
3. Eğitim Durumu: Üniversite
4. Mesleği: Öğretmen
5. Masalı Kimden Dinlediği: Büyüklerinden
6. Derleme Yeri: Kuşkayası
7. Masalın Derleme Tarihi: 12.08.2014
8. Anlattığı Masalların Çalışmadaki Sıra Numarası: 24,25,26

Kaynak Kişi 10:

1. Adı Soyadı: Azimet Benli
2. Doğum Yeri Ve Tarihi: Yarhisar, 1967
3. Eğitim Durumu: İlkokul
4. Mesleği: Ev Hanımı
5. Masalı Kimden Dinlediği: Büyüklerinden
6. Derleme Yeri: Kuşkayası
7. Masalın Derleme Tarihi: 11.07.2014
8. Anlattığı Masalların Çalışmadaki Sıra Numarası: 18,39

Kaynak Kişi 11:

1. Adı Soyadı: Mahigül Benli
2. Doğum Yeri Ve Tarihi: Kuşkayası, 1974
3. Eğitim Durumu: İlkokul
4. Mesleği: Ev Hanımı
5. Masalı Kimden Dinlediği: Babaannesinden
6. Derleme Yeri: Kuşkayası
7. Masalın Derleme Tarihi: 05.07.2014
8. Anlattığı Masalların Çalışmadaki Sıra Numarası: 15

Kaynak Kişi 12:

1. Adı Soyadı: Gülderen Kama
2. Doğum Yeri Ve Tarihi: Kuşkayası, 1960
3. Eğitim Durumu: İlkokul
4. Mesleği: Ev Hanımı
5. Masalı Kimden Dinlediği: Büyüklerinden
6. Derleme Yeri: Kuşkayası
7. Masalın Derleme Tarihi 20.08.2014
8. Anlattığı Masalların Çalışmadaki Sıra Numarası: 2,14

Kaynak Kişi 13:

1. Adı Soyadı: Neriman Kolcu
2. Doğum Yeri Ve Tarihi: Kuşkayası, 1947
3. Eğitim Durumu: İlkokul
4. Mesleği: Ev Hanımı
5. Masalı Kimden Dinlediği: Büyüklerinden
6. Derleme Yeri: Kuşkayası
7. Masalın Derleme Tarihi: 17.11.20 14
8. Anlattığı Masalların Çalışmadaki Sıra Numarası: 27

Kaynak Kişi 14:

1. Adı Soyadı: Nasuh Benli
2. Doğum Yeri Ve Tarihi: Kuşkayası, 1933
3. Eğitim Durumu: Okur-Yazar
4. Mesleği: Emekli Çiftçi
5. Masalı Kimden Dinlediği: Büyüklerinden
6. Derleme Yeri: Kuşkayası
7. Masalın Derleme Tarihi: 10.11.2014
8. Anlattığı Masalların Çalışmadaki Sıra Numarası: 38

Kaynak Kişi 15:

1. Adı Soyadı Fikri Tufan
2. Doğum Yeri Ve Tarihi: Kuşkayası, 1941
3. Eğitim Durumu: Okur -Yazar
4. Mesleği: Emekli Çiftçi
5. Masalı Kimden Dinlediği: Dedesinden
6. Derleme Yeri: Kuşkayası
7. Masalın Derleme Tarihi: 28.06.2014
8. Anlattığı Masalların Çalışmadaki Sıra Numarası: 13

4.4. Karapapak Kuşkayası Masallarının Sınıflandırılması

4.4.1. Karapapak Kuşkayası Masallarının Sınıflandırılması

İncelemeye dâhil edilen 41 Karapapak Kuşkayası masalları Masal araştırmalarının ünlü adı Antti Aarne-Stith Thompson tasnifini esas alarak sınıflandırılmıştır. Sınıflandırmada her gruba giren masalların numaraları şu şekilde sıralanmıştır:

1. Hayvan Masalları: 2 metin (1, 2)
2. Asıl Halk Masalları: 35 metin (3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,24,25,26,27,28,29,30,31,32,33,34,35,36,37)
3. Güldürücü Fıkralar -nükteli fıkralar:((38,39,40,41)
4. Zincirlemeli Masallar (Sakaoğlu,2012:275).

Kuşkayası Masalları içerisinde zincirlemeli masallar gurubuna girecek metin yoktur. Masallar arasında yukarıda da görüleceği gibi ağırlıklı olarak asıl halk masalları gelmektedir.

5. MASALLARIN İŞLEVSELLİĞİ

Edebî ürünlerin ilettiği mesajların anlaşılması için yorumlanması gerekir. Yorumlamanın metnin anlam dünyasına uygun olması için kullanılan pek çok yöntem vardır. Bunlardan biri de işlevselliktir. İşlevcilik, kültür fenomenini herhangi bir kurgusal işleme tabi tutmadan önce daha doğru anlamaya çalışır. Kültür, bir nesneler, eylemler ve zihniyetler sistemidir, bu sistemde her parça bir amaca hizmet eder (Malinowski, 1992: 19-21).

Edebî eserler kültürün hem taşıyıcısı hem de bir ürünüdür ve Malinowski'nin söz ettiği yapı içerisinde yer almaktadır. Bu sebeple her edebî ürün var oluşuyla bir amaca hizmet eder ve buna göre ele alınıp değerlendirilmelidir.

Çobanoğlu'nun Malinowski'nin "İlkel Psikolojide Mit" isimli eserinden aktardığı üzere "Şüphesiz metin önemlidir fakat bağlamsız metin ölüdür." İşlevsel kuram, icra edilen bir folklor unsurunun, onu anlatan ve dinleyende oluşturduklarının nitelik bakımından ortaya konmasını amaçlar (Çobanoğlu,2012: 235).

Malinowski'ye göre işlev kavramı daha çok, araştırmayı belli sosyal fenomenlerin kültürel amacı ve canlılığı hattında yönlendiren, toplumsal oluşumun daha iyi kenetlenmesine, gerek kapasite ve maddi değerlerin gerekse düşünce ve inançların daha verimli bir biçimde değiş-tokuş edilmesine katkı sağlamaları bakımından önem taşır (Malinowski, 1992: 35).

Mailonowski, Reginald Brown Thurnward ve Benedict folklor ürünlerine işlevsellik teorisiyle yaklaşırlar. İşlevsel halkbilimi kuramında icra edilen bir folklor unsurunun onu anlatan ve dinleyende oluşturduğu etki önemlidir. Bir başka deyişle folkloru ve onun insan hayatındaki rolünü tam anlamıyla anlayabilmek için folklorun mitler masallar efsaneler ninniler türküler vb. bütün türler ve türküler örneğinde görülebileceği gibi de her türün içindeki aşk türküleri, savaş türküleri, iş türküleri alt türlerine ait formlarına ait ürünlerine ve değişik icraların değişik toplumlardaki uygulamalarına dair çok daha fazla bilgi sahibi olmamız gerekmektedir. Bir folklor unsuru birden fazla işleve sahip olabilir (Çobanoğlu,2012:256-257) .

Bascom, “Four Functions of Folklare” adlı makalesinde folklor ürünlerinin fonksiyonlarını dört işlev şeklinde açıklar:

1. Hoş vakit geçirme, eğlenme ve eğlendirme işlevi
2. Değerlere, toplum kurumlarına ve törelere destek verme işlevi
3. Eğitim işlevi
4. Toplumsal ve kişisel baskılardan kurtulma işlevi

Bascom aynı makalesinde Herskovitz’in şu görüşüne yer verir: “Önemli sayıdaki halk anlatılarının, halkın kendinî edebî olarak ifade etmesinden daha fazla bir anlamı vardır. Aslında gerçek anlamda halk anlatıları sistematik olarak incelendiğinde bir halkın kendi yaşam biçimiyle ilgili derinlemesine bilgi veren, etnografyasıdır ”(Bascom,1954:337).

İşlev, her zaman bir ihtiyacın doyurulmasını ifade eder; bu en basit yeme edimiyle başlar ve kutsal eyleme kadar gider (Malinowski, 1992: 28). Masallar aynı anda pek çok işlevi yerine getirir. Türk halk masallarına işlevsel halkbilimi yöntemiyle yaklaşıldığında öncelikle ana dilin öğretilmesinde; beşerî ilişkilerin anlaşılmasında, sosyal hayatın problemlerinin çözümünde, millî kültürümüzün ve ahlakî değer yargılarımızın aktarımında ne denli önemli olduğu görülür. Gerçeğin kuruluğundan uzak, hayalî ögelerle bezenmiş masalların figüratif dili çözüldüğü takdirde geçmişten günümüze taşınan kültürümüzün en nadide ürünlerinden biri olduğu anlaşılır.

Kişinin ninnilerden sonra tanıştığı halk ürünü masallardır. Anneler tarafından çocuklara aşılanmaya çalışılan Türk toplum yaşamının maddi ve manevi değerlerinin yer aldığı ninnilerin bebeklikten itibaren bilinçaltımıza verdiği mesajlar olgunlaşarak masala dönüşür. Oysa insanların masala bakışı oldukça dar açılı ve eksiktir. Çünkü masallar yalnızca çocuklara yönelik onların hoşça vakit geçirmelerini sağlayan, dahası onları uyutmak için anlatılan olağanüstü hayalî olaylarla örülmüş sözlü halk edebiyatı ürünleri olarak bilinir ve kabul görülür. Birçok toplumda halk anlatıları ötekilerin faaliyetlerini ilk ninni söylendiği veya canavar masalı anlatıldığı zamandan itibaren kontrol etmek, etkilemek ve yönlendirmek için kullanılır. Masallar ait oldukları toplumlar tarafından çocukları-yetişkinleri yani bütün halkı uyandırmak için yaratılır. Öyleyse masallara böylesine geniş bir perspektif dururken çok dar bir açıdan bakmak halk kültürlerinin bu

zengin kaynağına haksızlık olur ve onu yeterince değerlendirememe tehlikesini beraberinde getirir (Yavuz,2009:20-22).

Muhsine Helimoğlu Yavuz getirdiği bu yaklaşımla masallardaki iletileri etik, psikolojik, sosyolojik ekonomik ve öteki iletiler olmak üzere beş ana başlıkta toplayarak masalların eğitimsel işlevlerine dikkat çeker (Yavuz, 2009:49).

Masalları, sadece çocukları oyalamak için anlatılan hayal ürünü yaşamın gerçeğinden kopuk anlatılar şeklinde değerlendirmek masalların değerinin anlaşılmadığının göstergesidir. Masallar bir milletin seciyelerinin ülkülerinin gizlendiği halk kültürünün izlerini barındıran, verdiği mesajlarla insanlara iyiliği ve doğruluğu aşılayan adalet fikrinin hayalî olaylarla anlatıldığı ürünlerdir. Bütün masallar incelendiğinde aralarında birtakım ortak unsurların bulunduğu görülecektir.

Masallardaki ortak özellikler, milletten millete, bölgeden bölgeye, köyden köye değişiklik gösterdiği gibi aynı köyde anlatıcıya bağlı olarak da farklılık gösterebilmektedir. Masallardaki olay, gerçek dışı ve olağanüstü bir çerçeve üzerine kurulmuş bir olay veya olaylar bütünüdür. Masallara belki tarih olayları bile katılmış, bunlar masal atmosferinde tanınmaz olmuştur. Yine bazı masallarda çeşitli milletlerin mitolojilerine rastlamak mümkündür (Güleç 1988: 74).

Dolayısıyla masalların kendine göre bir mantığı vardır. Masallarda "olmaz" diye bir şey yoktur; her şey olabilir. Masal kahramanı bir anda yerin yedi kat dibine inebilir; hayvanlar, ağaçlar, kuşlar vb. dile gelip konuşabilir, kılık değiştirip insana dönüşebilir. Masalların konusu genel olarak iyi ile kötünün mücadelesi şeklindedir (Oğuz, 2008: 138) .

Umay Günay, masal dünyası hakkında şunları söylemiştir; "Bütün masallarda iyilik ve kötülüğün, güzellik ile çirkinliğin, zenginlik ile yoksulluğun, başka bir deyişle olumlu ile olumsuzun mücadelesi anlatılır. Çok az istisna dışında, masallar, mutlu sonla iyilerin, güzellerin, akıllıların kazanması ile biter. Masallarda talihsizlik ve aksilikler gerçek hayattan farklı olarak bir kerede veya birbirine bağlı olarak arka arkaya ortaya çıkar. Bunlar çözümlendikten sonar yeni sıkıntılar söz konusu olmaz, iktidarı, başarıyı ve mutluluğu sembolize eden taç ve evlilik bir daha zarar görmez. Türk masallarında 'Onlar

ermiş muradına, biz çıkalım tahtına' tekerlemesi sonsuz huzuru, mutluluğu ve zenginliği ifade etmektedir" (Günay ,1992: 326).

Kişiyi rahatlatan hayata dair umut aşılayan, geleceğe yönelik ülkü kazandıran, iyi insan olmamızı salık veren, kültürümüzü aşılayan, hoşça vakit geçirmemizi sağlayan tüm bu işlevlerini ana dilimizin sıcaklığıyla yapan masallardaki dünya ile gerçek dünya arasında ise farklılıklar olduğu gibi benzerlikler de vardır. Masallar; kahramanları, zaman ve mekânlarıyla gerçek hayattan farklıysa da işlediği temalar hayatta vücut bulan gerçeklerdir.

Türk halk masallarında kullanılan başlıca temalar şunlardır:

1. Kurnazlık ile yükselme
2. Tesadüflerin yardımı ile yükselme
3. Herhangi bir işin yapılması
4. Tehlikelerden kurtulma
5. Kötülerin cezalandırılması
6. İffetini muhafaza eden kadınlar
7. İffetsizlik
8. Ele geçen fırsatı değerlendirememe
9. İyilik
10. Kötülük
11. Söz dinlememenin cezası
12. Başkasını küçümseyenlere ders verme
13. İman etme, yeniden iman tazeleme (Önay, 2008: 92)

Masal dünyasını, sihirli hale getiren en önemli unsurlardan biri gerçek hayatta karşılaşmayacağımız kahramanların varlığıdır. Masal kahramanları olağan ve olağanüstü nitelikleri kendilerinde toplamışlardır. Masallarda kahraman olarak; insanlar, hayvanlar ve bazı hayalî varlıkları görürüz. Bu varlıklar insan kahramanın yardımcısı olarak hep ikinci derecede rol alırlar. Masallarda yaşayan at, balık, kuş gibi hayvanlar da olağandışı nitelik taşırlar. Çoğu zaman insan gibi konuşur, üzülür, sever ve kin duyarlar.

Masal kişileri toplumun en alt katından en üst katına kadar türlü zümrelerden olabilir. Bu kişiler belli bir toplumun bilinen bir zamanında yaşamış kişiler değildir. Her ülke ve zamanda olabilecek padişah, vezir, bezirgân, kadı, ırgat gibi sembol tiplerdir (Güleç 1988: 75).

Masallarda yer ve zaman unsuru hayatın kuruluğundan bizi alarak masalın gizemli dünyasında yolculuğa çıkarır. Masallarda anlatılan olaylar herhangi bir haritada bulabileceğimiz bir yerde ya da belirli bir yerde geçmez. Anlatılanların geçtiği yer, masala özgü düşsel bir ülkedir. Kimi masallarda, özellikle Binbir Gece Masallarında "Kaf Dağı" geçer. Bu dağ coğrafya da rastlayabileceğimiz bir dağ değildir. Zümrütten yapılmış, gökyüzüne renk veren, her köşesi ayrı bir yapı taşıyan bir masal dağıdır. Yer gibi zaman da belirsizdir. "Evvel zaman içinde" diye adlandırılan bu zaman, anlatım tekniği olarak miş'li geçmiş zaman, şimdiki zaman ya da geniş kiplerinden biriyle anlatılır (Özdemir, 1992: 327).

Masallardaki sembollerin taşıdığı derin anlamları ortaya çıkarabilmek için masalları çevreleyen iç içe geçmiş anlam tabakalarını açığa çıkartarak masalın kalbine ulaşmalıyız. Görünürdeki ilk anlamdan derinliğinde taşıdığı diğer anlamların keşfinde ve bu anlamların masal dünyasından gerçek dünyayla bağlantısının ortaya konulmasında ve masal dilinin doğru anlaşılmasında işlevsel bakış açısının katkısı büyük olacaktır. Böylelikle masalların dili çözülecek, günümüz insanıyla masallar ortak dilde buluşacaklardır.

Masal anlatıcıları çoğunlukla kadın olmakla birlikte usta erkek masal anlatıcıları da vardır. Televizyonun, internetin henüz bizi esir almadığı zamanlarda sadece çocukların değil, yetişkinlerinde en büyük eğlencesi masal dinlemekti. Masal anlatıcısı tılsımlı sesiyle dinleyenleri masal diyarının uçsuz bucaksız dünyasında yolculuğa çıkarırdı. Masalın başlamasıyla kadın erkek hayatın sıkıntılarından sıyrılarak masaldaki üvey annenin zavallı kıza yaptığı eziyetlere üzülür, Kâloğlanın devlerle mücadelesinde meraklanır, cadının kötülüklerine kızardı. Olmazların olduğu masal; dinleyeni hayatın gerçeklerinin masal diliyle anlatıldığı bilinmeyen zamana ve diyara götürürdü.

İnsan ilişkilerinin zayıfladığı, yüz yüze sohbetlerin teknolojiye yenik düştüğü günümüzde sosyallaşme kavramı da yeni anlamlar kazanarak sosyal medya için kullanılan bir kavram olmuştur. Masalın ihtiva ettiği anlamların ve işlevlerin idrak edilmediği masal anlatmaya

ilişkin kuralların anlamını yitirdiği, unutulduğu, masal analarının hatta masal anlatıcılarının masal dinleyenlerin bile sayısının azaldığı bir gerçektir. Oysaki "masal icra ortamı-masal anlatıcısı-masal dinleyicisi" üçlüsü masalların anlamlı olmasını sağlar. Şayet günümüzde olduğu gibi varoluşu birbirine bağlı bu kavramlardan en az birinin işlevini yitirmesi masalın hayatımızdan uzaklaşmasına sebep olacaktır. Bu anlamda masal alanındaki çalışmalar hayatî önem taşımaktadır. Masallar, yeni bakış açılarıyla değerlendirilmeli masalların anlamları ve değeri ortaya konulmalıdır. Böylece masallar kitap sayfalarından çıkarak insanla yaşamaya devam edecektir. Aksi takdirde işlevini kaybeden masallar, maalesef toplumda unutularak kütüphanelerde, arşivlerde kalacaktır.

Bu düşüncelerden hareketle bu çalışmada masallara, işlevsel halkbilimi yöntemiyle yaklaşılarak masallarımızın insan için ifade ettiği anlamlar çıkarılmıştır. Toplumun inanışlarını, değer yargılarını yansıtan iyi ve doğru insan tipini idealize eden masalların fert ve toplum yaşamındaki fonksiyonu belirlenmeye çalışılmıştır. Bunun için de masal alanında çok kıymetli çalışmaları olan şu isimlerin tasnifleri ve görüşleri esas alınmıştır

Saim Sakaoğlu "Masal Araştırmaları" kitabında masalların hangi amaçlarla anlatıldığını üç ana başlık altında ele alır.

Çocuklar için masal: Bu tür masallar çocuk eğitimini ön planda tutar. Bunlar bir yandan eğlendirirken bir yandan da eğitir. Bu masallar ya belirli kişiler tarafından özel olarak yazılır veya öbür gruplardaki masalların değişmesi belki de yeniden anlatılarak uyarlanması şeklinde ortaya çıkar.

Zevk için masal: Bu masalların amacı yetişkinleri eğlendirmek onlara hoşça vakit geçirtmektir. Böylece masallar eski devirlerin eğlence araçlarından biri olmuştur. Radyosuz, pikapsız, teypsiz, sinemasız, televizyonsuz bir dünya da masalların oynadığı rol son derece önemli olmuştur.

Kültür malzemesi olarak masal: Masalların taşıdığı asıl değer onların kültüre yaptıkları hizmettir. Bu masallar sayesinde eski cemiyetlerin yaşayışları, düşünceleri vb. hakkında bilgi sahibi olmaktayız (Sakaoğlu,153:2010).

İbrahim Dilek "Altay Masalları" üzerine yaptığı çalışmada masalların iki işlevinden söz eder:

Bilim malzemesi olan masal:

Halk biliminin malzemesi olan masal: Halk bilimi araştırmalarında masal metinlerinin orijinalleri esas alınmakta ve gerekmedikçe metne müdahale edilmemelidir.

Pedogojinin malzemesi olan masal: Pedogoji çalışmalarında masalın eğitim fonksiyonu olduğu için orijinal masal metinlerine müdahale edile bilinir.

Eğlence aracı olan masal:

Eğlence dünyasında ise masal tiyatro, sinema ve bilhassa çizgi filme ve diğer sanat dallarına malzemeler vermektedir (Dilek,2007:18).

Ali Yakıcı "İpek Yolunda Masalların Yolculuğu" makalesinde 21.yüzyılı idrak ettiğimiz bu günlerde her alanda önemli başarılara imza atan çağdaş dünya ile entegre olmuş, birçok bakımdan iyi yetişmiş ve yetişmekte olan genç ve dinamik bir Türk gücünün varlığına dikkat çekerek ortak bir masal belleğinin en kısa zamanda kurulması gerektiğini ifade eder. Bunun için de Türk dünyasının masalların yönelmemizi bunu yaparken de "Kırmızı Başlıklı Kız"la mücadele edecek "Nardaniye Hanım"ların günümüz araç-gereçleriyle(çizgi film, kitap, dergi, film) desteklenmesi gerektiğini vurgular (Yakıcı,2014:187). Bu bakış açısı masalları değerlendirirken işlevleriyle birlikte düşünmemiz hususuna ışık tutmuştur.

Bu tasniflerden ve görüşlerden yola çıkarak masalların işlevi altı başlıkta toplanmıştır:

1. Eğitici işlevi
2. Halk bilimine kaynaklık işlevi
3. Güldürücü işlevi
4. Ana dili öğretici/Aktarıcı işlevi
5. Vizyon kazandırıcı işlevi
6. Sosyalleştirici işlevi

5.1. Masalın Eğitici İşlevi

İnsanlar ezelden beri olaya dayalı anlatımları dinlemeyi sevmişlerdir. Anlatıcıların iştahla anlattıkları bu anlatımlar, dinleyenleri kendi dünyasına çekerek olayın içine alır.Anlatma geleneği İslam öncesi dönemlerden itibaren toplumlarda yaygın olarak görülmektedir. Cahiliyye Arap toplumunda güzel ahlak ve olumlu davranışlar öğütleyen, savaş ve kahramanlıklarını konu alan, dinleyenleri hem eğiten hem de eğlendiren kıssaları anlatmak bir meslek olmuştur (Cirit, 2002: 68). İslamiyet öncesi Türklerin yaşamına baktığımızda da gelişmiş bir sözlü edebiyat kültürü vardır. Türklerde ozanların ya da şamanların dilinden belli ritüellere bağlı olarak lirik hikâye veya destan anlatma geleneği toplum yapısında önemli bir yer tutar (Yonar,2011:115).

İslamiyetten sonra ise bu anlatılar İslamî bir kimliğe dönüşerek edebiyat aracılığıyla toplumu eğitme işlevi kazanmıştır. Ahlakî nitelik taşıyan "Kutadgu Bilig" Yusuf Has Hacip tarafından toplumda yerleşmesi gerekli değerlerin hikâye yoluyla anlatıldığı ilk eserdir. Edip Ahmet'in "Atabetü'l Hakayık" ve Mevlâna'nın"Mesnevî" si de değerler aktarımının anlatılarla yapıldığı önemli eserlerdir (Ünlüer,2013:18).

Yazılı edebiyatın ilk eserlerinde de sözlü edebiyat geleneğinde olduğu gibi edebiyat, toplumu eğitme işlevi üstlenmiştir. İnsanları iyiye, güzele ve doğruya yöneltmede psikolojik ve sosyal bakımlardan etkilemede, onlara sorumluluklarını duyurmada, iyi birer vatandaş olarak ve çağın gereklerine göre yetiştirmede, yeni fikirlerin telkininde ve sağlam bir kamuoyunun yaratılmasında, edebiyatın da büyük yeri vardır. Bu bakımlardan edebiyatla eğitim arasında sıkı bir paralellik vardır (Kavcar, 1988:13).

Anlatma geleneği içinde yer alan masallar ise, eski devirlerde evlerde, tandır başlarında tarlada, bahçede, konaklarda, hanlarda, kahvehanelerde anlatılan ve sevilen bir anlatı türüdür. Masallar yalnızca hoşça vakit geçirmeyi sağlayan, sözlü halk edebiyatı ürünleri olmamış, çocuk-yetişkin ayrımı olmaksızın, tüm halkın eğitiminde önemli bir işleve sahip olmuştur.

Bir ülkenin masallarında o ülke insanının psikolojik, sosyolojik, ekonomik, etik göstergeleri, değerleri, kısaca hayat serüveni gizlidir. Tüm bunların üstünde de okuma oranı düşük bir toplumda masallar başlı başına bir halk eğitim aracıdır (Yavuz,2009:22).

Masallar, masal anlatma geleneğinin canlı olduğu devirlerde hayatı düzenleyen ve hayata yön veren bir fonksiyona sahipti. Masallarda özellikle yönetici sınıfa "kıssadan hisse" yoluyla önemli dersler verilmekteydi. Padişah, vezir, kadı ve diğer yöneticilerde bulunması beklenen özelliklerin pek çoğu masallarda ima yoluyla yer almaktadır. Böylelikle, adâlet, merhamet, sadâkat, cömertlik, ihanet gibi doğrudan doğruya insan karakterini yansıtan hususlar masallarda çok fazla işlenmiştir (Bilkan,2009:33).

Masalın ferdin eğitimindeki önemine değinen, P. Naili Boratav masalı "hayalî hikâye" olarak tanımlar. Masalı masal yapan da olağanüstülükler, hayalî unsurlardır. Masallar insanı özellikle çocukluk döneminden başlayarak hayata hazırlayan, içinde yaşadığı kültürel ortamda kendine güvenen bir fert olarak yetiştirme amacını taşıyan araçlardır. Bunu sağlayabilmek için de iletilerden yararlanırlar. İleti; masal içinde okuyucuya, dinleyiciye eğitim amaçlı verilmek istenilendir (Boratav 1969: 96) .

Masal türü, aslında özellikle çocuklar için üretilmiş olmamakla beraber çoğunlukla çocuk edebiyatı kapsamında ele alınmaktadır. Gerçekten de masallar çocukların, hele okul öncesi ve okula yeni başlayan bütün çocukların büyük ölçüde ilgisini çekmektedir. Masalın gizemli havası, serüven dolu fantastik olaylar içermesi, çoğunlukla iyilerin kazanıp kötülerin yenilgiye uğratılması masalları çocuklar için ilginç kılmaktadır. Başka bir deyişle masal, çocuğun dünyasına yakın bir dünya sunmaktadır (Dilidüzgün 2006: 1).

Masalların çocuklar için önemini birçok edebiyatçının sözlerinde bulmak mümkündür. Dünyaca ünlü kaynak Special of the World'de masal şöyle tanımlanır: "Masal sistemli bir şekilde tasarlanmış düş ürünüdür. Yeri geldiğinde gerçeküstü olayları, yeri geldiğinde gerçek ve yaşanması mümkün olayları anlatan bir edebiyat ürünüdür." Mevlana eserinde "Çocuklar masal söyler, eğlenirler ya masallarda nice sırlar, nice öğütler vardır."der (Mevlana, 1990:211) .

Cemal Süreya "Masal dinlememiş çocuklar büyüyünce kendi resmini bile cetvelle çizerler." der. İsmet Özel bu konuda şöyle der: "Masal dinlememiş çocuklar birden büyüyebilir." Masal aslında çocuk saflığı ile zengin hayallerle hayatı olması gerektiği gibi düzenleyen ütopyalardır (Şirin,1988:39) .

Masallar çocukta soyut düşünme kabiliyetini geliştirir. Pozitif mantığın hep görünen ve duyumsanan dünyası, insanın zihninde mümkün olan şeyleri azaltmakta ve hayal gücünü sınırlamaktadır. Oysa masallarda "olmaz" yoktur. Her şey mümkündür. Sınırsız varlık alanı, düşünme imkânı vardır. Tüm bunlar hayal gücünün sınırlarını ortadan kaldırır ve soyut düşüncenin önünü açar. Nitekim çocuklarda zirveye çıkan bu talep, yetişkinlerde de farklı biçimlerde tezahür etmektedir (Türinay;198:162) .

Masalın bu sihirli gücüne bazı anne babalar ve eğitimciler mesafeli yaklaşmaktadırlar. Onlara göre masal çocukları gerçek hayattan koparark hayalperest yapmaktadır. Masalın çocuğu aşırı düş dünyasına sürükleyip çocuğun gerçek dünya dan kopartacağı endişesi masal türünü bütünüyle dışlamayı gerektirmemektedir. Çocuğa verilecek masalın bilinçle seçilmesi olası sakıncaları ortadan kaldıracaktır (Dilidüzgün 2006: 2).

Kantarcıoğlu, bu konudaki çerçeveyi şöyle açıklar: "Eğitim sistemleri düzenlenirken bireylerin istek ve ihtiyaçları da göz önünde bulundurulmalıdır. Nitekim Millî Eğitim Temel Kanunu'nda konuyla ilgili olarak şu hükümler yer almaktadır: 'Millî Eğitim hizmeti, Türk vatandaşlarının istek ve kabiliyetleri ile Türk toplumunun ihtiyaçlarına göre düzenlenir.' Masal da çocuklarımızın ilgi alanına girdiğine göre eğitim programları hazırlanırken çocukların ihtiyaçlarına cevap verebilecek, onların hayatı sorgulamalarına ve bu sorgulama ile tanımalarına sebep olabilecek masallara da yer verilmelidir" (Kantarcıoğlu 1991: 29).

Masallar, hayal gücünde sınır tanımayan sihirli bir dünya gibidir. Bu yüzden çocuklar masal okumayı, okutmayı ve özellikle anlattırmayı daha çok severler. Aslında onlar masallarda kendi dünyalarını bulurlar. Cadılar, kötü yürekli üvey anneler, vahşi hayvanlar, büyük saraylar birçok çocuk masalının ayrılmaz parçalarıdır. Aralarındaki korkutucu ögelere rağmen masallar küçükler için vazgeçilmezdir (Şirin 1988: 41).

Türk Dil Kurumu sözlüğünde "Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü", "kıymet", "üstün nitelik, meziyet", "yararlı nitelikleri olan kimse", "kişinin isteyen, gereksinim duyan bir birey olarak nesne ile bağlantısında beliren şey", "bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğeler bütünü" olarak muhtelif şekillerde tanımlanan. "değer"ler masallarda açık ya da gizli bulunur. Edebiyat ürünlerinden değerler eğitiminde faydalanmak, etkili bir yol olarak görülmektedir. Zira masalın da dâhil olduğu edebiyat sahasının temsil ettiği bilgi kategorisi yapı itibariyle değerlere daha yakındır.

Değerler ve maneviyat alanı, sadece aklî olarak gerekçelendirilecek bir mantıkî çıkarımlar alanı değil, kalbî, vicdanî, iradî boyutları olan bir alandır. Edebî eserler, hüznün ya da sevincin, vecdin, coşkunun verdiği ilhamın eseri oldukları için, değerler ve maneviyat alanına daha yakındır. Edebî ürünler, hayattan bir parçayı taşırlar. Hayattan bir kesit sunma yoluyla, değerleri bağlamı içerisinde ele almaya da imkân verirler (Arslan,2010:47-55).

Ziya Gökalp, sözlü edebiyatımızın ürünlerinden olan halk masallarının bir milletin en zengin hazinelerinden biri olduğunu ifade ederek. "Bir milletin eski seciyesi, eski mefkûreleri masallarında mahfuzdur." der. Millî kültürle birlikte evrensel niteliğe sahip edebî eserlerin masallar olduğunu, bu yüzden masalların hem mili hem de evrensel değerleri öğretecek hep taze kalacak bir rehber olduğunu söyler (Alangu,1983:252) .

Ülkemizde millî terbiye sözünü ilk kez kullanan Gökalp medenî ve modern Türkiye'nin inşasında kültüre ait değerlere ihtiyaç olduğunu söyleyerek bu değerlerin halktan alınabileceğini söyler. Gökalp bu düşüncelerini halk masallarından esinlenerek yazdığı manzum ve mensur masallarda ele alarak çocukların eğitimi için kullanır. Eğitimi öğretimden üstün tutan Ziya Gökalp'e bu itibarla ilk millî eğitimcimiz demek hata olmaz (Büyük Türk Klasikleri, 1992: 15-16) .

Hemen her masalda iyilikle kötülük karşı karşıyadır. Adalet-zulüm, doğruluk-haksızlık, alçakgönüllülük-kibir gibi değerler hep mücadele içindedir. Hiç bir masal yoktur ki, iyi olanın zaferiyle bitmiş olmasın ve kötüler kınanmasın. Kendinî kahramanla özdeşleştiren dinleyici ya da okuyucu iyilik için mücadele etmekte ve artık onun zaferinde bir pay sahibi olmaktadır (Gökşen,1972:62).

Masal metinlerini sosyal hayata yönelik barındırdığı mesajlarla gerek masal dinleyicisine gerekse okuyucusuna yaşama dair pratikler kazandırır. Masallar, bireyin toplumsal yaşam koşullarına uyumunu, diğer insanlar gibi toplumun bir üyesi olduğu bilincini ve kültürünün inceliklerini öğretir. Anne-baba evlat ilişkisini, diğer aile fertlerinin birbirleriyle münasebetlerini, komşuluğu, kötülerle mücadeleyi, toplum düzenini, adalet anlayışını, bireyin içinde yaşadığı çevreyle yaşadığı problemleri ve çözüm yollarını barındıran masallar sosyal hayatı bir bütün olarak sunmaktadır. Böylece kişi masal dünyasının içinde sosyallik kazanmaya başlar.

Masalların en önemli işlevi, ahlakî ve toplumsal olmasıdır. Masal dinleyen veya okuyan kişi sadece masal okumaz. Masallarda yeni kahramanlarla tanışır, yeni mekânlara yolculuk yaparak yeni bilgiler edinîr. Bunun yanı sıra masallarda kahraman karşılaştığı sorunların üstesinden gelirken yakınlarından destek görür ve kendisi de zor durumdakilere yardım eder. İnsanî ilişkilerin çerçevesi masalın sembolik diliyle anlatılır. Böylece kişi çocukluğundan itibaren tanıştığı masalla sayesinde sosyal yönünü geliştirir ve topluma daha kolay intibak eder.

Masallar, dinleyicilerine ve okuyucularına toplumsal değerleri açık ya da örtülü ileterek ona bir bakış açısı kazandırır. Masalların değerler sitemiyle donatılmış fertler ideal hayatın güzelliklerini gerçek hayata aktarır. Bugünün zorlaşan insan ilişkilerinde ve içinden çıkılması zor görülen sosyal hayatın problemleriyle baş etmede ortaya koyduğu adil toplum düzeniyle masallar yol gösterici bir işleve sahiptirler.

Günümüz eğitiminin amaçlarından biri de çocuğun, yaşamın anlamını bulmasını sağlamaktır. Ben nereden geldim, doğum nedir, ölüm nedir gibi karmâşık sorulara çocuğun zamanla tutarlı yanıtlar bulması gerekir. Çocuk başta bu gibi soruları kendi dünyasında anlamlandırır, kendince yorumlar ya da sorunu daha genel bir çerçevede görüp üzerinde fazla düşünmez. Ne var ki sağlıklı bir kişinin gelişimi için yaşama, yaşamanın anlamına ilişkin sorulara cevaplar bulma zorunluluğu vardır. Bu gibi bilgileri hazır ve paketlenmiş olarak bir kitaptan ya da yetişkinlerden öğrenmesi de olanaksızdır. Aynı zamanda değerlerin edinîlmesi olarak da görebileceğimiz bu süreçte nitelikli masalların çocuğa büyük katkısı olacaktır. Masallarda ele alınan konular bir bakıma çocuğun sorunlarına, gerilimlerine gönderme yaparken dolaylı bir yoldan da çocuğun dünyasına girer. Bu bakımdan çocuk bilincine varmadan kendinî bulur masalda (Dilidüzgün 1994: 4).

Millî Eğitim Temel Kanununda Türk Millî Eğitiminin genel amaçları şu şekilde belirlenmiştir: "Türk Milletinin bütün fertlerini, Türk Milletinin millî, ahlakî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek." Anlaşıldığı üzere değerler eğitimi ülkemizde Millî Eğitimin ana gayelerinden birini oluşturmaktadır.

Özellikle son yıllarda çocuklara millî ve evrensel değerlerin aktarımında masalların önemi daha iyi anlaşılmış, bu doğrultuda 2010 yılında Bakanlık okullara gönderdiği genelgeyle de bu

konuya yeniden dikkat çekmiş ve şu ifadeler e yer vermiştir: "Günümüzde küreselleşme; siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel alanlarda pek çok gelişmeye imkân sağlarken, bir taraftan da toplumsal yaşamı tehdit eden sorunların ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bireyi, aileyi, yaşadığımız toplumu ve dünyayı tehdit eden risk ve sorunların çözümünde, toplumsal yaşantımızın temel yapısını oluşturan millî, manevî, sosyal, ahlaki ve kültürel değerlerimizden olan yardımlaşma, dayanışma, hoşgörü, misafirperverlik, vatanseverlik, doğruluk, iyilik, temizlik, çalışkanlık, dürüstlük, sevgi, saygı, duyarlı olma, adil olma, paylaşımcı olma gibi kazanımlarımız en önemli referans kaynağımızdır." Öyleyse masallar kendinî gerçekleştirme, sosyalleşme, dil gelişimi, içinden çıktığı toplumla ve onun değer yargılarıyla bütünleşme, hayata olumlu bir gözle bakma, çevreye ve başkalarına karşı duyarlı olabilme, iyi-kötü, hak hukuk olgularını anlamlandırma ve şekillendirme, düşünme, yalan, mertlik, dürüstlük, hayal dünyasını geliştirebilme gibi konularda, kişinin duyuşsal, bilişsel, zihinsel ve psiko-sosyal gelişimine katkı sağlamaktadır (Gökşen,2009:3).

Elbette masalın eğitici yönü sadece çocuklar için geçerli değildir. Çocukluğumuzdan itibaren dinlediğimiz bir masalın taşıdığı anlam dünyası kişiyle birlikte büyüyerek genişler ve zenginleşir. Masal dili çözüldükçe masal dünyasının derinliği keşfedilecek masaldaki hayalî unsurların hayatın gerçeklerinin ta kendisi olduğu görülecektir.

Halk masalları yetişkinleri de kucaklayan anlam zenginliğine sahip olduğuna göre hem çocukların hem de yetişkinlerin eğitiminde faydalanılacak zengin bir hazinedir. Burada dikkat edilecek husus çocuklar için seçilen masalların çocuğun dil gelişimine katkı sağlayacak, ruhsal gelişimini olumsuz etkilemeyecek yaşına uygun anlatılar olmasıdır.

Masallar barındırdığı tüm bu güzelliklerle, asırlarca Türk milletinin beslendiği en önemli kaynaklardan biri olmuştur.

5.2. Halk Bilimine Kaynaklık İşlevi

Halk bilimi çalışmaları Fransız Devrimi'nden sonraki süreçte halk halkçılık, ulus-ulusçuluk, köy ve köycülük kavramlarıyla başlamıştır. Bizde de kendi zenginliklerimizi ortaya çıkarmak için halk kültürüne yönelik çalışmalar Şinasi, Ziya Paşa, Namık Kemal, Ahmet Vefik Paşa, Ahmet Mithat Efendi gibi isimlerle başlar. Daha sonraki yıllarda Ziya Gökalp,

Fuad Köprülü, Rıza Tevfik Bölükbaşı halk bilimine bir disiplin olarak yaklaşmışlardır (Oğuz,2008:17).

Halk kültürü, gerek yazılı edebiyat gerekse sözlü edebiyat ürünlerinin ana malzemesidir. Bu edebî ürünlerde halkın yaşantısına dair her türlü bilgi mevcuttur. Bu bilgilere ulaşmak isteyen araştırmacılar için edebiyat en önemli kaynaklardan biridir. Bu anlamda sözlü edebiyatımızın numunelerinden olan masallar aynı zamanda bir folklor malzemesidir ve halk bilimi sahasında çalışma yürüten araştırmacılar için de eşsiz bir kaynak niteliğindedir. Çünkü Türk milletinin çağlar boyu sürüp gelen kültürünün inceliklerini ve güzelliklerini masallarda bulmak mümkündür.

Bu konuda Naki Tezel şunları demektedir: "Masal, geçmişin bilinmeyen zamanlarından bu günlere uzanmış bir kaynaktır. Her dönemim izlerini, birikimini, tecrübesini taşıyarak, derinleşerek bu günlere kadar ulaşmıştır. Kültürümüzde ne varsa onu olduğu gibi yansıtır. Kavramların içinde saklı zihin haritalarıyla, olaylara yapışmış değer yargılarıyla bütünleşmişlerdir. Bu sebeple masallar pek çok ilim erbabının faydalanması için derin birer hazinedir. Toplumunun kültürünü araştıran sosyologlar, dil ile ilgili mevzuları araştıran dil bilimciler hatta tarihî verilere ulaşmak isteyenler dahi masalların içinden sayısız ipucu bulurlar" (Tezel,2013:18).

Folklor ürünleri esas alınarak yapılacak çalışmalar Türk kültürünün daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır. Türk kültürüne büyük katkısıyla bilinen Ziya Gökalp, Türk milletinin geçmişine yönelişin önemini vurgular: "Edebiyatımızın kaynaklarını bir taraftan taş üzerine yazılmış yazılarda, ceylan derilerinde diğer taraftan da halkın koşmalarında, masallarında aramalıyız" (Gökalp, 2006:26). Gökalp sosyoloji, felsefe, edebiyat alanındaki çalışmalarında kaynak olarak halk edebiyatı ürünlerini esas alır. Bu çalışmalarında ise masalların özel bir yeri vardır.

Masallar, mitler ve rüyalar aynı kumaştan biçilmiştir (Saydam, 1997:46). Zengin mitolojik öğelere sahip masalların incelenmesi, Türklerin eski inanç sistemlerinin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır. Anlamı ve yapısı bakımından mitler, ortaya çıkma ve gelişme süreçlerinde bazı aşamalardan geçmekte ve folklorun epik türleri üzerinde derin izler bırakmaktadır (Hacılar, 2009:49). Özüne sadık kalarak derlenen masallar dikkatli incelendiğinde pek çok mitolojik motif görülecektir.

Beşikten mezara bizi sarmalayan kültürümüzün en güzel yönü kişinin tüm ihtiyaçlarına cevap vermesidir. Doğumumuzdan ölümümüze kadar geçen süreçte yaşamımızın her anında kültürümüz bize yol gösterir. Adımızın konulmasından mezara konulmamıza kadar yapılan tüm ritüeller kültürümüzde mevcuttur. İşte tüm bu pratikleri masal metinlerinde de bulabiliriz. Halk bilimi araştırmacılarına bu anlamda büyük görev düşmektedir. Bu alan da çalışma yapanların dikkat etmesi gereken hususun başında hangi alanda derleme yaparsak yapalım derlediğimiz malzemeye müdahale etmemeliyiz. Masal metinleri yazıya geçirilirken de değiştirilmemeli, bunun bir folklor malzemesi ve bilimsel bir çalışma olduğu unutulmamalıdır.

5.3. Güldürücü İşlevi

Mizahın olduğu eğlenme sürecinde gülme vardır. Gerek fizyolojik gerek psikolojik gerekse sosyolojik açıdan insanın mizaha ihtiyaç vardır. Özellikle de politik baskıların olduğu, duygu ve düşüncelerin açıkça ifade edilemediği durumlarda mizah insanları günlük sorunlarından uzaklaştırarak eğlendirme işlevi görmüştür (Arık,2005:98).

Edebî ürünler hayata her yönüyle ayna tutarlar. Toplumsal aksaklıklar edebiyatın vazgeçilmez konularından olmuştur ve bu sorunlar kimi zaman açıkça kimi zaman ise mizah kıyafetiyle anlatılmıştır. Türk edebiyatında mizah sözlü edebiyat geleneğiyle başlamıştır.

Türk mizah edebiyatının sözlü gelenekteki ürünlerine bakılırsa ilk olarak bilmece, atasözü, tekerleme ve masallardan söz etmek gerekir. Divân ü Lügati't Türk ve Kutadgu Bilig ve Dede Korkut Hikâyeleri'nde sözlü gelenekte yer alan mizahî ürünlere yer verilmiştir. Bu üç eser içinde Dede Korkut Hikâyeleri'nde yer alan, "kadınların tasnifi ve tasviri" bölümünde çizilen kadın tiplerinin mizahî açıdan ne kadar başarılı olduğu bugün genel kabul gören bir gerçektir. Bu nedenle Dede Korkut Hikâyeleri'nin başında "Kadınlar dört türlüdür." cümlesiyle başlayan kadın tasnif ve tasviriyle Deli Dumrul Hikâyesi mizahî açıdan da ayrı bir önem taşır (Pala, 2005: 208).

Türk Dili ve Edebiyatı ansiklopedisinin mizah maddesinde halk edebiyatımızda mizahın hangi türlerde kullanıldığı şöyle anlatılmaktadır.

Halk Edebiyatında, atasözü, deyim, tekerleme gibi türlerden oluşan bu ilk örneklerden sonra Türk mizah edebiyatı, masallar (özellikle Kâloğlan vb), fıkralar, seyirlik oyunlar (Karagöz,

Ortaoyunu vb.), çocuk oyunları, köy seyirlik oyunları çerçevesinde bir gelişim gösterir. Bu ürünlerde, hareketler, sözler, kafiyeli deyişler, yanlış anlamalar, mantık ve gerçek dışı durumlar, birbiri ardınca tekrar edilerek dinleyici ve seyircide mizahî yaklaşımı yaratırlar. Nasreddin Hoca, Bekir Mustafa, İncili Çavuş, Bektaşi, Tıfli gibi tiplere yaslanan fıkralar yanında Türk yazılı ve sözlü edebiyatında çok gelişmiş bir fıkra geleneği bulunmaktadır (Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, Mizah Maddesi).

Mizahın kapalı anlatımı asıl söylenmek istenin daha güçlü ifade edilmesini sağlar. Mizahın gücünden masallar da faydalanır. Masallarda genellikle olumsuz kahramanlar gülünç duruma düşerler. Sahtekâr, kötü kalpli kahramanlar, iyilik ve doğruluktan uzaklaştıkları için hiçbir zaman zenginliğe ve rahatlığa kavuşamazlar. İyilikle mücadelede yaptıkları planlar başarıya ulaşamaz ve kötülükler kendi ayaklarına dolanarak gülünecek hale düşerler. Ayrıca tembel, miskin, beceriksiz kadınlar ve erkekler de kendilerini komik duruma düşürürler. Ne zaman akılları başlarına gelir, o zaman gülünç durumdan kurtulurlar. Kâloğlan gibi fiziksel kusuru olan kahramanlar da çevrelerdekilerin alay konusu olsa da akıllarıyla başarıya ulaşarak şekilciliğin yanlışlığını ortaya koyarlar.

Özellikle masalların tekerleme kısımlarındaki tezatlıklar ve hayatın tabii akışına uymayan durumlar dinleyicinin ilgisini masalda canlı tutmayı sağlar. Fıkra tipi masallar ise tamamen mizaha dayalı anlatımlardır.

Masal anlatıcısının yöresel ağzı, kahramanları mekânı ve olayları alışagelmişin dışında komik sözlerle ifade etmesi, araya sıkıştırdığı kendi yorumları, müstehcen ifadeleri sansürlemeden doğallığı içinde kullanması, kısacası olayları anlatımındaki ustalığı ve becerisi de masala mizahî özellik katar.

John Morreall, insanların nelere güldükleriyle ilgili bilgiler pek çok farklı kaynakta yer alan bilgilerin derli toplu halini yansıtır. Morreall'in verdiği bilgilerden ve masallarda görülen gülünç durumlarından yola çıkarak nelere güldüğümüz altı madde halinde belirlenmiştir.

1. Uyumsuzluklara güleriz. Düzen içinde görülmeye alışılan şey bozulursa komik olabilir.
2. İnsanlarda görülen fiziksel bozukluklara (zayıflık, kellik, şişmanlık vb.) güleriz.
3. Cahilliğe, aptallığa güleriz.
4. Ahlaki bozukluklar, insanları güldürür. Cimri, yalancı, sarhoş, seks manyağı, dedikoducu,

korkak ve ikiyüzlü karakterler hep komik karakterler olmuştur. Örneğin bir konuşmamızda, bir insanın tanıdığımız herkesten daha cimri olduğunu ya da daha çok yalan söylediğini ya da içtiğini ima ettiğimizde çevremizdekiler buna güler.

5. Başarılamayan işlere güleriz. Düzgün gitmeyen bir iş, yarım kalan bir iş, düzensiz ya da dikkatsiz biri tarafından yapılan bir iş, gülmek için potansiyel nedenleri oluşturur.
6. Dil sürçmelerine dilin yöre ağzıyla kullanımına güleriz çünkü mizah büyük ölçüde dil fonetiğine dayanır. Cinas, çift anlamlılık, nükte, hatalı çeviriler, komiktir (Morreall, 1997: 92-117).

5.4. Ana Dili Öğretici/Aktarıcı İşlevi.

"Bir insana ana dilini; anlatımı ikilemler, benzetmeler, uyaklar, deyimler, atasözleri vb. gibi konuşma dilin in bütün incelikleriyle zenginleştirilmiş masallardan daha iyi sözlü veya yazılı hangi edebiyat ürünü öğretebilir ki?" (Yavuz,2009:158). Yavuz bu sözleriyle masalların ana dili öğretmedeki fonksiyonunu ifade ederken, Haviland kültürün insan davranışının ve bu davranışların dünyanın soyut değerlerinden, inançlarından ve algılarından meydana geldiğini ve bunların toplumun fertlerince paylaşılan, toplumda kabul edilen davranışlar olduğunu söylerek, kültürün, biyolojik kalıtımdan çok dil aracılığıyla öğrenildiğini belirtir (Haviland, 2002: 63). Bu anlamda masallar ana dilin inceliklerini ve güzelliklerini öğretirken kültürümüzün de dil aracılığıyla gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlar.

Pertev Nail Boratav'ın da belirttiği gibi "Çocuğa ana dilinin bir işçi elindeki alet gibi, nasıl kullanıldığını ilk öğreten, ona bu dilin türlü hünerlerini aşılayan masaldır" (Boratav 1998: 14-15) .

Çocuk ilk öğrendiği kelimelerle yavaş yavaş dünyasını kurmaya başlar. Eşyalar ve insanlar onun gözünde işte bu kelimelerle anlam kazanmaya başlar. Anne, baba ve çevresindeki diğer insanlar ona dilini öğretirler, yanlış söylediği kelimeleri düzeltirler. Kısaca, çocuk okula başlamadan önce ilk Türkçe derslerini aile çevresinden alır. Derken masalların, hikâyelerin dünyasına adım atar (Şirin 1988: 39).

Masallarda dil yalın bir Türkçedir. Anlatımda betimlemeler oldukça azdır. Masalın bütününe hareketli bir dil hâkimdir. Böyle olunca da betimleme değil, eylem ağırlıklıdır. Genllikle sıfatlar az kullanılırken fiiller çok kullanılır. Bu da hareketliliği sağlayan temel ögedir

(Yavuz,2009:105). Bu durum çocuğun masalla yeni kelimeler, kavramlar öğrenmesini sağlamıştır. Masalın içindeki deyimler, atasözleri, konuşma diline ait kelimeler, sevinç ve üzüntü bildiren ifade kalıpları ve söz grupları çocuğun kelime dağarcığıyla birlikte duygu ve düşünce dünyasını da zenginleştirecektir. Öğrendiği bu kavramlara sözlü ve yazılı anlatımlarda yer vererek dilimizi doğru, güzel ve etkili bir biçimde kullanmayı öğrenecektir. Görüldüğü gibi masallar, ana dilin öğrenilmesine büyük katkı sağlayarak önemli bir işlev yerine getirmektedir.

Dinleme anlatma becerileri kazandırması bakımından Türkçe dersi gibi geçen masalların icra ortamlarının dilimize hizmeti çok büyük olmuştur. Bu anlamda her masal anlatıcısı bir Türkçe sevdalısıdır. Türkçenin korunması ve gelecek nesillere taşınmasında, ana dille var olan yine ana dille yaşayarak varlıklarını sürdüren masalların bu işlevi önemlidir.

5.5. Vizyon Kazandırıcı İşlevi

Vizyon ülkü, ileri görüş anlamına gelirken, vizyon sahibi de ufku geniş ileriyi gören kimse anlamına gelmektedir (Türk Dil Kurumu Sözlüğü, 2010:2489). Ziya Gökalp'in mefkûre kelimesini kullandığı bu kavram için günümüzdeki yaygın kullanımını göz önünde tutarak daha anlaşılır olması bakımından biz de başlığımızda vizyon kelimesini kullanmakla birlikte içerikte iki kelimeyi de birlikte kullanmayı tercih ettik.

Fertlerin günlük hayatın sıkıntılarından arınarak hayatı geniş perspektiften değerlendirme, geleceğe umutla bakma gücünü verecek olan ütopyalara ihtiyaç vardır. Bu ütopyalara yürümek için de bir ülkü etrafında birleşmeleri gerekmektedir.

Masallar, insanın yaşama sevincini ve hayatla mücadele gücünü artırır. Onları yeni çalışmalara yeni keşif ve icatlara yönlendirir. Hayal kuramayan insanlar toplum ve topluluk oluşturamaz, millet olamaz. Masallar, insanlar ve o insanların oluşturdukları toplumların ütopyalarını belirginleştirir. Çünkü masallarda zaman sınırı olmadığı gibi mekân sınırı da yoktur. Bu sebepledir ki Türkler uçsuz bucaksız coğrafyalarda vatan kurmuş o yerleri kendileri için kalıcı yurt edinmişlerdir. Bu sebepledir ki Türkler kızıl elmalarını masal vb. anlatılarla kurgulamış ve gerçekleştirmişlerdir Bunun içindir ki Ziya Gökalp Turan hayalîni gerçekleştirmek için Türk çocuklarını masallarla uzun bir yolculuğa çıkarmıştır (Yakıcı,2014:176).

Ziya Gökalp, Türk milletine ülkü kazandırma adına çok önemli çalışmalar yapmıştır. Türk düşünce hayatının skolastik dönemin kurallarından arınması gerektiğini düşünen Gökalp yeni hayat tarzına ihtiyaç duyulduğunu ifade etmiştir. Yeni hayat tarzının millî hayatın ihtiyaçlarına göre şekillenmesini savunmuştur. Millî ve modern yaşam tarzının yeni bir dil ve edebiyat anlayışıyla mümkün olacağını söyler ve gençlere edebî eserleriyle yön göstererek vizyon kazandırmayı amaçlar (Büyük Türk Klasikleri, 1992:14).

Kızılelma şairi bu anlamda masalların sihirli gücünden faydalanmanın önemini kavrayarak olgunluk döneminde, çocukluk yıllarını bir masal âlemi gibi hatırlar. Alageyik masalındaki kahramanla "kahraman ve kurtarıcı tipini" bireylere ideal insan olarak sunar. Böylelikle Gökalp hem kültüre ait bir kaynağın nasıl değerlendirileceğini gösterir hem de millî iradeyi temsil edecek çocuklarımıza geleceğin resmini çizme ufku verir.

İnsanın şahsiyetini meydana getiren beden değil, ruhudur. İnsan için maneviyat maddiyattan daha önemlidir. Çünkü milletlerin şahsiyetini de belirleyen maddi meziyetler değil; dil, din, ahlak ve sanat bakımından ortak değerlere sahip olmasıdır. Bu itibarla topluluğun millet adını alması için de ortak mefkûrelerde buluşması lazım gelir. Bunun için de tarihimiz ve edebiyatımız bizim için en güzel kaynaktır. Çocuklarımıza kendi vatanlarını sevdirmek, istikbal için ülkü kazandırmak adına atalarımızın şanlı kahramanlıklarını anlatmalıyız. Millî tarih anlayışıyla birlikte edebiyatımıza yönelmeli, özellikle de halk masallarımızdaki kahramanlarımızın başardığı büyük işlerle mefkûre sahibi insan anlayışını aşılamalıyız. Avrupa da halk masallarının bu yönüyle değerlendirilmesi kendi kültürlerinin kahraman tipini ortaya çıkartmıştır. Bu anlamda bizim de çocuklarımıza geleceğe güvenle bakmalarını sağlayacak örnek alabilecekleri ideali uğruna mücadeleden yılmayan mefkûreli insan anlayışını masallarımız aracılığıyla verebiliriz (Gökalp,1922:67-70).

İnsanoğlu kendi yaşam gerçeğini, çözüm önerilerini, beklentilerini masal olaylarına ve masal kahramanlarına yükleyerek anlatmıştır. Bu yolla gelecek kuşakları uyarmayı, eğitmeyi, yaşamın zorluklarına karşı hazırlamayı amaçlamıştır. Bu sebeple masallarda kahraman hep iyidir ve kazanır. Bu aynı zamanda psikolojik bir rahatlama sağlar (Yavuz, 2009:7). Masallar çocuklarımızın ruhunu iyi örneklere göre inşa ederek onları inandıkları yolda güçlükleri yenecek, şahsiyetli birer insan yapar. Dünya milletleri bu inanışla çocuklarının ruhunu masallarla besleyerek kendine güvenen, inanan bireyler yetiştirmektedirler (Güney,1966:9-10). Okuyucu bir masalı okurken kahramanla özdeşlik kurar ve bu suretle de onunla beraber

zorlukların üstesinden gelir. Böylece kendine güveni, başarabileceğine inancı artar(Bilkan, 2009:32). Kahramanlığı, bir fikir için verilen mücadele ve fedakârlığı öğrenir. Yani hayatı keşfederek kazanmayı kaybetmeyi adeta tecrübe eder (Kantarcıoğlu,1991:13).

Masalın büyülü dünyasına girerek gerçek yaşamdaki sınırları aşan, rahatlama imkânı bulan insanlar; masalın geniş hayal iklimi sayesinde esnek düşünmeyi, zor olanla mücadele etmenin yollarını öğrenerek dar kalıpların dışına çıkar. Bütün olumsuzluklara rağmen masal kahramanlarının kötülük ve kötülerle mücadele etmesi bu mücadeleden de aklıyla ve sabrıyla başarıyla çıkması, masal okuyan ve dinleyenlerin yaşama dair umutlarının artmasını sağlayarak yarınların inşasında ferde ve topluma vizyon kazandırır.

Görüldüğü üzere masallar sadece ferde umut aşılamaz, milletlere de ideal kazandırır ve o ideal etrafında toplanarak olumsuzluklarla topyekûn mücadele etme gücü verir, öğretir. Toplumsal gerçeklikten ideal gerçekliğe kapı açan masallar hem kişiyi hem de mensubu olduğu milletleri verdiği mesajlarla rahatlatarak var olma arzusuyla yeni çalışmalara yönlendirir. Hayal kuran insanların ve milletlerin hedefleri olur.

5.6. Sosyalleştirici İşlevi

Masalların sosyalleştirici işlevini açıklamaya geçmeden önce eğlenmek kelimesinin anlamı üzerinde durmak gerekir. Eğlenme kavramı Türk Dil Kurumu sözlüğünde karşımıza hem hoşça vakit geçirme hem de gülme, mizah anlamlarıyla çıkmaktadır (Türkçe Sözlük, 2010:762).

Eğlenme ve gülme mizahın en önemli iki noktasıdır. Ancak eğlenmenin olduğu her durumda mizah vardır diyemeyiz. Sinemaya gitmek, müzik dinlemek, maç izlemek de eğlendirici olabilir. Demek ki eğlenmek sadece gülmek değil, aynı zamanda hoş vakit geçirmemizi sağlayan sosyal faaliyetlerde bulunmak anlamında da kullanılmaktadır.

Teknolojinin insanları esir almadığı dönemlerde sözlü edebiyatın tartışmasız bir hükümranlığı vardı. Bu sözlü ürünler içindeyse masal ve masal anlatıcılarının ayrı bir önemi vardı. Bu anlamda masal anlatıcılarının toplumdaki işlevlerini göz önünde tutarsak günümüz şov dünyasının o günkü yıldızlarıydı demek pek de abartılı olmasa gerek.

Macar halk bilimci Linda Degh yaptığı çalışmalarda masal anlatmanın toplumsal işlevi üzerinde durmuştur. Masalların toplum hayatındaki değişikliklere paralel olarak anlatıldığı ortamlarda yeni işlevler kazandığını belirtmiştir. Örnek olarak da balıkçılıkla geçimini sağlayan bir köyde balıkçı masalları anlatan kişinin köylülerin çiftçiliğe başlamasıyla dinleyicisiz kalmasını göstermiştir. Bu örnekle sosyal yapısı benzer kişilerin masallardan beklentilerinin ortak olduğu, bu beklentilerin karşılanmadığı takdirde masal icra edildiği toplantıların rağbet görmediği ifade edilmektedir. Bu anlamda bazı masal anlatıcılarının kendi yaratıcılıklarını kullanarak dinleyicinin istek ve ihtiyaçlarına uygun olarak masalları yeniden yaratarak sosyal değişime paralel hareket etmelerinin bir nevi zorunluluk olduğu belirtilmiştir (Çobanoğlu,2012:257). Dolayısıyla masal, toplumdan kopmayarak yaşayabilmektedir.

Gerek köylerde gerekse şehirlerde insanları bir araya toplayan masallar böylece insanlar arasında sosyal ilişkilerin de kurulmasına hizmet etmiştir. Herkesin ayrı odalarda farklı teknolojik araca esir olduğu günümüz dünyasında, kadın erkek, çoluk çocuğun bir ışık etrafında toplamanın ne kadar mucizevi olduğu aşikârdır. Büyüklerin televizyonla, çocukların internetle sosyalleştiği bugünlerde bırakın komşuların bir araya gelerek masal dinlemesi çekirdek aile bile aynı odada toplanamamaktadır.

Oysaki en azından aile içinde büyüklerin çocuklara masal anlatması onlarla birlikte zaman geçirmelerini sağlayacak, hem masal kahramanları aracılığıyla çocukların hayatı anlamaları kolaylaşacak hem de ebeveynler çocuğun masala verdiği tepkilere göre çocuklarını daha iyi tanıma ve anlama şansı yakalayacaklardır. Böylelikle dede/nine, torun; anne/baba, evlat arasında kuvvetli bağ kurularak sağlıklı aileler meydana gelecektir. Toplumun en küçük yapı birimi aile olduğuna göre bu durum sosyal yapısı sağlam toplumların oluşmasını sağlayacaktır.

İcra edildiği ortamlarda insanları bir araya toplayarak sıkılmadan saatlerce hoş vakit geçirmelerini sağlayan masallar, özellikle sosyal aktivelerin sınırlı olduğu dönemlerde insanların günlük sıkıntılarından uzaklaştırarak vakitlerini güzel geçirmelerini sağlayarak önemli bir işlev yerine getirmişlerdir. Günümüzde şehirleşmenin doğal neticesi olarak yalnızlığa itilmiş insanın günlük hayatındaki etkisini kaybetmiştir. Eskiden her büyük ailede hatta her mahallede var olan masal anlatıcıları-masal anaları yerlerini televizyona bırakmış,

masal kahramanlarının yerini de televizyon ve sinema kahramanları almıştır (Dilek,2007:19).

Bugün ise masallar çizgi film animasyon ya da sinemaya aktarılarak hem çocukları hem de yetişkinleri büyülü dünyasına çekerek eğlendirmeye devam etmektedir. Görülüyor ki masalların bu işlevi değişime rağmen sürmektedir.

Bu anlamda yeni yaklaşımlara ihtiyaç vardır. Batı kaynaklı masal kitaplarının yerini yine batı kaynaklı görsel masallar almaktadır. 19. yüzyılın ortalarından itibaren batıdan ters yönde ve bulanık akan kimi masal kanallarından testiler doldurulmuş, Türkiye başta olmak üzere Türkçenin konuşulduğu coğrafyaların tamamına yakınında Türk çocuklarının ihtiyacı bu bulanık masal testilerinden karşılanmıştır. Masala susamış Türk çocukları bunlarla kandırılmaya çalışılmıştır. Perraut, La Fontaine Andersen, Grimm Kardeşler vb. masalcılardan çoğu problemli, Türk'ün sosyal dokusuna uymayan masallar tercümelerdir (Yakıcı,2014:186).

Günümüzde de Batı bunu sinema endüstrisiyle yapmaktadır. Masal, teknolojik ve toplumsal değişikliklerle birlikte hoşça vakit geçirme işlevini, sinema, tiyatro, çizgi film ve benzerleriyle sürdürmektedir. Böylelikle Batı kendi masallarını sinema endüstrisinde kullanarak hem kültürünü yaşatmakta, hem de kültürünü bu yolla ihraç etmektedir. Sinderalla'yı animasyon ya da sinema filmi olarak izleyip beğenen Türk izleyicisinin Anadolu'nun çeşitli yerlerinde anlatılan Fatmacık'tan ise haberi maalesef olmamaktadır.

Türk dünyasının zengin bir masal külliyatına sahip olduğu aşikârdır. Bizim de değişen yaşam koşullarına göre masallarımıza yeni bakış açısıyla yaklaşarak bu hazineden çocuklarımızın ve gençlerimizin istifade etmelerini sağlamamız bir görevdir. Örneğin Kâloğlan masallarının TRT tarafından çizgi film haline getirilerek çocuklarımızın onunla eğlenerek yeni bilgiler edinmesini sağlanması çok önemli bir adım olmuştur. Böylece Kâloğlan, Calio'yla rekabet etme gücü kazanmıştır.

Ancak bu çalışmalar, titizlikle yapılmalı, masallar özünden uzaklaştırılmamalıdır. Bunun bir kültür hizmeti olduğu şuuruyla hareket edilmeli, masallarımız ticarî kaygılara kurban edilmemelidir. Unutulmamalıdır ki insanı masaldan, masalı insandan koparmak mümkün değildir. Bu ikisi bir aradayken anlamlıdır.

Masal icra ortamlarının teknolojik gelişmelerle birlikte hem şehirlerde hem de köylerde yok olması sebebiyle masalların insanları bir araya toplayarak onları büyülü dünyasına çekmesi ve hoşça vakit geçirmelerini sağlaması mümkün değildir. Masal anlatıcısının, masal anlatırken dramatize etmesi, dinleyenlerin ilgisini masal üzerinde toplayan en önemli etkenlerden biridir. Usta bir masal anlatıcısı, âdeta masalı yaşayarak ve yaşatarak dinleyicilere hoşça vakit geçirtir. Bir sinema filminde bulunan senarist, yönetmen, oyuncu unsurları; masal anlatıcısının şahsında birleşmiştir.

Görsel anlatımın günümüz dünyasındaki egemenliğini göz önünde bulundurursak, masalları insanla buluşturan en etkili mecra sinemadır diyebiliriz. Bu duruma örnek olarak Batı dünyasının klasikleşmiş üç masalını verebiliriz. "Alice Harikalar Diyarı'nda" adlı masal 2010 yılında sinemaya uyarlanmıştır. Tüm dünyada izlenen film, 1 milyar hasılat elde etmiştir. Grimm Kardeşler'e ait "Pamuk Prenses Masalı" ise 2012 yılında "Pamuk Prenses ve Avcı" ismiyle vizyona girmiştir. İlk üç gün dünya da 742 bin kişi tarafından izlenen film, 400 milyon dolar hasılata ulaşmıştır. Pek çok kez sinemaya aktarılan, "Cindirella" masalı ise son olarak Mart 2015'te yeni bir uyarlama ile izleyiciyle buluşmuştur. Görüldüğü üzere aasalların gerek çocukları hedef alan çizgi film, animasyon, gerekse sinema filmi uyarlamaları fantastik görsel öğeleriyle izleyiciyi kendine çekmektedir.

Zengin hayalî ve kültürel öğelere sahip Türk masalları ziyadesinden fazlasıyla faydalanılabilecek bir kaynaktır. Bu kaynağı ortaya çıkarabilecek yeni mecralarda özüne uygun yaşatabilecek donanımlı insan gücüne ihtiyaç vardır. Böylelikle bizim masallarımız da kendi insanımızla buluşarak eskiden olduğu gibi hem çocukların, hem de yetişkinlerin hoşça vakit geçirmelerini sağlayacaktır. Masalın sosyalleştirici işlevini yerine getirmesi bugünün koşullarına adapte edilmesiyle mümkündür. Bu sadece ekonomik güç ve teknik donanımla değil, masalı bir kültür mirası olarak görüp titiz bir çalışma ortaya koymakla mümkündür.

6. KARAPAPAK KUŞKAYASI MASALLARININ İŞLEVSELLİĞİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

6.1. Eğitici işlevi

1. masal

1. Masalın Adı : ASLAN VE ÜÇ ÖKÜZ

2. Masalın Anlatıcısı : Turan Benli

3. Masalın Motif Sırası

1) Ormanlar kralı aslan üç öküze birden gücü yetmediği için bir plan yapar.

2) Sırasıyla öküzlerle konuşur ve onları kandırarak yer.

3) Üçüncü öküz de başına geleceği bilir ama iş işten geçmiştir.

4. Masalın Eğitim Açısından Değerlendirilmesi:

1) Aslan üç öküzü birden yiyemeyeceğini anladığı için öküzlerin arasını bozarak beraber ormanın kralı oluruz diye kandırır. Aslan yaptığı bu planla öküzlerin hakkından gelmeyi başarır.

2) Öküzler ise iktidar hevesine kapılarak arkadaşlarının yenilmesine müsaade ederler. Ancak bu heves onlara pahalıya mal olur ve canlarından olurlar.

5. Masalın Kazandırdığı Değerler: Dostluk, Güven, Doğruluk

2. masal

1. Masalın Adı : GEÇİ VE YAVRILARI

2. Masalın Anlatıcısı : Gülderen Kama

3. Masalın Motif Sırası :

1) Keçi, üç yavrusuyla yaşamaktadır.

2) Kurt ise yavruları yemek için fırsat kollamaktadır.

3) Keçinin yiyecek bulmak için gittiğini gören kurt yavruları kandırır.

4) İki yavruyu yiyen kurt, evden uzaklaşır. En küçük keçi olan Mengülüm ise saklanır.

5) Eve döndüğünde yavrularının ikisini kurdun yediğini öğrenen ana keçi çok sinirlenir.

6) Kurdu yattığı yerde bularak karnını yırtar ve yavrularını kurtarır.

4. Masalın Eğitim Açısından Değerlendirilmesi:

1) Annenin, yavruları evde bırakması kötü niyetli kurdu harekete geçirmiştir. Bu da bize annelerin her zaman çocuklarına gelecek tehlikelere karşı dikkatli olmaları gerektiğini göstermektedir.

2) Yavrular kurda inanarak kapıyı açmışlardır. Çocuklarımızı yabancılara karşı uyarmalıyız.

3) Anne keçi, kendinden güçlü kurdu yenerek yavrularını kurtarır. Analığın her şeyden güçlü olduğunu görmekteyiz.

4) Kurt ise yaptığı kötülüğün karşılığını canıyla ödemiştir. Hiçbir kötülüğün cezasız kalmayacağına bir örnektir.

5. Masalın Kazandırdığı Değerler: Doğruluk, Cesaret, Sevgi, Şefkat, Büyüğe Saygı, Merhamet.

3. masal

1. Masalın Adı : MERDANE HANIM

2. Masalın Anlatıcısı : Zöhre Gülbil

3. Masalın Motif Sırası :

1) Yedi erkek kardeş, kız kardeşleri ile bir kulübede yaşarlar.

2) Oğlanlar gündüz ava, işe giderler. Kız da köpeğiyle evde temizlik yapar, yemek yapar.

3. Köpeği bir gün kıza sinirlenir ve yemek yapmak için yanan ateşi söndürür.

4) Kız, ateş bulmak için yollara düşer.

5) Ateş aldığı dev, kıza âşık olur ve kızı kulübesine kadar takip eder.

6) Oğlanlar da bacılarına musallat olan devi öldürürler ve bahçeye gömerler.

7) Kız, abilerinin uyarısına rağmen devin mezarını sular. Devin kanından yedi gül biter.

8) Kız gülleri sandığa koyar. Bu yedi gül, yedi güzel kıza dönüşür.

9) Merdane Hanım, abilerini yedi kızla evlendirir. Ancak gelinler kızı kıskanır ve ona yılanlı, kurbağalı su içirip hamile diyerek evden kovdurturlar.

10) Kızı öldürme görevini en küçük oğlana verirler. Ama oğlan bacısına kıyamaz ve onu ormana bırakır.

11) Kız karnındaki yılanı, kurbağayı kusarak eski haline döner.

12) Atını sulamak için ırmak kenarına gelen prens kızı görür ve kıza âşık olur.

13) Başına gelenleri anlatan kız, prensle evlenir ve çocukları olur.

14) Annesinin öğrettiği tekerlemeyi söyleyen çocuk, dayılarını bulur.

15) Merdan Hanım'a ve yeğenlerine kavuşan oğlanlar çok mutlu olurlar.

4. Masalın Eğitim Açısından Değerlendirilmesi:

1) Sekiz kardeşin anne baba olmadan iş bölümü içinde bir arada yaşamaları kardeşliğe güzel bir örnektir.

2) Kız başına gelenleri abilerine anlatarak onlardan yardım istemiştir. Abileri de devi öldürerek bacılarına kötülük yapanı cezalandırmışlardır.

3) Kız abilerinin sözünü dinlemeyerek devin mezarını sulamıştır. Ayrıca devin mezarından biten güller kıza dönüşünce abilerini evlendirme hevesine kapılmıştır. Güllerin kökünün kötülük olduğunu hesaba katmamıştır.

4) Kendilerine iyi niyetle yaklaşan kıza gelinler kıskançlıkla iftira atmışlardır. Bu da bize kötülüğün bazen en yakınımızdan gelebileceğini göstermiştir.

5) İşin aslını araştırmayan abiler, hanımlarına inanarak bacılarını öldürmeye karar vermişlerdir. Kızın namusuna atılan bu iftiraya hemen inanmalarına rağmen küçük

abisinin merhamete gelerek bacısına kıyamaması büyük bir hatadan dönmelerini sağlamıştır.

6) Kız başına gelen kötülüklere ve haksızlıklara rağmen doğruluktan ayrılmayarak prensle evlenip mutlulukla ödüllendirilmiştir. Ayrıca yanlışlarını anlayan abilerine kavuşarak uğradığı iftiradan aklanarak kurtulmuştur.

5. Masalın Kazandırdığı Değerler: İffet, Kardeşlik, Çalışkanlık, Yardımlaşma, Büyüğe Saygı, Cesaret, Şefkat, Merhamet, Sabır.

4. masal

1. Masalın Adı : KÖROĞLU

2. Masalın Anlatıcısı : Zöhre Gülbil

3. Masalın Motif Sırası :

1) Köroğlu, gittiği bir memlekette evli bir kadınla zorla birlikte olur.
2) Kadına, oğlu olursa takması için altın kolçak bırakır.
3) Kadının oğlu olur. Oğlan büyüyünce babasını aramak için yola çıkar.
4) Babasını bulan oğlan, Köroğlu'nun evindeki kırkıncı odadaki resmin sahibine âşık olur.
5) Babası ne kadar uyarsa da oğlan dinlemez ve Telli Hanım'ı almak için yola çıkar.
6) Telli Hanım'ın abisi ve babası kızlarını vermek istemezler. Ancak Telli Hanım ailesini dinlemez ve oğlanla kaçar.
7) Köroğlu da oğlu Hasan'ın ve gelini Telli Hanım'ın yanına gelir.

4. Masalın Eğitim Açısından Değerlendirilmesi:

1) Köroğlu'nun kadınla zorla birlikte olması, kadının erkekler tarafından ezilmesine örnektir.
2) Babasız büyüyen Hasan'la arkadaşlarının alay etmesi mahalle baskısına bir örnektir.
3) Köroğlu'nun kadını hamile bırakıp gitmesi, çocuğun toplum tarafından dışlanması, kadının yalnızlığı ve çaresizliği erkeğin sorumsuzluğunu göstermektedir.
4) Hasan'ın babasını bulup tanımak istemesi çocuk için babanın ne denli önemli olduğunu gösterir.
5) Hasan, âşık olduğu kız için her türlü tehlikeyi göze alarak aşkının büyüklüğünü kanıtlar.
6) Telli Hanım evleneceği erkeği kendi seçerek güçlü kadın tipine güzel bir örnektir.
7) Masalda iki kadın tipi bir arada verilmiştir: Zayıf ve güçlü.

5. Masalın Kazandırdığı Değerler: Kahramanlık, Eşitlik, Büyüğe Saygı, Misafirperverlik.

5. masal

1. Masalın Adı : TEMBEL KADIN

2. Masalın Anlatıcısı : Turan Benli

3. Masalın Motif Sırası :

1) Çiftçilikle uğraşan Ahmet Ağa'nın karısı, adamın azığına her gün peynir ekmek koyar.

2) Peynir ekmek yemekten usanan Ahmet Ağa karısından et pişirmesini ister.

3) Açıkgözlü bir dilenci ise Ahmet Ağa'nın evine gelir: Dilencinin haline acıyan kadın yerinden kalkmaya üşendiği için ekmeğin yerini tarif eder.

4) Dilenci ise kazanda kaynayan horozu görünce heybesine atar. Kazanın içine de yolda bulduğu eski çarığı koyup türkü söyleyerek evden uzaklaşır.

5) Akşam eve dönen Ahmet Ağa ise et yemek için sabırsızlanır.

6) Heyecanla kaşığını kazana daldıran adam, çarığın ipliğini görünce şaşırır.

7) Karısının eti dilenciye kaptırdığını anlayan adam, kadını döver.

4. Masalın Eğitim Açısından Değerlendirilmesi:

1) Kadının her gün adamın ağzına peynir ekmek koyması adamı usandırır. Hep aynı şeyleri yemek hem bıktırır hem de sağlığımızı olumsuz etkiler.

2) Kadının gelen dilenciye güvenerek tandırlığa göndermesi, onun da tandırlıktaki eti çalması tanımadığımız insanları eve almamamız gerektiğini göstermektedir.

3) Tembellik sorumluluklarımızı aksatmamıza neden olur. Kadın yerinden kalkmaya üşendiği için eti kaptırmıştır.

4) Kadının dilencinin söylediği türküyü de anlamaması, kocasını daha da sinirlendirmiştir. Evle ilgili sorumluluğunu yerine getiremeyen kadın, kocasından da saygı ve değer görmemektedir.

5. Masalın Kazandırdığı Değerler: Doğruluk, Güven, Yardımlaşma, Misafirperverlik, Çalışkanlık.

6. masal

1. Masalın Adı : FATMACIK

2. Masalın Anlatıcısı : Suna Taş

3. Masalın Motif Sırası :

1) Karısı ölen adam yeniden evlenir.

2) Üvey anne ise adamın kızı Fatmacık'a çok kötü davranır. Öz kızına hiçbir iş yaptırmayan kadın bütün işleri Fatmacık'a yaptırır.

3) Atını sulamak için pınara gelen padişahın oğlu Fatmacık'a âşık olur. Fatmacık ise utanır kaçarken pabucu suya düşer.

4) Pabucun sahibini bulmak için prensin adamları ev ev dolaşır. Üvey anne Fatmacık'ı tandırlığa saklar ve ayakkabıyı öz kızına giydirir.

5) Horoz ise Fatmacık'ın tandırda olduğunu söyler. Padişahın oğlu kızı tandırdan çıkarır ve kırk gün kırk gece düğün yapar.

6) Fatmacık'ın peşini bırakmayan üvey anneyle bacısı onu gezdirmek bahanesiyle su kenarına götürüp iterler, Kel kız da Fatmacık'ın yerine geçer.

7) Atını sulamaya giden prensin oğlu Fatmacık'ı sudan kurtarır. Üvey anneyle kızını ise kırk katırla cezalandırır.

4. Masalın Eğitim Açısından Değerlendirilmesi:

1) Babasının araştırmadan evlendiği kadının Fatma'ya kötü davranması yapılan ikinci evliliklerin ne denli önemli olduğunu göstermektedir.

2) Fatma'nın üvey annesi ve kardeşinin kötülüklerine rağmen onlara yeniden güvenmesi başına yeni kötülüklerin gelmesine sebep olmuştur. Bu da bize tecrübelerimizden ders çıkarmamız gerektiğini göstermektedir.

3) Üvey anne ve kızı yaptıklarına rağmen Fatma'nın yanında yer bulmuşken rahat durmayarak kötülüklerine devam etmişlerdir. Kendilerine verilen ikinci şansı doğru kullanamamışlardır.

4) Horozun tandırdaki Fatma'nın yerini haber vermesi hiçbir gerçeğin saklanamayacağını göstermektedir.

5. Masalın Kazandırdığı Değerler: Doğruluk, Sabır, Büyüğe Saygı, Şefkat, Merhamet, Adalet, Çalışkanlık.

7. masal

1. Masalın Adı : CENKEŞER

2. Masal Anlatıcısı : Turan Benli

3. Masalın Motif Sırası :

1) Erkek çocuğuna düşkün olan adam oğlunun adını ‘’Cenkeşer’’ koyar.
2) Babasının ölümünden sonra Cenkeşer annesi tarafından el bebek gül bebek büyütülür.
3) Her şeyden korkan Cenkeşer varlıklı bir ailenin oğlu olduğu için kolaylıkla evlenir.
4) Kısa süre sonra varlıkları tükenir. Kadın da kocasına bir oyun oynayarak onu eve almaz.
5) Dışarıda kalan Cenkeşer korka korka devlerin pınarına varır.
6) Pınarın başında uyurken yüzüne konan sinekleri öldüren Cenkeşer ‘’bir vuruşta seksen tane’’ diye pınarın başına yazar.
7) Cenkeşer’in öldürdüğü seksen tane sineği adam zanneden devler korkularından Cenkeşer’e itibar gösterirler.
8) Cenkeşer devlere oynadığı oyunlar neticesinde onların hazinelerini alıp karısının kapısına gelir.
9) Kadın bakar ki kocası o korkak adam değil, altınlarla gelmiş Cenkeşer’i hemen içeri alır.

4. Masalın Eğitim Açısından Değerlendirilmesi:

1) Erkek - kız çocuk ayrımı yapmanın yanlışlığı vurgulanmıştır.
2) Heybetli olmasına rağmen annesi tarafından sorumluluk verilmeden büyütülen çocuk pısırık ve korkak bir insan olmuştur. Bu da bize çocuk yetiştirilirken aşırı korumacı olmanın çocuğun kişiliğinin gelişmesini engelleyeceğini göstermektedir.
3) Evliliğe hazır olmadığı halde sırf zenginliğinden dolayı evlendirilen Cenkeşer’in karısıyla yaşadığı sorunlar bize kadın ya da erkek her iki tarafında belirli bir olgunluğa erişmeden evlenmemeleri gerektiğini göstermektedir.
4) Kapıdan dışarı adım atmaya bile korkan Cenkeşer, iş başa düşünce devlerle bile mücadele ederek onları hizaya getirmiştir. Demek ki kişi tek başına kaldığında içindeki potansiyeli kullanarak tüm zorluklarla mücadele edebîlir.
5) Evin geçimini sağlayan ve sorumluluklarını yerine getiren Cenkeşer, karısından değer görür. Evliliklerin yürüyebilmesi için eşlerin üstlerine düşen görevi yerine getirmeleri gerekir.

5. Masalın Kattığı Değerler: Çalışkanlık, Eşitlik, Cesaret

8. masal

1. Masalın Adı : KÂLOĞLAN

2. Masalın Anlatıcısı : Turan Benli

3. Masalın Motif Sırası :

1) Kâloğlan'ın kelliğiyle arkadaşları alay ederek onu dışlamaktadırlar.

2) Bu duruma çok üzülen Kâloğlan Allah'a yalvarır ve Hızır, Kâloğlan'a tılsımlı iki kıl verir.

3) Kâloğlan, Hızır'ın verdiği tılsımlı kılları birbirine değdirerek istediğini yapmaktadır.

4) Kıllar sayesinde yakışıklı bir gence dönüşen Kâloğlan'a padişahın kızı âşık olur.

5) Kâloğlan eski haline dönse de kız ''bu işte bir iş var'' diyerek illa ki Kâloğlan'la evlenmek ister.

6) Diğer kızları Vezirin oğlu ve Kizirin oğlu ile evlenen padişah Kâloğlan'ı küçük kızına layık görmediği için dışlar.

7) Gün gelir, padişah hastalanır. Hekimler çaresinin beyaz alınlı geyiğin beyni olduğunu söylerler.

8) Vezirin oğlu ile Kizirin oğlu geyiği yakalamak için gitseler de başarılı olamazlar.

9) Kâloğlan ise geyiği avlayarak getirir ve padişahın iyileşmesini sağlar.

10) Kendisini iyileştirenin Kâloğlan olduğunu ve Kâloğlan'ın tılsım sahibi olduğunu kızından öğrenen padişah Kâloğlan'dan af diler.

11) Padişahı affeden Kâloğlan karısıyla tekrardan düğün yaparak mutlu bir şekilde yaşar.

4. Masalın Eğitim Açısından Değerlendirilmesi:

1) Fiziksel özelliklerinden dolayı Kâloğlan'la arkadaşlarının alay etmesi ve bu durumun Kâloğlan'ı yaralaması, bize bu davranışın yanlışlığını ve çirkinliğini göstermektedir.

2) Padişah'ın kızlarını evlendirirken damatların konumlarına bakması buna rağmen hastalığına ise beğenmediği, dışladığı, hakir gördüğü Kâloğlan'ın çare olması insanları kişiliklerine göre değerlendirmemiz gerektiğini göstermektedir.

3) Kişinin en büyük destekçisinin ise eşi olduğunu, kızın Kâloğlan'a güvenip babasına rağmen kocasının yanında yer almasıyla görmekteyiz.

5. Masalın Kazandırdığı Değerler: Çalışkanlık, Sabır, Cesaret, Adalet, Eşitlik.

9. masal

1. Masalın adı : HOROZ

2. Masalın anlatıcısı :Turan BENLİ

3. Masalın Motif Sırası :

1) Yaşlı kadının bir horozu vardır.
2) Aşıg oynarken horozun ayağına diken biter.
3) Kadın horozun ayağındaki dikeni çıkarıp tandıra atar.
4) Horoz, kadından dikenini ister.
5) Yaşlı kadın ne dediyse horozu ikna edemez ve horoz da kadının pişirdiği beş ekmeği alıp kaçar.
6) Horoz gide gide çobanların yanına gider. Onların sağdığı sütü içine ekmek ufalatıp beraberce yerler.
7) Bu kez de ekmeğim diye tutturan horoz çobanların koyununu alıp bir düğün yerine gelir.
8) Düğün evindekilere koyunu verir ve sonra da geri ister.
9) Horoz düğün evinden koyun karşılığında gelini alır.
10) Gelinle birlikte bir dağ tepesine gelen horoz saz çalan Kâloğlan'la karşılaşır.
11) Kâloğlandan sazı alır, gelini verir.
12) Padişah olan gelinin babası kızını arattırır ve bulana altın vereceğini söyler.
13) Bunu duyan horoz, kızı Kâloğlan'dan alır ve padişaha götürür.
14) Kız ise her şeyi babasına anlatır. Padişah da horozu kestirir.

4. Masalın Eğitim Açısından Değerlendirilmesi

1) Horoz, ayağından dikeni çıkaran kadına nankörlük yapmıştır. Bize iyilik yapan kişilere karşı vefalı olmalıyız.
2) Çobanlarla ekmeğini paylaşan horoz adil olmalarak aç gözlülük yapmıştır.
3)Horoz çirkeflik ve zorbalık yaparak elde ettiklerini kaybeder. Doğruları hiçe sayıp hileyle yalanla maddiyat peşinde olmamalıyız.
4) Hakkımız olmayan hiçbir şey bize mutluluk ve huzur getirmez.
5) Horoz yaptığı haksızların cezasını canıyla ödemiştir.

5. Masalın Kazandırdığı Değerler: Adalet, Doğruluk, Saygı, Vefa

10. masal

1. Masalın Adı : UYANIH KÖSE

2. Masalın Anlatıcısı : Turan Benli

3. Masalın Motif Sırası :

1) Develeri ürküterek dökülen malları satıp geçimini sağlayan uyanık bir Köse vardır.

2) Köse bir gün böyle beş gün böyle derken Cafer Ağa'nın kervanına saldırır.

3) Cafer Ağa, yaptığı plan sayesinde Köse'yi yakalar ve bir güzel döverek köy meydanına getirir.

4) Köylüler kendilerini bu beladan kurtaran Cafer Ağa'ya ödül verirler.

4. Masalın Eğitim Açısından Değerlendirilmesi:

1) Köse uyanıklıkla helal olmayan kazanç elde etmeye çalışmıştır. Başkasının malına göz dikerek haksız kazanç sağlayan Köse hem yediği dayakla hem de Cafer Ağa'nın kendisini köy meydanında teşhir etmesiyle yaptığının cezasını çeker. Bu durum kimsenin yaptığının yanına kâr kalmadığının örneğidir.

2) Cafer Ağa, kervanları kıran Köse'ye karşı akıllıca bir plan yaparak onu yakalar. Uyanıklara karşı biz de uyanık olup aklımızı kullanırsak onlara fırsat vermemiş oluruz.

3) Köylülerin ve kervancıların Cafer Ağa'yı mükâfatlandırıp Köse'nin yüzüne tükürmesi, toplumun doğrunun yanında, yanlış yapanın da karşısında olduğunu göstermektedir.

5. Masalın Kazandırdığı Değerler: Cömertlik, Çalışkanlık, Doğruluk, Kanaatkâr olmak.

11. masal

1. Masalın Adı : GIZ SANA YAZIH

2. Masalın Anlatıcısı : Suna Taş

3. Masalın Motif Sırası :

1) Sığırcılıkla geçimini sağlayan ailenin kızına bir kurbağa ‘’sen ölü başı bekleyeceksin’’ der.
2) Aile bunun üzerine göç etse de kız yağmurdan korunmak için sığındığı mağarada tutsak kalır.
3) Ailesi ne yaptıysa da kızlarını o mağaradan çıkaramaz.
4) Kız da ‘’kaderim buymuş’’ diyerek yorganın altında yatan ölünün başını beklemeye başlar.
5) Delikanlıya yapılan büyülü iğneleri ve muskaları kız, her gün yorgandan sökmeye başlar.
6) Yalnızlıktan sıkılan kız Çingene ile arkadaş olur ve başından geçen olayları ona anlatır.
7) Çingene de kıza iyilik olsun diye ölünün başına geçer ve geri kalan üç beş iğneyi de o söker.
8) Cadının yaptığı büyü bozulur ve ölü, yakışıklı bir delikanlıya dönüşür.
9) Çingene delikanlıya yapılan büyüyü kendisinin bozduğunu ve günlerce başını beklediğini söyleyerek kızı da hizmetçisi olarak tanıtarak oğlanı kandırır.
10) Çingenenin ihanetine uğrayan kız, gerçekleri oğlana anlatamaz ancak derdini anlatmak için oğlana sabır taşı ve bıçak sipariş eder.
11) Sabır taşına içini dökerek intihar etmeyi düşünen kızın anlattıklarını oğlan duyar.
12) Bunun üzerine oğlan Çingene’yi kovar ve kızla evlenerek mutlu olur.

4. Masalın Eğitim Açısından Değerlendirilmesi:

1) Kızın ailesi kızlarını korumak için göç etmelerine rağmen kader peşlerini bırakmaz. Bazen kaderimizi değiştirmeye çabalasak da boşunadır. Başımıza gelecekleri değiştiremeyiz. Bu yüzden isyan etmektense yaşadığımız olumsuzluklara sabretmeliyiz.
2) Kızın yeni tanıştığı kişiye hemen güvenerek başından geçenleri anlatması, kızın da ona ihanet etmesi, dost seçiminde dikkatli olmamız gerektiğini gösteren çarpıcı bir örnektir.
3) Kızın Çingene’nin yaptıklarını oğlana anlatmayıp intihar etmeyi düşünmesi problemin çözümü için başvurulacak en olmadık yoldur. Oysa kız olup bitenleri oğlana anlatsaydı bu denli üzülüp buhrana sürüklenmezdi.

5. Masalın Kazandırdığı Değerler: Güven, Yardımlaşma, Sadakat, Doğruluk, Sabır

12. masal

1. Masalın Adı : GÜLMERCAN

2. Masalın Anlatıcısı : Şahnaz Tufan

3. Masalın Motif Sırası :

1) Adamın birinin iki kızı vardır. İlk karısından olan kızın adı Gülmercan'dır.
2) Sığırları yaymaya üvey anne Gülmercan'ı göndermektedir. Üvey anne, kızın azığına peynir ile kuru ekmek koyar.
3) Kendi kızı da inek otlatmaya gitmek isteyince kızının azığına et koyar ve Gülmercan'ı da kendi azığındaki kuru ekmek ile peyniri yemesi hususunda uyarır.
4) İneğin ise bir boynuzundan yağ, bir boynuzundan bal akmaktadır. Gülmercan, her gün bal ve yağ ile doyar.
5) İnek, gün gelir hastalanır. Gülmercan'a öleceğini söyleyerek kızdan bugün kendini kestirmesini ister.
6) İneğin eti, Gülmercan'dan başka herkese acı gelir. Ayrıca ineğin kemikleri de altın fese, kıyafete ve ayakkabıya dönüşür.
7) Beyin konağında bir düğün olur. Üvey anne Gülmercan'ı evde bırakır, öz kızını ise allayıp pullayıp düğüne götürür.
8) Gülmercan'da sandıktaki altın elbiseleri ve ayakkabıyı giyerek cebinin birine kül birine de altın para koyarak düğüne gider.
9) Gülmercan cebindeki külleri üvey annesinin ve kardeşinin olduğu tarafa, altınları ise diğer tarafa savurarak saraydan çıkar.
10) Gülmercan su getirirken ayağındaki terliğin teki çıkar. Beyoğlu da sudaki altın terliğin sahibine âşık olur.
11) Kapı kapı dolaşır ve Gülmercan'ı bulur.
12) Kadınlar düğün için Gülmercan'ı süslerken üvey anne de kendi kızını süsler. Gülmercan'ı gelin arabasından iten kadın yerine kendi kızını oturtur.
13) Gülmercan'ı fakir bir oduncu bularak evine götürür. Oduncunun karısı ise bu duruma sinirlenir.
14) Gülmercan da kadına yıkandığı suyu dökmemesini söyler. Kadın da kızın dediğini yapar ve Gülmercan'ın banyo suyu altına dönüşür. Fakir karı-koca bu duruma çok sevinir.
15) Beyoğlu ise evlendiği kızın çirkinliği karşısında hem şaşırır hem de yemeden içmeden kesilerek hasta olur. Bunun üzerine Beyoğlu'nun yemesi için her evden yemek istenir.

16) Bunun üzerine Gülmercan bir çorba yapar ve içine yüzüğünü atarak oduncunun karısıyla oğlana gönderir.

17) Oğlan da üvey anne ile kızını cezalandırır ve Gülmercan'la evlenir.

4. Masalın Eğitim Açısından Değerlendirilmesi:

1) İkinci evliliğini yapan erkeklerin kadının çocuğuna annelik yapabilecek vasıfta olup olmadığı hususunda daha dikkatli davranması gerektiği anlatılmıştır.

2) Üvey anne, Gülmercan'a yaptığı haksız ve kötü muamelelerle kızına da olumsuz örnek olmaktadır.

3) Gülmercan, kendisine yapılanlara sabrederek yardımcı ruhlarla korunmuştur.

4) Üvey anne ile kızı ise yaptıklarıyla güzel ve mutlu bir hayata ulaşamazlar ve cezalandırılırlar.

5) Babanın ise kızı Gülmercan'a yapılanlara sessiz kalması annesizliğin ne denli büyük bir boşluk olduğunu göstermekte, ''anası olmayanın, babası da olmazmış'' sözünü kanıtlamaktadır.

6) Gülmercan'a fakir olmalarına rağmen yardımcı olan karı-koca ödüllendirilmiştir. Bu da bize iyilik yapanın iyilik ile ödüllendirileceğini göstermiştir.

5. Masalın Kazandırdığı Değerler: Sabır, Doğruluk, Kardeşlik, Büyüğe Saygı, Yardımseverlik, Misafirperverlik, Şefkat, Merhamet, Çalışkanlık, Cömertlik.

13. masal

1. Masalın Adı : BEY BÖYREK

2. Masalın Anlatıcısı : Fikri Kama

3. Masalın Motif Sırası :

1) Çocuğu olmayan padişah, Hızır'ın verdiği elmayı karısıyla yer. Elmanın kabuğunu da ata yedirir.

2) Kadının bir oğlu, atın da tayı olur.

3) Mutlulukları uzun sürmez ve kadın ölür.

4) Adam yeniden evlenir. Üvey anne ise baba ile oğlunun arasına girer.

5) Kurduğu tuzakları oğlanın en yakın dostu at, ona haber verir ve oğlanın tedbir almasını sağlar.

6) Kadın anlar ki at oğlanı korumaktadır. Kocasını atı öldürmesi için doldurur.

7) Oğlan bu duruma çok üzülür ve son kez atla gezme bahanesiyle ata binip uzaklaşır.

8) Oğlanın gittiği şehrin padişahı kim kahramanlık gösterirse kızını onunla evlendireceğini söyler

9) Oğlan, padişahın ve kızın tüm isteklerini yerine getirir ve kızla evlenir.

4. Masalın Eğitim Açısından Değerlendirilmesi:

1) Karı-koca sabrederek evlat sahibi olmuşlardır

2). Üvey annenin baba-oğul arasına girmesi babanın da karısına inanarak oğlundan soğuması aile bütünlüğünü zedeleyen bir durumdur.

3) Babasının davranışları çocuğun evden uzaklaşmasına ve daha çabuk olgunlaşmasına sebep olmuştur.

4) Padişahın kızının evleneceği kişiyi kendi seçmesi ve kahramanlık açısından sınava tabii tutması kadının toplumdaki yeri açısından önemli bir örnektir.

5) Ailesinden kopan çocuk, gösterdiği kahramanlıklar sayesinde yeni bir aile kurar.

5. Masalın Kazandırdığı Değerler: Cesaret, Doğruluk, Büyüğe Saygı, Eşitlik, Sabır, Dostluk.

14. masal

1. Masalın Adı : BAHTIN GÖZÜ

2. Masalın Anlatıcısı : Gülderen Kama

3. Masalın Motif Sırası :

1) Bir karı-koca vardır. Adam ne kadar yakışıklıysa kadın da o kadar çirkindir.

2) Bu yüzden kadın kendisini kocasının dengi görmez. Çareyi kocasını terk etmekte bulur.

3) Kadın günlerce aç susuz, oradan oraya gider.

4) Yolda rastladığı dünyalar güzeli bir kadına derdini anlatır.

5) Kadın ise ona güzelliğin bir şekli olmadığını anlatarak kocasının kendisini dünyalar güzeli gördüğünü söyler.

6) Köyüne ve kocasına geri dönen kadını, kocası sevinçle karşılar.

4. Masalın Eğitim Açısından Değerlendirilmesi:

1) Gerçek güzelliğin insanın şeklinde değil, ruhunda olduğu anlatılmıştır.

2) Adamın karısını sevinçle karşılaması evlilikte bağlılığın önemini göstermektedir.

3) Kadının ise kendinî çirkin bularak kocasının daha güzel kadınları hak ettiğini düşünerek evi terk etmesi fedakârlığını göstermektedir.

4) Hayatta her şeyin dış güzellikle olmadığını insanın bahtının güzel olması gerektiği anlatılmaktadır.

5. Masalın Kazandırdığı Değerler: Şefkat, Sevgi, Sabır, Sadakat, Fedakârlık.

15. masal

1. Masalın Adı : GIRH GATIR MI GIRH SATIR MI?

2. Masalın Anlatıcısı : Mahigül Benli

3. Masalın Motif Sırası :

1) Karısı ölen adam, çocuklarına bakamadığı için yeniden evlenir.
2) Üvey anne, çocukları aç susuz bırakır ve onlara her türlü eziyeti yapar.
3) Üvey annenin zulmüne daha fazla dayanamayan çocuklar, çareyi evi terk etmekte bulur.
4) Üvey anne ise çocukların peşini bırakmaz ve onları takip eder. Kızın attığı dikenlerden ve sabun gölünden kurtulmayı başaran üvey anne, yüksek tepeye dönüşen iğneden geçmeyi başaramaz.
5) Üvey annelerinden kurtulan kızla oğlan bir ormana sığınır.
6) Tılsımlı sudan içen oğlan, geyiğe dönüşür. Kız da geyiğe dönüşen kardeşiyle birlikte suyun dibindeki ağaçta yaşamaya başlar.
7) Atını sulamaya gelen prens kıza âşık olur. Kız da başından geçenleri anlatır ve kardeşini de saraya götürmesi şartıyla evlilik teklifini kabul eder.
8) Üvey anne ise çocukların izini bulur ve saraya gelir.
9) Kadın, kızı kandırarak su kenarına gezintiye götürür ve kızı suya iter. Kızı da balık yutar.
10) Kızın kılığına giren kadın, oğlandan başka herkesi kandırır.
11) Üvey anneden oğlandan kurtulmak için prense canının geyik eti istediğini söyler.
12) Karısının bu isteğine şaşıran prens, durumdan şüphelenir ve geyiği takip eder.
13) Her gün su başına giderek ablasıyla dertleşen oğlanın konuşmalarını duyan prens, kızı balığın karnından çıkarır.
14) Karısı ve oğlanla saraya dönen prens, üvey anneyi kırk katırla cezalandırır. Üvey annenin yaptığı büyü bozulur ve oğlan da eski haline döner.

4. Masalın Eğitim Açısından Değerlendirilmesi:

1) Karısı ölen adam araştırmadan evlenmiş, evlendiği kadın da çocuklarına çok kötü davranarak onların evden kaçmalarına sebep olmuştur. Evlilikler kurulurken dikkat edilmeli özellikle de çocukları olan kişiler sadece eş değil; evlatlarına anne ya da babalık yapabilecek merhametli, vicdan sahibi kişilerle evlenmelidirler.
2) Babanın çocuklarına sahip çıkamaması onların evden uzaklaşmalarına sebep olmuştur. Tehlikeler barındıran dış dünya da iki kardeş başlarına ne gelirse gelsin

birbirine destek olmuşlardır. Kardeşliğin önemini zor anlarında bile birlikte hareket ederek ortaya koymuşlardır.

3) Kız üvey annesinin yaptığı kötülüklere rağmen ona güvenerek birlikte geziye çıkmıştır. Oysaki kızın üvey anneye karşı daha dikkatli ve tedbirli davranması gerekirdi.

4) Üvey anne amacına kötülükle ve büyüyle ulaşmaya çalışmış, elindekilerin kıymetini bilmemiştir. Üvey çocuklarına annelik yapacağına onlara her türlü eziyeti reva görerek evden kaçmalarına sebep olmuştur. Bununla da yetinmeyen kadın onları takip ederek kötülüklerine devam etmiş, kendisine verilen ikinci şansı da kötü kullanarak kırk katır cezasıyla feci şekilde ölmüştür.

5. Masalın Kazandırdığı Değerler: Sabır, Kardeşlik, Doğruluk, Şefkat, Kanaatkar Olmak.

16. masal

1. Masalın Adı : SIĞIRCI

2. Masalın Anlatıcısı : Erdal Benli,

3. Masalın Motif Sırası :

1) Ava çıkan ağaya bir ses felaketi gençliğinde mi yaşlılığında mı yaşamak istediğini sorar.
2) Karısına danışan adam, gençlikte gelmesine karar verir.
3) Ağa bir gecede bütün varlığını kaybeder.
4) Adam, karısını ve çocuklarını alıp başka bir memlekete gider.
5) Adam çobanlık, karısı da çamaşırcılık yapar.
6) Köye gelen bezirgân kadına göz koyar ve kadını kaçırır.
7) Adam, bunun üzerine o köyü de terk etmek için yola çıkar ancak yolda çocuklarını kaybeder.
8) O memlekette ise padişah seçmek için uçurulan kuş, her seferinde adamın başına konar ve adam oraya padişah seçilir.
9) Çalışmak için babalarının padişah seçildiği memlekete gelen çocuklar, tesadüfen babalarıyla karşılaşırlar.
10) Bezirgânbaşı da bu çocuklara sandığı bekleme görevi verir.
11) Çocuklar başlarına gelenleri anlatırken kardeş olduklarını anlarlar.
12) Sandıkta onları dinleyen anneleri de çocuklarına kavuşur.
13) Bezirgânbaşı bu iki genci padişaha karıma sarkıntılık ettiler diye şikâyet eder.
14) Padişah karısını ve çocuklarını tanır. Bunun üzerine bezirgânbaşını astırır.

4. Masalın Eğitim Açısından Değerlendirilmesi:

1) Zengin olan adamın birden bire fakir olması, karısı ve çocuklarını kaybetmesi elimizdekilerin kıymetini bilmemiz gerektiğini göstermektedir.
2) Başımıza ne zaman felaket geleceği belli değildir. Bu yüzden güçlü olmalı karşılaştığımız zorluklar karşısında sabırlı davranmalıyız.
3) Başkasının namusuna göz koyan Bezirgân bunu canıyla ödemiştir. Doğruluktan sapan insanlar er geç cezasını bulur.
4) Zenginlikten fakirliğe düşen adam sabretmiştir. Sabrının neticesinde de Allah onu daha büyük zenginlikle ödüllendirilmiştir.

5. Masalın Kazandırdığı Değerler: Sabır, Saygı, Çalışkanlık, Doğruluk, Temizlik, Kardeşlik

17. masal

1. Masalın Adı : TEMBEL OĞLAN

2. Masalın Anlatıcısı : Gülser Kama

3. Masalın Motif Sırası :

1) Padişahla karısı evin düzenini ‘’erkek mi kadın mı sağlar’’ diyerek tartışırlar. İşin içinden çıkamazlar.
2) Padişah kızları Gülnaz’a sormaya karar verir. Kız da annesini haklı bularak evin düzenini kadının sağlayacağını söyler.
3) Gülnaz’ın verdiği cevaba öfkelenen baba, kızını saraydan kovar ve ormana kuşa kurda yem olsun diye atılmasını emreder.
4) Ormana bırakılan Gülnaz, yaşlı kadının kulübesine sığınarak onunla birlikte yaşamaya başlar.
5) Yaşlı kadın ise oğlundan yana dertlidir. Kadının oğlu hiçbir iş tutmayan tembel bir çocuktur.
6) Gülnaz, kadının durumuna üzülür ve oğlanı pazara gönderir. Gülnaz’dan çekindiği için döşek satmaya giden oğlan söz karşılığı döşeği verir.
7) Gün gelir kervana katılan oğlan yorulan kervanları da çayın karşı tarafına geçmeye ikna ederek pazardaki adamın sözünü tutar.
8) Çayın öbür tarafına geçmeyen kervanların malı da canı da sele gider. Felaketten oğlan sayesinde kurtulan kervancılar da mallarından oğlana pay verirler.
9) Oğlan, tüccarlardan birinin verdiği narları da Gülnaz’a gönderir. Her biri kıymetli taşlardan oluşan nar taneleriyle Gülnaz görkemli bir saray yaptırır.
10) Oğlan döndüğünde çok şaşırır. Kız bu sarayda ziyafet vermek istediğini söyler.
11) Kız, davete babasını da çağırır. Kendi sarayından bile ihtişamlı sarayı gören padişahın şaşkınlığı sarayın sahibinin tembel oğlan olduğunu öğrenince daha da artar.
12) Kızı Gülnaz’da saklandığı yerden çıkarak babasına ‘’bu evi tembel oğlan benim sayemde yaptırdı’’ diyerek gereken dersi verir.

4. Masalın Eğitim Açısından Değerlendirilmesi:

1) Aile içi basit bir tartışmadan dolayı baba kızını cezalandırarak evden kovar. Oysaki aile bireyleri her konuda aynı düşünmek zorunda değildi. Ama birbirlerinin düşüncelerine saygı duyarak sevgi bağlarını zedelememelidirler. Burada baba öfkesine yenik düşerek kızını gözden çıkarmıştır.

2) Gülnaz ise doğru bildiğinden vazgeçmeyerek canı pahasına da kendi düşüncesini savunmuştur. Kolayı seçmeyerek zorluklarla mücadele etmiştir. Tembel Oğlan'a ''çalışma''nın erdemini kavratmış onun kervanlarla yolculuğa çıkmasını sağlamıştır.

3) Oğlan ise gücü kuvveti yerinde olmasına rağmen iş yapmayarak yaşlı annesini çalıştırmış bundan da rahatsızlık duymamıştır. Kadın ise oğluna küçüklüğünde sorumluluk vermediği için oğlunu çalışmaya alıştırmamıştır.

4) Kız aklıyla ve kararlılığıyla oğlanı çalıştırmış hem yaşlı kadına yardım etmiş hem de babasına evin düzenini kadının sağlayacağını ispatlamıştır.

5. Masalın Kazandırdığı Değerler: Doğruluk, Çalışkanlık, Şefkat, Merhamet, Eşitlik, Büyüğe Saygı, Misafirperverlik

18. masal

1. Masalın Adı : YEL BABA YÜN BABA

2. Masalın Anlatıcısı : Azimet Benli

3. Masalın Motif Sırası :

1) Adamın iki kızı vardır. Biri Balkız diğeri ise Dazkız'dır.
2) Balkız'ın annesi ölmüştür. Bu yüzden üvey anne, inek otlatmaya hep Balkız'ı gönderir.
3) İnek otlatmaya giden Balkız'a üvey annesi eğermesi için her gün bir teşi verir.
4) Balkız'ın yününü rüzgâr yaşlı bir kadının evine getirir. Nineyle tatlı dille konuşan Balkız, hem kadından yününü alır hem de gülünce yüzünde güller açsın diye duasını da alır.
5) Nine, kıza beyaz suda yıkanmasını kırmızı suyla da elini yüzünü yıkamasını söyler. Ninenin dediğini yapan Balkız, dünyalar güzeli olur.
6) Balkız'ın güzelleştiğini gören üvey anne, ertesi gün öz kızını inek otlatmaya gönderir.
7) Dazkız ise yününü almak için gittiği evde yaşlı kadına kötü davranır.
8) Nine, Dazkız ise sarı suda çimmesini kara suda elini yüzünü yıkamasını söyler.
9) Dazkız iyice çirkinleşir. Kızını hocaya götüren üvey anne Balkız'a eziyet olsun diye pınara döktüğü bir avuç tuzu kirpiğiyle toplamasını söyler.
10) Atını sulamak için pınara gelen Beyoğlu kıza âşık olur ve Balkız'la evlenir.
11) Üvey anne ile Dazkız durumu öğrenince Balkız'ı babasının elini öpmeye götürme bahanesiyle arabaya bindirirler. Kızın iki gözü karşılığında su ve ekmek verip arabadan aşağı atarlar.
12) Dazkız Balkız'ın yerine geçerek prensi kandırır.
13) Balkız'ı ise yolda fakir bir oduncu bulur. Kız gülünce güller biter. Balkız oduncuya bu gülleri göz karşılığında satmasını söyler.
14) Göz karşılığında gül satıldığını duyan Dazkız gözün birisini vererek gülleri alır ve gülleri Beyoğlu'na gösterir.
15) Kızdan şüphelenen Beyoğlu onu takip eder ve göz karşılığı gül aldığını görür.
16) Yaşlı oduncu Beyoğlu'nu Balkız'a götürür. Başına gelenleri anlatır. Beyoğlu da üvey anne ile Dazkız'ı zindana attırır.

4. Masalın Eğitim Açısından Değerlendirilmesi:

1) Balkız, yaşlı kadını incitmeden konuşarak onun kalbini kazanmıştır. Balkız'ın bu iyi davranışı karşılıksız kalmayarak ödüllendirilmiştir.

2) Dazkız ise yaşlı kadını terslemiş ve kaba davranmıştır. O da kötülüğünün bedelini daha çirkinleşerek ödemiştir.
3) Üvey anne öz kızı ile Balkız arasında ayrım yaparak bütün ağır işleri Balkız'a yüklemiştir. Ama kendi kızı çirkinleşirken, Balkız daha da güzelleşmiştir.
4) Üvey anne ve kızı her türlü hileye başvurmalarına rağmen mutluluğa erişemezken, Balkız iyiliği ve doruluğuyla güzel bir hayata kavuşmuştur.

5. Masalın Kazandırdığı Değerler: Sabır, Büyüğe Saygı, Şefkat, Merhamet, Çalışkanlık, Yardımseverlik, Misafirperverlik.

19. masal

1. Masalın Adı : ZÜMRÜT GUŞU

2. Masalın Anlatıcısı : Gülser Kama

3. Masalın Motif Sırası :

1) Padişah, oğullarına öldükten sonra kendisini bahçeye gömüp üç gün beklemelerini vasiyet eder.
2) Babaları ölen oğlanlar, vasiyet gereği babalarını gömdükten sonra sırayla beklemek üzere anlaşırlar.
3) Büyük oğlun nöbetinde dev gelerek mezardaki babasının bir kolunu yer. Oğlan korkusundan kimseye bir şey söylemez.
4) İkinci gün ortanca oğlanın nöbetinde de dev gelerek adamın diğer kolunu yer. O da hiç sesini çıkarmaz.
5) Üçüncü gün ise küçük oğlan, babasını yiyen devin peşine düşer.
6) Kuyuya inen devin arkasından küçük oğlan da kuyuya iner.
7) Kuyuda halı dokuyan esir kızları bekleyen kara köpeği öldürür.
8) Oğlan uyuyan devi de kılıçtan geçirerek üç kızı da alıp oradan uzaklaşır.
9) Dinlenmek için bir ağacın altına uzanan oğlan ağaçtaki zümrüt kuşlarını sansardan kurtarır.
10) Bunun üzerine Zümrüt Kuşu oğlanı ve kızları yeryüzüne çıkarır.
11) Oğlan da düğünleri yapılan abilerine önce kızsa da sonra affeder. Kendi de üç kızla evlenir. Böylece hepsi muradına erer.

4. Masalın Eğitim Açısından Değerlendirilmesi:

1) Büyük kardeşler korkularından gerçeği saklarlar. Hem babalarının cenazesine sahip çıkmayarak onun ruhunu incitirler hem de kardeşlerini deve karşı uyarmadıkları için bir nevi ona ihanet ederler.
2) Küçük kardeş ise abilerinin düştüğü hataya düşmeyerek cesaretle babasını yiyen devi takip ederek onu öldürür. En küçük oğlan babasının vasiyetini gerçekleştirir.
3) Devin peşinden tehlikeli bir yolculuğa çıkan oğlan kızlara ve zümrüt kuşuna da yardım eder. Yaptığı iyilikler sayesinde zümrüt kuşu onu ışıklı dünyaya çıkartır ve kurtardığı üç kızla evlendirerek ödüllendirir.
4) Küçük oğlan abilerinin hatasına rağmen onları affetmesi kardeşlik bağını ve bağışlayıcılığın önemini göstermektedir.

5. Masalın Kazandırdığı Değerler: Doğruluk, Kahramanlık, Büyüğe Saygı, Adalet, Yardımseverlik, Cesaret, Kardeşlik,

20. masal

1. Masalın Adı : ARVADIN MEKİRİ

2. Masalın Anlatıcısı : Gülser Kama

3. Masalın Motif Sırası :

1) Karapapak'ın biri namaz kıldıktan sonra kadının şerrinden korunmak için dua etmez.
2) Kadın kocasını uyarsa da adam umursamaz.
3) Kocasına kızan kadın, ona ders vermek için plan yapar.
4) Tarlada çalışan kocasının yanına giden kadın, eteğindeki balıkları etrafa saçar.
5) Balıkları tarladan toplayan kadın, kocasına akşam balık pişireceğini söyler.
6) Akşam hevesle sofraya oturan adam, kuru ekmeği görünce şaşırır ve tarladan topladığı balıkları sorar.
7) Kadın kocasının aklını kaçırdığını söyleyerek komşulara seslenir.
8) Komşular adamın delirdiğini düşünerek ağaca bağlarlar.
9) Kadın kocasını sabah sofraya çağırır ve pilavın arasına balık saklar. Kadının şerrini anlayan adam balığı görse de sesini çıkaramaz.

4. Masalın Eğitim Açısından Değerlendirilmesi:

1) Adam karısına verdiği cevapla kadınları hafife aldığını göstermektedir. Oysa masalın sonunda düştüğü durum ne denli yanıldığını göstermektedir.
2) Komşular ise işin iç yüzünü bilmeden gördükleriyle karar vererek adamın delirdiğine hükmederler. Demek ki olaylar her zaman göründüğü gibi değildir.
3) Kadın kocasına kızarak ona oyun oynayarak kadının zekasını ve gücünü ispat eder.

5. Masalın Kazandırdığı Değerler: Çalışkanlık, Saygı, Şefkat, Merhamet, Eşitlik

21. masal

1. Masalın Adı : ALİ GÖZÜ GIZ GÖZÜ

2. Masalın Anlatıcısı : Suna Taş

3. Masalın Motif Sırası :

1) İki kardeşten birinin yedi oğlu, diğerinin ise yedi kızı vardır.
2) Yedi oğlu olan kardeş, kızları olan kardeşiyle ‘’kız babası’’ diye alay ederek hakir görür.
3) Yedi kızın babası adam, bu duruma içerler ama elinden de bir şey gelmez.
4) En küçük kız ise amcasının ve çevresindekilerin babasıyla dalga geçmelerinden bıktığı için bir plan yapar.
5) Bu plana göre kız amcasının en küçük oğluyla gurbete çıkacaktır.
6) Kız yolun belli bir kısmından sonra amcasının oğlundan ayrılarak yola tek devam eder.
7) Erkek kılığına giren kızdan kimse şüphe duymaz. Kız at binmekte ok atmakta mahirdir.
8) Padişah’ın oğlu ise kızın gözlerinin güzelliğinden Ali’nin kız olduğu inancına kapılsa da kızın aldığı tedbirler sayesinde bunu ispatlayamaz.
9) Yedi sene sonra kız hizmetinden dolayı eve altınlarla dönerken amcaoğlu çal çaputla eve döner.
10) Eş dost kızın bu başarısına hem şaşırır hem de takdir eder. Bundan böyle ‘’yedi gancığlı babası’’ diye kimse dalga geçmez.
11) Padişah’ın oğlu ise kızın bıraktığı mektubu okuyarak onun erkek olmadığını anlar.
12) Kızın peşinden giden Padişah’ın oğlu onu bulur. Kırk gün kırk gece düğünleri olur.

4. Masalın Eğitim Açısından Değerlendirilmesi:

1) Kız evlat - erkek evlat ayrımının yanlışlığı anlatılmıştır.
2) Masalda kızın daha akıllı ve becerikli olması önemli olanın erkek olmak olmadığını göstermektedir.
3) Akrabalar arasındaki olumsuzluklar çocukları da etkilemektedir. Kardeşiyle alay eden amca, yeğenlerince sevilip saygı görmemektedir.
4) Kız babasına olan sevgi ve saygısından dolayı zorlukları göze alarak gurbete çıkar.
5) Padişahın oğlu Ali’nin kız olduğunu hisseder ama ispatlayamaz. Kız ne kadar kılık değiştirse de gerçekler değişmez.

5. Masalın Kazandırdığı Değerler: Eşitlik, Doğruluk, Çalışkanlık, Sabır, Dostluk, Cömertlik.

22. masal

1. Masalın Adı : SALHIM ÜZÜM

2. Masalın Anlatıcısı : Sebile Sarcan

3. Masalın Motif Sırası :

1) Adamın üç kızı vardır.
2) Adam şehre her gidişinde kızlarına ne istediklerini sorar.
3) Büyük ve ortanca kız gergef ve boncuk isterken küçük kız hocasının demesiyle Pambuğbarda'nın bahçesinden bir salkım üzüm ister.
4) Adam küçük kızın istediği tılsımlı üzümü bahçeyi bekleyen Arap'tan bir şart karşılığı alır.
5) Arap, adamdan kızını ister.
6) Annesi ve ablaları ağlayarak kızı Arap'a verirler.
7) Her gün Arap'ın verdiği tılsımlı şerbeti içen kız uyandığında geceyle ilgili hiçbir şey hatırlamaz.
8) Gece ne olduğunu merak eden kız şerbeti içmez ve sarayda Pambuğbarda'na hizmet edenleri görür ve şaşırır.
9) Pambuğbardan'la evlenmiş olan kız gece odaları dolaşarak büyüyü bozar.
10) Arap da onu saraydan uzaklaştırarak kaz çobanı yapar.
11) Pambuğbardan ise hastalanır ve kimse derdine çare olamaz.
12) Peri olan bacıları ve annesi başını bekler.
13) Arap'ın tembihine uyan kız, her gün kocasının yanına kıyafet değiştirerek gelir.
14) Kaz damında kendi kendine dertlenirken hamile olduğunu Pambuğbardan duyar.
15) Annesini ve kız kardeşlerini ikna eden oğlan, kızla evlenir ve çocukları olur.

4. Masalın Eğitim Açısından Değerlendirilmesi:

1) Hoca kendi menfaati için öğrencisinden zor bir istekte bulunarak onun ailesinden ayrı düşmesine sebep olur.
2) Baba kızın isteğini yerine getirmek için o anda düşünmeden söz vererek kızını tehlikeye atmıştır.
3) Kız ise merakının kurbanı olmuş, kocasından ayrılarak dağda kaz çobanlığı yapmıştır.
4) Pambuğbarda'nın annesi ve kız kardeşleri onun mutluluğu için kızla evlenmesine müsaade ederek onların arasına girmemişlerdir.
5) Kız yaptığı hatanın bedelini ödedikten sonra kocasına kavuşmuştur.

5. Masalın Kazandırdığı Değerler: Çalışkanlık, Cömertlik, Büyüğe Saygı, Dostluk, Yardımlaşma, Sadakat, Sabır.

23. masal

1. Masalın Adı : TERZİ GIZI

2. Masalın Anlatıcısı : Suna Taş

3. Masalın Motif Sırası :

1) Karısı ve kızıyla yaşayan terzinin karısı çok hastadır.
2) Hasta kadın, kızını padişahın bahçesine gönderip şeftali getirmesini ister.
3) Hasta annesini kıramayan genç kız bahçeden padişahın oğluna bir öpücük verme şartıyla şeftali alır.
4) Kız kimi zaman da yerine başka kadınları gönderir.
5) Padişahın oğlunun kendisini öpmesinden usanan kız, babasına diktirdiği zilli tüylü elbiseyle oğlanın karşısına dikilir.
6) Kürk giymiş kızı gören oğlan, korkudan ne yapacağını bilemez. Kız, kaçmaya çalışan oğlanın kıçına bıçakla damga yapar.
7) Ertesi gün oğlan şeftali karşılığı kızı öperken kız ‘’götü damgalı’’ diye bağırır.
8) Kendisini korkutanın terzinin kızı olduğunu anlayan oğlan, ondan intikam almak için harekete geçer.
9) Kızı babasından isteyen oğlan, kızın kanını içmeye yeminlidir.
10) Düğün gecesi başına geleceği tahmin eden kız, karnına bal şerbeti doldurduğu kuşağı bağlar.
11) Kızın kanını içmeye yeminli oğlan, bıçağı kızın karnına saplar ve kan diye bal şerbetini içer.
12) Padişah’ın oğlu ‘’kanı böyle tatlı olanın, kendi nasıl tatlıdır’’ diye yaptığından pişman olunca kız oğlana sarılır ve mutlu bir şekilde yaşarlar.

4. Masalın Eğitim Açısından Değerlendirilmesi:

1) Annesi kızını her gün kendisi için bahçeye gönderir. Kız bahçede Padişahın oğlunun tacizine maruz kalır. Anne-babaların çocuklarını herhangi bir şeye zorlarken, çocuklarını fiziksel ve ruhsal durumlarının olumsuz etkileneceğini düşünerek daha dikkatli olmaları gerekir.
2) Kız istemediği halde bahçeye sırf annesi için gitmektedir. Her şeye rağmen kızın annesi için bahçeye gitmesi evladın anne-babaya sevgisini ve bağlılığını göstermektedir.
3) Padişah’ın oğlunun istemediği halde kızı öpmesi, kızın da oğlana oyun oynayarak korkutması yaptığımız kötülüklerin yanımıza kalmayacağını göstermektedir.
4) Ayrıca kız aklını kullanarak masalın sonunda da oğlanı alt etmeyi başarmıştır.

5. Masalın Kazandırdığı Değerler: İffet, Büyüğe Saygı, Cesaret, Görgü.

24.masal

1. Masalın Adı : TİRMO
2. Masalın Anlatıcısı : Metin Taş
3. Masalın Motif Sırası :

1) Üç kardeşin en küçüğü olan ‘’Tirmo’’ ağabeyleri tarafından sevilmezmiş.
2) Tirmo’dan kurtulmak için plan yapan ağabeyleri padişaha devin evindeki halıyı Tirmo’nun getirebileceğini söylerler.
3) Devin evine gidip de sağ dönenin olmadığını bilen Tirmo, kellesini kaybetmek korkusuyla padişahın isteğini kabul etmek zorunda kalır.
4) Tirmo, devin evindeki zillerinin çalmasını önleyerek halıyı alıp padişaha getirmeyi başarır.
5) Bu sefer abileri, padişaha Tirmo’nun devin evindeki altın kaşık ve tabakları getirebileceğini söylerler.
6) Tirmo, yine bir yolunu bulup kaşık ve tabakları padişaha getirir.
7) Devin atını metheden abileri, padişahın Tirmo’ya yeni görev vermesini sağlarlar.
8) Devin atını da getiren Tirmo’dan kurtulmanın zor olduğunu anlayan abiler, padişaha yeniden akıl verirler.
9) Padişah Tirmo’dan devin kendisini getirmesini ister.
10) Öküz arabasıyla devin bahçesine gelen Tirmo yeni bir plan yapar. Devi yaptığı kafese evindeki eşyaları çalan Tirmo’yu koyacağını söyleyerek kandırır.
11) Tirmo’ya inanan dev kendi eşyalarını çalanın da Tirmo olduğunu söyleyerek kafes yapımına yardım eder.
12) Ölçü alma bahanesiyle devin kafese girmesini sağlayan Tirmo, devi padişaha getirir.
13) Devi getiren Tirmo kafesin kapısını abilerinin açması şartını koşar.
14) Padişahın emrine uymak zorunda kalan abileri dev yutar, padişah da devi kılıçtan geçirip Tirmo’ya hazine bağışlar. Abilerinden ve devden kurtulan Tirmo memleketinde varlık içerisinde yaşar.

4. Masalın Eğitim Açısından Değerlendirilmesi:

1) Abileri en küçük kardeşlerinin davranışlarından rahatsızlık duymaktadırlar. Ona abilik yapıp doğruyu göstereceklerine ondan kurtulmayı planlarlar. Oysaki eğitimle her insan kazanılır.
2)) Tirmo imkânsız görülen yapılması zor olanı aklıyla gerçekleştirmiştir. Kişinin aklıyla her türlü güçlüğün üstesinden gelebileceği görülmektedir.

3) Küçük kardeş de abilerinin kendine oynadığı oyunlardan dolayı onlardan intikam alır İki abi de masalın sonunda ölür.

4) Tirmo onların kendine yaptığı kötülükleri affetmez.

5. Masalın Kazandırdığı Değerler: Kardeşlik, Merhamet, Çalışkanlık, Adalet.

25. masal

1. Masalın Adı : DEV

2. Masalın Anlatıcısı : Metin Taş

3. Masalın Motif Sırası :

1) Şehrin birine dev korku salar ve kimse evinden çıkamaz olur.
2) Devi öldürmeyi başaran yiğit delikanlı, devin başının düştüğü kuyuya iner.
3) Kuyuda bakar ki başka bir âlem var. Kapısını çaldığı yaşlı kadının misafiri olur.
4) Yaşlı kadın, ona susuzluk çektiklerini su için deve kurban vermek zorunda kaldıklarını anlatır.
5) Padişahın kızının kurban edileceği gün oğlan da gelir. Devi ikiye ayıran oğlanın sırtına kız kanla beş parmağını vurarak işaret bırakır.
6) Kızını kurtaran kişiyle kızını evlendireceğini duyuran padişahın kapısına delikanlılar yığılır. Kız kendisini kurtaran yiğidin sırtında damga olduğunu söyler.
7) Şehirdeki tüm erkeklerin sırtına bakan padişah en son yaşlı kadının evine gelir. Kız beş parmağının izini oğlanın sırtında görünce sevinir.
8) Padişah oğlanla kızını evlendirir, şehir halkı da devden kurtulduğu için rahat bir nefes alır.

4. Masalın Eğitim Açısından İncelenmesi:

1) Oğlan devle mücadelesinde ‘’anamdan bir defa doğdum’’ diyerek oyuna gelmez. Demek ki düşmanla mücadelemizde aldanmayarak kendi ferasetimizi kullanarak başarılı olabiliriz.
2) Yaşlı kadın fakir olmasına rağmen oğlanı evine kabul ederek, misafirperverlik örneği gösterir. Bu durum bize gerçek zenginliğin gönül zenginliği olduğu sözünü kanıtlar.
3) Kız, oğlanın sırtına iz bırakarak akıllıca davranır. Böylece kendinî kurtaran kişiyi bulur ve kendisini kandırmaya çalışanlara aldanmaz.
4) Yaşlı kadının su diye kendi idrarını oğlana götürmesi, suyun insanlar için ne denli hayatiyat taşıdığını göstermektedir. Elimizdeki nimetlerin farkına vararak şükretmeliyiz.

5. Masalın Kazandırdığı Değerler: Cesaret, Kahramanlık, Misafirperverlik, Temizlik, .

26. masal

1. Masalın Adı : BAYRAKTAR

2. Masalın Anlatıcısı : Metin Taş

3. Masalın Motif Sırası :

1) Yıllarca çocuğu olmayan adama Derviş verdiği elmayı karısının yemesi halinde oğlu olacağını söyler.
2) Elmayı yiyen kadın, kara bir yılan doğurur.
3) Yılan doğurduğuna üzülen kadın, durumu kabul etmek zorunda kalır.
4) Kara yılan, annesinden padişahın kızını kendisine istemesini söyler. Ne dediyse de kadın oğlanı bu düşünceden dönderemez.
5) Padişah da kadına ‘’hayır’’ dememek için ağır şartlar koşar. Oğlan, padişahın istediği sarayı da yolu da yapar.
6) Sözünü tutmak zorunda kalan padişah, kızını oğlana verir.
7) Gerdek gecesi yılan kabuğundan çıkan oğlan yakışıklı delikanlıya dönüşür. Oğlan bu sırrını karısının saklamasını ister.
8) Damadını merak eden padişah, oğlanı sarayında ağırlarken kız kocasının sırrını bacısına anlatır.
9) Sırrı açığa çıkan oğlan güvercine dönüşerek uzaklara uçar.
10) Kocasının sırrını saklayamayan kız, ayağında demir çarık elinde demir sopayla onu bulmak için yollara düşer.
11) Peri kızıyla nişanlanan kocasını su başında bulan kızı, kocası perilere hizmetçi diye tanıştırır.
12) Kızı peri kızlarının ve cadı annelerinin imkânsız isteklerini oğlanın yardımıyla yerine getirir.
13) Oğlanın kıza yardım ettiğinden şüphelenen ‘’Cadı Karı’’ onların peşine düşer. Oğlan yılan, kız selvi ağacına dönüşse de ‘’Cadı Karı’’ yı kandıramazlar.
14) Cadı Karının elinden kurtulmanın zor olduğunu anlayan oğlan dilinden öpmek istediğini söyler ve zehrini kadına akıtır.
15) Cadı Karıdan kurtulan oğlan ile kız ailelerinin yanına dönerek düğün dernek kurarlar.

4. Masalın Eğitim Açısından İncelenmesi:

1) Allah’ın takdirine razı olarak olan da olmayanda da hayır vardır diye düşünmek gerekir. Evlat sahibi olamayan çift evlat sahibi olur, ama o da yılan şeklindedir.

2) Kocasının sırrını saklayamayan kadın onu kaybeder. Aile kurumunda eşler arası güvenin ve mahremiyetin önemi temel koşuldur. Kadının boş boğazlığı yuvanın dağılmasına sebep olmuştur.
3) Cadı Karı ve kızları kötülükle oğlanı ellerinde tutmaya çalışmışlardır. Ancak onların kötülükleri ve sinsi planları oğlanın kıza duyduğu sevgi ile etkisiz hale dönüşmüştür. Galip gelen doğruluk ve gerçek sevgi olmuştur.
4) Kocasını kaybeden kız çektiği çilelerle aşkını ona ispatlamış aile kurmayı hak ettiğini ortaya koymuştur. Sevginin emek istediği bu masalla anlatılmıştır.

5. Masalın Kazandırdığı Değerler: Sadakat, Güven, Sabır, Doğruluk

27. masal

1. Masalın Adı : PADİŞAH İLE OĞLU

2. Masalın Anlatıcısı : Neriman Kolcu

3. Masalın Motif Sırası :

1) Padişah üç oğlunu evlendirmek ister. Çocuklar sırasıyla ok atıp okun düştüğü yerin kızıyla evleneceklerdir.
2) Büyük oğlanla ortanca oğlanın oku Vezirin ve Kizirin kapısına düşerken küçük oğlanın oku yeşil bir kurbağaya düşer.
3) Küçük oğlan ‘’bu benim kaderimdir’’ diyerek evlenirse de babası oğlanı ve gelini dışlar.
4) Karısının ısrarıyla padişah küçük oğlu ve gelinini ziyarete gider.
5) Kurbağanın tılsımı bozulmuş, güzel bir kıza; yıkık dökük ev de saraya dönüşmüştür.
6) Padişah, gelinini görür görmez göz koyar ve oğlunu öldürmek için sinsi planlar yapar.
7) Gelin ise kayınbabasının kötü niyetini anlar ve kocasına babasının verdiği imkânsız görevlerde yardımcı olur.
8) Babasının üç isteğini de karısının yardımıyla yerine getiren oğlan, en son annesinin yüzüğünü de öteki dünyaya giderek getirir.
9) Padişah oğlunun bu son isteğini de yerine getirmesine çok şaşırır. Oğlan annesinin ettiği bedduayı söyleyince babası kurt analığı da it olur.
10) Oğlan da kötü niyetli babasından kurtulur ve padişah olur.

4. Masalın Eğitim Açısından Değerlendirilmesi:

1) Baba çocuklarına adil davranmaz. En küçük oğlunu fakir diye hor görür, küçümser.
2) Oğlan ise mala, mülke güzelliğe önem vermez ve kaderimdir diye kurbağa ile evlenir. Alçak gönüllülüğü ve fedakârlığının karşılığında Allah onu ödüllendirir.
3) Baba, gelininin iffetine göz koyar. Namussuzluğunun cezasını hayvana dönüşerek öder.
4) Oğlan ise kızı hor görmediği evlendiği için karşılaştığı tüm zorlukları karısının yardımıyla aşar.
5) Oğlan öteki dünya da kötü durumda gördüğü kişilerin, bu dünya da yaptıklarının cezasını çektiğini görür.

5. Masalın Kazandırdığı Değeler: İffet, Doğruluk, Büyüğe Saygı, Şefkat, Merhamet, Sabır, Çalışkanlık,

28. masal

1. Masalın Adı : SULTAN HANIM

2. Masalın Anlatıcısı : Sebile Sarcan

3. Masalın Motif Sırası :

1) Karı-koca daha rahat yaşamak için istemese de kızlarını zorla deve verirler.
2) Dev, kızın anne ve babasını yer. Kardeşini de yiyeceği zaman kız oğlanı uyarır ve oğlan kaçar.
3) Oğlanın peşinden giden dev dönünce de kızı yiyecektir.
4) Kız kendine bir sandık yaptırarak devin elinden kurtulur.
5) Ava çıkan prens sandığı bulur ve odasına koyar.
6) Sandıktan çıkan Sultan Hanım'a âşık olan prens her gün onunla eğlenir ve onu odasında saklar.
7) Prensin davranışlarından şüphelenen nişanlısı, kızı bulur ve suya attırır.
8) Sultan Hanım'ın suya atıldığını öğrenen prens nişanlısına kızar ve kendisiyle Sultan Hanım'ı kabul etmesi şartıyla evleneceğini söyler.
9) Kız ise Sultan Hanım'ı istemez. Prens sudan kurtardığı Sultan Hanım'la evlenir ve nişanlısının kafasını keserek ailesine gönderir.

4. Masalın Eğitim Açısından Değerlendirilmesi:

1) Anne ve babanın daha rahat yaşama uğruna kızı istemediği bir evliliğe zorlaması ve neticesinde kadının ve adamın hayatını kaybetmesi çocuklarımızı evlendirirken baskı yapmamamız gerektiğini göstermektedir. Menfaat gereği yapılan bu evlilikte hem kız hem de ailesi mutsuz olmuştur.
2) Kız zorla devle evlendirilmesine rağmen kaderine boyun eğmemiş, aklı sayesinde devin elinden kurtulmuştur.
3) Prensin nişanlısı Sultan Hanım'ı kıskandığı için öldürmek istemiş, masalın sonunda ise kendisi canından olmuştur.
4) Sultan Hanım karşılaştığı tüm zorluklarla mücadele etmiş, yılmamış ve mutluluğu yakalamıştır.

5. Masalın Kazandırdığı Değerler: Kardeşlik, Büyüğe Saygı, Şefkat, Merhamet, Çalışkanlık.

29. masal

1. Masalın Adı : KÂLOĞLAN İLE KÖSE

2. Masalın Anlatıcısı : Neriman Kolcu

3. Masalın Motif Sırası :

1) Adam ölmeden önce üç oğlunu da Köse'ye karşı uyarır.
2) Büyük ve ortanca kardeş Köse'nin oyununa gelerek canlarından olurlar,
3) Küçük oğlan Kâloğlan ise uyanık ve zeki bir çocuktur. Köse ne yaptıysa da Kâloğlan'ı alt edemez.
4) Kâloğlan'ı yenemeyeceğini anlayan Köse anasını ve iki karısını da alarak köyü terk eder.
5) Kâloğlan, Köse'yi takip eder, Köse'nin büyük karısını, anasını öldürür.
6) Köse çareyi ölü taklidi yapmakta bulur. Ancak Kâloğlan Köse'nin oyununu anlar ve mezarını kapattırır.
7) Kâloğlan hem Köse'nin mallarını hem de dul kalan küçük karısını alır.

4. Masalın Eğitim Açısından Değerlendirilmesi:

1) Köse uyanıklılığıyla Kâloğlan'ın babasına ve abilerine haksızlık yapmıştır. Ancak ondan daha akıllı ve kurnaz olan Kâloğlan, onu alt eder. İlla ki bizden daha akıllı olan da vardır.
2) Hilekâr, düzenbaz insanlara karşı dikkatli olmalıyız. Onların bize yapacakları kötülükleri sezerek gereken tedbirleri almalıyız.
3) Kâloğlan babasının sözünü dinleyerek Köse'ye karşı temkinli ve tedbirli davranmıştır. Bu da büyük sözü dinlememenin önemini göstermektedir.

5. Masalın Kazandırdığı Değerler: Doğruluk, Büyüğe Saygı, Şefkat, Merhamet.

30. masal

1. Masalın Adı : ÇAHIR

2. Masalın Anlatıcısı : Şahnaz Tufan

3. Masalın Motif Sırası :

1) Ahmet, Mehmet ve Çakır adında üç kardeş vardır.
2) Bu üç kardeş babalarının isteği üzerine ağanın yanında çalışmaya başlar.
3) Ahmet ile Mehmet, küçük kardeşleri Çakır'ı kıskandıkları için sürekli plan yaparlar.
4) Ahmet ile Mehmet ağayı kışkırtarak Çakır'ı devin evine gönderirlerse de, Çakır aklı sayesinde devin altın kaşığını, yorganını ve atını alarak ağaya getirmeyi başarır.
5) Çakır'da abilerinin bu oyunlarına karşı onlara tuzak kurar ve kafese koyduğu devin kapısını onlara açtırır.
6) Çakır'ın oyununa gelen abiler yaptıklarının cezasını hayatlarıyla öderler.
7) Çakır da Ağa'nın kızıyla evlenir.

4. Masalın Eğitim Açısından Değerlendirilmesi:

1) Ahmet ile Mehmet küçük kardeşlerini kıskanarak onu türlü tehlikelere atarlar. Oysaki kardeşler sevgi, saygı ve güven aile birliği için çok daha güzel olandır.
2) Çakır ise abilerinin kötü niyetini anlar ve aklıyla onları alt eder. Burada aklın yaşta değil, başta olduğunu görmekteyiz.

5. Masalın Kazandırdığı Değerler: Adalet, Çalışkanlık, Kardeşlik, Büyüğe Saygı, Sabır, Doğruluk, Cesaret, Güven.

31. masal

1. Masalın Adı : EBU HANÇER

2. Masalın Anlatıcısı : Sebile Sarcan

3. Masalın Motif Sırası :

1) Yıllar geçmesine rağmen çocuk sahibi olamayan bir karı-koca vardır.
2) Aksakallı dedenin verdiği elmayı yiyen kadının bir erkek çocuğu, elmanın kabuklarını yiyen atın da güzel bir tayı olur.
3) Yıllarca çocuğa adı verilmesi için bekleyen anne-baba bunun için ziyafet düzenlerler. Ziyafete gelen dede çocuğa hançer verir ve çocuğun adını " Ebu Hançer" koyar.
4) Yiğit bir delikanlı olan Ebu Hançer'in iki kardeşi daha olur.
5) Ebu Hançer, Kel Vezir dâhil kimsenin kurtaramadığı Yedi başlı devin konağında tutsak kıza âşık olur.
6) Anne ve babasının yalvarmalarını dinlemeyen Ebu Hançer, kendisine bir şey olduğunda anlamaları için kardeşlerine tespih ve değnek bırakarak sevdiği kızı kurtarmak için atıyla yola çıkar.
7) Devin yedi başını bir kerede kesen Ebu Hançer kızı kurtararak dağ başındaki kulübeye getirir.
8) Kızın Ebu Hançer tarafından kurtarıldığını duyarak çılgına dönen Kel Vezir onları bulması karşılığında yüklü altın vereceğini söyleyerek Cadı Karı'yı kızı getirmesi için görevlendirir.
9) Kulübede yalnızlıktan sıkılan kız ise Cadı Karı'nın kötü niyetini anlamayarak ona güvenir ve eve alır.
10) Cadı Karı her gün kızı kocasına karşı doldurur. Nihayetinde Ebu Hançer'in belindeki hançer kuyuya atıldığında öleceği sırrını öğrenir.
11) "Cadı Karı" Ebu Hançer'in ölümünden sonra kızı kandırarak küpüne bindirir ve Kel Vezir'in sarayına getirir.
12) Değneğinin ucundaki kan ile dağılan tespih tanelerini gören kardeşler ağabeylerinin başına bir iş geldiğini anlarlar.
13) Abilerini bulan kardeşler kuyudan çıkardıkları hançeri ağabeylerinin beline takarak onun dirilmesini sağlarlar.
14) Kel Vezir ise kızla evlenmek için düğün hazırlıklarına başlar. Ancak kız eline kına koydurmaz.

15) Durumu haber alan Ebu Hançer saraya yaşlı kadınla yüzüğünü göndererek karısına yaşadığı haberini gönderir.
16) Yüzüğü görünce sevinen kız eline kına yaktırır ve düğün başlar.
17) Kadın kılığına giren Ebu Hançer, yaşlı kadınla düğüne gelerek kızı kaçırır.
18) Kel Vezir onları yakalamak için askerleriyle yola çıkar.
19) Ebu Hançer ile karısı ise kaçarken birbirlerini kaybederler.
20) Kız, kendisine âşık olan çobandan kurtularak yabancı bir ülkeye gelir.
21) Sultanları ölen halk kuşun kafasına konmasından dolayı onu kendilerine "sultan" seçerler.
22) Kız sultan olduğu ülkede kendi resminin olduğu bir çeşme yaptırır.
23) Çeşmenin başına gelen üç adamdan Kel Vezir'i öldürtür, çobana ise altın vererek gönderir. Ebu Hançer'i ise huzuruna kabul eder.
24) Peçesini indiren karısını tanıyan Ebu Hançer karısının isteğiyle o ülkenin yeni sultanı olur ve mutlu bir şekilde yaşarlar.

4. Masalın Eğitim Açısından Değerlendirilmesi;

1) Çocukları olmayan karı-koca isyan etmeyerek dua ederek sabretmişlerdir. Sabırlarının karşılığında Allah onlara yiğit bir erkek evlat vermiştir.
2) Arkadaşları arasında "adı" olmadığı için alay edilen çocuğun durumu "ad vermenin" sorumluluğunu anne ve babalara göstermesi bakımından önemlidir.
3) Ebu Hançer'in kardeşlerinden birine değnek diğerine tespih bırakarak yola çıkması kardeşliğin gücünü göstermektedir.
4) Ebu Hançer sevdiği kızı devin elinden kurtarmak için çıktığı bu yolda kendine güveniyle ve aklıyla devi yener.
5) Karı-koca arasındaki mahremiyetin başkalarıyla paylaşılması gerektiğini kızın Cadı Karı'ya güvenerek kocasıyla olan sırlarını paylaşması ve Cadı Karı'nın söylediklerine inanarak yuvasının bozulması bize açıkça göstermektedir.
6) En müşkül zamanlarımızda yardımımıza koşan yakınlarımız olacaktır. Ebu Hançer'in yardımına gelen kardeşleri '' et tırnaktan ayrılmaz '' sözünü ispatlamışlardır.
7) Ebu Hançer'e para karşılığında yardım eden yaşlı kadın, bize toplumdaki menfaatçi insanların varlığını göstermektedir.
8) Ebu Hançer'in kurduğu planla karısını Kel Vezir'den kurtarması '' zorla güzelliğin '' olmayacağını göstermektedir.
9) Cadı Karı'nın altın karşılığında kızın yuvasını bozarak Kel Vezir'e getirmesi, kendisine mutluluk getirmemiştir. Yaptığı kötülüğün cezasını canıyla ödemiştir.

10) Ebu Hançer'in engelleri ve zorlukları aşarak sevdiği kızla evlenmesi, evliliğin kolay olmadığını, yuvayı kurmak ve sürdürmek için mücadeleci olmak gerektiğini göstermektedir.

11) Sevenlerin arasına giren Kel Vezir'in de masalın sonunda ölmesi, Ebu Hançer ile karısının ise bir ülkeye sultan olarak mutlu yaşamaları ''iyilerin'' ve ''kötülerin'' sonunun ne olacağını bize göstermektedir.

5. Masalın Kazandırdığı Değer; Kahramanlık, , Sabır, Güven, Cömertlik, Misafirperverlik, Doğruluk, Yardımseverlik

32. masal

1. Masalın Adı : KÂLOĞLAN VE DAYISI

2. Masalın Anlatıcısı : Sebile Sarcan

3. Masalın Motif Sırası :

1) Kadın her gün kocasına yağsız tuzsuz çorba yapar.
2) Adam da karısına getirdiği etin sütün ne olduğunu sorar.
3) Kadın evin bereketi olmadığını bunun sebebinin de Bağdat'taki görümcesi olduğunu söyleyerek adamı Bağdat'a gönderir.
4) Kız kardeşinden hesap sormak için gelen adam olup biteni kardeşine anlatır. Kız, yengesinin bir dolap çevirdiğini anlayarak abisinin yanına uyanık oğlunu da verir.
5) Kâloğlan'la eve dönen adamı, karısı hoş karşılamaz ve her gün çorba pişirmeye devam eder.
6) Kâloğlan da evde saklanarak yengesinin bir oynaş tuttuğunu görür.
7) Oynaşına yemek götürmek isteyen kadın, Kâloğlan'ın uyanıklığı sayesinde yemeği her gün kocasına götürmek zorunda kalır.
8) Bu duruma sinirlenen sevgili, tandır başında karnını doyurmak isterken Kâloğlan'ın oyunuyla ölür.
9) Telaşlanan kadın, Kâloğlan'ın sözünü tutar ve böylelikle söylediği ağıtta adamı öldürdüğünü söyler ve komşuları da kadını öldürür.
10) Dayı ve Kâloğlan kadından kurtulur.

4. Masalın Eğitim Açısından Değerlendirilmesi:

1) Kadın kocasının saflığından faydalanarak onu kandırır. Ancak görümcesi ve yeğeni kadının davranışlarından şüphelenerek çevirdiği gizli işleri açığa çıkarır. Bu da bize gösteriyor ki karşımızdaki herkesi kandıramayız.
2) Abisinin durumuna üzülen kız kardeş oğlunu onunla göndererek abisine yardımcı olur. Bu da bize akrabalık ilişkilerinin ne denli mühim olduğunu göstermektedir.
3) Kadın ve sevgilisi yaptıkları kötülükleri canlarıyla ödeyerek kötülüğün kimsenin yanına kâr kalmadığının örneği olmuşlardır.

5. Masalın Kazandırdığı Değerler: Doğruluk, Misafirperverlik, Büyüğe Saygı, İffet, Merhamet, Kanaatkar Olmak, Şefkat, Sadakat, Çalışkanlık.

33. masal

1. Masalın Adı : ŞAHMERAN

2. Masalın Anlatıcısı : Zeki Benli

3. Masalın Motif Sırası :

1) Anasıyla birlikte yaşayan Cemesim adında bir çocuk karşılaştığı bir adamla kuyudan bal çıkarmaya gider.
2) Adam, balları aldıktan sonra Cemesim'i kuyuda bırakıp kaçar.
3) Cemesim'i kuyudaki yılanlar, Şahmeran'a götürürler.
4) Belden aşağısı yılan, yukarısı ise yakışıklı bir adam olan Şahmeran'a Cemesim kendisini ışıklı dünyaya çıkarması için yalvarır.
5) Her gün Şahmeran'a hikâye anlatan Cemesim kırkıncı gün Şahmeran'ın yerini kimseye söylememek kaydıyla yeryüzüne çıkar.
6) Şehrin padişahı hastalanır. Yahudi doktor da padişahın ancak Şahmeran'ın etini yerse iyileşeceğini söyler.
7) Padişahın adamları Cemesim'e zorla Şahmeran'ın yerini söyletirler.
8) Şahmeran Cemesim'e gövdesini üçe bölerek pişirip, başını kendisinin, ortasını padişahın, ayak kısmını doktorun yemesini söyler.
9) Şahmeran'ın sözünü yerine getiren Cemesim bilge bir kişi olur. Padişah iyileşir, yahudi doktor ise ölür.

4. Masalın Eğitim Açısından Değerlendirilmesi:

1) Adamın balları aldıktan sonra Cemesim'i kuyuda bırakması, insanlara hemen güvenmememiz gerektiğini göstermektedir.
2) Söz vermesine rağmen Cemesim'in Şahmeran'ın yerini söylemesi verilen sözü tutmanın güçlülüğünü ve önemini göstermektedir.
3) Cemesim'in başı sıkıştığında Şahmeran'ın tahmin ettiği gibi sözünü tutamaması insanın zaaflarına ve zayıflığına örnektir.
4) Sözünü tutamamasına rağmen Şahmeran'ın Cemesim'e yardım ederek vefa göstermesi örnek bir davranıştır.
5) Yahudi doktorun kurnazlığı onu ölüme götürmüş, kötülüğün cezasız kalmayacağı anlatılmıştır.
6) Cemesim'in ise masalın sonunda ödüllendirilmesi onun iyiliğinin neticesidir.

5. Masalın Kazandırdığı Değerler: Dostluk, Sabır, Yardımseverlik, Doğruluk, Vefa.

34. masal

1. Masalın Adı : CAMISAB

2. Masalın Anlatıcısı : Zeki Benli

3. Masalın Motif Sırası :

1) Camısab ormanda gezerken yaşlı bir adamla karşılaşır.
2) Yaşlı adam Camısab'ı kırk odalı evine götürür ve dip oda hariç bütün odaların anahtarını verir.
3) Elmas ve altın dolu odaları gezen Camısab ihtiyarın olmadığı bir gün dip odaya girer.
4) Camısab havuzda oynaşan üç peri kızını görür ve bayılır.
5) Küçük kıza âşık olan Camısab bir sene sonra peri kızlarının odaya gelmelerini bekler ve ihtiyarın verdiği akla uyarak kızın gömleğini saklar.
6) İki peri kız kuş olup uçar giderler. Camısab küçük kızın gömleğini sakladığı için kız uçamaz.
7) Kız istemediği halde Camısab düğün yapar.
8) Peri kızı da düğün gecesi gömleğini bularak güvercin olup odadan kaçar.
9) Cafer Kalesi'ndeki ailesinin yanına dönen kızı Camısab zorlu bir yolculuktan sonra bulur.
10) Kız Camısab'la dönmeye razı olur. Ancak yolda dinlenirken Camısab'ı kurt yer, kız da kanatlanıp Cafer Kalesi'ne geri döner.

4. Masalın Eğitim Açısından Değerlendirilmesi:

1) Camısab büyük sözü dinlemeyerek yaşlı adamın uyarısını dikkate almamış ve dip odayı açmıştır. Odadaki peri kızına amansız bir aşkla tutularak canından olmuştur.
2) Camısab, peri kızı istemediği halde onunla evlenmek için ısrarcı olmuştur. Masalın sonunda zorla güzellik olmayacağı görülmüştür.
3) Evliliklerde kızın ve oğlanın karşılıklı anlaşmaları aile veya çevrenin bu konuda belirleyici olmaması gerektiği anlatılmıştır.

5. Masalın Kazandırdığı Değerler: Kanaatkâr Olmak, Büyüğe Saygı, Şefkat, Merhamet, Sabır, Misafirperverlik.

35. masal

1. Masalın Adı : YEDİ DAYI

2. Masalın Anlatıcısı : Neriman Kolcu

3. Masalın Motif Sırası :

1) Yedi erkek kardeş, kız kardeşlerinin olmasını çok istiyorlarmış.
2) Annesine yine erkek çocuğu doğurursa kapıya tüfek asmasını söylerler. Kadın kız doğurur ve kapıya tüfek asmaz ama onları çekemeyen kıskanç komşu tüfeği kapıya asar.
3) Kapıda asılı tüfeği gören oğlanlar, evi terk ederek ormanda yaşamaya başlarlar.
4) Günler geçer ve bacıları büyür. Abileri olduğunu öğrenen kız onları bulmak için yola çıkar.
5) Abilerini ormanda ıssız bir evde bulan kız olup bitenleri onlara anlatır. Oğlanlar bir kız kardeşe sahip oldukları için sevinirler.
6) Abileri ava giden kız evde yemek pişirir, temizlik yapar. Ancak bir gün köpek ateşi söndürür ve kız ateş bulmak için tehlikeli bir yolculuğa, devler diyarına gider.
7) Ateşlerini alan kıza sinirlenen dev takip eder. Kızı kandırıp parmağını emerek bayıltır.
8) Bacılarını baygın gören oğlanlar kızı ayıltıp başına gelenleri dinlerler.
9) Oğlanlar devden intikam almak için devi öldürüp evin bahçesine gömerler. Kıza da devin gömüldüğü yere su atmaması için tembihte bulunurlar.
10) Kız bilmeden devin mezarını sular ve orada yeşillik biter.
11) Yeşilleri yedikçe kızın karnı şişer ve abileri bunu hamile zanneder.
12) Küçük oğlan, bacısını annesine götürmek bahanesiyle kızı öldürmek için ormana götürür.
13) Bacısına kıyamayan küçük abi, kızı ormana bırakır. İçindeki yılanlı, kurbağalı suyu kusan kız eski haline döner.
14) Kız, ormanda üç çocuğuyla yaşayan adama başına gelenleri anlatır ve adamla evlenir.
15) Adamın çocuklarını kendi çocukları gibi benimser. Kız, çocuklara oyun oynarken ‘’hanım hatun körpesiyiz, yedi dayı erkeğiyiz’’ türküsünü söyletir.
16) Yeğenlerinin söylediği türküyü duyan oğlanlar bacılarına kavuşurlar.

4. Masalın Eğitim Açısından Değerlendirilmesi:

1) Kıskanç bir komşunun düşüncesizce yaptığı anlık bir davranış bir ailenin dağılmasına sebep olmuştur. Bu da bize davranışlarımızın yol açacağı durumları göstermektedir.
2) Kız başına gelenleri abilerine anlatarak onlardan yardım istemiştir. Abileri de devi öldürerek bacılarına kötülük yapanı cezalandırmışlardır.
3) Kız, abilerinin sözünü dinlemeyerek devin mezarını sulamıştır.
4) Devin mezarında biten yeşillikleri yiyerek düşüncesizlik etmiştir.
5) Kızın namusundan şüphelen abiler, araştırmadan onu öldürmeye karar verirler ancak küçük abinin merhamete gelerek bacısına kıyamaması büyük bir hatadan dönmelerini sağlar.
6) Kız başına gelen kötülüklere ve haksızlıklara rağmen doğruluktan ayrılmayarak oduncuyla evlenip mutlulukla ödüllendirilmiştir. Ayrıca adamın çocuklarına annelik yaparak kötü üvey anne imajının dışında olumlu bir örnek olmuştur.
7) Masalın sonunda abileri, hatalarını anlamış kız da uğradığı haksızlıktan aklanarak kurtulmuştur.

5. Masalın Kazandırdığı Değerler: İffet, Kardeşlik, Büyüğe Saygı, Şefkat, Doğruluk, Güven, Merhamet, Cesaret.

36. masal

1. Masalın Adı : YILAN OĞLAN GÜVERCİN OĞLAN

2. Masalın Anlatıcısı : Şahnaz Tufan

3. Masalın Motif Sırası :

1) Çocuğu olmayan kadın, Allah'a "çocuğum olsunda isterse yılan olsun diye" dua eder.
2) Allah, kadının dileğini kabul eder ve kadın bir yılan doğurur.
3) Kadın "yılan da olsa benim çocuğum" diyerek yılanı besler.
4) Gün gelir yılan oğlan, padişahın kızıyla evlenmek ister.
5) Padişahın tüm isteklerini yerine getiren oğlan, kıza sırrını verir.
6) Oğlan yakışıklı bir delikanlıya dönüşmektedir. Ancak kız bu sırrı at yarışı esnasında ağzından kaçırır.
7) Bunun üzerine oğlan güvercin olup uçar gider.
8) Yedi sene kocasını arayan kız, kaynanasının evine döner.
9) Çocuğunu uyutmak için ninni söyleyen kızı kocası duyar.
10) Karısının ve çocuğunun yanına dönen oğlan yılan ve güvercin şeklinden yakışıklı bir delikanlıya dönüşür.

4. Masalın Eğitim Açısından Değerlendirilmesi:

1) Kadın, Allah'a dua ederken yarım dilekte bulunmuş ve yılan şeklinde bir oğlan doğurmuştur. Bu yüzden dua ederken ağzımızdan çıkan sözlere dikkat etmeliyiz.
2) Kız kocasının kendine verdiği sırrı bir anlık hırsla söylemiş ve ailesinin parçalanmasına sebep olmuştur.
3) Çocuğuyla perişan halde kalan kız, yaptığının cezasını çekmiş ve yedi yıl sonra kocasına kavuşmuştur.

5. Masalın Kazandırdığı Değerler: Güven, Sabır, Cesaret, Doğruluk, Merhamet, Şefkat,

37.masal

1. Masalın Adı : CIRTDAN

2. Masalın Anlatıcısı : Şahnaz Kama

3. Masalın Motif Sırası :

1) Kadının keyfine düşkün bir oğlu vardır.

2) Arkadaşlarıyla odun toplamaya giderken kadın çocuklara Cırtdan'ı idare etsinler diye ekmek verir.

3) Cırtdan, yolda arkadaşlarına her türlü huysuzluğu yapar.

4) Gece bir devin evinde konaklamak zorunda kalırlar.

5) Devin kötü niyetini anlayan Cırtdan, aklıyla arkadaşlarını da kendisini de devin elinden kurtarır.

4. Masalın Eğitim Açısından Değerlendirilmesi:

1) İnsanlar bazen bazı şeylerin hatırına bazı kaprislere göz yumar.

2) Cırtdan arkadaşlarına huysuzluk yaptıysa da onların devin elinden kurtulmasını sağlar. Bu da bize ummadığımız insanların ne denli akıllı olabileceğini gösterir.

5. Masalın Kazandırdığı Değerler: Büyüğe Saygı, Cesaret, Yardımseverlik, Çalışkanlık.

38. masal

1. Masalın Adı : SEKİZCİK GALDI

2. Masalın Anlatıcısı : Nasuh Benli

3. Masalın Motif Sırası :

1) Yaşlı adam evlenmek için oğluna ısrar eder.

2) Oğlu da babasını ikna edemeyeceğini anlayınca dokuz cevizi dişiyle kırarsa evlendireceğini söyler.

3) Akşama kadar uğraşan adam, cevizlerin hiçbirini kıramaz.

4. Masalın Eğitim Açısından Değerlendirilmesi:

1) Oğlan babasını kırmadan ikna etmek için akıllıca bir yol bulmuştur.

2) Yaşlılıkta yalnızlığın daha zor olduğu belirtilmiştir

5. Masalın Kazandırdığı Değerler: Büyüğe Saygı, Sevgi

39. masal

1. Masalın Adı : ISIRMANA NE DİYEH?

2. Masalın Anlatıcısı : Azimet Benli

3. Masalın Motif Sırası :

1) Yalnız yaşayan yaşlı kadını, ayı kaçırır.

2) Kadın ise ‘’bir koca buldum’’ diye sevinir.

3) Ayı ısırmaya başlayınca kadın şaşırır.

4. Masalın Eğitim Açısından Değerlendirilmesi:

1) Ailenin önemi vurgulanmıştır.

2) Yaşlılıkta yalnızlığın daha zor olduğu belirtilmiştir.

4. Masalın Kazandırdığı Değer: Sevgi

40. masal

1. Masalın Adı : KARPIZ

2. Masalın Anlatıcısı : Zöhre Gülbil

3. Masalın Motif Sırası :

1) Adam eve gelen misafire karpuz ikram etmek ister.
2) Karısının getirdiği karpuzu küçük diye beğenmez.
3) Kadın ise mutfağa her gidişinde aynı karpuzu getirir.
4) Adam bu durumu anlamaz ve en sonunda aynı karpuzu beğenir.

4. Masalın Eğitim Açısından Değerlendirilmesi:

1) Kadın kocasına saygı göstererek onu misafirin yanında mahçup etmemiştir. Kocasını kırmayarak defalarca mutfağa gidip gelmiştir.
2) Kadın aklını kullanarak karşılaştığı soruna çözüm getirmiştir.
3) Adam misafire en güzel karpuzu ikram etmek isteyerek misafirperverliğini göstermiştir.

5. Masalın Kazandırdığı Değerler: Misafirperverlik, Sabır, Cömertlik, Saygı, Görgü.

41. masal

1. Masalın Adı : TEMBEL GIZ

2. Masalın Anlatıcısı : Zöhre Gülbil

3. Masalın Motif Sırası :

1) İş yapmayı sevmeyen tembel bir kız vardır.

2) Annesi de kızına kıyamadığı için her defasında onun yarım bıraktığı işleri tamamlar.

3) Kız evlenince sorumlulukları ağır gelir ve annesinin evindeki rahatlığı özler.

4. Masalın Eğitim Açısından Değerlendirilmesi:

1) Anne, kızına kıyamadığı için ona sorumluluk kazandırıp iş yapmayı öğretmemiştir. Kız da evlendiği zaman sorumluluklarını yerine getirmekte zorlanır.

2) Tembel insanlar, sorumluluklarını başkalarına yüklemek isterler. Ama bu da her zaman mümkün olmaz.

3) Evlilik hayatı zordur. Bu yüzden anne ve babalar çocuklarını buna göre yetiştirmelidirler.

5. Masalın Kazandırdığı Değerler: Büyüğe Saygı, Çalışkanlık, Görgü.

6.2. Halk Bilimine Kaynaklık İşlevi

Burada masalların halk bilimine kaynaklık işlevinden hareketle Kuşkayası Masalları'ndaki halk kültürünün unsurları, mitolojik ve dinî motifler tespit edilmiştir.

6.2.1. Doğum

Türk hayatında aile, toplumun en küçük ama en sağlam çekirdeğini oluşturmuştur. Özellikle ata ruhlarına ait inançlardan dolayı "baba ocağı" deyimi ile kutsallaştırılan bu sosyal kurumun varlığı ve sürekliliği doğumla sağlanmıştır. Bu münasebetle genellikle kadınlardan kaynaklandığı zannedilen doğum ve çoğalmaya bağlı olumsuzlukların önüne geçmek için, inanca bağlı olarak uyulması gereken bazı yasaklar zinciri ile uygulanması gereken bazı kurallar geliştirilmiştir. Günümüzde bu inanç ve pratikler aynı veya benzer şekillerde ortaya çıkarak devam etmektedir (Araz, 1995: 90).

Hem kadının hem de erkeğin toplum içindeki statüsünü belirleyen de çocuk sahibi oluşu olmuştur. Çocuğu olmayan kadın ve erkek tam bir aile olarak görülmemiş çocuksuz aile meyvesiz ağaca benzetilmiştir. Bu yüzden çocuksuzluk psikolojik ve sosyal açıdan büyük bir sorun olmuştur. Hele de erkek çocuk soyun devamı olarak görülmüştür Dede Korkut Hikâyeleri'nden Dirse Han Oğlu Boğaç Boyu'nda Dirse Han'ın oğlu olmadığı için onu götürüp kara çadıra koyarlar. Kara keçe altına serip önüne kara koyun yahnisi koyarlar (Ergin, 1994: 78).

Evlat sahibi olamamanın yol açtığı sıkıntı masallara, halk hikâyelerine, destanlara konu olmuştur. Halk anlatılarında çocuk özleminin giderilmesinde en büyük yardımcı aksakallı bir ihtiyar, derviş veya Hızır'dır. Bunlardan birisinin verdiği elmayı bazen karı-koca bazen de sadece kadının yemesiyle çocuk sahibi olunur. Hatta bazı anlatılarda atın da elmanın kabuğunu yemesiyle doğacak çocuğa yoldaşlık yapacak tay dünyaya gelir.

Kuşkayası Köyü'nden derlemiş olduğumuz masallarda doğumla ilgili inanışları görmek mümkündür. Bu inanışlar günümüzde değişime uğramakla birlikte varlığını sürdürmektedir. Masallarda bu konuyla ilgili örnekler aşağıda gösterilmiştir.

6. Masal: Fatmacık suda balığın karnındayken doğurur.
7. Masal: Adam, erkek çocuğu olduğu için sevinir. Adını Cenkeşer koyar.

13. Masal: Hızır'ın verdiği elmayı karısına yediren padişahın, oğlu olur. Elmanın kabuğunu yiyen atın da yavrusu olur.
18. Masal: Balkız'ın üvey annesi bir kız çocuğu dünyaya getirir.
22. Masal: Kız, masalın sonunda kocası gibi tılsımlı bir oğlan doğurur.
26. Masal: Karı koca çocuk sahibi olmak için gece gündüz dua ederler Derviş'in verdiği elmayı birlikte yerler. Kadın dokuz ay sonra bir yılan doğurur.
31. Masal: Çocuğu olmayan karı-koca hocaya gider. Hocanın verdiği elmayı birlikte yerler. Kabuğunu da ata yedirirler. 9 ay sonra kadının oğlu, atın tayı olur. Ailesi çocuğun adını koymak için kurban kesip yemek verir.
35. Masal: Yedi oğlu olan kadın kız çocuğu istemektedir. Sekizinci çocuğu kız olur. Kadın oğlan olursa kapıya tüfek asacaktır, kız olursa hiçbir şey asmayacaktır.
36. Masal: Kadın çocuğu olmadığı için çok üzülür. Yılan da olsa bir çocuğum olsun diye dua eder ve yılan doğurur.

6.2.2. Evlilik

Evlilik, Türklerde her zaman önemli görülmüş toplumun özünü oluşturan aileye ayrı bir ehemmiyet verilmiştir.

Türklerde aile törenle yapılan evlenme ile kurulurdu. Orhun Abideleri'nde de böyle olduğu ifade edilmiştir. Bilge Kağan; "Türgeşler'in kağanına kızımı fevkalâde büyük törenle verdim. Türgeş Kağanın kızını fevkalâde büyük törenle oğluma alı verdim."der (Ergin, 1988: 49).

Evlenme hadisesini Kâşgarlı, "Uragut belgendi"(kadın koca sahibi oldu, koca edindi.) şeklinde kaydetmektedir. Türklerde alınacak kızın bakire olması önemli değildi. Fakat bakire kız almak idealdi. Ancak bunun gerçekleştirilmesi büyük başlık (kalın) verilmesine bağlı idi.

Evlenmede eşlerin rızasından başka ana-babanın da rızası gereklidir. Ayrıca kızın kendi hayat arkadaşını seçmekte özgür olması, aile içerisinde mülkiyetin yanında ferdin de hür olduğunu göstermesi bakımından önemli bir hukukî durumdur. Gelinle güvey mallarını birleştirerek, ortak bir ev sahibi olurlardı. Bunlar ne erkeğin baba ocağında, ne de kızın törkünde oturmazlar yeni bir ev kurarlardı. Bundan dolayıdır ki, Türklerde her evlenmede

yeni bir ev doğardı. İzdivaca, evlenmek ve ev bark sahibi olmak denilmesi de bundan dolayıdır. Eski Türklerde ev yalnız kocaya ait değildi, karıyla kocanın ortak malıydı (Başar, 2009: 39).

Dede Korkut Hikâyeleri'nde de insan hayatının en önemli aşamalarından olan evlilikle ilgili eş seçimi, dünür gitme, ev kurmayla ilgili uygulamaları görebiliriz. Dede Korkut Hikâyeleri'nde "dünür, kız isteme, başlık, gelin odasının belirleme" gibi evlilikle ilgili uygulamalar yer almaktadır. Bamsı Beyrek Hikayesi'nde Deli Karçar'dan Banu Çiçek'i istemeye toplum tarafından sevilen sayılan Dede Korkut gider.Banu Çiçek'in abisi başlık olarak Bamsı Beyrek'ten dişi deve görmemiş bin erkek deve ister. Beyrek, gelin odasının yerini ok atarak belirler. Kanglı Koca Oğlu Kan Turalı Hikâyesi'nde ise Selcen Hatun'la evlenmek isteyen kişi, üç canavarı öldürmek zorundadır (Ergin,1997:67-69-125).

Kuşkayası masallarında evlenme dünür gitme ilgili yaşayan unsurların bazıları aşağıda gösterilmiştir

3. Masal: Devin kanıyla sulanan yedi gül, yedi kıza dönüşür. Merdane Hanım da yedi abisini bu kızlarla evlendirir. Merdane Hanım da suyun başında kendinî bulan padişahın oğluyla evlenir.
4. Masal: Telli Hanım babası ve erkek kardeşinin istememesine rağmen Hasan'la evlenir.
6. Masal: Karısı ölen adam bir evde kadın olmadan yaşanamayacağını söyleyerek kısa süre sonra evlenir.
7. Masal: Korkak ve pısırık olmasına rağmen Cenkeser anne-babasının zenginliği sayesinde evlenir.
8. Masal: Kâloğlan'la padişahın kızıyla iki kez evlenir. Birincisinde padişah Kâloğlan'ı küçümsediği için kızını düğünsüz derneksiz evlendirir. İkincisinde ise hayatını kurtaran Kâloğlan'a anlı şanlı düğün yapar. Padişahın küçük kızını kırk kişi ister, o Kâloğlan'la evlenmek için ısrar eder. Kızın iki ablası evlenir, sıra ona gelir.
9. Masal: Horoz, padişahın kızının düğününü basar. Gelini kaçırır.
11. Masal: Sabırla kırk gün ölü başı bekleyen kız dirilip yakışıklı bir gence dönüşen oğlanla evlenir.
12. Masal: Karısı ölen adam, kızı anasız kalmasın diye evlenir. Üvey anne ve kızı düğüne giderken süslenirler. Gülmercan Allah'ın emriyle istenir ve şerbet içilir. Gülmercan'ın düğün hazırlığını yenge denilen kadınlar yapar. Gülmercan Bey'in oğluyla

evlenecekken üvey anne düğünü bozar. Masalın sonunda oğlanla Gülmercan birbirlerine kavuşurlar, kırk gün kırk gece düğün kurulur.

13. Masal: Karısı ölen adam hemen evlenir. Bey Böyrek padişahın kızıyla evlenmek için bir dizi sınavdan geçer. Hem padişahın hem de kızın isteklerini yerine getirerek evlenir.

14. Masal: Yakışıklı adam, çirkin bir kızla evlenir.

15. Masal: Çocuklara ve eve bakamayan adam bir süre sonra evlenmek zorunda kalır. Kız ülkenin prensiyle evlenir.

18. Masal: Balkız'ın babası tekrardan evlenir. Balkız Bey oğluyla evlenir. Dazkız yalanla Bey oğluyla evlenir ve "Biz de gelinin yüzü 40 gün açılmaz." der.

19. Masal: Oğlan, yeraltından getirdiği üç kızla davul zurna çaldırarak evlenir.

21. Masal: Padişahın oğlu, erkek kılığına giren kıza âşık olur ve onunla evlenmek için annesini babasını Allah'ın emriyle elçi gönderir. Düğününü davul zurnayla yapar.

22. Masal: Kız, Pambuğubardan'ın bahçesindeki tılsımlı üzümü istediği için Pambuğubarda'nla evlenmek zorunda kalır.

23. Masal: Padişahın oğlu, terzinin kızını istetir. Düğünde davullar çalınır, yemekler yenir.

25. Masal: Şehri devden kurtaran oğlan, padişahın kızıyla evlenir. Kız, oğlanla yiğitliğinden dolayı evlenir.

26. Masal: Oğluna Padişah'ın kızını isteyen kadın elçi taşına oturur. Allah'ın emri Peygamberin kavliyle kızı oğluna ister. Padişah'ın kızı için düğün alayı kurulur. Kız, yılan şeklindeki oğlanı gerdek gecesinde görür.

27. Masal: Küçük oğlan, iki abisi Vezirin ve Kizir'in kızıyla evlenirken attığı ok kurbağanın kapısını düşünce "Bu benim kaderim." diye kurbağayla evlenir.

28. Masal: Oduncu, kızı istemediği halde zengin diye devle evlendirerek kızını tehlikeye atar. Prens hem Sultan Hanım'la hem de amcasının kızıyla evlenmek ister.

29. Masal: Kâloğlan çeşitli oyunlarla alt ettiği Köse'nin küçük karısıyla evlenir.

30. Masal: Çakır, ağabeylerinin tuzağına düşmeden Ağa'nın isteklerini yerine getirir. Ağa'da en güzel kızıyla Çakır'ı evlendirir.

31. Masal: Yedi başlı devi öldüren Ebu Hançer konaktaki kızla evlenmeyi başarır. Kel Vezir'in zorla evlenmek istediği kız eline kına koydurmaz. Kel Vezir'in hileyle ayırdığı kızla Ebu Hançer masalın sonunda tekrar kavuşur.

32. Masal: Kendini aldatan kötü kalpli kadından kurtulan adam tekrardan evlenir.

34. Masal: Camısab, âşık olduğu peri kızını zorla evliliğe ikna eder. Ancak masalın sonunda düğün olmadan Camısab'ı kurt kapar. Kız kendi ailesinin yanında yaşamak ister. Camısab da annesiyle yaşamak ister.

35. Masal: Dev, âşık olduğu kızla zorla evlenmek ister ve kızın abileri devi öldürür. Kızın yengeleri görümcelerini kıskanır. Kız masalın sonunda karısı ölmüş ve çocuklarıyla kalmış oduncuyla evlenir.
36. Masal: Yılan şeklinde doğan ve güvercine dönüşen oğlan padişahın kızıyla evlenir. Oğlan baldızın düğününde ata biner, cirit oynar.
38. Masal: Adam, çok yaşlanmasına rağmen evlenmek ister.
39. Masal: Yaşlı kadın kendini kaçıranın ayı olduğunu anlamaz ve "koca buldum" diye sevinir.
40. Masal: Kadın, kocasına saygısından itiraz etmez ve evlilikte kadının ne denli önemli olduğunu gösterir.
41. Masal: Annesinin evinde sorumluluk almayan kız evlilik hayatında zorlanır.

6.2.3. Ölüm

Ölüm eski Türklerde "uça barmak" yani "uçarak gitmek" sözü ile ifade edilmiştir. Onlar ruhun uçup Tanrı katına gittiğine inanmışlardır (Abudukelim,2006:35). Ölüm zamanında ruhun bir kuş kılığında bedeni terk etmesiyle bağlı inanışlar çok eski çağlardan beri Türklerde mevcut olmuştur. Orhun yazılı abidelerinden de anlaşıldığı gibi ölen kağan ve beylerin ruhlarının bir kuş gibi uçarak Tanrı katına gittiğine inanılırdı (Beydili, 2005: 456).

Ölümü ruhun bedenden uçması olarak gören Türker de ise cenaze töreni şöyledir: Ölüyü çadıra korlar, oğulları, torunları, erkek-karın başka akrabası atlar ve koyunlar keserler ve çadırın önüne sererler. Ölü bulunan çadırın etrafında at üzerinde yedi defa dolaşırlar. Kapının önünde bıçakla yüzlerini kesip ağlarlar. Yüzlerinden kan ve yaş karışık olarak akar. Bu töreni yedi defa tekrar ederler. Sonra muayyen bir günde ölünün bindiği atı, kullandığı bütün eşyayı ölü ile beraber ateşe yakarlar; külünü, yılın muayyen bir gününde, mezara gömerler. İlkbaharda ölenleri sonbaharda, otların ve yaprakların sarardığı zaman gömerler. Kışın veya güzün ölenleri çiçekler açıldığı zaman (ilkbaharda) gömerler. Defin gününde ölünün akrabası, tıpkı öldüğü günde yaptıkları gibi, at üzerinde gezer ve yüzlerini keser, ağlarlar. Mezar üzerinde kurulan yapının duvarlarına ölümün resmini, hayatında yaptığı savaşları temsil ederler (İnan, 2000: 177-178).

Eski Türk düşünce sistemindeki bu uygulamalar İslamiyet'i kabulüyle yok olmamıştır. İslamî esaslarla harmanlanarak yeni bir çehre kazanmıştır. Ölüm ilgili inanışlar genellikle ölüm öncesi, ölüm sırası ve ölüm sonrası inançlar olarak konu üç kısımdan meydana gelir.

Kuşkayası Masallarında ölüm ile ilgili inanışların yansımalarını görmekteyiz:

4. Masal: Telli, kendisinin evliliğine karşı çıkan kardeşini öldürür.
6. Masal: Fatmacık'ın önce annesi sonra babası ölür.
7. Masal: Cenkeşer'in anası da babası da eceliyle ölür.
11. Masal: Kız, kırk gün boyunca ölü başı bekler.
12. Masal: Adamın karısı hastalanır ve ölür. Adam hemen evlenmez.
13. Masal: Padişahın karısı ölür. Bey Böyrek, ölü adamı can suyuyla diriltir.
15. Masal: Adam, karısı ölünce hemen evlenmez, biraz bekler.
18. Masal: Balkız'ın annesi ölür.
19. Masal: Padişah, ölmeden önce üç oğluna üç gün mezarının başında beklemelerini vasiyet eder.
27. Masal: Padişah, karısı ölür ölmez evlenir. Oğlan annesinin mezarın başında üç defa İhlas Suresini okuyarak öteki dünyaya annesini ziyarete gider.
29. Masal: Adam ölmeden önce çocuklarını Köse'ye yaklaşmamaları hususunda tembihler. Kâloğlan Köse'nin mezarına giderek dua etmek ister.
31. Masal: Ebu Hançer'in karısı cadının oyununa gelerek kocasının ölümünün neyden olacağını öğrenir. Ebu Hançer'in kardeşleri hançeri mezara koyarak abilerini diriltirler. Kocası ölen kadın yas tutar, evden çıkmak istemez.
32. Masal: Kadın, oynaşının cenazesinde ağıt söyler ve ağlar.
33. Masal: Kız, karısı ölmüş adamla evlenir ve onun çocuklarına annelik yapar.

6.2.4. Halk Hekimliği

Halkın olanakları bulunmadığı için ya da başka sebeplerle doktora gidemeyince veya gitmek istemeyince, hastalıklarını tanımlama ve sağaltma amacı ile başvurduğu yöntem ve işlemlerin tümüne "halk hekimliği" diyoruz (Boratav, 1994: 122). Halk arasında bu inançlar şifalı bitkiler, yatırları ziyaret etmek, muska yazdırmak şeklinde bugün de varlığını canlı şekil de sürdürmektedir.

Kuşkayası Masalları'nda halk hekimliğiyle ilgili uygulamalar şunlardır:

8. Masal: Kâloğlan geyiğin beynini kurutup balla karıştırıp Padişah'a yedirir ve Padişah iyileşir.
11. Masal: Kız başını beklediği ölünün iğnelerini ve muskalarını sökerek 40. günde oğlanı diriltir.
12. Masal: Üvey anne, kızına nazar değdiği düşüncesiyle hocaya götürür. Üzüntüsünden yatağa düşen Beyoğlu Gülmercan'ın pişirdiği çorbayı içerek iyileşiyor.
13. Masal: Bey Böyrek can suyuyla ölüyü diriltir.
22. Masal: Pambuğbarda'nın yarasını kız yaptığı ilaçla iyileştirir.
31.Masal: Çocuk hasreti çeken karı-koca muska yazdırmak için hocaya gider.
33. Masal: Padişah'ın amansız hastalığına kimse çare bulamaz.

6.2.5. Misafirlik

Dede Korkut Hikâyeleri'nin giriş kısmında Dede Korkut, Türk kadınının misavirperverliğinden övgüyle söz ederek şöyle der: "Ozan evin dayağı odur ki, kırdan yavandan eve bir misafir gelse, kocası evde olmasa, o ona yedirir, içerir, ağırlar, azizler gönderir. O Aişe, Fatıma soyundandır. Hanım onun bebekleri yetişsin ocağına bunun gibi bir kadın gelsin" (Ergin, 1994: 18).

Kuşkayası Masallarında misafirlikle ilgili örnekler şunlardır:

4. Masal: Kocası olmayan kadın Köroğlu'nu misafir eder. Köroğlu da zorla kadınla birlikte olur.
12. Masal: Oduncu, karısı istememesine rağmen Gülmercan'ı misafir eder.
13. Masal: Bey Böyrek evden uzaklaştıktan sonra yaşlı kadının evinde misafir olur.
25. Masal: Akşam olunca oğlan, yaşlı kadının evine misafir olur.
31. Masal: Cadı, yaşlı kadın kılığına girerek kızla Ebu Hançer'i ayırmak için evlerine gelir. Kocası izin vermemesine rağmen kız, kadını misafir eder.
32. Masal: Saf adam Bağdat'a kız kardeşinin yanına misafirliğe gider. Giderken de hediyeler götürür.
34. Masal: Camısab, yaşlı adamın evine misafir olur.
36. Masal: Kocasını arayan kadın, kendini tanımayan kayınbabasının evine misafir olur.

37. Masal: Cırtdan ve arkadaşları bilmedikleri bir eve misafir olurlar. Ev sahibi dev ise onları yemek için plan yapar.
40. Masal: Misafire değer veren adam en büyük karpuzu ikram etmek ister.

6.2.6. Avcılık

Türkler için av, önemli bir eğlence ve gelenektir. Türkler için savaşların av eğlencelerinden ve av eğlencelerinin de savaşlardan farkı yoktur. Av Türklerin hayatında o kadar önemlidir ki geleneksel olarak av merasimleri düzenlenir. Av mevsimlerinden ilki "sığır" merasimidir (Bekdik,2014:175).

Av merasimlerinden ikincisi "şölen" merasimidir. Totem devrinde her Türk klanının özel bir totemi vardı, klanlar totemlerinin etini yemezlerdi. Ona ok atmaz, onu incitmezlerdi. Yalnız yılda bir defa büyük dinî tören yaparak totemi kurban ederlerdi. Tabi; kurban edilen totem yerine yeni avlanmış bir başka totem konurdu. İşte totemlerin kurban edildikleri günlerde verilen dinî ziyafetlere şölen denirdi (Bakırcı, 2006: 157).

3. Masal: Merdane Hanım evde yemek yapar, yedi abisi de dağda avlanır.
6. Masal: Fatmacık'ın kocası iki aylığına ava gider.
8. Masal: Kâloğlan bacanaklarıyla ava çıkar.
21. Masal: Padişahın oğlu Ali'nin kız olup olmadığını anlamak için ava götürür.
27. Masal: Masalda avcılığın ne denli önemli olduğunu çocukların eşlerini seçerken ok atmalarından anlıyoruz.
28. Masal: Padişah'ın oğlu her sene ava çıkar.
31. Masal: Ebu Hançer, kuş avlar.

6.2.7. Halıcılık/Kilimcilik

Halı ve kilim Anadolu'nun tezgâhlarda ilmek ilmek sabırla dokunan daha çok genç kızlara ve kadınlara özgü bir sanatıdır. Çünkü içinde desen ve renk uyumuyla bir ressam titizliği bunlarla verdiği mesajlarla da bir şairin duygu derinliği vardır.

Günümüzde emeğin ve sabrın makine ve hıza yenik düşmesi neticesinde bu tezgâhlarının sayısı gittikçe azalmış, halıcılık artık masallarda peri kızlarının hüneri olarak yaşamaktadır.

19. Masal: Yeraltındaki kızlar tezgâh başında halı dokurlar.
21. Masal: Masaldaki yedi kız kardeş halı dokurlar.
24. Masal: Devin evindeki halının her tarafında zil vardır.

6.2.8.Tandır ve Ekmek Yapma

Tandır, kırmızı topraktan yapılan, ekmek pişirilen bir çeşit fırındır. Tandır için özel oda yapılır ve buna da "tandırlık" denir. Ekmek pişirmek için bir araya gele kadınlar için tandırlık aynı zamanda sohbet ettikleri sosyal mekânlardır.

5. Masal: Kadın kocasına ekmek pişirir. Hem de gününü tandır da geçirir.
6. Masal: Üvey anne Fatmacık'ın elini ayağını bağlar, tandırlığa saklar.
9. Masal: Yaşlı kadın, horozun dikinini tandırlıkta yakar.
20. Masal: Kadın, tarlada çalışan kocası için ekmek pişirir.
26. Masal: Oğlanın, yılan kabuğunu baldızı tandıra atar.
28. Masal: Oğlan, ahirette tandır başında ekmek diye bağıran kadını görür ve onun bu dünya da ekmek pişirirken kimseye ikram etmediği için cezalandırıldığını öğrenir.
29. Masal: Köse, yanında çalıştırdığı adamlara her gün beş ekmek verir.
32. Masal: Kadın, oynaşı için kete çörek pişirir.
37. Masal: Cırtdan'ın annesi çocuklara ekmek pişirir.

6.2.9. Teşi (yün eğirme)

Yün ip; çorap, kazak örme ve halı dokumada kullanılır.

3. Masal: Kızın cebindeki ip yumağı koşarken düşer.
18. Masal: Üvey anne Balkız'a eğirmesi için her gün yün verir.
35. Masal: Kız, komşularla yün taramaya gider.

6.2.10. Meslekler

Kuşkayası masallarında geçen meslekler şunlardır:

3. Masal: Yedi kardeş avcılık yapmaktadır.
5. Masal: Ahmet Ağa çiftçidir.

9. Masal: Horoz, ekmeğini çobanlara verir.
10. Masal: Cafer Ağa tüccardır.
11. Masal: Adam, evini muhtara mühürletir.
12. Masal: Gülmercan'ın babası çiftçidir.
15. Masal: Adam çiftçidir.
16. Masal: Adam çobanlık, karısı da terzilik yapmaktadır.
22. Masal: Kız, çobanlık yapar.
23. Masal: Kızın babası, terzidir.
28. Masal: Sultan Hanım'ın istediği sandığı marangozlar yapmıştır.
30. Masal: Ağa, zengin bir çiftçidir.
31. Masal: Çoban, kıza âşık olur.
36. Masal: Kız kocasını bulmak için demirciye asa ve çarık yaptırır.

6.2.11. Renkler

Türk kültür tarihinde renklerin, yönlerin ifadesi ve simgeleştirilmesinde de kullanıldıkları görülmektedir Ayrıca renkler, Türk kültüründe manevî, millî ve dinî anlamlar için birer araç olarak kullanılmışlardır. Renkler, gerek Türk mitolojik mirasında, gerekse İslam'ın kabulü sonrasında dinî motifler olarak da göze çarpmaktadırlar (*Genç,* 1999. :9).

Beyaz (Ak)

Ak rengin, Türklerin en eski inançlarından olan Şamanist dönemle ilgili bazı manevî inanmalarından kaynaklanarak ululuk, adalet ve güçlülük anlamları kazandığı görülmektedir (Genç, 1999: 9).

Ak kelimesi, Altay Türkçesinde ise cennet anlamına gelmektedir. Cennette oturan Tanrılara da "Aktu" yani "Aklılar", "rengi ve ruhu apak olan" derlerdi. Yakutlarda da bütün dünyayı ve her şeyi yaratan büyük Tanrı Ak-Yaratıcı (Ürüng-Ayığ-Toyon) idi.(Ögel, 1998: 571,573).

Yine bu inançlardan kaynaklanarak Türklerde "aklık" temizliktir, arılıktır, yüceliktir, ululuktur. Yaşlılık tecrübe ile dolu oluş ve bir kocalıktır, büyüklüktür. Devletin ululuk, adalet ve güçlülüğünün bir sembolüdür. Devlet büyüklerinin özellikle savaşlarda giydikleri

bir giysi, elbise rengidir. Anadolu'da ise beyaz at geleneği Alp Aslan'dan Balak Gazi'ye devam edip gelmiştir (Genç, 1999: 10).

Dede Korkut Hikâyeleri'nde kahramanlar daima "ak" renklerle telakki edilmiştir. "Başı ak, alnı ak, kolu ak, yüzü ak, eti ak" olarak değerlendirilmiştir. Ev ve barınak da "ak" renkle ifade edilmiştir (Bakırcı, 2006: 175). "Deli Karçar ak çadırını, ak otağını kara yerin üzerine kondurmuştu"(Ergin, 1994: 65). Dua edilirken "Yüzün ak olsun." temennisinde bulunmak çok yaygındır. Dede Korkut, Oğuz Beylerinden söz ederken ak sancaklı veya ak âlemli ifadelerini kullanır. Bayındır Han'dan söz ederken de "Ağ atlı Bayındır Han" deyimini kullanmaktadır.

11. yüzyılın tanınmış bilim adamı Yusuf Has Hacib'in Türk edebiyatına kazandırdığı ölümsüz yapıtı Kutadgu Bilig'te beyazın bey rengi olduğunu şu mısralardan öğreniyoruz: Kara kul karası bolur beg örüng Karalı örüngli aldırttı körüng. Siyah, kul rengidir, beyaz bey olur; siyah ve beyaz böyle ayırt edilmiştir (Arat,1991: 157).

Ziya Gökalp, renkleri yönlerle ilişkilendirir, Doğunun rengi "gök", Güneyinki "kızıl", Batınınki "ak", kuzeyinkini ise "kara" ile karşılar (Gökalp,1976: 48).

1. Masal: Öküzlerden birinin rengi aktır.
6. Masal: Fatmacık'ın üvey kız kardeşi "Ak günde ağaracağım" der.
8. Masal: Padişah'ın hastalığına alnı beyaz geyik şifa olur.
18. Masal: Nine, Balkız'a beyaz suda yıkanmasını söyler.
26. Masal: Üç güvercinden ikisi beyazdır ve bunlar dişidir.

Siyah (Kara)

Türklerde kara renk genellikle şu anlamlarda kullanılmıştır:1. Kuzeyde olan bir yer ya da Kuzeyde yaşayan bir topluluk. 2. Şiddet güç ve yoğunluğu vurgulamak için. 3. İyi ya da iyilik ilkesinin karşısında olumsuz ya da kötü olan ilkeyi belirtmek için. Yas, ölüm gibi insanın hayatında meydana gelebilecek üzüntü verici hususları ifade etmek için. 4. Olumlu ya da olumsuz olarak nitelendirmeden iki farklı şeyi belirtmek için (Çoruhlu,2010:205).

Kuşkayası Masallarında kara kelimesinin geçtiği masallar aşağıda örnek verilmiştir.

1. Masal: Öküzlerden birinin rengi karadır.
6. Masal: Fatma'nın üvey kız kardeşi padişahın oğlunu kandırmak için "kara günde karardım." der.
8. Masal: Padişahın hastalığına kara geyik şifadır.
11. Masal: Kızın söylediklerini almaya giden oğlanın yoluna kara duman çöker.
18. Masal: Dazkız ve annesi kara zindana atılır.
18. Masal: Karasuda elini yüzünü yıkamasını söyler.
19. Masal: Padişahın oğlu kızları bekleyen kara köpeği öldürür.
26. Masal: Kadın, kara bir yılan doğurur.
36. Masal: Kız, "Kara perçemli oğlan da benim yârimdir." der.

Yeşil

Türk mitolojisine göre yeşil denilince akla ağaç ve orman gelmektedir.

Hayır İlahı Ülgen'in koruyucu ruh olarak kabul edilen yedi oğlundan birinin adı Yaşıl (Yeşil) Kaan idi ve bitkilerin yeşerip büyümesini düzenlediğine inanılırdı.

İslamîyet'le birlikte yeşil rengin Hazreti Peygamber'in üç sancağından birinin yeşil olarak ayrıca manevî bir anlam kazanmıştır (Çoruhlu,2010:214).

Kuşkayası masallarında yeşil renk şu şekilde geçmektedir:

30. Masal: Oğlanın evlendiği kurbağa yeşildir. Annesi yeşillikler içinde namaz kılar.

Kırmızı (Al)

Kırmızı renk hareket ilkesini, ateşi, hükümdarlığı, aşkı, hazzı, gelin ve evlilikle ilgili birtakım hususları ifade eder. Türk kültüründe kırmızı renk hem gök hem de yer unsuruyla ilgili çeşitli alanlarda karşımıza çıkar. Bu söz konusu rengin olumlu ve olumsuz anlamlar içerdiğine işaret eder. Ancak her iki çeşit anlamda kuvvet, güç, iktidar, şiddet, yoğunluk ifade eder (Çoruhlu,2010:208).

Kuşkayası masallarında al-kırmızı renk iki yerde geçmektedir.

4. Masal: Masalın manzum kısmında Telli Hanım Hasan'ın yarasının kanadığını söylemek için al kelimesini kullanır.
18. Masal: Balkız'ın ineği ala renktedir. Yaşlı kadın Balkız'a kırmızı suda elini yüzünü yıkamasını söyler.
36. Masal: Oğlan, cirit oynarken al ata biner.

Sarı

Sarı renk genel olarak güneşe ait bir kavramdır. Bu olumlu unsura bağlı olarak da akıl, zihin, idrak, verim gibi olumlu kavramları çağrıştırır (Çoruhlu,2010:215).

Ögel, Göktürk yazıtlarında altından söz edilirken, yalnızca altın denilmediğini, "sarı altın" denildiğini, daha doğrusu sarı renk ile altının, çoğu zaman birbirlerinden ayrılmadığını söylemiştir (Ögel, 1984: 31).

15. Masal: Adamın ineği, sarı renktedir.
18. Masal: Yaşlı kadın Dazkız'a sarı suda yıkanmasını söyler.

Mavi

Mavi göğün de rengi olmasından dolayı çoğu kez gök unsuruna işaret eden ögelerin simgesi olarak karşımıza çıkar. Bu anlamda bazen beyaz bazen de yeşille bir tutulur. Sıfat olarak bir isimle kullanıldığında bu renk o ismin Gök Tanrı ya da gökte olduğuna inanılan ruhlarla ilişkili bir şey olduğunu gösterir. Genellikle olumlu anlam ifade eder (Çoruhlu, 2010:209).

26. Masal: Üç güvercinden biri erkektir ve mavi renktedir.

6.2.12. Sayılar

Türklerde sayıları iki ana grup halinde ele almak gerekmektedir. Müslüman olmayan ve eski Türk inanışlarını sürdüren toplulukların mitleri ve inanışlarında sayıların yeri ve Müslüman Türk topluluklarının inanışlarında sayıların yeri. Aslında bu ikisi hem birbirinden farklı ve ayrıdır hem de biri diğerinden çok kopuk olmayan bir bütün teşkil eder (Çoruhlu,2010:216).

Üç (3)

1.Masal: Üç öküz vardır.

2.Masal: Keçinin üç yavrusu vardır.

7.Masal: Üç tane dev vardır.

11.Masal: Kız mağarada üç kapı görür.

13.Masal: Bey Böyrek atıyla üçüncü dolaşmasında kaçar.

16.Masal: Padişah'ı seçen kuş üçüncü kez sığırcının başına konar.

17.Masal: Tüccar oğlana üç tane nar verir.

19.Masal: Padişah'ın üç oğlu vardır. Küçük oğlan üç kızla evlenir.

22.Masal: Adamın üç kızı vardır.

23.Masal: Oğlan intikam için kızın kanından üç avuç içmek ister.

24.Masal: Adamın üç oğlu vardır. Tirmo ata üç kez kamçı vurur.

26.Masal: Suyun başında üç güvercin vardır.

27.Masal: Üçüncü ok kurbağanın kapısına düşer. Padişah oğluna üç imkânsız görev verir. Oğlan kayanın etrafında üç kez dolanır. Oğlan mezarlıkta üç ihlas okur.

28.Masal: Sultan Hanım'a yardım eden üç marangozdur.

29.Masal: Adamın üç oğlu vardır.

32.Masal: Kız kazları yayarken çeşmenin başında tılsımlı üç güvercin görür.

33.Masal: Şahmeran'ı pişirmek için üç parçaya bölerler.

34.Masal: Camısab havuzun başında üç peri kızı görür.

Yedi (7)

3.Masal: Merdane Hanım'ın yedi kardeşi vardır.

18.Masal: Balkız yedi yaşındayken babası evlenir.

21.Masal: İki kardeşten birinin yedi kızı diğerinin yedi oğlu vardır. Kız ve amcaoğlu gurbette yedi sene kalırlar. Kız yedi dişini altın yaptırır.

26. Masal: Kız kocasını bulmak için yedi senelik yola gider.

27. Masal: Oğlan öteki dünya da yedi adam ve bir öküz görür. Adamların bu dünya da kestikleri öküzü haram yedirerek beslediğini bu yüzden köprüden geçemediklerini öğrenir.

28.Masal: Dev sandığı yedi dağın arkasına fırlatır.

31.Masal: Devin yedi başı vardır.

35.Masal: Adamın yedi oğlu vardır.

36.Masal: Güvercin olan kocasını kadın yedi sene bulamaz.

Kırk (40)

4. Masal: Hasan babasının evindeki kırkıncı odada bulunan resime âşık olur.

11. Masal: Kız ‘’kaderimdir’’ diye kırk gün mezar başı bekler.

18. Masal: Dazkız Beyoğlu’na “Bizim adette kırk gün duvak açılmaz”. der.

19. Masal: Halı dokuyan kızlar, oğlana devin kırk gün sonra uyanacağını söylerler.

31. Masal: Kılıç kırk arşın kuyuya atılırsa Ebu Hançer ölecektir.

33. Masal: Cemesim kırkıncı gün kuyudan çıkar.

34. Masal: Yaşlı adamın evinde 40 oda vardır.

Düğünler kırk gün kırk gece sürmektedir.

6.2.13. Dinî Motifler

4. Masal: Köroğlu Telli Hanım’a oğlunun yarasını sorarken ‘’Muhammed’i seversen’’ diye seslenir.

5. Masal: Dilenci yola devam etmeden önce ‘’Ya Allah, Ya Bismillah’’ der.

5. Masal: Kadın eve gelen dilenciyi boş göndermeyerek ekmek vermek ister. Dilencinin duasını alınca “sevap kazandım” diye sevinir.

8. Masal: Arkadaşlarının alay ettiği Kâloğlan’ın yardımına Hızır gelir.

11. Masal: Ailesi kızını ölü başı beklemekten kurtarmak için memleketi terk ederler. Ama kader gittikleri yerde kızı bulur.

11. Masal: Oğlanın üzerinde muska vardır. Masalın sonunda nikâhı, imam kıyar.

12 .Masal: Beyoğlu Gülmercan’dan haber getiren kadına “Dünyalığın benden, ahretliğine karışmam.” der.

11. Masal: Masalın sonunda hoca dinî nikâh kıyar.

13. Masal: Bey Böyrek Padişah’ın verdiği görevi yerine getirmeden evvel abdest alır, namaz kılar.

13. Masal: Bey Böyrek kendisine verilen zor görevi yerine getirirken Peygamberden yardım ister.

13. Masal: Çocuğu olmayan padişaha, Hızır elma verir, çocuğun adını da Hızır koyar.

13. Masal: Hızır, Padişah’ın yanına selam vererek gelir.

14. Masal: Baht kavramı vardır.
16. Masal: Padişah ve ailesi başlarına gelen felaketten kaderleri olduğu için kaçamazlar.
18. Masal: Analık kızına nazar değdiğini düşünerek hocaya okutmaya götürür.
18. Masal: Nene, Balkız için dua eder.
19. Masal: Oğlan üç kızla birlikte sabah namazı ışıklı dünyaya çıkar.
20. Masal: Kadın kocasına kadının şerrinden korunmak için dua etmesi gerektiğini söyler.
20. Masal: Adam namazını aksatmadan kılar.
26. Masal: Çocuk özlemi çeken adam, dervişle karşılaşıp verdiği elmayı yiyerek çocuk sahibi olur.
27. Masal: Oğlanın annesi, çayırların üzerinde namaz kılar.
27.Masal: İhlas Suresi, ahret, namaz, günah, sevap, sırat köprüsü vb. gibi dinî motiflerin en fazla geçtiği masaldır.
27. Masal: Kurbanlarını helal yoldan besleyen yedi kardeş günahlarından kurtulur. Süte su katan kadın, ekmeğini paylaşmayan ve kurbanını haram yoldan besleyen adam günahlarının cezasını çeker.
29. Masal: Kâloğlan, sabah namazı Ağa'yı bulur.
30. Masal: Çakır, sabah namazı devin kâşıklarını alır.
31. Masal: Adı olmayan çocuğa hançer getirerek isim koyan Hızır'dır. Getirdiği hançer oğlanı hayatı boyunca korur.

6.2.14. Mitolojik Motifler

4.Masaldaki Mitolojik Motifler:

1. Hasan'ın babasını aramak için annesinden ve evinden uzaklaşarak tehlikeli bir yolculuğa çıkması "kahramanın yolculuğuna" benzemektedir.
2. Hasan'ın Telli Hanım'a kavuşmak için verdiği mücadele imkânsızı başarmaya örnektir.

6.Masaldaki Mitolojik Motifler:

1. Kızın pabucunun suya düşmesi ve üvey annenin kızı suya itekleyerek kızın suda yaşaması su motifini öne çıkarmaktadır. Mitolojimizdeki "su" ya yüklenen anlamla paralel su başları ve su, bu masalda mekân olarak seçilmiştir.

2. Üvey anne ise yaptığı haksızlık ve kötülüklerle mitolojimizdeki kötü ruhlara benzemektedir.

7. Masaldaki Mitolojik Motifler:

1. Cenkeşer'in evden uzaklaşması ve devlerle mücadelesinde galip gelerek eve bir kahraman gibi dönmesi ''kahramanın yolculuğuna'' benzemektedir
2. Mitolojimizde kahraman çıktığı yolculukta erginliğe ulaşarak döner ve aile kurmayı hak eder. Cenkeşer de bu yolculuk neticesinde karısıyla mutluluğa erişmiştir.
3. Cenkeşer'in yolculuğa "su" başında başlaması ve kötülüğün timsali devlerle mücadele etmesi mitolojik öğeler barındırmaktadır.

8. Masaldaki Mitolojik Motifler:

1. Mitolojimizde kahraman engelleri aşarken yanında koruyucu ruhlar vardır. Burada da Kâloğlan'ın yardımına Hızır yetişmiştir
2. Hızır ın verdiği kıl tılsımlıdır.
3. Padişah'ın hastalığının iyileşmesi mitolojik bir varlık olan geyiğe ihtiyaç duyması da masalda karşımıza çıkan mitolojik öğelerdendir.

11. Masaldaki Mitolojik Motifler:

1. Kızın kaderiyle ilgili bilgiyi sudaki kurbağadan öğrenmesi mitolojik bir anlatımdır.
2. Mağara, yerin dibi, ağaç kökü gibi başka âlemi temsil eden mekânlar mitolojimizde sıklıkla karşımıza çıkar. Bu masalda da kız ailesinin yanından alınarak başka bir âlemi temsil eden mağaraya götürülmüştür.
3. Oğlana büyü yapan cadı ise kötü ruhları temsil etmektedir.
4. Kızın mağarada başlayan yeni hayatı onun sınavı olmuştur. Kız sabrıyla bu sınavı geçmiş, zor olanı başararak ölüyü diriltmiştir.

12. Masaldaki Mitolojik Motifler:

1. Zor durumda olan iyi kalpli Gülmercan'a ineğin yardımcı olması ve koruması mitolojik izler taşımaktadır.

2. Masal kahramanı Gülmercan kendisine yapılan haksızlıklara ve kötülüklere sabrederek iyilikten ayrılmamıştır. Üvey annesi onu arabadan atarak yalnız bırakmıştır. Gülmercan'ın aklıyla ve iyiliğiyle mücadele ederek mutluluğa ulaşması mitolojimizdeki kahramanın yolculuğuna benzemektedir.

13. Masaldaki Mitolojik Motifler:

1. Hızır'ın sihirli elma vermesiyle çocuk sahibi olunması mitolojinin masaldaki etkisine örnektir.
2. Atın konuşması ve kahramana yardım etmesi mitolojimizde kahramanın karşılaştığı zorlukları ve sınavları yardımcı ruhlarla aşmasına örnektir.
3. Çocuğun evden uzaklaşması padişahın kızıyla evlenebilmek için sınavlardan geçerek aile kurması kahramanın yolculuğuna benzemektedir.

14. Masaldaki Mitolojik Motifler:

1. Kadının evden uzaklaşarak yolculuğa çıkması.
2. Yolculuk neticesinde güzelliğin şeklinin olmadığını anlayarak yuvasına ve kocasına geri dönmesi mitolojik etkiyi göstermektedir.
3. Yolculuk esnasında kendine yardımcı olan kadında mitolojimizdeki yardımcı ruhlara benzemektedir.

15. Masaldaki Mitolojik Motifler:

1. Çocukların evden uzaklaşarak su başında yaşayarak ağaca sığınmaları mitolojik izler barındırmaktadır.
2. Oğlanın büyüyle geyiğe dönüşmesi, kızın balık tarafından yutulması da mitolojimizde karşımıza çıkan unsurlardandır.
3. Kızın balığın karnından çıkması, büyüyle geyik olan oğlanın da eski haline dönüşmesi mitolojimizdeki zor olanın gerçekleştirilmesine örnektir.

17. Masaldaki Mitolojik Motifler:

1. Gülnaz'ın evden uzaklaştırılıp babasıyla davette karşılaştığı ana kadar geçen süreci bir nevi mitolojimizdeki kahramanın yolculuğuna benzemektedir.

2. Oğlanın da kervanla yolculuğa çıkması, tüccarlara yol göstermesi ve zengin olarak evine dönmesi kahramanın erginleşme sürecini çağrıştırmaktadır.

18. MasaldakiMitolojik Motifler:

1. Yaşlı kadının Balkız'a yardım etmesi mitolojimizdeki yardımcı ve koruyucu ruhlarla benzerlik göstermektedir.
2. Mitolojimizde kutsal sayılan suyun Balkız'ı güzelleştirmesi, Dazkız'ı çirkinleştirmesi yönüyle tılsımlıdır. Ayrıca Beyoğlu'nun Balkız'ı subaşında görerek âşık olması da suyun mekân olarak gösterilmesine örnektir.

19. Masaldaki Mitolojik Motifler:

1. Padişahın cesedinî yiyen dev, fiziki özellikleri ve acımasızlığıyla mitolojimizdeki kötü ruhlardandır. Çoğunlukla kötülüğü simgeleyen köpek burada kötülüğün ifadesi kara renkle birlikte kullanılmıştır.
2. Masaldaki kuyu mitolojimizdeki başka bir âlemi temsil eden yeraltına benzemektedir. Oğlanın kuyuya inmesi ve orada yaşadıkları ise kahramanın yolculuğuna benzemektedir.
3. Tehlikeli bu yolculuğa en cesur ve akıllı olan küçük oğlanın çıkması da mitolojimizde sıklıkla karşılaştığımız bir durumdur. Bu yolculukta oğlana, kızların ve mitolojik bir varlık olan zümrüt kuşunun yardım etmesi kahramanın yardımcı ruhlarla korunmasına örnektir.

21. Masaldaki Mitolojik Motifler:

1. Mitolojimizde kullanılan 3,7,9 sayıları bu masalda kız ve erkek çocuklarının sayıları ve kızın gurbette yedi yıl kalıp yedi deve yüküyle dönmesi karşımıza çıkmıştır.
2. Kızın yolculuğa çıkması karşılaştığı zorlukların üstesinden gelerek başarıyla dönmesi mitolojimizdeki kahramanın yolculuğuna benzemektedir.
3. Köpeğin kıza yardım etmesi ve onu koruması da mitolojik bir öğedir.

22. Masaldaki Mitolojik Motifler:

1. Üzümün tılsımlı olması, oğlanın sarayının mitolojik mekânlardan sayılan mağarada olması ve Arap'ın kıza içirdiği şerbet mitolojik izler taşımaktadır.

2. Kızın ailesinden uzaklaşması, evliliği ve kocasını hak etmek için dağda kaz yayması mitoloji kahramanının geçirdiği aşamalara benzemektedir.
3. Arap ve periler de mitolojik kahramanlardandır.
4. Kızın imkânsızı başararak oğlanı iyileştirmesi, kahramanın imkânsız olanı başarmasına örnektir.
5. Bütün bu olayların en küçük kızın başına gelmesi ve üç sayısı da mitolojik bir durumdur.

24. Masaldaki Mitolojik Motifler:

1. Mitolojk 3,7,9 sayılarından üç sayısı kullanılmaktadır.
2. En küçük kardeşin akıllı olması durumu bu masalda da karşımıza çıkmıştır.
3. Kötü ruhları temsil eden dev Tirmo'nun mücadele ettiği güçlü ve acımasız mitolojide bir varlıktır.
4. Tirmo mitoloji kahramanı gibi zor olanı başararak devi alt etmiştir.

25. Masaldaki Mitolojik Motifler:

1. Oğlanın devi öldürdükten sonra başka bir âlemi temsil eden yeraltına yolculuk yapması, orada da yeni zorluklarla karşılaşması kahramanın yolculuğunu hatırlatmaktadır.
2. Oğlan bu yolculukta iyi ruhları temsil eden yaşlı kadından yardım görürken kötü ruhları temsil eden devin halka yaptığı zulüm ve kötülüklerle mücadele etmiştir.
3. Oğlanın devi öldürmesi neticesinde padişahın kızıyla evlenmesi kahramanın çıktığı yolun sonunda olgunlaşıp aile kurmayı hak etmesiyle paralellik göstermektedir.
4. Mitolojimizde kutsal sayılan suyun devler tarafından tutulması, insanların suya kavuşmak için deve kurban sunması eski inançlarımızın izlerini barındırmaktadır.

26. Masaldaki Mitolojik Motifler:

1. Kadının Derviş'in verdiği tılsımlı elmayla hamile kalması kahramanın doğumunun sıradan olmadığını göstermektedir.
2. Oğlanın yılan şeklinde doğması, güvercine dönüşmesi mitolojik izler barındırmaktadır.
3. Kızın kocasını bulmak için yolculuğa çıkması, yolculuk boyunca pek çok zorlukla mücadele ederek kocasını tekrar kazanması mitolojimizdeki kahramanın sınavdan geçerek erginliğe ulaşma süreciyle benzerlikler göstermektedir.

4. Masaldaki peri kızları, Cadı Karı ve dev mitolojimizdeki kötü ruhları temsil etmektedir. Ayrıca masalda su başının mekân olarak seçilmesi de mitolojinin etkisini göstermektedir.
5. Kızın yolculuğunun yedi yıl sürmesi de mitolojimizdeki 3,7,9 sayılarının çoklukla kullanılması örnektir.

27. Masaldaki Mitolojik Motifler:

1. Masal kahramanının üçüncü ve en küçük çocuk olması olayların onun başından geçmesi mitolojiyle benzerlik göstermektedir.
2. Kızın kurbağa olması tılsımın bozularak güzel bir kıza dönüşmesi de mitolojik izler taşımaktadır.
3. Masal kahramanının imkânsız görevleri yerine getirmesi, bu görevleri yerine getirirken de iyi ruhlar tarafından korunması ve yardım alması kahramanın yolculuğunu benzemektedir.

28. Masaldaki Mitolojik Motifler:

1. Masaldaki dev, mitolojimizdeki kötü ruhlara benzemektedir.
2. Sultan Hanımın zorluklarla ve kötülüklerle mücadele ederek prensle evlenip mutlu olması, mitolojimizdeki kahramanın yolculuğuyla benzerlik göstermektedir.

30. Masaldaki Mitolojik Motifler:

1. En küçük kardeşin diğerlerinden daha akıllı olması mitolojimizde de karşımıza çıkmaktadır.
2. Dev acımasızlığıyla kötü ruhları temsil etmektedir.

31. Masaldaki Mitolojik Motifler:

1. Sihirli elma ile kadının hamile kalması.
2. Elmanın kabuklarını yiyen atın da kahramana yolculuğunda arkadaşlık edecek tayı doğurması.
3. Dünyaya gelen çocuğun yaşıtlarına göre erken olgunlaşması ve büyümesi.
4. Çocuğa aksakallı dedenin ad vermesi.
5. Ebu Hançer'in sevdiği kızı kurtarmak için yolculuğa çıkması.

6. Kızı esir alan devlerin kötülüğü temsil etmesi.
7. Umay'ın zıttı Alkarısı gibi "Cadıkarı"nın da kızın yuvasının bozarak ona zarar vermesi.
8. Cadı Karı'nın kamçısının yılan olması.
9. "Hançer"in kutsal görülmesi ve oğlana can vermesi.
10. Kardeşlerinin ağabeylerini kurtararak "ölüyü diriltme" zor olanı başarmaları.
11. Kızın başına kuşun konarak ona kut getirmesi.
12. Kızın Ebu Hançer'e kutsal sayılan su/çeşme başında kavuşması.

33. Masaldaki Mitolojik Motifler:

1. Cemesim'in başka bir âlemi temsil eden yeraltına kuyuya inmesi mitolojik bir unsurdur.
2. Yeraltında yılanların yaşaması ve onların padişahının da yarı insan yarı yılan bir varlık olması da mitolojik bir durumdur.
3. Cemesim'in yeraltında 40 gün hikâye anlattıktan sonra yeryüzüne çıkması kahramanın yeraltına yaptığı yolculukla benzerlik göstermektedir. Ayrıca 40 sayısı da mitolojiktir.

34. Masaldaki Mitolojik Motifler:

1. Mitolojimizdeki başka bir âleme benzeyen bir oda vardır. Bu oda içindeki kahramanlarıyla da mitolojik bir mekândır.
2. Peri kızları da don değiştirmeleriyle olağanüstü özelliklere sahip mitolojik varlıklardandır.
3. Cafer Kalesi ise kahramanın zorluklarla mücadele ederek ulaştığı bir yerdir. Camısab yolculuk boyunca pek çok güçlüklerin üstesinden gelerek Cafer Kalesi'ne ulaşmıştır.

35. Masaldaki Mitolojik Motifler:

1. Kızın kutsal sayılan ateşi bulmak için tehlikeli bir yolculuğa çıkması ve kötü ruhları temsil eden devle mücadele etmesi mitolojimizden izler taşımaktadır.
2. Erkek çocuklarının sayısının mitolojimizdeki 3,7,9 sayılarından 7 ile ifade edilmesi, en küçük kardeşin kızı öldürmemesi de eski inançların masaldaki yansımalarıdır
3. Köpeğin işeyerek kutsal ateşi söndürmesi mitolojimizdeki kötülüğü temsil etmesiyle bağdaşmaktadır. Yılan ve kurbağada olumsuz anlamda kullanılmış, kız bunları kusarak adeta kötülükten arınarak temizlenmiştir.

4. Kız yaşadığı tüm tehlikeler ve sıkıntıların neticesinde yuva kurarak mutluluğu hak etmiştir.

36. masaldaki Mitolojik Motifler:

1. Masal kahramanının yıllar sonra dünyaya gelmesi mitolojik kahramanların sıra dışı doğumlarıyla benzerlik göstermektedir.
2. Oğlanın yılana ve güvercine dönüşmesi mitolojik izler taşımaktadır.
3. Kızın kocasına kavuşmak için yedi yıl süren bir yolculuğa çıkması ve bu yolculukta zorluklarla mücadele etmesi kahramanın yolculuğuna benzemektedir.

6.3. Güldürücü İşlevi

Masal metinlerinde tespit ettiğimiz mizahî motiflere geçmeden önce köy halkı için mizahın vazgeçilmez bir iletişim şekli olduğunu söyleyebiliriz. Günlük hayatlarının her anında mizah vardır; öyleki en ciddi konularda bile mutlaka gülecek, güldürecek bir yön bulurlar. Olayların anlatımında mübalağ yapmayı severler. Hazırcevaplılıkları, hoşgörülü olmaları, mizah kültürünün var olmasındaki en önemli etkendir.

Derlediğimiz masalların anlatım sürecinde yaşadığımız eğlendirici anlar da bunun en güzel kanıtıdır.

1. Masaldaki Mizahî Motifler

1. Aslanın öküze "Bey gibi geçiniriz." demesi

5. Masaldaki Mizahî Motifler:

1. Eti kapan dilencinin söylediği türkü mizahî unsurlar barındırmakta, kadının da bu sözleri anlamaması mizahî durumu daha kuvvetli kılmaktadır.

Senin tavuğun menim torbam içinde
Menim çarığım senin çorban içinde
Men gider yiyerem orman içinde
Ağam geler seni döğer yorgan içinde

2. Yıllanmış horoz ifadesi mizahî unsur barındırmaktadır.

3. Adamın hevesle kaşığı daldırdığında kaşığa et yerine çarığın ipi gelmesi de mizahî unsurdur.

6. Masaldaki Mizahî Motifler:

1. Horozun dile gelerek Fatma'nın saklandığı yeri söylemesi mizahî unsurdur.
2. Adamın kadının ne şerri olacak dediği bölüm.
3. Masalın sonunda adamın gördüğüne gördüm diyemediği bölüm.

7. Masaldaki Mizahî Motifler:

4. Cenkeşer'in heybetli olmasına rağmen her şeyden korkması.
5. Dışarı tuvalete bile karısının götürmesi ve korkan kocasının bu durumuna kızan kadının " a kül goyum tepene diyir, duz goyum gokuma diyir, sen sıç sıçtığın yerde" diyor.
6. "Bir vuruşta seksen sinek öldüren" Cenkeşer'in adam öldürdüğü zannedilmesi.
7. Cenkeşer'in camız derisinin yarısını havayla doldurarak devleri akndırması.
8. Devlerin Cenkeşer'den kurtulmak için altın vererek evine bırakmları.

8. Masaldaki Mizahî Motifler:

1. Kâloğlan masalındaki mizahî unsur kişinin zayıf, şişman, kısa, uzun, kel gibi fiziksel özelliklerini alaya almaya dayalıdır. Masalda Kâloğlan'ın Padişah'ın iyileşmesi için geyik avlamaya giderken topal bir ata binerek yola koyulması etrafındakilerin de Kâloğlan'a gülmesi bu duruma örnektir.

9. Masaldaki Mizahî Motiflr

1. Horozun aşıg oynaması
2. Horozun yaşlı karıya "dikenim dikenim" diye tutturması.
3. Horozun düğünden gelini kaçırması.
4. Horozun "bir tikene peş epmeh, beş epmeğe bir goyun, bir goyuna bir gelin bir saz" diye bağırması.

10. Masaldaki Mizahî Motifler:

2. Köse'nin kervanları soymak için mezar kazıp yatması.
3. Cafer Ağa'nın ise Köse'nin bu oyununa gelmeyerek mezardan çıkartıp bir temiz dövmesi.
4. Köylülerin Köse'nin yüzüne tükürme sahnesi de komik bir şekilde anlatılmıştır.

12. Masaldaki Mizahî Motifler:

1. Gülmercan'ın cebindeki külleri üvey annesine ve kardeşine savurması.
2. Gülmercan'ın yerine geçen kızı gören Beyoğlu'nun yaşadığı şaşkınlık masaldaki mizahî unsurlardır.

17. Masaldaki Mizahî Motifler:

1. Evin düzenini kadın sağlar anlamındaki 'evi garı sahlar" sözü
2. Oğlanın bir söz karşılığı döşeği satması mizahî unsurlardır.

21. Masaldaki Mizahî Motifler:

1. Dişi çekilirken ah etmemesi, çarşıda tüfeklere hevesli gibi davranıp ağaca tırmanıp erkek gibi davranması.
2. Gurbette yedi yıl kalan amcaoğlunun yedi deve yükünün çul çapıt çıkması.

23. Masaldaki Mizahî Motifler:

1. Kızın kürk giyerek oğlanı korkutması, oğlanın kıçına damga vurması,
2. Kızın kendisini öpmeye çalışan oğlanı "götü damgalı" diyerek kovması da diğer mizahî unsurdur.

29. Masaldaki Mizahî Motifler

1. Kâloğlan'ın Köse'nin oyunlarını boşa çıkarması
2. Evi terk ederken Kâloğlan'ın arabanın altına saklanması.
3. Köse'nin Kâloğlan diye büyük karısını ırmağa atması.
4. Kâloğlan'ın vakitsiz öttü diye Köse'nin annesini kesmesi.

31. Masaldaki Mizahî Motifler;

1. Nine'nin Ebu Hançer'e "Fakirim yiyecek ekmeğim, içecek suyum ne de yatacak döşeğim yok." deyip, altınları gördükten sonra ağız değiştirerek; "Aman balam yiyecek epmeğim de var, içecek suyum da, yatacak döşeğimde var" demesi.

32. Masaldaki Mizahî Motifler:

1. Kadının kocasına "Bacın Bağdat'ta osuruyor" demesi, adamın da buna inanması.
2. Kadının saf kocasına her gün tuzsuz yağsız çorba pişirmesi.
3. Kâloğlan'ın elma ve hıyar kabuklarının yerini değiştirmesi.
4. Kadının masalın sonunda söylediği türkü mizahî unsurlardır.

37. Masaldaki Mizahî Motifler

1. Cırtdan'ın arkadaşlarını zora koşması
2. Cırtdan'ın yataklara kül döküp herkesin ishal olduğunu sanması
3. Deve dereden geçmesi için verdiği akıl

38. Masaldaki Mizahî Motifler

1. Yaşlı adamın evlenmeye çok hevesli olması
2. "Ağzımdakini kırarsam sekizcik kaldı." demesi

39. Masaldaki Mizahî Motifler

1. Yaşlı kadının evlenmeye çok hevesli olması
2. Kadının ayıyı insan sanması

40. Masaldaki Mizahî Motifler:

1. Adam küçük diye beğenmediği karpuzu kadın karpuzu değiştirmediği halde büyük diye beğenmesi.

41. Masaldaki Mizahî Motifler:

1. Kızın evlendikten sonra "Ana evinde iş gören kıçım, koca evinde ne oldun?" demesi

Nelere Güleriz?

Uyumsuzluklara güleriz

Bir düzen içinde görülmeye alışılan şey, bozulursa komik olabilir.

6.Masalda horozun Fatmacık'ın yerini söylemesi

7.Masalda adamın korktuğu için tuvalete kadının götürmesi

9.Masalda horozun yaşlı kadına dikenim diye tutturması

21.Masalda kızın erkek kılığına girmesi

25.Masalda ninenin su bulamadığı için idrarını vermesi

27.Masalda oğlanın okunun kurbağanın kapısına düşmesi

İnsanlarda görülen fiziksel bozukluklara (zayıflık, kellik, şişmanlık vb.), güleriz

8.Masal kahramanın kel, atının topal olması

12.Masalda Gülmercan'ın üvey kardeşinin kapkara çirkin oluşu

14.Masalda kadının yüzüne bakılmayacak kadar çirkin olması

15.Masalda cadının kel saçlı olması

18.Masalda Dazkız'ın suda yıkandıktan sonra iyice çirkin olması

37.Masalda çocuğun kel oluşu

Cahilliğe, aptallığa, tembelliğe güleriz

5.Masalda kadının eti dilenciye kaptırması

7.Masalda devlerin Cenkeşer'in adam öldürdüğünü zannetmesi

17.Masalda oğlanın hiçbir iş yapmaması ve döşeği bir söze satması

20.Masalda adamın kadının oyununu anlamaması

24.Masalda Tirmo'nun devi her seferinde kandırması

30.Masalda Çakır'ın kadının memelerini deve yedirmesi

32.Masalda adamın karısının her dediğine inanması

36.Masalda kızın kocasının sırrını açık etmesi

37.Masalda Cırtdan'ın devi kandırması
40.Masalda adamın karpuzu farklı sanması
41.Masalda kızın çok tembel olmasıve işleri annasinin yaptığını anlamaması

Ahlakî bozukluklar, insanları güldürür

Cimri, yalancı, sarhoş, seks manyağı, dedikoducu, korkak ve ikiyüzlü karakterler hep komik karakterler olmuştur. Örneğin bir konuşmamızda, bir insanın tanıdığımız herkesten daha cimri olduğunu ya da daha çok yalan söylediğini ya da içtiğini ima ettiğimizde çevremizdekiler buna güler.

4.Masalda Telli Hanımın kocasına cilve yapması
7.Masalda Cenkeşer'in korkak olması
10.Masalda Köse'nin hırsızlık yapması
23.Masalda oğlanın şeftali karşılığı kızı öpmesi
29.Masalda Köse'nin üçkâğıtçı olması
32.Masalda kadının oynaşının olması
38.Masalda yaşlı adamın evlilik heveslisi olması
39.Masalda yaşlı kadının evlilik heveslisi olması

Başarılamayan işlere güleriz

Düzgün gitmeyen bir iş, yarım kalan bir iş, düzensiz ya da dikkatsiz biri tarafından yapılan bir iş, gülmek için potansiyel nedenleri oluşturur.

21.Masalda Oğlanın 7 sene sonra çul çaputla dönmesi
29.Masalda Köse'nin Kâloğlandan kurtulamaması
32.Masalda lkadının bir türlü oynaşına yemek yedirememesi
38.Masalda adamın cevizleri kıramaması
41.Masalda kızın evlendikten sonra ev işlerini yapamaması

Dil sürçmelerine, dilin yöre ağzıyla kullanımına güleriz

Çünkü mizah büyük ölçüde dil fonetiğine dayanır. Cinas, çift anlamlılık, nükte, hatalı çeviriler, argo ifadeler, tekerlemeler komiktir.

1. Masal: “Valla gızıl öküzü yiyim ikimize galsın orman, bey gimi geçineg gral olag.”

2. Masal: “Gurt acıynan bağırar. Ah garnıım, vah garnıım’ Geçi diyer ki; ‘Yemeyeydin balalarımı, demeyeydin ahh vahh.”

3.Masal: “İlla ne yediysen bana da ver”. “Yav işte gavurgaydı.” demiş. “Yohh illa nediyse ya söyle ya da gider ataşına siyerim.”

5.Masal:

“Senin tavuğun menim torbam içinde.”
“Menim çarığım senin çorban içinde”
“Men gider yiyerem orman içinde”
“Ağam geler seni döğer yorgan içinde”

6.Masal: “Garı gene horuza ‘kişe’ diyir, ‘gıran girsin’ diyir, tendirin başına çıhıp bişey atıyor.”

“Üüüree üüüü !!!
Fatma bacım tendirde,
Eli ayağı kendirde,
Kel gız ayağını gatlıyor
Kâloğlan başını kaşıyor”

7.Masal: “Kül goyum tepene” diyiirr, “duz goyum gokuma” diyiirr, “Sen sıç, sıçtığın yerde” diyiirr, “Kervan gırdığın senin olsun.” diyiirr. senin başına vurum.”

9.Masal: Horoz sazı çalır diğir ki “böle böle oldu işte; bir tikene beş epmeh, beş epmeğe bir goyun, bir goyuna bir gelin, bir geline bir saz.”

“Horoz nerden alim, ciğarın yansın, geç git.” diğir. “

12.Masal: “Eeeeehhh düğünü başını yesin.” diğir. Oduncunun garısı da diğir “Allah başına vursun, herif, biz epmeği nerden bulurug ki.”

21.Masal: “Hayvahh ana ocağan batsın.”

23.Masal: “Git götü damgalı!” diyir.

29.masal: Onlar yedikçe “Zıhım yiyin, ataş yiyin diyir.

32. Masal:

“Amanın dostlaar,
Bana bahın ağlayın,
Yürek yahın ağlayın,
Başımdaki gozalara,
Bahın bahın ağlayın.”

36.Masal: “Oy oy Allah canınızı ala.” diyir. “Al atlı gri elbiseli gara perçemli de benim yarım.”

38. Masal: “Ne olacak oğlum, ağzımdakini de gırarsam sekizcik galdı.” der.

39. Masal: “Herif herif öpmen yoh, sevmen yoh, ısırmana ne diyeh.” demiş.

41. Masal: “Oy oy ana evinde iş gören gıçım, goca evine gelende ne oldun?”

6.4. Ana Dili Öğretici/Aktarıcı İşlevi

Üzerinde çalıştığımız masal metinlerinde köy halkının ağız özellikleri korunmuş, metinlere müdahale edilmemiştir. Karapapak Türklerinin dili Oğuz Türkçesinin Doğu grubuna girmektedir. Bu grubu oluşturan Azerbaycan Türkçesinin bir ağzı niteliğindedir (Papakçı, 2010:14).

Bu anlamda masallar Türk dilinin zenginliğini yansıtmaktadır. Aşağıda masal metinleri bu doğrultuda incelenecektir.

6.4.1. Tekrar Grupları

Bir nesneyi bir hareketi karşılamak üzere eş görevli iki kelimenin meydana getirdiği kelime grubudur (Karahan, 1993:26).

Yemeyeydin balalarımı, demeyeydin **ahh vahh** (2).
Yav **etme tutma** dilliceminik, gurban olim (3).
Bunu izlerken bahmış orda bir ip, ipi **sara sara sara** gelmiş (3).
Ne **etmişler etmişler** bu dev gitmemiş gapıdan (3).
Gız da evleri **süpürim sulayım** derken birden su sıçramış devin guyusunun üsdüne (3).
Gardaş sizi evlendirecem **etme** bacım **tutma** yoohh (3).

Etme gardaş ben seni misefir ettim **beyle eyle** (4).

Sogahta **orda burda** oynayirken arhadaşları deyir ki babası bellisiz piç (4).

Anasına diir benim babam kimse gösterecen oğlum **etme tutma** senin baban getti (4).

Bah siz gırh **tene** ben bir tene diyir dövüşelim **döne döne (**4).

Bir oda hec açılmazmış heckimse bilmezmiş **oğlu uşağı** hec bilmezmiş (4).

Kimi bir ev **kimi bir** suyun başına gonarlaar (4).

Alıyır heybeye koyar, **Ya** Allah **Ya** Bismillah diyir yola devam ediiir (5).

Yandı yandı diirr, men gidim (5).

Neyse onu eli **yana yana** "valla Allah günah da yazsa" diirr "nidim aglıma düşüp götürüm yiyim bunu punarın orda ormanda" (5).

Bilerem **az çok** diirr (5).

He **öle böle** pişmedi (5).

O da aldı gitti dua **ede ede** gitti (5).

Herif **öle böle** sevap gazanmadık (5).

Gapı gapı dolanıllar (6).

Fatma hanımın **elini ayağını** bağlirr tendirin içine goyur (6).

Kete çöreh böreh neyse hazırlıyor (6).

Oğlan **iri yarı** heybetli amma Cenkeşer Ağa gorkuur (7).

Durumu da eyii **malı mülkü** de var (7).

Gece yarısı **garı etme garı tutma (**7).

Bu Kâloğlan bir kötü bir kulübede yaşıyarmış, Kâloğlannan bu emsalları **çoluk çocuk** hep keldi diye dalga geçerlermiş (8).

"Bu soyludu bu boyludu." diyir (8).

Kız hemen **kaça kaça** gidir, Kâloğlanı alir, getirir (8).

Birden develer ürkür **cangur cungur** birbirine garışır. Hep tökülürler, **tökülene mökülene** bakmiirr bu (10).

Güzel mi güzel, babayiğit mi babayiğit (11).

Sabır daşı **üfem üfem** olur (11).

Analığı buna **bağırir çağırır**: "Nası da güzel olup buraya bag (12).

Topladılar, biz de **yana yana** galdıg (12).

Gurban olduğum at kötüliyir, Beyoğlu gelir ki, Terriğin şeyi suyun yüzüne tüşür. Neyse dalgıççı getirir, terriği çıharttırir, balam çıharttıranda, **yüğür yahir** altın terrik (12).

Yanına cariyenin birini alir gapı gapı goca köyü gezir. Ötekini **beziyir düzüyür** getir, **şerbet merbet** düğün gurulacah, düğün olacah (12).

Tellal bağırttırdı ki **böle böle** bir gab yemek geleceg (12).

Gözlerini **üfeleye üfeleye, hersli hersli** geliller (13).

Zaman **döniir dolaşiir (**13).

Parça parça her tarafı parçalıyur (13).

Bir sabah **sessiz sedasız** köyünden çıhar (14).

Çocuhlara zulmetmeye başlamış **aç susuz** bırahırmış (15).

Tüccarlardan **kimisi** oğlanı dinler **kimisi** dinlemez (17).

Balkız ne yapsa **kabahat** ne dese **kabahatmış (**18).

Ben bu kızı hergün dağa gönderiyorum, **aç susuz** bırakıyorum (18).

Bu **giyinir kuşanir**, gidi (19).

"**Özür mözür** yohh!" diyir (19).

Bu adam hep oğlanlarınnan **öğüne öğüne** durarmış beyle (21).

Geliir **tüşünüür tüşünüür** tüşünerken bu gızlar diyir (21).

Bağırar çağırar, beyle acizlenerse (21).

Öteki gızın dediği **incih boncuh** (22).

Ağlaşıyillar sızlaşıyillar, en son gız da diyir (22).

Adam **ağlıya ağlıya** geri dönüür, geliir (22).

Gardaşları bahiir ki **sağ salim** geldi (24).

Kelle **sıçrıya sıçrıya** gidiyir, guyunun içine tüşüir (25).

"Allah'ın **fakiri fuharası**" diyir (26).

"Ortadan gaybolmuş gızın, **aramışlar taramışlar** yohh (28).

Dilik dilik heryerini diliklemiş (28).

Barnağının birini gapının deliğinden uzadarken bu tişinin arasına alır, **soğura soğura** bunu, orda bayıldır (35).

Cırıh çındır ne varsa giydiriller (36).

6.4.2. Yansıma Sözcükler

Şavgı suyanın içine düşiir padışahın oğlu bahir at suyu içmiyir **tırr** der durur (3).

Yarebbi bu nedi geliir bahir ki orda bi kölge adam **hoo** indi (3).

Horoz ötmeye başlıyor.**Üüüree üüüü** !!!(6).

Garı gene horuza **"kişe"** diyir (6).

Gidir ki bir gapıda **"güm güm"** ses gelir üş tane eyle (19).

Eyle güzel gızlar ki **hayhaynan** dezgah dohuyüller (19).

Deve gılıcının burnunnan bi çahır. **“ööff”** diyir (19).

“Gaa” diyir su verir **“guu”** diyir et verir, **“gaa”** diyir su verir **“guu”** diyir et verir (19).

Hiç **“uuff”** demiyir, gine aynı iti haber veriyir buna **“ooff”** demiyir(21).

O ara kürkü sallıyir, **canır, canır, canır** padişahın oğlu deli oluur.

Zil çalmaya başliir, **cangır cungur** ederken Tirmo gaçiir (24).

Bir sinek **“dıızzz”** çıhıp gidiyir (26).

Birden adam **“pıırr”** diye uçmuş gitmiş (31).

Böle **“hıhh”** etmiş uyuyomuş (33).

Bahırlar **tah. . tah. . tah.** . gelin gahir gapıya (36).

Orayı açir, açar açmaz **pırr** güvercin ordan gelir orıya gonur (36).

6.4.3. Konuşma Dili İfadeleri

-Aaaa

“Aa gardaş aa gardaş kapıyı neee dövürsüün!! (5).

-olur ya,

Ormanın gralı aslan her zaman aslan olur ya (1).

Başına gelecehleri bilmiiller ya (1).

-şahının gücü

Aslanın şahının gücü yetmezmiş (1).

-bizden sorulsun

Arkadaş olag ormanı işte üçünüz bir de men yiyeg, bizden sorulsun (1).

-vallah

Valla bu rengide ağdı diir zaten sizden değişikti (1).

Vallah vermem diir gıribişi atını elinden almah istiyirler (4).

“Valla herif diyir böğün ehmek pişirecem (5).

“Valla bilmem, tikenimi vermessense beş tene epmeğini kaçırıram (9).

-haydi

Ye haydi ikimize galsın (1).

-hele

Dur hele dur yemeden pir bişey diyecemm (1).

Hele ki sonında yavrı inanır gapıyı anasına acır (2).

Şu tendiri açın hele bahah hele tendirde ne var? (6).

Herif hele oturasan sufraya. Men sana ele üzüldüm, ele üzüldüm ki (20).

-Aman

“Aman yavrılarım, sakın ola gapıyı kimseye açmayasınız (2).

-ah,vah

Ah garnıım, vah garnıım.” Geçi diyer ki; “Yemeyeydin balalarımı, demeyeydin ahh vahh” (2).

Vay gız saa yazıh vay gız saa yazıh”.(10).

-dilliceminik

Dilliceminik dediği köpekmiş (3).

-Yok

“Yohh illa nediyse ya söyle ya da gider ataşına siyerim” (3).

-siymek

Ben gider senin ataşına siyerim” (3).

-illa

“İlla ne yediysen bana da ver” (3).

-yav

“Yav işte gavurgaydı” demiş (3).

Yav hanım, öldük artık pendir ehmek pendir ehmek azıg götürmekten (5).

Yav yetişgin gızdı daha bunu yollama (12).

Yav bu at niye kötülüyir (12).

-aboo

Aboo!..ahşam olacah gardaşları gelecek (3).

Aboo gızım” deyir, “bir daha get” deyir (10).

-Ya Rabbim

“Ben neydim yarabbim” demiş (3).

Alıyır heybeye koyar, Ya Allah Ya Bismillah diyir yola devam ediiir (4).

Allah sen bilersen Yarab. Eve gelir (10).

Eyy yarebbi neler yapmıya gadi (13).

-cücermek

Bu dev de öyle bişeymiş ki üsdüne su dökülse geri cücerir bitermiş (3).

-aha

“Aha” demiş, “öldürdüm bacımı aha da ganlı göyneği” demiş (3).

Aha menim goyunum var.” diyir (9).

-hooo

Merdan Hatın da gonahtan yola bahir bahir ki hooo gardaşları gelen (3).

-lan, ulan

Ula diir o benim oğlumdu diir (4).

Ula diyir genede diyir şey di, çarığım yırtılarsa yamalıg ederem diyir heybeye koyag (4).

-aman ha

Aman ha öldürmeyin çekilin diir (4).

Aman oğlum getmesin bele olar aman oğlum işte daga getmesin gurt yiğer (7).

-elleşmek

Dalına tökür bunu oğlannan bu sefer elleşiirler (4).

-perişanlatmak

Oğlanın yaralamadıh yerini goymıllar oğlanda onları oda onları neyse gız bahir ki gardaşı bunu çok perişanlattı (4).

-güya

Goya gayfe pişirir gene bu (4).

-ayıptır

Tellim de gayfe pişirir diyir saçını öğüne tüşürür diyir gız ayıptır diyir (4).

-yıllanmış

Gene pendir ehmek götür, yıllanmış bi horozumuz var.

-sail

O sırada sail gelir kapıyı döğerken.

-çalmak

Yatağa tüşene gadar çaliirr (5).

-kırılır

Ooo avrat diyiirr bu havada da diyiir ne kervan kırıla (7).

-dal

Ağa diyir biz gardaş olduk gel dalıma min (7).

-kişi

“Baba aha Kâloğlan, benim kişim, getti (8).

-düşmek

Barabar bir yere tüşüllor ki ne tüşeler orda düğün olur.

-kuzum

“Yog guzum yog” diğir (12).

-kıyamamak

Vezir gızı alır ormana götürer ama ona gıyamaz (17).

-cazı karı

Ne diyecem yünümü yel buraya getirdi, onu istirem, ver ihtiyar cazı garı (18).

-soyka

Soyha sinek goymaz ki yatam (19).

-fizah etmek

Gızlar fizah ediyir ki; "sahın insanoğlu" diyir (19).

6.4.4. Benzetmeler

Söze kuvvet ve güzellik vermekiçin aralarında benzerlik bulunan iki şeyden zayıfını kuvvetlisine benzetme; aralarındaki ilgi veya uygunluk bakımından biri ötekinin açıklanmasına yarayacak sözü veya yazıyı kuvvetlendirmek için edatlardan faydalanma (Karaalioğlu,l,1975:49).

Gızıl öküzü yiyim ikimize galsın orman, **bey kimi** geçineg gral olag (1).
Adam gidir evlenir getirir ki ne getire **bir canavar** (6).
Bir punar **camız gövdesi kimi** akıırr böle suyun galınlığı nası (7).
Bir at gelsin." Gılı gıla togandırırr. Eyle bir at gelir kii **sufat kimi** adam böle elini uzatsa eli yetişmir (8).
Hakkettende gılı gıla togandırır, eyle bir delikanlı olur ki **ayparçası (**8).
Gızlarını verir hem de böle **saray kimi evlere** yerleştirir (8).
Güzelliğine güzellik garışmış, **sanki ay ışığı** geldi içeriye (13).
Analık bir Balkız'a bahır; **ay ışığı gimi (**18).
Bülbül gibi öt (29).
Aynı **boğa gibi** böğüre böğüre mezerine gidir (29).
Herif diyir bu **garı şeytandı** (36).

6.4.5. Atasözleri

Nazım, nesir, her iki şekliyle eski tecrübeleri tam bir fikir kompozisyonu içinde teşbih, mecaz, tezad, gibi edebî sanatların kudretinden faydalanarak süslü, kapalı olarak veya bazen açık mecazsız, hususuyla yetişecek gençlere aktaran sözlerdir (Elçin,1986:623).

Ağ gün ağarlan gara gündede karallar (6).

Öldürmiyen Allah öldürmiğir (12).

Evi avrat sahlar (17).

Arvadın mekirinden Allah'a sığın (20).

6.4.6. Deyimler

Asıl anlamlarından uzaklaşarak yeni kavramlar meydana getiren kalıplaşmış sözler (Elçin,1986:642).

-bey gibi geçinmek

Gızıl öküzü yiyim ikimize galsın orman, bey gimi geçineg gral olag (1).

-başına geleceği hesap etmek

Oda tüşünmeden başına geleceğini hesap etmeden diirr (1).

-işin işten geçmesi

O öküzü yemene izin verende menim yiyileceğimi bilirdim amma iş işten geçti (1).

-ağzıyla ot döşüyle süt getirmek

Men size ağzımla ot, döşümle süd getirrerem (2).

-hakkından gelmek

Men gidem şu gurdun hakkından gelem, nasıl olar menim yavrılarımı nassı yutar (2).

-pişirip düşürmek

O bir bacıları da bunu bişirir düşürür yemeklerini yapar yerlermiş (3).

-dağ başında yaşamak

Gulübede dağın başında (3).

Bir dağın başında goyuyo bir tane guş öldürüyor (3).

Sana kete pişirdim, çöreh pişirdim dağ başlarında aç kalma (18).

-canı sıkılmak

Canı sıhılmasın diye yanında da dilliceminik varmış (3).

Gızım canın sıhılmasın ister eğir ister eğirme (18).

-kurban olmak

Yav etme tutma dilliceminik, gurban olim (3).

Bah bacı gurban olim bu guyunun üsdüne sahın su serpme" demişler (3).

-ağzına atmak

Vallaha işde gavurgaydı ağzıma attım başka da yoh (3).

-kapıya çıkmak

Dev gapıya çıhmış bu gız nerden geldi acep neriye gitti acep diye (3).

-kapıdan gitmemek

Ne etmişler etmişler bu dev gitmemiş gapıdan (3).

-bir olmak

Bu yedi gardaş bir olmuşlar bu devi öldürmüşler (3).

Sen bennen bir olacan deyir (4).

-başına kalkmak

Bu sefer garılar gardaşlarının başına gahir ki aha işte Allah'tı devleri siz eyle ettiniz aha bacınızın vaziyeti gözünüzün öyünde (3).

-piç koymak

Gızı götürecen öldürecen, bu heralde birinden garnına piç göyüp (3).

-öldürmeye kıyamamak

Ondan sora gardaşı da götürüyo bunu öldürmeye gıymıyo (3).

-aklına düşmek

Birgün taabi haa bacıları aklına düşiir (3).

“Valla Allah günah da yazsa diirr nidim aglıma düşüp” götürüm yiyim bunu punarın orda ormanda (5).

-kapıya girişmek

Kahir garının gapısına girişiiir (4).

-zoruna gitmek

Oğlanın zoruna gidiir oğlanın çok zoruna gidiir geliir (4).

-er meydanına çıkmak

Er olah çıhah meydana diyir (4).

-bağrı sızlamak

Köroğlu'nun bağrı sızlıyir haman geliir geliir (4).

-görür görmez vurulmak

Telli Hanım bir bahçada gız oğlana görende vurulur (4).

-deli divane olmak

Telli Hanım oğlan diir sen nerden gelmişsin diir deli divana olmuşsun diir (4).

-gözü tutmak

Oğlanın gözü tutur Allah'ın yazısı gaderi gidiir oğlan (4).

-yol almak

Heresi bir ata biniir yol aliir gidiirler (4).

-su başına konmak

Kimi bir ev kimi bir suyun başına gonarlaar (4).

-kapıyı dövmek

O sırada sail gelir kapıyı döğerken "aa gardaş aa gardaş kapıyı neee dövürsüün!! (5).

-akıldan kıt olmak

Biraz kafadan kıt ımış demek ki (5).

-acından ölmek

Oy avrat acımdan öldüm diirr (5).

-kırılmadık yeri kalmamak

Bu garıya o gadar çalıır ki gırılmadık yeri kalmirr (5).

-ömrünü yemek

Adamın ömrünü birkaç sene de yiirr (6).

-gözü kamaşmak

Atı suluyanda bi bakir ki bir dilber yani gızın güzelliği suya vurur, gözü gamaşır padişahın oğlunun (6).

-el bebek gül bebek büyütmek

Bu oğlanı el bebek gül bebek bir oğul ya (7).

-elini sıcak sudan soğuk suya vurmamak

Anası elini sıcak sudan savuk suya vurdurmuurr (7).

-su dökmek

Havada güzel avradı da başını bekliirr bu su tökküürr (7).

-elde avuçta bir şey kalmaması

Bunların eyii zamanı kötü olur elde avuçta pişey de galmiir (7).

-dermanı kesilmek

Herifin dermanı kesilir yalvarmaktan (7).

-belaya çatmak

Cenkeşer Ağa ay bak belaya çattık diyiir (7).

-dudağı yarılmak

O namını ohuyanda dodağı yarıliir devin gorgusundan (7).

-ağızsız dilsiz düşmek

Oyyy yoruldum öldüm diyiirr getirir avluya iyle oruya ağızsız dilsiz tüşoor (7).

-gözü açılmak

Cenkeşer Ağa deyem men artık gözümü açtım gorkmuram yoo menim gocam (7).

-lağ etmek

Lağ ederlermiş Kâloğlan Kâloğlan (7).

-içini kurt kemirmesi

Gızın içinde içini gurt yiyir (7).

-elalemin laf etmesi

Etme gızım tutma gızım, el bize ne diyer, âlem bize ne diyer (8).

-eli boş gelmek

Kocaaa Vezirin oğlu, Kizirin oğlu, koca Kizirin oğlu, gettiler boş geldiler (8).

-ayağa kalkmak

Padişah ayağa kalhir, deyir " menin derdime derman olan kim ise, getirin karşıma, ne muradı varsa verecem."

-ben ettim siz etmeyin

"Oğlum men ettim, gızım men ettim, siz etmeyin (8).

-ayaklarına kapanmak

Ellerine ayaklarına gapanıir, "Ben yağınış ettim, senin buna getmene göynüm razı değilidi (8).

-kervan kırmak

Bu Uyanıh kervan gırarmış (10).

-önüne katmak

Koşkoca gızdı, kat öğüne götürsün yaysın (12).

-kadından kurtulmıyor

Niye sığırcıya para veririk?" diğir. Neyse "olur" diğir, garıdan kutaramiğir (12).

-yanıp kavrulmak

Allah vurmuş, menim gızım iyice de yanıp gavrulup." diğir (13).

-kapıya çıkamam

Bu gızı göndermiyeg yollamıyag yazıgtı, milletten beni gınıyıır, gapıya çıgmaz oldum artıg." diğir (12).

-yemeden içmeden kesilmek

Beyoğlu epmehden aşdan kesilip bahim hangisini yiyeceg?" (12).

-anadan doğmaya dönmek

Buna can verecen bunu anadan doğmıya dönderecen (13).

-gözü üstünde olmak

Herkesin gözü bu yiğit deliganlının üzerindeymiş (14).

-yüzüne bakılacağı yokmuş

Evlenmeye evlenmiş ama garısı da öyle çirkin öyle çirkin imiş ki yüzüne bahılacağı yohmuş (14).

-alıp başını gitmek

"Men" diğir "alıp başımı gidersem o da menden kurtarar, layığını bular" (14).

–kendini ordan oraya vurmak

Kadıncağız gendinî oradan oraya vurar. Günlerce aç susuz bitkin yorgun düşer (14).

-ömür çürütmek

Menim gibi sevimsiz garıyla ömür çüreter (14).

-alıp başını gitmek

Men de ona haksızlık yapmamak için aldım başımı çıhtım (14).

-yem etmek

Kuşa kurda yem edesen menim bele gızım olmaz olsun (17).

-aklına gelmek

Oğlanın aklına bazardaki adamın sözü gelir (17).

-gözlerine inanamak.

Oğlan geldiğinde gözlerine inanamaz (17).

-gün yüzü göstermemek

Analıg Balkız'a gün yüzü göstertmezmiş (18).

-el üstünde tutmak

Dazkız'ı ise el üstünde tutar (18).

-alkış tutmak

Her yaptığına alkış tutarmış (18).

-sesini çıkarmamak

Zavallı Balkız da babası üzülmesin diye sesini çıharmaz, "bacımdır" diyip sabredermiş (18).

-işin içinde iş olması

Bu işin içinde bir iş var. En iyisi yarın Dazkız'ı gönderim (18).

-göz gözü görmemesi

Dazkız da yünleri eğirmeye başlayanda bir boğanag çıhır, göz gözü görmür (18).

-dertlerine derman aramak

Analıkla gızı dertlerine derman bulamadan geri dönerler (18).

-hırsından çatlamak

Balkız Beyoğluyla evlenmiş mi? Analıkla kız hırsından çatlarlar (18).

-ayağına kapanmak

gardaşları bunnarın ayağına gapanir özür diliyir (19).

-oralı olmamak

Adam oralı olmur. "Ay garı sen ne diyirsen? Garı bir ere neyniyer? (20).

-gücüne gitmek

Bu söz arvadın gücüne gidir. İçinden diyir; "Bey bey hele sen bir göresen, men de seni irezil edem de gör baham" (20).

Bu adamın zoruna gider bu (21).

-aklını kaçırmak

"Aman gomşular gelin görün, bizim adam ahlını gaçırdı (20).

-aklı başına düşmek

ahlın başına düşsün diye sabaha gadar duva ettim" (20).

-canına yetmek

Birgün birgün şeydir, gız canına yetiir, diyir ki babasına, diyir (23).

-kelle almak

Tirmo bahıyir bu tarafta kelle gidecek (24).

-anasından bir defa doğmak

Ben anamdan bi defa doğdum (25).

-yanıp tutuşmak

Garı ağlar, sızlarmış, uşahh diye yanar tutuşarmış (26).

-yola düşmek

Garı ağlaya sızlaya yola tüşüür geliir, eve gelir (26).

-gölgesinde kalmak

"Eyle bir saray yaptıracan ki benim sarayım gölgede galacahh onun yanında (26).

-başı darda kalmak

"Bah başın dara galırsa" iki tene şey veriyor, "gılı gıla tut" diyir, "ben nerde olursa orda yetişirim saa" diyir (26).

-göz koymak

Görer görmez geline göz goyur (27).

-yiyip içip oturmak

"Görüyon halimizi hiç iyi değilik, gidek sarayda yiyek içek oturah (28).

-babanızın malını yemek

"Sizin babanızın malını mı yiyom niye yarım goydunuz?" (28) .

-mum olmak

Nasıl mum oldu bana, iyiki de öldürdüm o gızı (28).

-kafa tutmak

Geri gelmiş adama gafa tutarkene -adam da Köse babasının tüşmanı ya- hep eyle edermiş (29).

-elini götüne koymak

Çahır ekmeğini yemeğini yiyiir gezir, elini de götüne goyur (30).

-gökte araken yerde bulmak

Aboo biz seni gökte arıyoduh yerde bulduh nerelerdesin (31).

-bereketi kaçmak

Bağdat'da bacın osturuyo evin bereketi gaçıyo" (32).

-kuyruğuna takmak

Bi de guyruğuna piçi tahmış getirmiş, Kâloğlanı getirmiş (32).

-başına iş açmak

"Bu dayımın başına ne işler açıyo (32).

-kıymetini bilmek

Yengemin gıymetini hiç bilmiyon, bi de diyon ki; 'anıhsız aş pişiriyo', bah bize neler pişirmiş?" (32).

-çiğ süt emmek

Ama insanoğlu çiy süt emmiş, gider sen benim yerimi söylersin (33).

-ayağı çukurda olmak

Benim bir ayağım çuhurda. Ben öldühden sonra buralara sen muğayyet olarsan (34).

-dil dökmek

Ne dil dökmüşse gabül etmemiş Camısab (34).

"Valla men etmedim, minnişim ölsün ki." diyir. İtin başına yemin edir.

-tepesine vurmak

Garının biri beyle tepesine vurur (35).

-başına yemin etmek

"Yedi tene gardaşın dura dura niye itin başına yemin ediyon? (35).

-bir evin bir kızı olmak

Ben bir tek evin bir tek gızıyım (35).

-canına düşmek

Anasının canına tüşür, bi benim yedi tene abim varmış siz bennen niye inkâr ettiniz (35).

-kafaya koymak

Bu gız bunu gafaya goymuş (35).

-dağlara vurmak

Bu gız gendinî dağlara vurmuş, geçmiş gitmiş (35).

-yüzü gözü belirsiz olmak

Tabi yüzü gözü belirsiz oldu (36).

-öpmen yok sevmen yok ısırmana ne demeli?

Herif herif öpmen yoh, sevmen yoh, ısırmana ne diyeh.'' demiş (39).

-ana evinde iş gören kıçıma koca evinde ne oldu?

Oy oy ana evince iş gören gıçım, goca evine gelende ne oldun? (41).

6.4.7. Alkış-Kargış

Alkış umumiyetle anonim olan bedeni, ruhi, iktisadi, içtimaive dinî ihtiyaçların meydana getirdiği atalar sözü gibi hüküm bildiren müspet dualardır. Kargış ise duanın aksi ve zıddı olan lanet, inkisar, bela ve gazap ifade eden menfi sözlerdir (Elçin, 1989:662).

-kargış/beddua

Başına çalınsın diirr gınan men acımdan ölürem (5).

Garı gene horuza ''kişe'' diyir, **gıran girsin** diyir, tendirin başına çıhıp bişey atıyor (6).

A kül goyum tepene diyiirr **duz goyum gokuma** diyiirr **sen sıç, sıçtığın yerde** diyiirr **kervan gırdığın senin olsun** diyiirr **senin başına vurum** (7).

''Horoz nerden alim, **ciğarın yansın** geç git.'' diğir (9).

''E **ocağan yansın''** diyir (11).

Almadan gelersense'' diyir **''yoluna kara duman çöksün, gelmek nasip olmasınnn (**11).

Eeeeehhh **düğünü başını yesin** diğir (12).

Oduncunun garısı da diğir **Allah başına vursun**, her ev biz epmeği nerden bulurug ki (12).

Menim bele gızım **olmaz olsun** (17).

Hayvahh **ana ocağan batsın (**21).

''Südümü haram ederem, git getir.'' diyir (23).

Anan it olsun, baban gurt olsun, birbirini yiye yiye dağa düşsün (27).

Vay **Allah belanı versin** (29).

Onlar yedikçe **''Zıhım yiyin, ataş yiyin''** diyir (32).

''Allah canını alsın.'' diyir (35).

''Oy oy Allah canınızı ala.'' diyir (36).

-alkış/dua

Valla bacı diirr **Allah rızası** için (5).

Bacı **Allah irazı olsun** diirr hakkını da halal et (5).

Gardaş **ağzına sağlık** ne güzel söyledin (5).

Garı öyün dölüm elini öpüm ayağını öpüm (7).

Allah senden razı olsun diyirr, adam geçer gidiyirr (8).

Allah senden razı olsun, bizi bi beladan daha kutardın (10).

Cenabı Allah'ım baa bir çocuh ver, o da istersen yılan olsun. diyir (36).

Deyir ki beni bu gece **misafir edin ne var hayrınıza** (36).

6.4.8. Tekerlemeler

Tekerlemeler; masal, hikâye, bilmeceve halk tiyatrosu gibi bazı türler içinde veya müstakil olarak ortaya çıkan mahsullerdir (Elçin;1986:58).

Gel zaman git zaman aslan bir fitnelik tüşünür (1).

Bir varıymış bir yohmuş yedi gardaşın bir bacısı varmış (3).

-İt ürüyor, tütün tütüyor

Garşıdan bir it ürüyo bir de tütün tütüyo, it ürüyen yere mi gidim tütün tüten yere mi gidim derken, en iyisi tütün tüten yere gidiyim de ordan bir ataş aliyim geliyim (3).

-sen in misen mi cin misen mi sen nesen sen necisen değir ki ben ne inniyem ne cinniyem seni Meni yaradanın guluyam (3).

Pdışahın oğlu bunu aliyir gidiir götürür gendine garı ediyir gırh gün gırh gece davul çaldıriir.

Aşşığım aşşığım al şudur yedi dayının erkesiyem merdan hatının körpesiyem (3).

Uşaklar neyse orda birbirine sahıp çıhiirler sarılirler öpüşirler neyse haydi yiyir içiir muradına geçiirler sizde muradınıza geçin bildiğim bu gadar gurban (3).

Oğlun olarsa goluna tahacan, ben bu kolçakan tanıyacam, gızın olarsa cehizine goyacan, garının ay dolaniir il dolaniir bir oğlu olur (4).

Ki gapıyy açarsan bir Allah biler bi ben bilerim açmassan gapını pencereni gırrım sen sabah rezil olarsan (4).

Oğlan atına biniyir gidiir az gidiir uz gidiir gidiir (4).

Telli Hanım oğlan diir sen nerden gelmişsin diir deli divana olmuşsun diir sen bu bağlara girmişsin diir çıh bu bağlardan bağlardan bir gidip bir elini goynuna sohma diir (4).

Tellim de gayfe pişirir saçını öğüne tüşürür (4).

Baba baba
Bu yazıyı Allah yazdı,
Yazdı da yollara düzdü,
Vallah baba beyim gızdı,
Öldürürüm şimdi seni.

Köroğlu da:
Dostundan tüşmanın çoktu,
Gız öğüne duranın yohhtu,
Gız benim gız evladım yohhtu,
Sana kimin yari deller.

Yüce dağın garı benim,
Hasbahçanın narı benim,
Hoşgeldin babam hoş geldin,
Hasan Bey'in yarı benim...

Gır at gelir yara yara,
Cüğerimde para para,
Gız Muhammedi seversen,
Çoh mu Hasan'ında yara...

Yiyip giyiner demir donlar,
Yiğide yakışar onlar,
Al göğdede ganlar,
Ehsik değil var efendim...(4).

İşte bu gader bildiğim haydı hatırınız içün söyledim. Sizinde işiniz rast gelsin benim de...(4).

Az gidiir uz gidiiir, Ehmed ağanın köyüne gelir (5).
“Senin tavuğun menim torbam içinde,”
“Menim çarığım senin çorban içinde,”
“Men gider yiyerem orman içinde,”
“Ağam geler seni döğer yorgan içinde” (5).

Bir varmış, bir yokmuş, Allah’ın kulu çokmuş. Az söylemesi sevap, çok söylemesi günahmış. Develer tellal iken, pireler berber iken, ben anamın beşiğini tıngır mıngır sallar iken, zamanın birinde bir adam varımış. Bir hanımı bir de daha o zaman ufak gızları varımış, adı da Fatmaymış (6).

Üüüree üüüü !!!
Fatma bacım tendirde,
Eli ayağı kendirde,
Kel gız ayağını gatlıyor,
Kâloğlan başını kaşıyor (6).
Bir vurmada seksen tene bir vurmada da doksan tene öldürdüm cenkeşer ağa (7).

Zamanın birinde gene bir tene herif, bir de avradı varımış. Bir de bunların gızları varımış. Gızın adı da Gülmercan’ımış (12).

Az gidiyir uz gidiyir, dere tepe düz gidiyir, ...Ekerek sekerek tumanını çekerek un gibi tozarak çıhıp bir melmekete gidiyir (13).

“Aya doğma ben doğum, güne doğma ben doğum.” (19).
“Ana Ali gözü gız gözü,
Yahhtı yandırdı bizi,
Barmağa yüzük yeri,
Golu bilersik yeri(21).

“Aliyem uz giderim,
Dere tepe düz giderim,
Yedi sene sefer çektim,
Gine Ağama gız giderim.” diyir (21) .

“Dilimizden anlasaa, bizden üç teleh tüşecehh, o telehleri alsaa, o çeşmenin ayah ucunda bir küp var, küpün içinde bir gatıran var, onu çıhartsa, bu telehhlerden de Pammuğubardanın yarasına sürse, Pammuğubardan piripek olup gahacahh” (22).

Yırtılan bal tuluhh olsuun, senlen benim canım sağ olsun!”(23).

“Bahh burda bir gara çalı var, daha orıya yahlaşmadan gara çalıya gidecen, ‘ne güzel gülü varmış’ diyecen” diyir. “O gara çalıdan, tikenli çalıdan bi tene tiken alıp başına saçına tahacan” diyir. Ondan soona biraz gettikten soora diyir “bir tane punar rasgelecek” diyir. “İki oluğu var” diyir “punarın.” “Birinden gan ahıyor, birinden irin ahıyor oluhların. Her oluhtan birer avuç içecen, ‘Ne güzel suyu varmış diyecen’ diyir, “içecen” diyir. “Ordan gidecen bir gapıya rasgelecen, gapı örtük gapı. O gapıyı açacan, gidecen, bi açıh gapı rasgelecek” diyir, “o gapıyı örtecen” diyir, içeri girecen, bir it var, bi de at var, atın önünde et, itin önündede ot var.” diyir. “Otu alacan atın önüne goyacan, eti alacan itin önüne goyacan.” diyir. Gidecen gapının arhasında bir raf var, rafda süpürge, süpürgeyi alacan aşşağaya gapının arhasına goyacan, gapının arhasında yerde bir Guran var.” diyir, “Onu da alacan yukarı goyacan, öpecen başına goyacan.” diyir. “Bunları yaptıhtan sonra gidecen içerde şu anda hamur yoğrulur, bi memesini bi tarafa atmış, bi memesini bi tarafa atmış hamur yoğurur, eğer memesinden bir çıhtım süt emdiysen kurtardın, ememedinse yetişemedinse memesine, seni parçalar” (26).

“Aya doğma ben doğum güne çalma ben çalım” (27).
“Amanın dostlaar,
Bana bahın ağlayın,
Yürek yahın ağlayın,
Başımdaki gozalara,
Bahın bahın ağlayın (32).

6.5. Vizyon Kazandırıcı İşlevi

Halk masallarında hep mefkûreli insanların büyük iradelerle ve namağlup azimlerle fevkalbeşer işler yaptığını görürüz. Masallardaki insan telakkisi gayet yüksektir. Bundan dolayıdır ki Avrupa'da halk masalları terbiyevi amillerin en birincisi addolunur. Zaten okumaya başlayan çocuklara büyük bir zevkle okutturulacak şeyler ancak bu peri ve dev masallarıdır (Gökalp,1922:67-70).

İncelediğimiz masal metinlerinde sabrı ve aklıyla zorlukların üstesinden gelerek gayesine ulaşan vizyon sahibi örnek kahramanlar şunlardır:

3. Masal: Merdane Hanım erkekler dünyasında bir kadın olarak mücadele etmiş, uğradığı iftiradan aklı ve sabrıyla kurtularak mutluluğu yakalamıştır.

4. Masal: Babasız büyüyen Hasan, kimsenin elde edemediği kadını almayı başarmıştır.

Telli Hanım babasının ve abisinin isteğine boyun eğmeyerek kendi kaderine yön vermiş, Hasan'la evlenmiştir. Masalın başında Köroğlu karşısında aciz kalan kadının aksine Telli Hanım güçlü kadın tipine örnektir.

6. Masal: Fatmacık kendisine yapılan kötüklere rağmen iyilikten ayrılmayarak mutlulukla ödüllendirilmiştir.

7. Masal: Anne-babasının sorumluluk vermediği Cenkeşer, hayat mücadelesinde tek kaldığında en büyük zorlukların üstesinden gelerek bir kahramana dönüşmüştür.

8. Masal: Toplum tarafından dışlanıp hor görülen Kâloğlan aklı ve sabrı sayesinde padişahın en gözde damadı olmuştur

11. Masal: Ölü başı bekleyen kız, kaderine isyan etmeyerek mutluluğa erişmiştir.

12. Masal: Gülmercan üvey annesinin ve kardeşinin kötükleri karşısında sabrederek aklıyla mücadele etmiş, sonunda kazanan o olmuştur.

13. Masal: Bey Böyrek üvey annesinin sinsi planlarına rağmen hayatta kalmayı başarmıştır. Yaptığı küçük iyilikler sayesinde imkânsız görülen işleri hallederek, bu başarıları sayesinde padişahın kızıyla evlenmiştir.

14. Masal: Kadının yaşadıkları esas olanın ruh güzelliği olduğunu ortaya koyarak hem güzellere hem de çirkinlere çarpıcı bir örnek olmuştur.

15. Masal: Cadı Karı'nın tüm kötülükleri karşısında oğlan ve kız birlikte hareket ederek Cadıkarıyı alt etmişlerdir.

16. Masal: Zengin bir aile fakir düşmelerine rağmen birbirlerinden kopmayarak ve isyan etmeyerek eskisiden de daha zengin olmuşlardır.

17. Masal: Gülnaz, babasının yanındaki rahat yaşamdan vazgeçerek doğru bildiğini savunmuştur. Aklıyla doğru bildiği yolda ilerleyen kız düşüncesinde ne denli haklı olduğunu ispat eder.

18. Masal: Balkız, anesiz ve babasız kalmasına rağmen hayat mücadelesinden vazgeçmeyerek mutluluğu yakalamıştır.

19. Masal: Küçük oğlan, aklı ve cesaretiyle devi dize getirmiştir.

20. Masal: Kadın, kocası nezdinde kadının aklını ve gücünü küçümseyenlere büyük ders vermiştir. Özellikle de kendi potansiyelinin farkında olmayan kadınlar için güzel bir örnektir.

21. Masal: Yedi sene gurbette kalan kızın amcaoğlu çul çaputla dönerken kız altınlarla memleketine dönerek aklın cinsiyeti olmadığını göstermiştir.

22. Masal: Hatasının bedelini ödeyen kız sabrıyla tekrardan mutlu olmuştur

23. Masal: Annesi ve oğlan arasında kalan kız, aklını kullanarak içine düştüğü çıkmazdan kurtulmayı başarmıştır.

24. Masal: Tirmo en yakınlarının ihanete uğramasına rağmen tek başına zorlukarla mücadele ederek gayesine ulaşmıştır.

25. Masal: Oğlan su başını tutmuş devi, aklı ve cesaretiyle yenerek haksızlık yapan ne kadar güçlü olursa olsun bizim doğrulukla üstesinden geleceğimizi göstermiştir.

26. Masal: Kadın ve erkek birbirlerine inanarak ve güvenerek içinden çıkılması imkânsız görülen her problemin üstesinden gelmişlerdir.

27. Masal: Babasının her türlü hainliğine rağmen oğlan karısının yardımı ve annesinin duasıyla hak ettiği hayata kavuşur.

28. Masal: Kız, istememesine rağmen anne-babası kızı devle evlendirirler. Kız aklıyla devin elinden kurtularak istediği kişiyle evlenir.

29. Masal: Kâloğlan, kendine ve ailesine kötülük yapan Köse ile aklıyla mücadele ederek onu alt eder.

30. Masal: Çakır; dev ve abileriyle birlikte mücadele etmesine rağmen galip gelir.

31. Masal: Cadının ve Kel Vezirin kötükleri karşısında karı-koca sevgileriyle ve mücadele güçleriyle mutlu olurlar.

32. Masal: Kâloğlan, ustalıkla kötülerin cezasını vermiştir.

33. Masal: Cemesim doğruluğunun mükâfatını yaşadığı zorluklarla mücadelesinde görmüştür.

35. Masal: Kız cesaretiyle hem abilerine hem de yeni bir yuvaya kavuşmuştur.

36. Masal: Yılan şeklinde doğan oğlan kendisi için dağ taş dolaşacak kadar seven bir kadınla evlenerek mutlu olur.

37. Masal: Haylaz tembel görülen Cırtdan iş başa düştüğünde sorumluluk alarak arkadaşlarını kurtararak kahraman olmuştur.

40. Masal: Kadın karşılaştığı basit bir problemi büyütmeden pratik bir yolla çözerek problem çözme becerisinin ne denli önemli olduğunu göstermiştir.

6.6. Sosyalleştirici İşlevi

Mahigül Benli (41): "Evlendiğimde on yedi yaşındaydım, televizyon vardı ama sade bir ganal başkada bir şey yohdu. Gayınbabam anlatardı, Şahmeran, Şah İsmayil, biz de maraklanırdık, Ne olaylar ne olaylar çoh uzundu masallar."

Turan Benli (46): "Abam çoh eyi masal anlatardı. Menim de bildiğim masallar hep anamdan dinediklerim. Abam sadece bize anlatmazdı. Köyün tüm çocuhlarına anlatardı. Ahşam oldu mu köyde birinin evinde toplanar, abamı eylece dinnerdik. Abam masala başladı mı çıt çıhmazdı.

Hepimiz onu dinnerdik. Gündüznen gonuşardık ahşam nerede toplanacağız deyi. Ahşam olsun diye dört gözle behlerdik. Osanmadan dinner, bazı masallar yarım galınca illah devam et diye ısrarcı olardık. Abam da bazı nazlanır 'oy yoruldum buğunluk yeter' derdi. Biz de gabul etmezdik. Abam da su içer, masala devam ederdi. Gözel günlerdi. Şimdi çocuhlar bilgisayarın başında. Biz eyle miydik?

Suna Taş (69): "Ahşam olmadan öğrenedik bugün kimin evinde toplanılacak diye. Oda öyle adamnan dolardı. Çocuhlar soluhsuz dinnerdi. O zamanlar gonşuluk masalları vardı. Şimdi köyde bile gonşuluk kalmadı eskisi gibi. Ahşam oldu mu herkeş evine çekilir. Zaten çocuhlara masal anlatsan da dinnemezler."

Zöhre Gülbi (77): "Evvelden çoh masal bilerdim. Ahşam oldumu çolçocuk başıma toplaşır 'illah masal annat' dirlerdi. Men de 'guban uşahların gönnü olsın' dir, anlatardım. Hele garılar da dinnerdi. Bazı meni çağırırlardı, bazı gendileri gelerdi. Şimdi masal musal dinneyende galmadı. Men de çohını unutmuşam guban, bunları da hatırınız için söyledim."

Şahnaz Tufan (78): "Gızım, o zaman ne yapacan, cereyan yoh, televizyon yohdu. Oturardık gomşular masal anlatardık, yeridik, içeridik, hep barabardık. Herifler kahveye giderdi, biz de garılar-uşahlar toplanar, güler oynar, masal anlatar, yer içerdik."

Görüldüğü üzere büyük şehirlerdeki toplum hayatındaki değişiklikler köy hayatını etkilemiş teknolojik gelişmeler sadece şehir insanını değil, köyde yaşayan insanları da etkisi altına almıştır. Komşularla ve aile fertleriyle yapılan sohbetler, akşam oturmaları yerini özellikle köylerde televizyon dizilerine bırakmıştır. Öteden beri var olan insanların olaya ve kahramanlara dayalı anlatı dinleme ihtiyacını içerik yönünden birbirine benzeyen, ferdin aklının çok gerisinde kalmış, kurgusu itibariyle de zayıf, ticarî kaygılarla yapılan kültür hayatımızı olumlu yönde etkilemesi şöyle dursun, kültür yozlaşmasına yol açan televizyon dizileri almıştır. İnasanlar saatlerini bu dizileri izleyerek heba ederken hoşça vakit geçirdiklerini zannetmektedirler. Hatta nadiren de olsa bir araya gelen komşular ya da aile fertleri sohbet etmektense televizyona odaklanmakta konuşmalar da en fazla yine dizilerdeki olaylar ya da dizilerin karşılaştırılması şeklinde olmaktadır. Köy hayatından şehir hayatına gelirsek insanları meşgul edecek sosyal ortamlar daha da çeşitlenmektedir. Öyleyse diyebiliriz ki gerek köy hayatında gerekse şehir hayatında masal eski gücünü yitirmekte günümüz insanının hayatına tekrar girebilmek için sihirli dokunuşlara ihtiyaç duymaktadır.

Masalın birleştirici gücü büyük yara almakla birlikte çalışma sırasında ev ziyaretleri yapmamıza vesile olarak büyülü gücü tekrar ortaya çıkmıştır. Öyleki masallar akademik saha çalışmasının ötesinde eski günlerde olduğu gibi insanları bir araya getirmiştir. Masal derleme süreci, yediğimiz içtiğimiz güldüğümüz dost sohbetlerine dönüşmüştür.

Sonuç olarak diyebiliriz ki masal kahramanları akıl, sabır, doğrulukla amaçlarına ulaşmışlardır. Bu da onların yürüdükleri yolda kararlı olmalarını, böylelikle de ülkülerinin gerçekleşmesini sağlamıştır. İster mefkureli isterse günümüzün yaygın tabiriyle vizyon sahibi kahramanları diyelim, her birinden çıkaracağımız dersleri doğru okur, "Bu ancak masallarda olur." diyerek masal dünyasının kendi gerçekliğini anlamazsak, istikbalimize ışık tutacak yaşam enerjisi sağlayacak bir kaynaktan birey ve toplum olarak mahrum kalırız. Ne yazık ki bu boşluk hiçbir zaman bizle uyuşmayacak Batı kültürünün masal kahramanlarıyla biz farketmeden doldurulacaktır. Ortak değerlerimiz sayesinde Türk Milleti adını aldığımıza göre geleceğimize ithal kahramanların yön vermesi kendi adımıza düşünmemiz gereken bir konudur.

7. MASAL METİNLERİ

7.1. Aslan ve Üç Öküz

Bir de bir orman, ormanda ormanın gralı aslan her zaman aslan olur ya, bir de üş tene öküz var amma üçüne birden aslanın deyi aslanın şahının gücü yetmezmiş, neyse aslan gelir diir ki (bahir ki bu üçünü bir yiyemiirr, gücü yetmiirr) gelir bunlara selam verir biz gardaş olag, arkadaş olag ormanı işte üçünüz bir de men yiyeg, bizden sorulsun. Tamam diirr, bunlar gabul edillerr. Öküzler ağ öküz, gızıl öküz, gara öküz gel zaman git zaman aslan bir fitnelik tüşünür. Ağ öküzden gizli, gızıl öküznen gara öküze diir ki valla bu rengide ağdı diir zaten sizden değişikti diir izin verin men yiyiimm ormanı ikiniz birden, men bize kalsın biz yiyeg. Bunlar heç tüşünmeden tamam diler. Başına gelecehleri bilmiiller ya, neyse bu ağ öküzü aslan yiyiir. Aradan zaman geçir pu sefer kara öküze diir ki valla gızıl öküzü yiyim ikimize galsın orman, bey gimi geçineg gral olag o da tüşünmeden başına geleceğini hesap etmeden diirr ki ye haydi ikimize galsın zaman gelip geçer işte diirr ki men seni de yiyecem, yav etme tutma hani orman bize galacağdı, o zaman men seni de yiyecemm orman mağa galsın sana niye galır. Neyse dur hele dur yemeden pir bişey diyecemm diirr. Valla men a o öküzü yemene izin verende menim yiyileceğimi bilirdim amma iş işten geçti. Yaaa bu da böle…

Anlatıcı: Turan BENLİ

7.2. Geçi ve Yavrıları

Bir varıymış bir yohumuş, bir dene geçi varımış. Bu geçinin de üş dene yavrısı… Şengülüm, Şüngülüm, Mengülüm adında. Bunlar ufah oldığından anaları gider yiyecek getirermiş. Giderken de tembihat da bulunarmış. “Aman yavrılarım, sakın ola gapıyı kimseye açmayasınız. Men size ağzımla ot, döşümle süd getirrerem.”

Yalınız orda aç bir gurt varımış. Gurt gizliden bunları dinniyer, geçi gider getmez gapıya geler. “Yavrılarım, Şengülüm, Şüngülüm Mengülüm, men gelmişem, ağzımla ot, döşümle süd getirmişem.” Yavrılarda aldanır gurda sanarlar ki anaları geldi. Gapıyı hevesle açıllar. Gapıyı açar açmaz gurt Şengülüm’ü ve Şüngülüm’ü yiyer. Mengülüm ise sahlanar. Gurdun garnı doymuş olacah ki Mengülüm’ü aramadan gider.

Yavrıların anası geler. “Yavrılarım ağzımla ot, döşümle süd” dese de Mengülüm gorhusundan gapıyı açmır. Artıh geçi edemir gapının altından ayağını göstere ki inandıra. Hele ki sonında yavrı inanır gapıyı anasına açır. Geçi yavrısını ot verir, süt verir. Deyir “Men gidem şu gurdun hakkından gelem, nasıl olar menim yavrılarımı nassı yutar.”

Gurdu dağ başında yatmış uzanmış bular. “Geç garşıma sen menim yavrılarımı nasıl götürersen. Men senle güleşecem.” der. Gurt yattığı yerden galkanda geçi boynızınan gurdun garnına vurar. Gurdun garnını deler. Gurdun garnından yavrılarını çıhardar. Gurt acıynan bağırar. “Ah garnıım, vah garnıım.” Geçi diyer ki; “Yemeyeydin balalarımı, demeyeydin ahh vahh.”

Anlatıcı: Gülderen KAMA

7.3. Merdane Hanım

Bir varımış bir yohmuş, yedi gardaşın bir bacısı varmış. Bir dağın başında gulübede yaşarlarmış. Bu yedi gardaş giderlermiş avlanırlarlarmış gelirlermiş. O bir bacıları da bunu bişirir düşürür yemeklerini yapar yerlermiş gulübede dağın başında. Canı sıhılmasın diye yanında da dilliceminik varmış. Bu Merdane Hanım ne yapsa ne yese onun aynısını istermiş. Dilliceminik dediği köpekmiş. Dilliceminik yanında canı sıhılmasın diye.

Bir gün Merdane Hanım şöyle yerden bişey almış gavurga mı neyse ağzına atmış. ‘’İlla ne yediysen bana da ver’’. Yav işte gavurgaydı’’ demiş. ‘’Yohh illa nediyse ya söyle ya da gider ataşına siyerim’’. Yuharıdan aşşağı bi ataş goyarmış o sönmesin yemek pişirecek. ‘’Yav etme tutma Dilliceminik, gurban olim ataş sönerse ahşam gardaşlarım gelecek ben neynen soba yahacam kirbit yoh çahmah yoh’’. ‘’Yoohh illa o yediyin neyse verecen’’. ‘’Vallaha işde gavurgaydı ağzıma attım başka da yoh’’. ‘’Ben gider senin ataşına siyerim’’ demiş. Yuhardan aşşağı siymiş ataşı sönmüş. Âboo!..ahşam olacah gardaşları gelecek, ‘’ben neydim yarabbim’’ demiş. Goşarah gitmiş Allah’ım garşıdan bir it ürüyo bir de tütün tütüyo, it ürüyen yere mi gidim tütün tüten yere mi gidim derken, en iyisi tütün tüten yere gidiyim de ordan bir ataş aliyim geliyim’’ diyo. Goşarah gidiyo bir gapıyı çalıyo orada devin eviymiş. Bana bir ataş verin diyo, neyse onda dev bu gıza aşıh oluyo. Tamam diyo bir kirpit veriyo.

Ondan sora dev bu gıza aşıh oluyo, kirpiti vermiş eline goşarah gelmiş. Gız kirbiti almış goşarah gelirken cebinde de bir ip yumağa varmış, ip yumağa orda düşmüş. Gız gelmiş geldikçe, yumah sökülerek evin orıya gelmiş, evin orda bitmiş. Dev gapıya çıhmış bu gız nerden geldi acep neriye gitti acep diye bunu izlerken bahmış orda bir ip, ipi sara sara sara gelmiş Merdane Hanımın gulübesi. Ondan sora gelmiş ‘’illa bu bacınızı bana vereceksiniz’’ demiş gardaşlarına. ‘’Yohh vermezik biz bacımızı sana’’ demişler. Ne etmişler etmişler bu dev gitmemiş gapıdan. Bu yedi gardaş bir olmuşlar bu devi öldürmüşler, onuda tutmuşlar gapının arhasına gömmüşler. Bu dev de öyle bişeymiş ki üsdüne su dökülse geri cücerir bitermiş.

Bacılarına demişler ki; ‘’Bah bacı gurban olim bu guyunun üsdüne sahın su serpme’’ demişler. Gız da evleri süpürim sulayım derken birden su sıçramış devin guyusunun üsdüne. Devin ganından gül bitiğir guyunun üstünde dev nası bi adamıymışsa.Gız birgün geliğir ki ne gele eyle güller bitiğir guyunun üstünde eyle güller bitiğir yedi tene sırasınla aliir sandığına goyur.Birgünde geri dönür geliir sandığını açiir ki ne aça yedi tene devin ganınnan o gülden yedi tene gız oluf gardaş sizi evlendirecem etme bacım tutma yoohh ben işte var işte ben sizi evlendirecem yedi gardaşına yedi tene ordan gız (bu işte hikâye olmuş bişey hikâye).Ordan sorra neyse gardaşlarını evlendiriir bu sefer gardaş garısı baldız istemez yaa bu gız hasteliğiir hasteliğiir su istedihçe buna yılan veriğirler buna gurbağa veriğirler gızın garnı dolu gız dertleniğir gız beeyle olur garnı bu sefer garılar gardaşlarının başına gahir ki aha işte Allah'tı devleri siz eyle ettiniz aha bacınızın vaziyeti gözünüzün öyünde öldürün o değir ki ben öldürmem bacımı o değir ben öldürmem Küççük gardaşlarına demişler ki; ‘’bu gızı götürecen öldürecen, bu heralde birinden garnına piç goyup’’. Ondan sora gardaşı da götürüyo bunu öldürmeye gıymıyo. Bir dağın başında goyuyo bir tane guş öldürüyo. ‘’Öldürecen köyneğine de ganını bılaştırıp getirecen’’ demiş. O da gıymıyo bacısını orda goyuyo, ‘’bacı sen burda dur ben gelip seni alacam’’ diyo. Ondan sora da bir tane guş öldürmüş göyneğine de ganını bılaştırmış ‘’aha’’ demiş, ‘’öldürdüm bacımı aha da ganlı göyneği’’ demiş.

Ona gader o gızda böyle çeşmenin başında dururken, dururken canı sıhılmış ‘’bir ağacın tepesine çıhim de orda biraz yatim’’ demiş. Orda biraz yatmış bu sefer çeşmedeki yılanlar kurbağalar gızın garnındakilerine diyolarmış ki; ‘’o garanlıh yerde neydeceksiniz gelin dışarı çıhın’’. Onlarda diyomuş ki, garnındaki yılan kurbağalar; ‘’burası sıcah güzel diyomuş’’, ‘’ne geleceğih orıya’’. ‘’Yohh yohh sen illa çıh burıya gel’’ falan derken gızın midesi

bulanmış. Gelmiş çeşmenin içine yılan, kurbağa, tosbağaları hep kusmuş. Ondan sora gızın garnı temizlenmiş rahatlamış. Gız geri ağaca çıhmış uyuyomuş

Padişahın oğlu atını getiriir sulamağa evelden at devri dahaa zamanında (bundan nezaman olursa gayrı Allah bilir onu) ondan sonra neyse gızın kölgesi şavgı suyanın içine düşiir padışahın oğlu bahir at suyu içmiyir tırr der durur yarebbi bu nedi geliir bahir ki orda bi kölge adam hoo indi sen inmisen mi cinmisen mi sen nesen sen necisen değir ki ben ne inniyem ne cinniyem seni meni yaradanın guluyam beyleyken beyle bu iş geldi başıma padışahın oğlu bunu aliyir gidiir götürür gendine garı ediyir gırh gün gırh gece davul çaldıriir

Zaman geliiir gardaşları birgün taabi haa bacıları aklına düşiir değirler ki biz öldürmedim ben bacımı bacımı felan çahrahlıhta goydum gettim gidey arıyah elbet bi götüren oldu geliyirler arıyirler heresi bi ata biniiir haydı merdan hatını aramaya gidiirler gidiyirler ki merdan hatın da gonahtan yola bahir bahir ki hooo gardaşları gelen gardaşları çocuğuna deyir ki al ha bu aşşığı deyiir çık yolun üstüne deyiir aşşığı at deki deyir aşşığım aşşığım al şudur yedi dayının erkesiyem merdan hatının körpesiyem ben eyle deyiir çocuh orda oynuyür gelen geçiir gelen geçiir sonra birisi dinliyir ha durele bu çocuk ne söyliyir deyir durun hele diyir çocuk hele aşşığını bi daha at bir daha atiir gene aynı diyir la merdan hatın nerdedi diyir aha o görünen gonak bizimdi diir anam ordadı diir.neyse çocuğu aliir gidiirler uşaklar neyse orda birbirine sahıp çıhiirler sarılirler öpüşirler neyse haydi yiyir içiir muradına geçiirler sizde muradınıza geçin bildiğim bu gadar gurban..

Anlatıcı: Zöhre GÜLBİL

7.4. Köroğlu

Hee Köroğlu...Bir oğlu bir köye bir melmekete gidiir.Bir eve misefir olur gadının da gocası seferberliğe mi gidip neriye gidip gadının gocası yohh. O gadına misafir olur. Neyse o gadınnan işte gadın misafir ediir köy geliir ona gocası geldi diye hoşgeldin ediir bişeyler olur neyse adam herkeş yatmak zamanı geliir bu Köroğlu Köroğlu olduğunuda bilmiyirler herkeş bu gecenin bi vahtında (uşaklar ayıpta olur ya) kahir garının gapısına girişiiir sen bennen bir olacan etme gardaş ben seni misefir ettim beyle eyle deyir ki gapıyy açarsan bir Allah biler bi ben bilerim açmassan gapını pencereni gırrım sen sabah rezil olarsan neyse sabaanan adam Köroğlu geçiyir gidiyir garıya da bir altın golçak verir senin deyir oğlun

olarsa goluna tahacan ben bu kolçakan tanıyacam gızın olarsa cehizine goyacan garının ay dolaniir il dolaniir bir oğlu olur.

Oğlan böyüğir tabi çıhiir sogahta orda burda oynayirken arhadaşları deyir ki babası bellisiz piç .Oğlanın zoruna gidiir oğlanın çok zoruna gidiir geliir anasına diir benim babam kimse gösterecen oğlum etme tutma senin baban getti felan yerde ben nerden oldum benim babam var deyir ki tamam oğlum atını çek bin ahada golçak babayın adı Köroğlu bu golçağı da goluna tah get ara bul Köroğlu'nu gidiir gidiir gidiir Köroğlu'nun kocaaaa çayırı var çayıra gidiir.Atını orıya bağlıyir gendide yorulur taabi genç çocuk yatiir mi neydiir lan Köroğlu'nun eskerleri bahir ki ula bu goğurman çayırda bir at var bu necidi hücümnen geliirler sen kimsen oraya girifsen hücüm ediiller öldürecehler oğlan deyiir ki bah siz gırh tene ben bir tene diyir dövüşelim döne döne er olah çıhah meydana diyir vallah vermem diir gıribişi atını elinden almah istiyirler gendinî öldüreh Köroğlu'nun bağrı sızlıyir haman geliir geliir ki Köroğlu'nun böyüh oğlu o çocuğu perişanladı ula diir bahır golunda golçağı görür ula diir o benim oğlumdu diir aman ha öldürmeyin çekilin diir çekiliyirler neyse böyüh oğlu babasına kızıyir senin neden oğlun oluf o o benim oğlumdu deyir.Neyse aliir getiriir Köroğlu'nun gırh tene odası var bir oda hec açılmazmış heckimse bilmezmiş oğlu uşağı hec bilmezmiş o odanın anahtarını ona veriyir al oğlum diir bu oda senindi odanın gapısını açiir ki ne aça bir tene orda resim durur kü resimin şağulu tüşüür yere baba diir bu nerdeyse ben gidip bulacam diir oğlum diir ben bir tabur esker gırdırdım onun adı Telli Hanım men onu alamadım sen getme seni öldüreller yohh baba öldürsünler ben gidecem geçiyir gidiir

Oğlan atına biniyir gidiir az gidiir uz gidiir gidiir Telli Hanımın bahçasına giriyiir gidiir ki on onbeş tene gıznan Telli Hanım bir bahçada gız oğlana görende vurulur Telli Hanım oğlan diir sen nerden gelmişsin diir deli divana olmuşsun diir sen bu bağlara girmişsin diir çıh bu bağlardan bağlardan bir gidip bir elini goynuna sohma diir Telli deyirler senmisin deyir orda neyse anlaşiirlar oğlannan Telli Hanım gecenin bu saatında bir at daha hazırlıyy gel ben sennen gidecem deyir oğlanın gözü tutur Allah'ın yazısı gaderi gidiir oğlan aynı saatta atı götürür bu gız tışarı çıhiir gıznan heresi bir ata biniir yol aliir gidiirler az gidiir uz gidiir işte bir mağara kimi bir ev kimi bir suyun başına gonarlaar sabah olur o adamında eskeri taburu o adamda zengin adamıymış (gızın babası) dalına tökür bunu oğlannan bu sefer elleşiirler oğlanın yaralamadıh yerini goymıllar oğlanda onları oda onları neyse gız bahir ki gardaşı bunu çok perişanlattı gız gılıcı aliir gardaşını öldürüür gendi gardaşını öldürüür. Neyse

gorhullar gidiyirler çekiniyirler indi geliir o urda yatiiir gızda ona hizmet ediiir goya gayfe pişirir gene bu

Köroğlu'nun bağrı sızlıyir deyir ki oğlan nerde galdı öldürdüler deyiir yola çıhiir o garşıdan oğlan babasının geldiğini görüür. Tellim de gayfe pişirir diyir saçını öğüne tüşürür diyir gız ayıptır diyir babam geliir diyiir gız anlamiir gız anlamiiir gene bi daha diyir gız gılıcı aliir çıhiir Telli Hanım gılıcı aliir çıhiir.

Baba baba bu yazıyı Allah yazdı,
Yazdı da yollara düzdü,
Vallah baba beyim gızdı,
Öldürürüm şimdi seni.

Köroğlu'da dostundan tüşmanın çoktu,
Gız öğüne duranın yohhtu,
Gız benim gız evladım yohhtu,
Sana kimin yari deller?

Yüce dağın garı benim,
Hasbahçanın narı benim,
Hoşgeldin babam hoş geldin,
Hasan Bey'in yarı benim...

Gır at gelir yara yara,
Cüğerimde para ,
Gız Muhammedi seversen,
Çoh mu Hasan'ında yara?

Yiyip giyiner demir donlar,
Yiğide yakışar onlar,
Al göğde de ganlar,
Ehsik değil var efendim...
İşte bu gader bildiğim haydı hatırınız içün söyledim. Sizin de işiniz rast gelsin benim de...
Anlatıcı: Zöhre GÜLBİL

7.5. Tembel Kadın

Haaa.. Şimdi başlıyag. Zamanın birinde bir Ehmed Ağa varımış. Bir de avradı varımış. Mayısta çüt zamanı bu adam hergün azıgını alar çüfte gidermiş. Birgün demiş ki yav hanım, öldük artık pendir ehmek pendir ehmek azıg götürmekten. Birgün de davarcılığıma şey koy, davarcılığıma et koy et pişir. O da diyir ki "valla herif diyir böğün ehmek pişirecem diyir ehmek de azdı gene pendir ehmek götür, yıllanmış bi horozumuz var. Onu akşamdan tendire goyum sen gelende hazır ediim pişirim git. Neyse avradı ehmeği pişirir, Ahmet ağa da çütü sürür. Evle vakti olur, bu sırada da bir sail gelir. Dolanir daha gelmeden, bir ormana gelir bir punar, punar da bi su içer ulaaa!! "Aghh şindi bir diyir et olada yiyem. Et olada yiyem diyir neyse, suyu içer yola çıkır. Beriye gelende bi çarık bulur, çarığı alır ki yırtık geyilmez bi çarık ula diyir genede diyir şey di, çarığım yırtılarsa yamalıg ederem diyir heybeye koyag. Alıyır heybeye koyar, Ya Allah Ya Bismillah diyir yola devam ediiir.

Az gidiir uz gidiiir, Ehmed Ağanın köyüne gelir. Neyse köyüne gelir karı da ehmeği pişirip bile biraz tepimesi için serip tendiriye horoz da orda kayniirr. Ellerim diir epeeyce şey oldu, yandı yandı diirr men gidim bir gına koyim elime güneş de varken diirr güneşte gurudum. O sırada sail gelir kapıyı döğerken "aa gardaş aa gardaş kapıyı neee dövürsüün!! " valla bacı diirr Allah rızası için diir toplirem epmek, pendir, bulgur, un ne vererseN ver Allah rızası üçün. Kardeş diirr deha yeni pişirmişem diirr teze epmek, menim elim gınalıdır diirr, guruduram diirr ağşama gocam gelcek diirr. Şey edimm tarif edim diirr, git ordan epmeği al şeyine !! Davarcığına koy heybene koy. Herif tendirliğe gidir, bakıyıır bi gohu var. Et gohuyor tendirin ağzını açiirr şey! Kazanın ağzını! Tüm tavuk pişiir, pişmiş böle. Neyse onu eli yana yana "valla Allah günah da yazsa diirr nidim aglıma düşüp" götürüm yiyim bunu punarın orda ormanda. Alir heybeye goyorr o yırtık ormandan bulduğu çarığı da heybenin içine atirr. Epmeğe de doldurur heybesine, yeteri gadar ordan sonra çıkiirr, çarıgı kazanın içine atiirr ordan sonra çıkiirr. Gardaş aldın mı epmeği diirr Allahını seversen doyana gadar yiyecek gadar alaydın hayır diir yiyersin hayrınıza aldım bacı Allah irazı olsun diirr hakkını da halal et. Halal olsun a gardaş diiir onda ne var iki tene epmeğ taze epmeğ dii. Haydi Allahaısmarladıg haydi gülegüle diende dur hele dur gardaş diirr senin türkü bilirsen mi? Bilerem az çok diirr. Bi türkü söylede bi diğniim diirr, elimde gınalı da diirr böle oturum da diğniim, garı da biraz kafadan kıt ımış demek ki. Söyliim bacı diirr, söyle diir.

“Senin tavuğun menim torbam içinde,
Menim çarığım senin çorban içinde,
Men gider yiyerem orman içinde,
Ağam geler seni döğer yorgan içinde.”

Gardaş ağzına sağlık ne güzel söyledin diirr. Geçer gidiirr gene o punarın başında heybeyi açırr afiyetnen yiyirr tavuknan epmeği.

Akşam olur Ehmet Ağa gelir çütten “Oy avrat acımdan öldüm diirr.” Get hele diirr horozu kestin pişirdin. He öle böle pişmedi diir biraz da fazla pişti. Men elimin gınasını yakım sağa gösterim nasıl oldi diirr, bi bak. Başına çalınsın diirr gınan men acımdan ölürem. Şey et! Nirdedir? Tendirlikte Tamam men çıkarim, çömçeği alir kazana daldirir Allah bir çarıg ipi var geri goyor. Haaa bunda bir iş var. La avrat bizim buraya gelen oldu mu? “Valla bi sail geldi, epmeğ al dedim diirr böle böle” tendirin başında dı. O da aldı gitti dua ede ede gitti herif öle böle sevap gazanmadık. Eeeee daha! Daha da gidende bi türkü söyledi Nası! Aynı demin söylediğim gibi işte “ “Senin tavuğun menim torbam içinde” “Menim çarığım senin çorban içinde” “Men gider yiyerem orman içinde” “Ağam seni döğer yorgan içinde” Neyse herif uyanıh çaldığını bilir tavuğu. Neyse bi yorgan ser diir yatak buraya seriirr. Herif aliirr bu garıya o gadar çalıır ki gırılmadık yeri kalmirr. Yatağa tüşene gadar çaliirr. “Ha sen bunu hakkettin” diirr. De haydi diir şindi… İnde bu pitti şindi …

Anlatıcı: Turan BENLİ

7.6. Fatmacık

Bir varımış, bir yohmuş, Allah’ın kulu çohmuş. Az söylemesi sevap, çok söylemesi günahmış. Develer tellal iken, pireler berber iken, ben anamın beşiğini tıngır mıngır sallar iken, zamanın birinde bir adam varımış. Bir hanımı bir de daha o zaman ufak gızları varımış, adı da Fatmaymış. Aradan bir-iki sene geşmeden adamın hanımı ölür. Böle olmaz avratsız diirr. Adam gidir evlenir getirir ki ne getire bir canavar. Adamın ömrünü birkaç sene de yiirr. Bir gız da üvey ananın var. O gızın adı da kelgız. O beriki Fatma ne gadar güzelse öbürüde o gadar çirkin. Neyse garı adamın ömrünü yiirr. Adam da hastalanirr ölür. Bu analıg eline kaliirr Fatma böyüürr. Gel Fatma! get Fatma! Bulaşığı yaga, esbabı yaga işe git punardan su getir Fatma. Fatma da yetişir öteki o Kelgız da yetişir. Birgün böle beş gün böle birgün de

şeye yolliir suya punardan git helkeyi al su getir. Fatma Hanım gidiir netsin analıg döğüürr. Getmese döğüürr. Giderken bu sırada da prens atınnan gezinti yapiirr. Diirr burdan yanında ki o yaverine diiir ki, atımı suluyag diir geçek gidek. Atı suluyanda bi bakir ki bir dilber yani gızın güzelliği suya vurur, gözü gamaşır padişahın oğlunun.

Fatma Hanım bırakıp kaçar helkeyi orda bunlardan utanır. Bunlar da argadan takip eden de bakiirr ki, papuçunun biri şey oldu orda tüştü patişahın oğlu diiir ki yaverine al diirr bunu. Aliir sabah olur. Tellal bağırttırırlar işte "Böle Böle bi papuç bulundu bu papuç kimin ayağına olarsa patişahın oğlu onu alacag. Gapı gapı, gapı gapı dolanıllar yalanız bu analıg Fatma Hanımın elini ayağını bağlirr tendirin içine goyur üstüne de sac örtür. Gızına da diyor ki ayahları bele çaylahh kirlenmiş nasır tutmuş ayahlarını yıha diyor padişahın oğlu gapı gapı geziyormuş bizede gelince sen ayakkabıyı giyersin. Fatma'yı tendire goydum diir

Padişahın oğlu ev ev gezerken buna bahıyor onun ayağına olmuyor buna bahıyor neyse sıra bunların evine geliyoor,geliyor gapıya bi de horozları varımış horoz ötmeye başlıyor.

"Üüüree üüüü !!!
Fatma bacım tendirde,
Eli ayağı kendirde,
Kel ız ayağını gatlıyor
Kâloğlan başını kaşıyor." diyor.
La bu horoz ne diyor, diyor ikili ötüyor. Garı üvey anası Fatma'nın anası diyor ki

-Kişe horoz gıran girmiş orıya çıhıyor tendirin başında ötüyor, diyor

Bi daha ötüyor:
"Gugguraa guuuu!!!
Fatma bacım tendirde,
Eli ayağı kendirde,
Kelgız ayağını gatlıyor ,
Kâloğlan başını gaşıyor."

İşte aynı sözü tekrar söylüyor. Garı gene horuza "kişe" diyir, gıran girsin diyir, tendirin başına çıhıp bişey atıyor ,horuzu govalamaya çalışıyor.

Padişahın oğlu “ dur hele “diyir,”horoz ne diyor bi dinliyek” diyir.
Horuz yine ötüyor adamlarına diyor ki: Şu tendiri açın hele bahah hele tendirde ne var?

Açiyıllar ki dünya güzeli bi gız tendirde elini ayağını bağlamış ağzını bağlamış tendire goymuş. Çıhardıyollar çıhardıyo getiriyollar açiyo ayağını giy diyollar giyiyor. Ayakgabıyı giyiyor tam buna oluyor tamam benim aradığım gız bu. Padişah bu gızı alıyor gırh gün gırh gece düğün yapıyor alıyor götürüyoooor.

Evleniyor neyse gel zaman get zaman gız hamile galıyor padişahın oğlunnan efendi bu üvey anasının gızı diyor ki ana diyor biraz pişeyler hazırla diyor gidim bacımı görüm diyor padişahın sarayına işte kete çöreh böreh neyse hazırlıyor üvey ana gızı artıh padişahın oğlunun garısı yaa, herşeyi hazırlıyor gızını bindiriyor pişeye gönderiyor gızını üvey gızının Fatma'nın yanına bu Fatma'nın yanına geliyor.

İşte üş beş gün galıyor neyse padişahın oğlu da bi yere şeye gidiyor uzah bir iki aylığına ava gidiyor. İşte bacım bunu yapmış, bacım şunu yapmış,bacım şunu yapmış efendim bacım şeyle yapmış işte orda sarayda bunu yapıyor onu yapıyor gız dolanıyor.Birgün deryanın kenarına gidiyollar gel gezek diyor bacısına Fatma'ya,Fatma'da hamile ahşam sabah doğacak,diyor ki;hiç canım istemiyo gel diyo bacım diyor evde oturup duruyon diyor sarayda çıhah diyor biraz bahçede gez diyor deryanın kenarında gezek diyor ondan soora bu Fatma'nın üstlerinden başlarından giymeye başlıyor tahılarını tahıyor işte incisini boncusunu. Fatma'yı alıyor aldığıllen götürüyor deryanın kenarında gezerken Fatma'yı tutuyor birden iteliyor, Fatma suya tüşüyor suyun içine gidiyor. Fatma suya tüşüyor gidiyor bu geliyor geri saraya, saraya geliyor oturuyor.

Padişahın oğlu dönüp geliyor. Üvey bacı Fatma'nın şeyine giriyor gılığına giriyor. Saraydan çıhıyor onun elbiselerini giymiş işte onun üstünü başını geymiş o sarayın odasında padişahın oğlu geliyor işte gece geliyor gararmış Fatma sen kimsin diyor yaa Fatmayım ben diyor niye nooldu diyor saa, diyor ki; sen gettin gideli diyor senin hasretinden bele oldum diyor ağ gün ağarlan gara gündede karallar diyo beyle beyle bu duruma geldim diyor hastalandım diyor beyle oldum diyor. Allah, padişahın oğlu şüpeleniyo bu Fatma nası Fatma diyor.

Üş gün böle beş gün böle birgün padişahınoğlu atlarını sulamaya gidiyorlar deryanın kenarında bir ses geliyor. Böyle bi incedeeen bir ses beni gurtarın ben balığın garnındayım

diyor. La bu ses ne diyollar dinliyorlar bi ses bi gadın sesi ben diyor balığın garnındayım beni gurtarın. Deryanın içerisinde bir balıh yutuyor bunu yunus balığı efendi. Dalgıçları getiriyor şeyleri getiriyor padişahınoğlu dalgıçlar giriyorlar balığı tutuyorlar. Diyor ki aman diyor gız bi çocuğum var diyor yanımda çocuğuma uşağa zarar vermeyin diyor.(balığın garnını açacahlar).Neyse balığı kenara çıhardiyıllar balığın garnını yarıyillar Fatma padişahınoğlu bahıyiir Fatma bide yanında dünya güzeli bir oğlan çocuh. Sana nooldu diyor Fatma böyle böyle diyor üvey bacım geldi diyor sen gettin diyor geldi o yan etti bu yan etti benim üstümü giydi başımı giydi beni aldı deryanın kenarına getirdi iteledi. Deryaya iteledi tüştüm bi balıh yuttu işte balığın garnındaydım çocuh dünyaya geldi doğumum geldi doğdu bu çocuh oğlan oldu dünyaya geldi.

Eylemi eyle eve geliir Fatma'yı getiriir padişahınoğlu adamlarını çağıriir grık tane ham gatır getirin diyor gırh tane ham gatır getiriyor ham gatırların guyruğuna tenekeleri bağlattırıyor onuda galın bir kendirnen üvey bacısınıda bağlattırıyor. Ham gatırları elden bırahıyor, gatırlara vuruyor gamçıyı gatırlar teneke dangırladıhça cıngırladıhça parlıyorlar. Üvey bacıyı eyle ediyollar ki paraaaamparça herbir parçasını bir tarafa sallıyollar. Padişahınoğlu tekrardan hanımını alıyor sarayına getiriyor. Onlar yiyip içip muradına geçiyor sizde yiyin için muradınıza geçin...

Anlatıcı: Suna TAŞ

7.7. Cenkeşer

Zamanın birinde saygın mı saygın, Zararsız mı zararsız bir adam varmış bir de hanımı varmış avradıı. Bunların bir oğlu olur. Oğlanın adını, adam oğlan heveslisiymiş bilirsen, adını Cenkeşer koyiirr, Cenkeşer. Neyse adam ölür, eceli geliirrr, adam ölür. Bu oğlanı el bebek gül bebek, bir oğul ya, anası elini sıcak sudan sovuk suya vurdurmuurr. Aman oğlum getmesin, bele olar, aman oğlum işte daga getmesin, gurt yiğer. Bele oğlanı da gorgak alıştıriirr. Zatan oğlan iri yarı heybetli, amma Cenkeşer Ağa gorkuur. Deliganlı oluurr, neyse birez de varlıklıymış adam. Durumu da eyii, malı mülkü de var.

Cenkeşer Ağayı evlendirirler. Avrat geliiir, Cenkeşer Ağanın anası da ölür, o sıra avrat gelir. İşte bir gün bele, beş gün beele, gel zaman git zaman bunların eyii zamanı kötü olur. Elde avuçta pişey de galmiir. Cenkeşer Ağa o gadar gorkoormiş ki yani gorgak alıştırmış anasi

işte ne etsin? O kadar gorkoormiş ki; içeriye su üstüne gidende "Avrat avrat meni götür." diyirmiş su üstüne. "Kurttan gorkorom, tilkiden gorkorom." Neyse neyse bu su üstüne götürende "ayışığı" diyiir, havada güzel, avradı da başını bekliirr. Bu su töküürr, "Ooo avrat" diyiirr, "bu havada" da diyiir, "Ne kervan kırılar, bilirsen," diyiirr "A kül goyum tepene" diyiirr "duz goyum gokuma" diyiirr, "sen sıç, sıçtığın yerde." Diyiirr, "Kervan gırdığın senin olsun." diyiirr. "Senin başına vurum." diyiirr.

Neyse içeri gidiler, yalanız bu dedüyüü garının aklında galiirr, beyini yiyiirr. "Bu neyi dedi?" diyiirr. "Dur bakalım buna bir oyun ediimm." Neyse garı gendi aklınca planı guruurr, diyiirr "Bi daha men bunu su üstüne çıkadanda iyle azıgını hazırliyim." diyirr. "Bunu gapıya çıkardın da gaçıyımm, geliyim, gapıyı da gitliyim." diyiirr. "Garı garı" diyiir, "avrat meni" diyir "su üstüne bi çıkart" diyiir, "sıkıştım." Gideller duvarın dibine hazırladığı azıgı goyur. Bir çıkın yapiirr, onu oru goyur. Neyse Cenkeşer Ağa dışarı çıkar çıkmaz garı gapıyı örtür, Cenkeşer Ağayı gapıda goyur gece yarısı. "Garı etme, garı tutma, garı öyünde ölüm, elini öpüm, ayağını öpüm." yalvarıyy. "Beni gurt yiyer, kuş yiyer ,ben ölürüm." "Ne sölersen söle" eşi diyiirr, "öteye git" diyiirr, "defol menden öte git, yeter oysandım, elinden daha çekeceğim galmadı." diyiirr. "Azık da" diyir "çıkın yaptım" diyir, "duvarın dibinde, defol niyderset et." "Herifin dermanı kesilir, yalvarmaktan bakır ki olmayacak, azığı da aliirr, gece yola düşür.

Sabaha garşı gidiirrr, nire gittiğini de bilmiirr, ama herifin okuryazarlığı, aklı eyimiş. Yalanız gorkormuş. Nire gettiğini de bilmiir. Gidiir ki bir punar, camız gövdesi kimi akıırr böle. Suyun galınlığı nası? Su ağzını açiirr, demesen o punar da, punarın başında beele guş uçmuurr gorkusundan. Niye? Devlerin punarıymış. Cenkeşer Ağa ne bilsin? Neyse bu adam yol yorgunu, heç evden dışarı çıkmiirr. Güneş de vurur. Sabanan sinehler başına toplaniirr. Yuhusuz, garının goyduğu epmeği yiirr. Biile yuhu sendeledikçe sinek gelir konar üstüne. Biile elinle bir vurur, bir koşam sineh ölür. "Dur bunu bir sayım hele" diyiirr. Seksen tene sayır, oraya goyur, öldürür. Birez sonra gene yığılirr sinek, bu gene vurur, bi daaa sayıırr, doksan tene. Elee kâğıdı kalemi çıkardir, oraya yaziir: Bir vurmada seksen tene, bir vurmada da doksan tene öldürdüm. Cenkeşer Ağa. Yaziirr, punarın başının üstüne koyiirr, üstüne de bir daş koyiirr, upuzun orda heybetliymişte, yani upuzun orda uzaniirr, yatiirr.

Neyse devlere diyirler ki "İkiniz gidin, sıra sizde, su getirin." Neyse camız tulumunu aliirrler. Camizz tulumunnan, su tulumu yapiirler devler. Biri dalına aliirr, biri de yanında.

Geliller ki, ula bir garaltı var. “Allahallah buraya guş guşluğunla sekmez, bizim punarumuza bu gafil kim? Bele gelmiş burada bizle yatiir, hele bir gidek.” Giderler, yatiirr orda Cenkeşer Ağa Ula kâğıdı alıp aliir, okur ki dev, “Bir vurmada seksen, bir vurmada doksan öldürdüm. Cenkeşer Ağa.” “Hayvah, belaya çattık.” diyiir. “Neydi, başımıza geldi bela, aman toham yok. Sularını doldururlar. Ağırdan bele de vurur. “Gak hele gak gardaş” diyip Cenkeşer Ağayı galdırırlar. Dev zatan o namını ohuyanda dodağı yarıliir. Devin gorgusundan Cenkeşer Ağanın neyse dev bunu galdiirir. Cenkeşer Ağa devi görende altini islatiir gorgusundan amma bunu sora belli etmiirr. “Hemşerim gak hele, gardaş gak hele, işte senle biz gardaş olak. Bizim işte orda sarayımız var, gidey orda yaşa sen, madem bele. Hakkat sen bir vurmada seksen, bir vurma?” “He vallah” diyiir, amma o siney öldürür bunlar adam öldürük belliy. Aley bunu götürürler, “Ooo yoruldum” diyiirr. “Öürem.” Zatan yorgun. Devin biri diyiirr ki “Aman ağa” diyir “Biz gardaş olduk, gel dalıma min.” Miner, “Nasıl ağıram mı)” diyiirr, “Yoo ne ağırı, ne varmış?” diyiirr, “O kadder de ağır değilsin.”

Cebinden pıçağı çıkadir, devin sırtında. Diirr “Ağırlığını çököm mü?” “Çök bakam hele ne gadar ağarsın gardaş?” diyiirr. Pıçağı devin bele bir iki yerine batıranda, devin dalı yaniirr. “Oyyy öldüm öldüm gardaş, ağırlığını çökme.” diyiirr. “Ee tamam” diyiirr, pıçağı cebine koyiirr, götürüler, neyse suyu da barabar, orda ötaki devlerlen.

İşte onların patişahlarınlan neyle tanışır Cenkeşör ağa. Yediği yedik, içtiği içtik. Bir gün gendi aralarında diyirler ki; “Bele olmaz, hiç değilse bu yanımızda suya getsin gelsin. Haftada bir, on günde bir su getirsin, içek, suyundan içek.” “Tamam” diyirler. “Cenkeşer Ağa sana pişey diyecik, böğünde suya sen get, yanımızda gel, yani bize yardım et.” “Ulaaa bu suya nasıl gidecik?” Camız derisi, camız derisinin boşunu zor getirer. Ahıllı ya Cenkeşer Ağa, düşünür, “Dev gardaşlar” diyiir “Siz zahmet etmen, men tek gider getirerem.” “İyi eyleyse, aha tulumu al, git, gel.” diyiirr. “Madem gendine güvenirsen.”

Bu bir helke gader camızın derisini tulumu doldurur, galanını havayla şişirir, ağzını bağliirr, getirir. “Oyyy yoruldum, öldüm.” diyiirr Getirir avluya iyle oruya ağızsız dilsiz tüşoor “Yoruldum, öldüm, bi durun, su içme sırası mende, men susuz ölürem zaten.” diyiir. Tulumun ağzını açiir, havayı çıkadiir, çıkadiir, çıkadiir, su galanda dibinde, bir helke su, o gader. Dev e ne eder: hiç pişey. Neyse su galanda diyiir “Al bunu da siz için.” Laa bakirler ki beş dene devin içtiği su işti bu. E dibinde de galan bir helke, hiç birimize yetmez. “Aman

Ağa" diyiirler, "Cenkeşer Ağa sen daha suya getme, sen gidende biz susuz galıyrık." diyirler. "Biz getirek, sen iç, sen ye." Neyse "iyi ya" diyiir.

Bunlar gel zaman get zaman, beele şeyderler, bunu besliyler. Bir gün gendi aralarında diyirler ki "Beele olmaz, bu nerden, tek neyimiz varsa birer de fazla verek. Buna götürek gapısına goyak, evi nerdeyse getsin, nerde seksen doksan öldürürse orda öldürsün, başımızdan öte getsin." "Tamam mı? Tamam." Çağırıyler, "Cenkeşer Ağa gel, biz gardaşlığımız burada pitsin. Neyimiz varsa bölek gardaş payı. Seninkini de aha iki dev, üç dev, neyse yüklüyek, götürek gapına goyak." Neyse devler bölüşürler, aliir, getirir, Cenkeşer Ağayı da barabar, mallarını da barabar, "evin nerede? Aha bura, aman gardaş senden kutarak tek." diyiirler. İyle mallarını oraya goyurlar. Cenkeşer Ağayı da.

Devler gaçırlar, gaçtıktan sonra gapıyı döğer. "Yav ben senin herifinem, işte gocanam avrat, gapıyı aç. Men Cenkeşer Ağayam, o eski Cenkeşer Ağa. Deyem men artık gözümü açtım. Gorkmuram." "Yoo menim gocam bu beele gelemez, öldü noldusa gayboldu." "Yav aç!" diyiir, "Gapıdan bir bak, değilsemse, gene gapıyı geri ört." Açiir bakiir ki Cenkeşer Ağa biirr sürü ganimetle de. Gelip açiir, içeri goyoor, devlerde gidir zaten o zaman.

Neyse yiyirler, içeller, mutlu bir hayat sürerler. Ondan sonra daha Cenkeşer Ağa gorkmoor. Bu da burada pitti.

Anlatıcı: Turan BENLİ

7.8. Kâloğlan

Zamanın birinde bir Kâloğlan varımış. Bu Kâloğlan bir kötü bir kulübede yaşıyarmış, Kâloğlannan bu emsalları çoluk çocuk hep kâldi diye dalga geçerlermiş. Lağ ederlermiş Gel Kâloğlan, git Kâloğlan.

Kâloğlan bir gün böle dağa gidirr, orda tüşünür ağlıyırr, "Yarabbi" işte, "senden geldi bu, beni sen böle yarattın amma elalem mennen dalga geçir." diye orda ağlıyarken birdenbire bir sakallı dede gelir. Hızır Aleyhisselam nail olur. Selam! Aleykümselam! "Oğlum derdin nedi?" "Böle böle dede işte men kâlım diyem mennen herkeş lağ ediiir, mana gülüller." "İyi oğlum diyirr aha sana iki tane gıl veririm. Senin kâllığın da gidecek bir de ne dileyersinse Allah o muradını verecek. Aha bu gılları birbirine togandırdın mı Allah bütün muradını

verecek.” diyirr. Kâloğlan kahir adama, eline üzüne sarılirr öpürr. “Allah senden razı olsun.” diyirr, adam geçip gidirr.

“Hele bir denim hele” diyir, “Bir at gelsin.” Gılı gıla togandırirr. Eyle bir at gelir kii sufat kimi adam böle elini uzatsa eli yetişmir. Ata minir, dolanır, tekkelden gılı gıla togandırır. Köyün yakınında eski halına dönür gelir. Gulübeye girir.

Bir de patişah varmış, patişahın da orda garşısında tam, saray varmış, bunun gulubesinin karşısında. “Hele bir de gene gılı gıla togandırım, hele güzel bir yagışıklı delikanlı olum.” diyir. Hakkettende gılı gıla togandırir, eyle bir delikanlı olur ki ay parçası. Aynaya bakır, o sırada da patişahın güççük kızı bunu görür pencereden bunu görür. Tekkelden gılı gıla togandırır geri Kâloğan olur, kız gelir gulubeye basıp girir zornan. “Burdaki bi tenesi vardı, o kimdi? diyirr. “Yog işte kimse yog, sen patişahın gızı men Kâloğlan, işte dedidoku edeller, bilmem ne olar, sen çık get burdan.” “Yog o senidin” “yog men değildim” diyirr, amma gızı yolcu edir, gızın içinde içini gurt yiyir. Diyir “Bu Kâloğlanıydı, tılsım var bunda.”

Neyse patişahın iki gızı daha varımış, bundan böyüg bunların evlenme zamanı gelir. Böyük gızı Vezirin oğluna verir patişah, onun ufağını Kizirin oğluna verir. En güççüğe de işte gırk tene elçi gelen olur vermiirr. Yani vermiirr dersem gız gitmiir. Patişah “verem gızım seni, buna verem işte bu soyludu bu boyludu.” diyirr. “Yoog men gitmem. “Ya!” “Men Kâloğlana gidecem.” “Etme gızım tutma gızım, el bize ne diyer, âlem bize ne diyer.” Yook baba ne diyerse desin, men Kâloğlana gidecem.” Ötekilerine bir güzel düğün yapırr böle, kırg gün kırgar gece düğün yapırr. Gızlarını verir hem de böle saray kimi evlere yerleştirir.

Bunu da gene aciirr o iki katlı sarayın en alt bodrum gatına da bunu yerleştirir çaresi kesilir verir gızı. Düğünsüz derneksiz verir gızı da heç konuşturmur bu en alt bodrum kata yerleştirir.

Kâloğlannan bacanakları işte lağ ediller, dalga keçiirller. Ordan sonra baldızları konuşturmuur gülüller buna her gün. İşte üstte yemek yiğiller, artıglarını başlarına sepiller. Onlar ikinci üçüncü katta, ya Kâloğlan da en alt bodrum katta.

Neyse “Olur Allah’tandır.” diyirr, yalanız tılsım olduğunu karısından bile sahlıyır. Amma garısı bilirr, garısı bunu sıkıştıranda mecbur kalır garısına sırrını vermeğe. Diğirr ki “Böle

böle, men aslında kâl değilem aha böle gılı gıla togandırdım mı her dediğim de olur. Aha menim sufatım da bu.” Gösterir, garı bayılır. Diğir “Hele doğruydu men sana boşuna gelmedim, görmüşüdüm sen idin o güzel oğlan”.

Neyse bir gün böle beş gün böle aradan zaman geçir, padişah hastaliirr. Etreften getirmediği dogtor kalmır. Gelen çare bulamır padişahın derdine, yataglarda yatıır. Birgün hekimbaşı gelir uzak diyarlardan “Padişahım sağ olsun senin derdine çare ormanda gara bir geyik var yalanız alnı sekili” yani annında beyazlıg var. O geyiğin beyni senin hastalığına şifadı. O geyiği tutacaksan getirip beyni çıgartacaglar, ordan sonra gurutacan, bala gatıp yitecen, senin derdine derman budu.” diğir. Vezirin oğlu diğir “Onda ne var men gider bularam geyiği.” Kizirin oğlu diğir “Men beş dakkada.” Guşanırlar, ogunu yayını alıller, atlara biner giderler.

Kâloğlanın da bir topal atı varmış, topal ata binip giderken herkes gülürmüş, diyir, “Abooo, Kâloğlan da gidip geyik getirecek, heç olacak şey mi?”

Bunların arkasından gidir, bunlar dolanıllar dağı daşı, avlanıllar, bulamırlar bir türlü. Bunlar boş gelirler. Keloğan gidir, gidir, kılı kıla tokandırir gene, “karşısına şeyler gelsin” diyir işte, “geyikler gelsin.” Ormandaki, geyiklerin başı hepsini iştima edir, Kâloğlanın önüne geyikleri, orda doktorun dediği, hekimbaşının dediği geyiği bulur, “aha bu geyik” diyir, “bunu bana vereceniz,” “Sağa feda olsun” diyiler, bir bahtım 2-3 gün sonra Kâloğlan geyiği atın terkisine attı, getirir. “Aboo, herkeş hayret edir, bele iş olar mı? Vezirin oğlu kocaaa Vezirin oğlu, Kizirin oğlu, koca Kizirin oğlu, gettiler boş geldiler, Kâloğlan getti geyiği buldu geldi, hem de o doktorun dediği geyik.

Neyse Kâloğlan kesir, beynini çıkartir, dohtorun dediği gibi gurudur, bala katir, padişaha yedirir. Padişah ayağa kalhir, deyir “Benim derdime, menin derdime derman olan kim ise, getirin karşıma, ne muradı varsa verecem.” Kız hemen kaça kaça gidir, Kâloğlanı alır, getirir, “Baba aha Kâloğlan, benim kişim, getti işte dohtorun dediği geyiği getirdi, sana yedirdi, sen de Allah’ın izniyle ayağa kalktın.”

Kâloğlana işte “dile benden ne dilersen,” deyi, Kâloğlan da “canının sağlığı” diyir, “Ben heç bir şey istemem, benim her şeyim var.” Lan nasıl her şeyin var?” işte, Sen Kâloğlansın, geçinemirsen, falan.” Bele diyende gız birden sırrını verir, der “Aslında bu kel değil, işte beledir, şeledir.” diyerken, Kâloğlan güzel halına dönür, elece kalıir, sırrı açığa çıhıir.

Padişah bahir ki, ohhooo, Vezirin oğlu, Kizirin oğlu bir tarafa, Kâloğlan bir tarafa. Kâloğlan onlardan hemi babayiğit, hemi güzel, hemi de ahıllı. "Oğlum men ettim, gızım men ettim, siz etmeyin," Ellerine ayaklarına gapanıir, "Ben yağınış ettim, senin buna getmene göynüm razı değilidi, işte keldi dedim, işte aşağıladım, bele oldu, şele oldu, beni affedin." "Tamam seni affettik" diyiler.

Tekrerden düğün yaptırır, kırk gün gırk gece davul çaldırır, bunları evlendirir, sarayın da en eyi yerine yerleştirir.

Anlatıcı: Turan BENLİ

7.9. Nene ve Horoz

Zamanın birinde bir nene garı varımış. Nene garının bir de horozu varımış. Horoz diğir ki "Canım sıgıldı nene garı, men gidim aşşıg oynıyim". "Tamam, git" diğir, "agşama geri dön. "Tamam geri dönerem." diğir.

Bu aşşıg oynamaya gidende horozun ayağına tiken batirr. Geri dönür, nene garıya gelir, "Nene garı tikenimi çıgart," O da tikenini çıkartiirr, tendire atiir. Epmeh pişirirmiş, nene garı da tendire atirr. Horoz gidiğir, öteden geri gelir, "Nene garı menim tikenimi geri ver" diğir. O da diğir "Horoz nerden alim, ciğarın yansın geç git." diğir. "Burdan tikeni tendire attım yandı." "Valla bilmem, tikenimi vermessense beş tene epmeğini kaçırıram." Ordan beş tene epmeğini kaçırir gidir.

Ordan sonra az gidir uz gidir, şeye çobanların yanına gidir. Çobanlarnan oturur süte epmeh doğrirlar, o epmeği yiyirler. "Gahanda" diğir "menim epmeğimi geri verin" diğir çobanlara. Çobanlar diğir "Senin gendin getirdin ya, 'Epmeğim var siz de süt sağın.' Dedin, yedig barabar nerden alag epmeği sana?" "Valla bilmem" diğir "Epmeğimi vermessenizse kendinîz bilerseniz, burdan bir tene goyununuzu alır giderem."

Goyunu alirr ,bu uçar gidir goyunnan barabar bir yere tüşüllor ki ne tüşeler orda düğün olur. Düğün olan yere gidiller, neyse diyir ki "Aha menim goyunum var." diyir "Kesin, epmeh verin, yiğin." düğünçüler verir. Neyse kesir yiyiller düğünçüler. Gelende diğir ki "Menim goyunumu geri verin." "Sen gendin getirdin goyunu, kestik, yedig, sen de barabar yedin,

nerden alag sana goyun vereg düğün olur.” “Valla bilmem” diğir, “Yoksa gelininizi alar gaçıraram.”

Gelini alir gaçırir. Bunlar tutamillar. Gaçer gene gidiyir. Bahır ki bir tepenin başında bir Kâloğlan saz çalir. Neyse Kâloğlana gidiyir gelinle barabar. Kâloğlana diyir ki “Ha bu sazı mana verirsen mi?” O da diyir “Niye verem?” diyir. “Ha bu gelini verem.” Diyir, “Sazı onun yerine ver değişeg”. Kâloğlanda diyir “hay hay.” Gelini aliirr. Sazı buna verir.

Neyse gelir gelin de şeyin padişahın gızıymış, gelin gidirmiş horoz düğünü basiir kaçırir. Neyse padişaha haber gidiyir, padişah diğir ki “Bağarttır tellal bağırttır.” diğir. Tellalı bağarttırir. İşte “Gızımını bulana yerini söyleyene bu gadar altın.” Keselernen altın söz verir. Horoz sazı çalır diğir ki “böle böle oldu işte; bir tikene beş epmeh, beş epmeğe bir goyun, bir goyuna bir gelin, bir geline bir saz. Padişahım men gider o gızını bular getirerem, altını da alaram.” O da diğir “hay hay getirensense altın hakkındı.”

Gidir, Kâloğlanı bulur, sazı verir, diğir “Gelini geri verecegsin, men caydım, sazını geri vererem, istemirem senin sazını.” Olarıydı olmazıdı alır almaz kaçırir gelini. Gelini getirir padişaha altınları aliir. Padişahın gızı diğir ki “Baba zaten bu gaçırdı meni, şeye verdi Kâloğlana verdi, sazınan değiştirdi, düğünü bastı, goyunu getirdi, bilmem ne.” Anlatiir hepsini, padişah bunu tutuur, altınları da geri elinden aliir gendinî de kestirer

Anlatıcı: Turan BENLİ

7.10. Uyanıh Köse

Zamanın birinde bir Uyanıh Köse varımış, Uyanıh bu Uyanıh kervan gırarmış. Kervanları ürküder, develeri ürküderrr, develerden tökülen yükleri alar, götürer bazarda satarr geçimin iyle sağliyarmış. Bu Uyanıh niydermiş; Kervanın yolu mezerliyin gırağından geçermiş. Bu da gendine boş mezer eşiirr, geceden gidermiş o mezere çukura girermiş, Kervanların geleceği zamanı sezer, o zaman kafasını galdırar, develeri ürküdermiş. Develerden tökülen malları alaaarrr, getirer, bazarda satar işte geçimin sağlıyarmış, her zaman bele idermiş.

Bir gün beş günn bele bi de gene zengin, çok devesi olan bir Cafer Ağa varmış. Gene ordan geçende develer gatarla geçer. Bu tedarihli gider yalınız, “bahacam” diyir “Artıh ölü olsa ki de olarsa olsuunn, bu meydana çıkadacam.” Gafaya goyurr, gidir önden çekir deveyi, gene

deve gelende. Deveninde yükü hep fincanmış. Bu sefer gelende birden develer ürkür cangur cungur birbirine garışır. Hep tökülürler, tökülene mökülene bakmiirr bu. Deveyi ürküdene bakiirrr. İylece gözü urdaymış. Bakarki bir adam mezardan çıktı, deveyi ürküttü, geri mezara girdi.

Artık neye mal olarsa olsun, "Ben bu tutacam." Gider iylece boyundan tutar, ordan çıkardiyirr. Ordan bir iki adamda çağırır. Buna o kadenen çalıylar o kaden çalıyler ki bunu bele gımıldıycak halı galmiirr. Deveye sariyip getiriler köy meydanına. "İşte develerimizi ülküden, bize zaral vireen bu adamdı." Ula bakılar ki köyden Uyanıh Köse. Uyanığa gelen üzüne tüpürür, giden üzüne tüpürür, zatan uyanığın kıpırdıyacak halı yok.

Gaç dene gemiği varsa Cafer Ağa gıriirr. Neyse öteki kervancılar geliirr, bakiirrlar buna, Cafer Ağaya mükâfat veriler, ziyafet çekiler. "Vay Allah senden razı olsun, bizi bi beladan daha kutardın." Diyillerr.

Daha da kervanı soyan da olmuurr ürküden de olmuur.

Anlatıcı: Turan BENLİ

7.11. Kız Sana Yazıh

Bir gadının bir tek gızı varımış. Gız galhir ırmağa suya gidir, ordan bir gurbağa çıhir. "Vay gız saa yazıh vay gız saa yazıh". Allah sen bilersen Yarab. Eve gelir "Anaa anaa"deyir, "Bir gurbağa çıhtı baa dedi ki; 'Vay gız saa yazıh vay gız saa yazıh'". "Aboo gızım" deyir, "bir daha get" deyir. Bir daha gelir gene aynı çıhir. "Vay gızz saa yazıh vay gız saa yazıh". "Ana" deyir "gene çıhtı." "Ohooo! Benim bir gızım olacah dünya yüzünde." diyir, "Ben de bu melmekette duracam, durmam."

Ahşam herif sığırdan gelir, "herif böle böle" diyir. "Böyle demiş gurbağa gıza". "Tamam gidek garı" deyir. Herif sığırdan çıhir, güzel mıhtarı çağıriller, neyse gapıya mühür basir, bir yorgan sırtına bağliyir, garıynan gızı alir, hadi babam neriye, işte haa uzağa bilmem neriye gidiller. Gidiller bi yere. İki sığırcı durur lar gızı alıp gaçırler melmeketten. Yaz günü diyir gızlar yemliğe gidir. Gızda ağlıyir ki "İlla billa ana mende gidecem." "Yoh gızım sen garipsen, etme etme." "Yooh" deyir "gidecem." Gelir gızlara yalvarır deyir ki "Yavrum buna da sahap olun." deyir. Gızlar olmaz mı, bunu da alır gidiller. Topluyullar bunun da pohçasını

tutullar. Yarı yola gelende bir yağmur bunları tutuur. Tökür tolu. Bir gaya varmış, beyle içi boş, bunlar hep içine giriller. Bu gızıda en geriye goyullar. Deyiller ki "Garipti anası tembi etti," bunu geriye goyullar. Yağmur yağır kesiir. Bir hava açılir güneeş nasıl. Çıhan çıhir, çıhan çıhir, çıhan çıhir. Bu gıza gelende gaya kapanir, bağlanir. İşte gader gaya kapanıır.

Gızlar o yanı bu yanı geliller, gaya uçar mı?

Gız geziirr, dolaniir, orda gezerken bakiir ki üş dene gapı var. Açiir ki birinde altın, birinde yiyecek giyecek, su hep. Bu gapıyı da açiyir ki birinde de tabut. Ceneze, cenezenin üstünde bir yorgan var. Yalaaz yorganın üstünde yazılar, musgalar, iğneler, beele o gader sık ki sorma getsin. Doşüyüklerle, neyse yorganı galdirir ki gızın gözleri kamlaşiir. Bir deliganlı yatiirr, sorma getsin. Güzel mi güzel, babayiğit mi babayiğit. Neyse geri haman örtoor yorganı, gızın canı orda. Diyir ki "Artık gaderimsiiz, geçin gidin." diyir, "Ben niydii men zatan gaderimde ölü başı behlemek varidi, behleyecem."

Gızın canı sıkıldıkça o yorganın üstündeki muskalardan, o iğnelerden günlüüük sököör. İğneleri muskaları o gader sökoor ki ya on tane galiir ya on beşş tene. Gız "gene sıhıldım" diyir, "bele dolanim hele." Magaranın gapısına dogru gidiyir ki, delihten biri çıkiir gelir o gapıdan. "Bu da nedir?" diyir, büle bakiir ki mağara birez aralanıp birez yiteliyir. Bakiir ki çıhacak gader aralandı, gız seviniir, çıkiir, "Bilmen burayı bırakmam." diyiir, "Menim madem gaderimde varıydı." Gapıya çıkiir, geri geliyir, ceblerini altınlan doldurur, gapıya çıhıp dolaşarken Çingenlere rasgelir. Onlara işte başına gelenleri anladiyir, işte onlarda dinîyler, onlara altın verir birez. Onlardan işte "Aa bu gızın diyiir ver maa yardımcı olsun, arhadaş olsun." Onlar da "tamam" diyirler. Gızı satıyllar, gızı aliirr götürerken bilmem birez daha sohbet edemiyir.

Neyse "gülüm söylüyüm bunlarla" diyir, "sen get" diyir, "odada" diyir, "işte cenazenin başını behle." Neyse behliyerken bu gız gene on - on beş dene iğne galmıştı ye, tilisim varımış. Cadı yapıklar, oğlanı aslında o oğlan diri, amma işte onları çıkarttın mı tilisim bozulacak. Neyse o on- on beş teneyi de o gız, Cingen gızı atanda, oğlan gözleri açıliir. İyle haman bileğinden tutoor, "Sen kimsen?" diyiir, İnsen mi cinsen mi, mana söyle?" Çingen gızı da diyir ki "Men ne inemm ne cinemm." Diyir, "Seni kimin bir adamım işte." "Sen burada ne geziyirsin?" İşte beeyle olsu şöyle oldu, öbür gızın başına gelenleri anladiyir, gendinî onun yerine goyur, "Men senin başını kırh gündür behledim." Diyir, neyse adam

bunlan güloor, söylüyür, seviniyir, neyse o da işte gendi yapmış gimi beele gururlaniyir. Neyse öteki giz gelir ki adam diriliy, bunlan muhabbet ediller, bu heeç bişey demiyir, "Neydim" diyir "bu da gader."

Oğlan diyir ki "Beele olmaz evde yiyecek, yoh içecek yoh, men şehere inim." diyir. "Çarşıya gidim." Diyir, "Ne lazımsa yaz." Cingen gızı bir yazma yaziir, yalanaz Cingen gızı da onu Cingen gızı diye tanıdir; "Bu da" diyir "yanımda yardımıcıdır." işte şey "maa yardım ediyir, işime gücüme, men satın aldım." Gız hiçbişiy demiyir. "Ne lazımsa yaz." diyir, eses Cingen gızı yazer. İşte elbüseler bilmem yiyecek giyecek, içi doldurur. Ötekine diyir "Sana ne alim?" diyir. "Sen de burada işte bize yardımcısın, burada neyse galirsın." O da diyir ki "Canının sağlığı, mana heç bişey alma, yalınız bir sabır daşınnan iyy bir de pıçak al iy." diyir. "Alım, almadan gelersense" diyir "yoluna duman çöksün, gelmek nasip olmasınnn." "Tamam" diyir, gidiyir.

Cingen gızının söyledihlerini heeepsini aliir, çünkü o yazmişti onları. Geri dönür, imkan mı var yolunu bula, adamın yoluna gara dumanlar çöküürrr. Dumanlan göz gözü görmür, haman ahlına gelir, "bu evdeki" diyir "gızın demişti ki sabır daşıynan bi de eyi bir game al, piçah, men bunu unuttum. Baa da demişti ki 'yoluna duman çöhsün' gidim, alim, geri dönende duman çekilir gider." O satılan yere "Gardaş mana bir sabır taşinnen bir de game ver, pıçah." Neyse alir, adam, satan adam, verendi diyir ki "Bu hayra delalet değil." diyir, "bunu alan adam" diyir, "sabır daşına derdinî yanacak, ondan sonrada gendinî öldürecek. Başka neye alsın, sen bunu golla, hep arkadan takup et." diyir. Adam da diyir, "Olur, takup ederim."

Bunu da alir, geliirr, işte şeherde dönür, verir sabır daşınnan gameyi ona veri. r Cingen gızının yazdıklarını da, beele gırk galem yaziirr, onları da aliirr. İşte getiriyir, Cingen yiyeceği yiyir, giyeceği giyir, sevinir kefine diyecek yok.

Ondan sonra bu gızzz aliirrr, bir tenha yere gidir, ıssız bir yere, bir dereye gidir, işte derdinî anladir; "İşte beele oldu, mağara gapandı, işte gırk gün ölü başı behledim, son zaman bele bele oldu, çıhtım. İşte Cingen gızı gendinî menim yerime göydü, aslında emeğidem menem. Sabır daşı, sen mi sabır men mi sabırlıyam?" diyende, sabır daşı bunu duyor. Sabır daşı üfem üfem olur. Sabredimiyir, üfem üfem olur. Ordan sora gameyi tam kalbine saplıyerken, gendi galbine, canına gıyacak, artık oğlan arkadan dinliyir ya arkadan bileğinden tutor. "Oop, dur!" diyir. "E ocağan yansın" diyir. "A gız sen sen maa bunu niye demedin? Sana emeğiden,

bahan meniydim, senin başın behliyen." "Men ne bilim, men onu uyananda gördüm, oda dedi ki 'Men sana bahdım.' Mende inandım." Bele bele eyi diyir.

Adam terkelden Cingen gızının ötekinin olduğuna inanir. Bu cingen gızını govaliir, diyir "Artık buradan get, terk et buraları!" Haber saliir, bu gızın anası babası gelir, sığırcılar işte geliirrler. Diyir ki "Artık siz sığırcılık yapmıyacınız, siz burada galacınız. Aha her şey var, altın, servet, para. İşte yiyin, için, eylenin. Burada ömrünüzü geçirin."

Hoca çağıriyller, bu gızı gendine nikahlıyir bu adam. Ordan sonra mesut mutlu bir şekilde yaşıyillaar. Onlar eriller muradınına. İşte bu gadar.

Anlatıcı: Suna TAŞ

7.12. Gülmercan

Bir varmış bir yogmuş, çok söylemek günahımış, az söylemek sevabımış. Develer tellal iken, pireler berber iken, hamamcının tası, köpeğin tasması yogmuş.

Zamanın birinde gene bir tene herif, bir de avradı varımış. Bir de bunların gızları varımış. Gızın adı da Gülmercan'ımış. Bunların çogça malları varımış, inehleri. Durumları iyi, zengilermiş. Gel zaman git zaman avradı hastalanır ölür. Gülmercan anasız galirr. Gülmercan da yetişir o zamana gadar, yetişgin gız olur. Herif diğir ki "Gızım böle olmaz, men gidim evlenim, garısız olmur." Herif gidir evlenir. Gülmercan'a bir tene analıg getirir.

Herif diğir "Bir sığırcı tutag, gene mallarımızı yaysın." "Yog herif delisen mi?" diğir. "Koşkoca gızdı, kat öğüne götürsün yaysın. Niye sığırcıya para veririk?" diğir. Neyse "olur" diğir, garıdan kutaramiğir. Herif "gızım" diğir "ne edim ya" işte. Bu gız şeye gidir; sığıra. Gendi mallarını götürür yayır. Garı buna ne yemeh pişirir ne de hiç bişey aş yog, epmeh yog. Sedece epmeh pendir, bir epmeh bir dilim de pendir azıg koyor, gız onu dağda yiğir, agşam olanda da mallarını getirir evlerine ahıra salir.

O sırada da işte gel zaman git zaman aradan zaman geçir, analıgının da bir gızı olur, getirdiği garıdan da bir gızı olur. Bu gız da işte epey olur. Diğir ki "ana men de bacımnan" diğir, "Gülmercan ablamnan men de gidim sığıra. Dağa gidim heveslenirem." "Yog guzum yog" diğir, "delisen" diğir, "men ona goyduğum bir guru epmeh bir dilim pendir acından ölersin.

Sabahınan get" diğir, "men sana culug kesim, pişirim, yoğurt goyum, işte şunu goyum, bunu goyum ye orda." "Tamam ana, yarın gidim." diğir, "sabahınan gidim." Neyse sabah olur diğir ki "Bag bu gıza sahab ol." Diğir, "Bag yanında heveslenir gelir". "Tamam" diğir analığına. Gidiller işte övle vakti olur, o gızına da tembih ediğir, "Bag azığını kendin ayrı ye haa!" Gülmercan da yetim ya diğir "Bag gızımın azığından yemiyesin, herkeş kendi azığından!" "Tamam" diğir gorkusundan. Övle olur yemeg vakti gelende diğir "Bacı sen ayrı ye" diğir, "Ben de aha burada pendir epmeğimi yiyim." O analığının gızı işte ayrı yiğir bu da pendir epmeğini açanda bir ses gelir. "Yeme" diğir "onu sen." Gülmercan dönür bakir, kimse yog. Bakiğir ki gene dedi "yeme tök onu". Allah Allah bagiğir ki "Niye söylüyor buna yeme, niye yemiyim?" diğir, "Acımdan ölerem bunu da yemesem tökeremse." Ordan sonra "Başını galdır bag" diğir "buynuzlarıma bag." Gülmercan ne baga bagiir ki bir boynuzun birinden yağ agiir birinden de bal. Doyana gadar ikisinden de baldan da yağdan da yiğir. O gız da şeyden işte o goyduğu etten metten sığırın yanına gideller, agşamdan o bacılığını da elinden tutur alır malnan barabar eve gidiller köye, gidiller.

Önce gidiyir analığının gızı içeriye gelir anasını yüzüne bagır ki gapgara olup yanıp tükenip gız böle çirkinleşip, öteki yetim gız Gülmercan gelir biraz sonra içeri girir. Güzelliğine güzellik garışmış, sanki ay ışığı geldi içeriye. Analığı buna bağırir çağırır: "Nası da güzel olup buraya bag Allah vurmuş". diğir. "Menim gızım iyice de yanıp gavrulup." diğir. Artıg birgün böle beş gün böle Gülmercan gene mala gidiğir geliğir. Yalanız o ineğin buynuzunda doyor, yağ akığir, birinden bal.

Köylü bunu gınığir, bunun babasını "Yav ayıptı" diğir "yav yetişgin gızdı daha bunu yollama." Gülmercan'nın babası analığına diğir ki "Garı daha Allah'tan görk, bu gızı göndermiyeg yollamıyag yazıgtı, milletten beni gınıyır, gapıya çıgmaz oldum artıg." diğir. Garı da işte ikna olur "tamam" diğir. Gızı daha dağa yollamiillar sığırcı tutollar.

Bu sırada da ineğe bi hal olur, yem yemir, hasta olur, o yağ bal agan inek boynuzundan. İneg gıza diğir ki Gülmercan'a "Babana de" diğir "men böğün ölecem, babana haber ver." "Yalanız" diğir, "men öldükten sonra, menim gemiğimi derimi aha bu musurumun altına eşin, basirin etimi yedikten sonra. Bunu da kimseye deme." diğir. "Menim etim herkeşe acı tadacag, size datlı datacag, sana" diğir, "sen ye."

Neyse ineh ölür, kesiller, köylüye bir iki veriller, dadına bagan geri getirir “acıdı diye” bu. Ordan sonra bu Gülmercan yiğir, buna bal gelir. Ondan sonra bu bütün gemihlerini derisini neyse etini yedikten sonra musurun altına basırir, bir zaman geştikten sonra ineğin dediği zaman işte, gırg gün, neyse bir ay, bu musurun altına basırdığı şeyleri çıkartirr, işte “bağım” diiğir “nedi? İneh öle demişti.” Eşir bagır ki ne baga, altınnan fes ordan sonra bir sürü gene altın, altından papiç, altından fistan hep altından, gız haman bunları aliir, sandığa goyor.

Köyde de düğün varimiş o zaman. O analıg da gızını işte allıyır pulluyır ki düğüne hazırliir, düğüne götüreceg. Gülmercan Hanım da orda oturur. “Sen de gel düğüne get” diğir, “aha böle üstünnen.” Gız diğir ki Gülmercan, “Men neye gidim, üstüm yog başım yog.” Diğir, “Men bu üstnen düğüne nası gidim?” Ordan sonra şey edir, analığı gidir, gızınnan barabar allıyır pulluyur, işte neyi varsa giydirir, düğüne gidir.

Onnar gittükten sonra Gülmercan Hanım sandıgtan o güzel altın elbiseleri işte fesi neyse giyir, cebinin birini altınnan, altın para var, onnan doldurur, birine de kül doldurur düğüne gidir. Bagır ki orda analığı gızı oynuyollar. O analığınnan o gızı terefe kül olan cebinden külü çıgartir, öle sepir ki gözleri kör olur, böle yanıp yagıliğirlar, öteki terefe de altını sepir hep sevinir topluğullar.

Neyse bunlar düğünneriyle yarım dönüller, haman öyle düğünden geliller, gözlerini üfeleye üfeleye, hersli hersli geliller. Analığına diğir ki “Ana düğün nasıldı, niye tez geldinîz, yarımçıg geldinîz?” “Eeeeehhh düğünü başını yesin.” diğir, “Senin kimi densiz biri” diğir, işte “terbiyesiz, düğüne geldi, cebinden çıgarttı, biz terefe kül serpti, gözümüz yandı yagıldı, öteki terefe de şey serpti, altın para serpti, onlar hep sevindi, topladılar, biz de yana yana galdıg.”

Gülmercan, su getirerken Beyoğlunun gölünnen, ayağının teki orıya tüşür, terriği. Terriğin teki tüşende eline alir, eve gelir, gene var terrih yoh değil.

Gurban olduğum at kötüliyir, Beyoğlu gelir ki, “Yav bu at niye kötülüyir?” “Valla Ağa” diyir, “Götürürüh su içmiyir niyese.” Terriğin şeyi suyun yüzüne tüşür. Neyse dalgıççı getirir, terriği çıharttırir, balam çıharttıranda, yüğür yahir altın terrik. Diyir ki “Bu kimin ayağına olarsa ben onu alacam.” Yanına cariyenin birini alir gapı gapı goca köyü gezir. Bu duyur ya getirir o güzel gızı tandıra goyur ağzını da örtür. Gelirler gapıya “Bacı gızları geti.”

Ötekini beziyir düzüyür getirir. Aynı menim kimi gapgara. “Öteki nerde?” diyir, “O halasıgile getti. Yoh.” Diyir. “Evi arıyacıh” diyir. Geliyir evi arıyıllar ki tandırın içinde, gızı çıhadirlar, dünyanın güzeli. Bozuna ölçü tüşür alir. Allahın emriynen aliyirlar, neyse şerbet merbet düğün gurulacah, düğün olacah. Bu bunnan gidir bu gıznan o yetim gıznan, o gızına ne alınarsa gendi gızına da alir.

Yengeler Gülmercan Hanımı süslüüller. Analığı da aynı süsnen, aynı elbiseynen gızına giydirir, sagliir. Neyse sabah olur, gızını diğir ki “Aha bu guyunun dibinden geçecehler bu düğüncüler.” oraya sagliğir. Hakkattende orda işte gülüp oynuyarken orda durullar. O gız birdenbire çıkığir Gülmercan Hanımı iteliğir, guyuya tüşürür, gendi ata minir, elbiseler, üstleri başları hep aynı. Millet heç bişeyden şüphelenmiğiller.

Analığın gızı aslında, Gülmercan diye götürürler, amma değil. Agşam olur, oğlan gelir, duvağını açarken “Gız sen nası değişipsin, gapgara yanıpsın, çirkinleşipsin?” Gız birsürü mahna bulur, işte “güneşten oldu,” oğlan inanmiğir, amma işte “tamam inandım” diğir, pişey demiğir helelik.

Beyoğlu buna o gadar yanıyır, üzülüğür ki yataglara tüşüür.

Bi de oduncu varimiş, odun kesmeye giderken guyudan bi sesler işitir, adam gulag verir, bagır ki bi gız sesi var; “Meni kutarın!” diğir. Oduncu ipini atir, gızı çıgartiğir, ölmiğir Gülmercan Hanım, öldürmiyen Allah öldürmiğir işte. Bu gızı alıp eve götürür. Oduncunun garısı adamın yagasını yırtiğir, neler edir adama “gız” diğir” sen niye getirdin, biz epmeh bulurug, bi de bunu getirdin, peşinden bi de bu mu galdı, yani epmeh vereceg niye eve getirdin? diğir. Adam da diğir ki “Kimsesi yoktu, bu Allah misafiridi, hele sesini kes, sabah olsun, bagag, gız bir gendine gelsin, necidi, ne değildi?” Gız oduncunun garısına diğir ki “Bi su goy” diğir “Men yaganim, üstümü başımı da değişim.” diğir. “Üst baş ver.” diğir. Garı da işte söylene söylene su goyor, kızdırır, bunun üstünü başına da değişir. Gülmercan Hanım diğir ki “Suyun o artığını tökme.” diğir garı da tökmür, teşte koyor. Sabah gağillar ki oduncunun garısı ne bağalar; su altına döndü! Bir teşt altın! Garı goca sevinmekten göylere çıgıllar. Gıza gene yalvarıllar; “gene yaga”, “yog” diğir, “o bi sefer olar, altın kesildi, işte tamam Allah bunu size verdi.”

Beyoğlu tellal bağırttıriğir ki “Her evden bir gab yemek Beyoğluna gelecek, Beyoğlu epmehden aşdan kesilip bahim hangisini yiyeceg?” diye. “Her evden bir gab yemek gelecek.” işte bağırttıriğir. Oduncunun garısı da diğir “Allah başına vursun, her ev biz epmeği nerden bulurug ki, tellal bağırttırdı ki böle böle bir gab yemek geleceg.” diye. Gıza anlatir, gıza diğir “Men ne pişirecem böle, pişeyim yok ki.” “Men pişirem!” Gülmercan Hanım haman bir mendil işliğir, bogça yapığir, biraz da piriç çorbası pişirir, bir baydaya goyor, böyük tencere yani. Yalanız barmağandaki onların tagdığı üzüğü torbanın içine atiğir, oduncunun garısının eline verir, Beyoğluna gönderir, “İlla bunu yiyeceg!” diğir, “yemese de dadına bagacag.”

Garı gidiğir gapıya, bir galabalıg, birşey illa “Sen neye geldin? Beyoğlu gala gala bir oduncunun şehriye çorbasına mı galdı? Bizim guzularımızı gurbanlarımızı yemedi, dadına bile bagmadı. Senin hisli çorbana mı galdı?” Goymuğollar. Garının dermanı kesilir, “Bıragın Allah aşgına yapmayın!” diye bağıranda içerden pencereden sesi duyulu, bağırır Beyoğlu, bağırir ki “Bıragın gelsin, gelsin bagag ne.” diğir. “Çorbadısa da bagag dadına.” Garı içeri gelir, çorbayı Beyoğluna öğüne goyor, ona da yalvarir “Sen bilirsen” diğir. “Bunun dadına bagacan.” Beyoğlu da şüphelenir, gaşığı atir, çorbanın içinden bir ses gelende o gara gıza diğir ki o analığının gızına, “Gülmercan Hanım “Sen bir suya get” diğir, “su getir mana.” Gapıdan eşiği çıgıp, öle gaşığın içinde üzük gelir ağzına, alir çıgatir, bagır ki gendi üzüğü, gendi üzüğü. Suyu içir, üzüğü avcuna alir, bu gara gızdan gene sakliğir. Oduncunun haman garısına yagasından tutur, “Sen bunu nerden aldın?” Oduncunun garısı da diğir ki “Böle böle işte, guyudan çıgartıg, gelinligliydi, böle, bir adı Gülmercan.” “Haaaaa! tamam” diğir, “bu menim garım olacag gız bu, mana bunu gandırdı verdiler.”

Dünyalığını verir oduncunun garısının, altınsa altın, paraysa para. Beyoğlu verir, oduncunun garısı sevine sevine, dua ide ide evine gidir. Yalanız diğir ki “Sabağanan bize getir bunu.” diğir.

Gülmercan Hanım gelir, gelende o gara gız kaşmaya yeltenende “Duuurr!” diğir, tutur. Buna o gadar çalığır ki Gülmercan Hanım, anasınnan gızın ettiklerini anladir. “Tamam” diğir “menim garım sen olacağıdın sensin.” Bunu boşuğur, o gara gızı zaten heç yanına bile yaglaşmıyırmış. Neyse düğün gurullar, gırg gün gırg gece düğün ediller bunlar. Terkelden evleniğirler onla.

Anlatıcı: Şahnaz TUFAN

7.13. Bey Böyrek

Zamanın birinde bir padişah varımış. Bir türlü çocuğu olmiyir. Hızır gelir, diyir "Selamun aleykum" padişah "Aleykum selam" diyir. "Sana bir alma veriyim, götür bunu, gabığını atına yedir, haa içini de ailenle barabar ye." Zaman geliirr, bu almayı alıir, ailesinle barabar yiiir, almanın gabığını da atına verir. Zaman döniir dolaşiir, geliiir, atın bir tayı oliir. Padişahın da bir oğlu oliir. O sıra neyse, ahali toplaniiir diyir ki; "Gelin gidek, padişahın oğluna ad goyalım." O diyir "Ahmet", bu diyir "Memmed", o adamda Hızır Aleyhisselam felan aleykum aleykum selam diyir sayın padişahım toplantınız var hayırlı olsun diğir diğir sağol getirin şu çocuğu göriim diğir çocuğu getirdiği çocuğun onun adı Bey Böyrek ahıra gidiyir neyse o arada gayboluyor yav hızır aleyhisselam.

Padişahın garısı öliir. Bi tane gadın alıyir. Zaman gelir, padişahın garısı başgasıynan düşüp galhiir. Bunu Bey Böyrek göriir. Bey Böyrek görüyor, diyir ki "Ana bu durumlar nasıl?" Dirken ses geliir, ahıra gidiyir ki tay ağlıir, "Benliboz ağlıir" diyir, "Niye ağlıyon?" diyir. Ee "sen" diyir, "hanımım analığın" diyir, "sana tuzah kuracah, saakın gendine hâkim ol" diyir, "olur" diyir. Bunlar okula gidiyir, okuldan geliyir ki, tay gene ağlıyor, "niye ağlıyon" diyir, "valla sana bir gat elbise yaptırdılar o biçim" diyir. "Sahın elbiseyi giyme" diyir, "ya ne yapim?" diyir, "Get çarşıda bi tane adam bul, getir." diyir. Gidiyir çarşıda bir adam getiriiir, elbiseyi giydirir, diyir "Elbise benden buna layıhtır." diyir.

Tabi arada zaman geçir, padişahın garısı padişaha diyir ki "Padişahım, senin bu oğlun yanlış hareket yapiir," diğir ne olacak?" diğir "Vallaha bilmiriim." Diğir "Bunu öldürmen çaresiz." Diğir "tayı öldürmeli" diğir, "tayı öldürelim" diğir. Tabi toplanıyorlar, diğir ki "İşte bu ahırda şeytanlık var, atı çekin, bunu öldürün. Bey Böyrek ağlıyor diyir "Baba bunla barabar" diyir, "bir arada böyüdük" diyir, "birgüne birgün buna" diyir, beni bindiripte heç gezmeye goymadın" diğir. Ondan sorra neyse diğir "tamam oğlum" çağırıyor, şey hımm, aza bunu çağırıyor diyir "Şu atın eğerini vurun, haabeyide" diyir, "altın doldurun, Bey Böyrekle bahçanın içinde turlıyah." Neyse "tamam" diyir.

Bey Böyrek biniyor, bir dolaniir, iki dolanıir, üçüncüye ata bir gamçı vuriir, paçasının arasına bahir, köpük bööle surdan dışarı çıhıp gidiyir. Az gidiyir uz gidiyir, dere tepe düz gidiyir, Ekerek sekerek, tumanını çekerek, un gibi tozarak, çıhıp bir melmekete gidiyir. Gidiyir bir yaşlı garının yanına, orda misafir oliir, garı dir ki ki "Burda bir padişah var onun çoh gözel bir gızı var. Bu evlenmeye galhiyır, evlenmeye galhtığı zaman padişah diyir ki get diyur felan yerde diir cansuyu cansuyunu bul getir diyur. Bunun yanına üç dört tane asker gatıyollar . Bahıyollar yolun üzerinde garıncalar o yanna bu yanna gidip gidip geliyur,dur arhadaş diyur duruyor orda garıncalar geçiyo ondan sorra çekip gidiyurlar.Biraz ireli gidiyur

bahir ki bir ağacın dibinde bir tane garga ayağna dahılmış hertaraf yaralanmış bar bar bağırıyur. Askeri diyur dur askere dur diyur orda güzelce o garıncayıda indiriyor onada yol veriyor.

Gede gede başka bir melmekete varir. Oranın padişahına dir valla cansuyu almaya geldim cansuyu diyur bahh ben sana bişey diyim diyur bir çuval arpayınan bir çuval buğdayı garıştırıyur bunu diyur sabaha gadar diyur birbirinden ayırd edecen diyur. Neyse odada abdes aliyur namaz gılıyor gidiyur garıncalar bunu bir günde ayırd ediyur. Eyy yarebbi neler yapmıya gadir. Sabaanan padişah geliyur bahir diyur tamam.

Diyir ki birde şunu yapacan diyur eyy nedir bu adam bi tene cenaze getiriyollar parça parça her tarafı parçalıyur buna can verecen bunu anadan doğmıya dönderecen e bunu kim yapsın hemen tabi gene üstüne gapıyı kitliyollar. Bu adamın içerde galıyor oğlan yavralıyur ya rasullah sana sığındım diyur valla garga yetişiyur diir hiç marah etme hiç marah etme diyur sabaanan gün deymede getirirem sana diyur. Garga gidiyur güzelce bahıyorkine bir ağaç durmadan damlıyur cansuyunu ordan alıyur getiriyur o cenazenin her tarafına sürüyor ayağını ayahh yerine golunu gol yerine gafasını gafa yerine bunu alıyur gönderiyur.

Neyse Bey böyrek can suyunu alar padişaha getirer.

Bu sefer padişahın gızı diyir ki “benim vaadimi yerine getirirse buniynen evlenecem.” diyi nasihat yapiir.

Meydana çıksın dir. “Atları” diyirr, “yarışa bırahah.” Bey Böyrek ata biniir, yarışa gidiyir. Orda geziir, meziirler, Bey Böyrek orda da kazaniir. Diyir “Vaadin yerine geldi mi?” diyir “geldi” diyir. “Bir vaadim daha var.” diyir. “Atına binecen” diyi, “bir havalanacan” diyir, “gonağın üstündeki almayı yere düşürürsen vaadim yerine gelir” diyir. Bey Böyrek ata biniir, bir galhir havaya, almayı da düşüriir.

Gız da tammam dir hem babamın hemi de menim vaadimi yerine getirdin. Yiyp içip muradına eriyler.

Anlatıcı: Fikri TUFAN

7.14. Bahtın Gözü

Bir varmış bir yohmuş, köyün birinde yahışıhlı mı yahışıhlı, yiğit mi yiğit bir genç varımış. Herkesin gözü bu yiğit deliganlının üzerindeymiş. Erkekler kıshanarah, gadınlar ise hayranlıhla baharlarımış. Gün gelmiş, bu deliganlı evlenmiş. Evlenmeye evlenmiş ama garısı da öyle çirkin öyle çirkin imiş ki yüzüne bahılacağı yohmuş.

Kadıncağız da çirkinliğinin farhında imiş. "Menim kimi çirkin bir garı nasıl olarda böle dünyalar yahışıhlısı bir adamla evlenir, menim erime yazıktır." diğir hayıflanır. "Men" diğir "alıp başımı gidersem o da menden kurtarar, layığını bular" diğir.

Garı dediğini de yapar. Bir sabah sessiz sedasız köyünden çıhar gidir. Kadıncağız gendinî oradan oraya vurar. Günlerce aç susuz bitkin yorgun düşer. Derken kadının garşısına öyle gözel bir gadın çıkar ki… Bu gözel gadın sorar "Senin bu halin nedir, niye böle perişan yollardasın?" diğir. Kadın "Ah bacım sorma menim kocam dünyalar yahışıhlısı, meni görürsen men çirkin bir garıyam. Gocam senin gibi güzelleri hah ederken menim gibi sevimsiz garıyla ömür çüreter, men de ona haksızlık yapmamak için aldım başımı çıhtım" diğiiir.

Gözelliği gözleri gamaştıran garı "Vah menim akılsız bacım. Hem gendinî hem de erini boşuna üzersin. Dön get, köyüne ocağına. Şimdi kocan perişan, üzgün senin yolun gözler. O, seni nasıl görer biler misin? O seni men kimi görer. Çünkü men senin bahtınam, şansınam." diğir.

Kadıncağız sevinçle köyüne, kocasına döner. Hakkattan gocası gadını görende mutluluktan ne yapacağını bilemez. Garı anlar ki güzelliğin bir şekli bir közü yohdur.

Anlatıcı: Gülderen KAMA

7.15. Gırh Gatır Gırh Satır

Bir varmış bir yohmuş. Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde uzah diyarlarda bir köyde bir garı goca yaşarmış. Bunnan bi oğlu bi gızı varmış. Gadın hastaymış. Vefat edince bir zaman durmuş, adam bahmış çocuhlara bahamiir, yeniden evlenmeye garar vermiş. İşte

sorup soruşturmadan evlenmiş. Bu evlendiği gadın da cadıymış. Çocuhlara zulmetmeye başlamış aç susuz bırahırmış.

Bu adamın da bir ineği varmış, sarı ineği. Bu inek de işde gonuşurmuş. Çocuhlara o memesinin birinden bal aharmış, birinden yağ, birinden süt, derken bu çocuhlar işde ineğin sayesinde büyümüşleeer.

Bu gadın gitmiş gelmiş, bahmış bu çocuhları ben aç susuz bırahıyorum amma, bu çocuhlara nooluyor böyle, gün geçtihçe daha da, gız zaten çoh güzel bir gızmış daha da güzelleşiyollar, bunlar büyüyollar, böyle takip etmiş. Bahmış ki bunlar ahıra gidiyollar, ineknen gonuşuyollar, inek bunnarı doyuruyor. Ondan sora bu adamın başını yemeye başlamış. "İlla da o ineği kesecen yiyecez."

Birgün öyle, iki gün öyle bu adam da kesmek istemiyormuş. Sora inek bu çocuhlara diyir ki "böyle böyle" diyir, "bu gadın niyeti bozdu, beni keseceh diyir. Herhalde fark etti siz bunnan sora savunmasız galacahsınız. Bu gadının odasında" diyir, "dolabında bir iğne, bir galıp sabun, bir de ağ var. Onu alın, burdan çıhın gidin, uzah yerlere bu gadınnan gurtulun." diyir. Ondan sora gadın zorluya zorluya ineği kesdirirr, güzel etini de gavurup yiyir, ondan sora "bu şimdi gördünüz" diyir çocuhlara da.

Ya bu çocuhlarda bunun zulmüne fazla dayanamirler, ondan sora gız gidiyir gadının dolabından iğneyi, sabunu bide ağı alıp gaçıyollar gizlice. Ama bu biraz sora fark ediyir gadın peşlerine tüşirr.

Bunnar gidiyir, bu gidiyir, bunar gidiyir, bu gidiyir, derken baya bir gidiyollar, tam yahlaşıyor bunara, gız elindeki ağı arhasına atıyor. Attığı zaman ağ oluyor bir tiken tarlası, bunnar uzahlaşarken bu gadın tikenlerin içinde baya bir zaman gaybediyir, tahılıyor o yanı bu yanı derken biraz sora kurtuluyor geçiyor, yine bunarın peşine tüşüyor.

Goştur goştur yine yetişiyor. Ondan sora gız elindeki sabunu atıyor bu sefer, sabun oluyor bir göl. Bunnar geçip gidiyir gadın suyun kenarında tahılıp galıyo. O yanı bu yanı derken bir küp buluyor, küpün içine girip suyu geçiyor.

Gel zaman get zaman bu bunnarın peşine yine yetişiyo. Ondan sonra artıh en son elindeki iğneyi gız atıyor, iğne oluyor yüksek bir tepe. Aralarındaki tepeyi geçemiyor gadın, bunnar

çıhıp gidiyollar, bir ormandan geçiyolar. O yanı bu yanı giderken giderken başga bir ülkeye geçmişler.

Oğlan çoh susuyor "abla susadım, abla susadım" "ordan içme aha geldik, aha geldik" derken oğlan artıh dayanamıyor, bir çeşmeden bir su içiyor. İştiği suynan geyiğe dönüşüyo. Ablası ağlamaya başlıyor yappacah bir çare pişeyde bulamıyor. Gidiyollar bir şehre yahlaştıhları zaman, oğlan şehrin içine giremiyo. Ablasını bir ağacın üsdüne çıharıyor, gündüzler kendisi ormanda yiyeceh pişeyler buluyor, ahşam olunca geliir ablasının yanına. Bir zamanda öyle duruyollar. Ondan sora birgün gine kardeşi ormana gitmiş, abla da ağacın dalında oturuyor. Ağacın dibindeki suya, ülkenin prensiymiş, gelmiş atını sulamaya. At suyun yüzündeki gızın yansımasını görünce ürküyor. Ondan sora oğlan yuharı bahıyor ki gızı görüyor, gız da çoh güzelmiş zaten. İndirmeye çalışıyor, inmiyor, oğraşıyor ikna edemiyor. Ondan sora ağacı kesmeye çalışıyollar. Gündüz ahşama gadar adamlar ağacı kesiyor, ahşam olunca bırahıp gidiyollar. Sabah geliyolar ki ağaç gene yerinde duruyor. Birgün böyle iki gün böyle derken ağacı kesemiyolar. Gızı ikna etmeye çalışıyor. "İlla da in aşşağa ben seni çoh beğendim" diye. Gız diyir ki böyle böyle "benim bi gardeşim var, biz çoh uzah yerden geldik. Başımızdan böyle olaylar geçti, gardeşim de bir sudan işti, bir geyik oldu. Onu da öyle gabul edersen inerim aşşağa" diyir. Neyse gızı ikna edip indiriyollar. Gardeşi geliir, ahşam olunca onu da alıiir, saraya gidiyirlar.

Bunnar evlenirler. Tam işte mutlu yaşıyacaz derken bu cadı üvey anneleri gelip çıhıyor. Ondan sora bunnar da gorhusundan pişeyde diyemiyorlar. Saraya hizmetli diye giriyor. Bir zamanda öyle etraflarında dolanıyor, gıza hizmet ediyirmiş gibi. Birgünde "gezecez dolaşacaz" diye tışarı çıhıyollar. Gölün kenarında oturmuşlar, "İlla da otur saçını darıyacam" diyir. Ondan sora uzanir saçını daramaya, gızı suya itir. Gızı da suya iterken büyük bir balıh yutmuş.

Ondan sora kendisi de gızın gılığına geçir, geliir saraya. Şey " Hizmetçin nooldu?" "bırahdı gitti beni" diyir. Herkes inanır buna, sadece gardeşi farkına variir, "Bu benim ablam değil." diyir. O yannı bu yannı ararken ararken suyun başına gelince, ablasının orda olduğunun farkına varıir.

Ondan sora bu "gızdan kurtuldum" diye, bu defa da o oğlandan kurtulmah için işte prense başlıyor "Benim canım geyik eti istedi bu geyiği kes yiyecem." O da diyir "Nasıl olur?"

diyir, “O senin gardeşin değil mi”? Nası kestirecen gardeşini”? “Yoh olsun illa da ben, bunu kes, ben etini yiyecem.” Olur, olmaz derken bu gardeşi duyir, geliir suyun kenarına “ablaa ablaa”diyir. “Can gardaşınım can” diyir oda seslenir. “Kel saçlı cadının canı geyik eti istemiş” diyir, “benide kestirip yiyecek”. Ablası ordan ağlir, bu burdan ağlir, ondan sora çıhıp geri gidiyir.

Birgün eyle iki gün beyle derken bu prens oğlanın halini hiç beğenmiyo, takip ediyir, birgün kü “bu nereye gidiyir acaba?” diye. Arhasınnan takip ediyir, geliir bahır ki suyun kenarında bu gonuşuyor biriynen. Yahlaşıyor yahlaşıyor bahıyor ki oğlan gine sesleniyor, “ablaa ablaa” oda ordan sesleniyor “can gardaaş can”. “Kel saçlı cadının canı geyik eti istemiş” diyir, “beni de kestirip yiyecek”. Ablası ordan ağlir, bu burdan ağlir, prens ortaya çıhıyor diyir “nooldu? Sen niye baa söylemedin”. Böyleyken böyle “Ablamı suya atmış, ablam bir balığın garnında durir. Ben de kimseye inandıramazdım diye söylüyemedim” diyir.

Neyse balığı sudan çıharıyorlar, garnını kesip gızı çıharıyorlar tışarı. Ondan sora geri geliirlar saraya. Saraya gelmiş kel saçlı cadıyı çağırmış yanına. Demiş “Senin yaptıhların ortaya çıhtı, senin cezan ölüm. Önünde iki yol var; gırh satır mı istersin? Gırh gatır mı istersin? Bu tüşünirr diyir ki; “Gırh satırı istesem satırnan doğrayacahlar heralde beni, en doğrusu gırh gatır.” diyir. Gırh gatırın guyruğuna ipi bağlirler, ipin ucuna da bu kel saçlı cadıyı bağlirler. Ondan sora dağdan daşdan sürüyollar, bu gatırlar goştuhca bu cadı ölüyor. Ondan sora cadı ölünce oğlanın büyüsü de bozulmuş, eski insan haline dönmüş, ondan sonra.

Anlatıcı: Mahigül BENLİ

7.16. Sığırcı

Bir varmış bir yohmuş. Evvel zaman içinde bir Ağa varımış. Avlanmayı çok severmiş. Bir gün yine sabah kalhıp ava gidince bir kayanın deliğinden bir ses, “Başına bir iş gelecek gençliğinde mi gelsin, yaşlılığında mı?” diye bir ses geliir. Düşünerek eve geliir. İkinci günde aynı sesi duyunca eve geldiğinde hanımına anlatiir. Hanımına diyir ki; “Ağam sağ olsun” de ki; “Ne gelirse gençliğimde gelsin” diyir. Bir sabah erkenden kapı çalınirr. Çobanlar “Ağam sürüyü kurt kırdı” diyirler. Ağa ve hanımı “Demek ki başımıza gelecek felaket buymuş.” diyirlar. Tabi daha gelecek felaketten habarları yoh.

Yine birgün akşam, daha yeni yatağa girmiş yatmaya, evin bir köşesinden kırmız bir alev, kendilerini zor atıyollar dışarı. İki de çocuhları varımış. Hiç bişeyleri kalmamış, o diyarı terk etmek zorunda kalmışlar.

Az gitmiş uz gitmişler, dere tepe düz gitmişler, uzaklarda bir köye gitmişler. O köyde de sığırcı ararlarımış. Tabii ki karınlarını doyurmak için, yaşamlarını sürdürmek için bir iş yapması lazım, köyün sığırına tutuyollar bunu. Bu sığırı yayadursun köye bir bezirgân geliir. Soruyollar köylüye "Köyde fakir biri var mı?" diye. Tabi sığırcının evini gösteriyollar. Bunlar elbiselerini falan veriyollar, yıha, yırtıhlarını dik diye. Ağanın hanımı bunların elbisesini yıhıyor dikiyor. Tertemiz edip gönderiyor. Bezirgânbaşı bahiir ki çok güzel yıhanmış dikilmiş elbiseleri. Diyir ki; "Bu kadını bana getirin, bu fakir bir kadına benzemiir, bu görmüş geçirmiş biridir." diyir. Gadın da çok güzelmiş. Gadını getiriyollar. Bezirgânbaşı kadını alıp o köyden çıhiir.

Tabi akşam adam sığırdan eve gelince baha ki ne baha; hanımı evde yoh. Çocuhlarını alıp o köyü de terkediyir. Giderken önüne bir nehir çıhiir. Nehir de çoh azgın aharmış. Oğlunun birini öbür tarafa geçiriyim derken suya düşüriir. Öbürü de bu tarafta kaliir. Suya düşürdüğü çocuğun arhasından koşarken, tabi öbür çocuğu da kaybediyir. Yalnız başına kalıyir. Ağlayarak oradan gidiyir.

Az gidiyir uz gidiyir dere tepe düz gidiyir uzak bir memlekete. O ülkede padişah ölmüş yeni padişahı seçmek için kuş bırahirler.. Bu bir yere gidip oturiir. Otururken bunun başına bir kuş gelip koniir. Geliirlar bunun başında kuş, bunu vurup yıkıyollar. Kuşu alıp geri götürüyollar, bir daha bırahıyollar. Yine gelip bunun başına koniyir. Yine gelip kuşu alıyollar. Üçüncüye yine bunun başına konanda diyirlar ki; " Ya bu adamı tutun getirin bi bakalım kim bu adam." diye. Götürüyollar saraya bunu. Tertemiz hamama götürüyollar. Banyo yaptırıp elbise falan giydiriyollar. Yakışıklı bir adam olup çıhıyor milletin karşısına. Bunu padişah olarak tahta çıkarıyollar.

Tabi bunun aklı fikri hanımında, çocuhlarında. Çocuhları da birileri bulmuş, birilerinin yanında büyümüş, çalışmak için başka memlekete gitmeye karar vermişler.

İkiside tesadüf babalarının padişah olduğu memlekete gitmişler. Geçerken bir kişiye raslıyollar. Tabi o adam bunlara soruyor "Ne arıyorsunuz? diye. Bunlar da "iş arıyok" derken

“Size bu kadar para, bu sandığın başını işte iki saat bekleyin.” demiş. Bunlar da kabul etmişler. O adam da analarını kaçıran Bezirgânbaşı. Tabi bunlar bilmiir ya. Sandığın içinde ne olduğunuda bilmiyollar. Sandığın başında otururken bunlar birbirleriyle konuşmaya başlamış. İşte “kimsin”, “sen kimsin” derken çocuhlar başlarından geçen olayları anlatmaya başlamışlar. Kadın da sandığın içinde bunları dinliir. Bunlar kalkıp birbirlerine sarılıyollar. Anaları bağırıyor “Ben sizin ananızım, beni bu sandıktan çıkarın!” diye bağırmaya başlamış. Bunlar sandığı kırıp analarını çıkarmışlar. Birbirlerine ağlayarak sarılmışlar. O arada bezirgânbaşı geliir. Bunları padişaha şikâyet ediyir. “Karıma bu iki genç sarkıntılık etti.” diye. Padişah sorgusuz sualsiz bunları asın diye fetva vermiş, padişah tabi tanımıyor hanımını. Hanımı “Padişahım sağolsun, bir adamı sorar mı asarlar, sormadan mı?” derken, padişah “Hadi anlat” deyince, bu başından geçenleri anlatmaya başlayınca, padişahın gözünden yaş ahmaya başlamış. Sen benim karım, onlar da çocuhlarım demiş. Birbirlerine kavuşmuşlar. Tabii Bezirgânbaşını da asmışlar.

Masalın sonu güzel, mutlu sonla bitmiş…

Anlatıcı: Erdal BENLİ

7.17. Tembel Oğlan

Bir varmış bir yohmuş. Çok söylemesi günah, az söylemesi sevapmış. Vahtın zamanın birinde bir padişah varmış. Bu padişahın bir garısı, birde gızı varmış. Gızının adı da Gülnaz imiş. Padişah ile garısı çok iyi anlaşarlarmış. Ancah bir gün “evi kişi mi sahlar, garı mı sahlar” sözü özerine birbirlerine tüşmüşler. Garı der ki “Evi avrat sahlar”, padişah der ki; “Evi kişi sahlar”.

Neyse bunlar bir ileri bir geri konuşurken işin içinden çıhamazlar. En iyisi derler biz bunu bir de Gülnaz’a sorah. Gızı çağararlar gıza sorarlar. Gülnaz’da der ki “Evi garı sahlar”. Padişah ele öfkelenir ele öfkelenir vezirini çağırar. “Al bunu götüresen, ormana atasan, kuşa kurda yem edesen menim bele gızım olmaz olsun.” der.

Vezir gızı alır ormana götürer ama ona gıyamaz. Ormandaki yaşlı garının kulübesine bırahar. Yaşlı garı Gülnaz’a sahiplener, onu gendi gızı gibi bahar. Amma bu garının da bir uşağı vardır. Garı oğlundan çoh dertlidir. Garı hergün ağlayar. Çünkü bu oğlan çoh tembeldir. Evden dışarı çıhmaz, ahşama gadar yatar, yaşlı anasının getirdiği kazancı yer.

Gülnaz bahar ki garıya yazıhtır. Oğlana der ki; “Men töşek tiktim, alıp bunu bazara götüresen, satıp parasını mana getiresen”. Oğlan önce gitmek istemez, bahar ki Gülnaz gızacah gorkusundan bazara varar. Adamın biri geler, töşeğe alıcı olar. Amma para yerine söz verer. Oğlan da gabul eyler. “Tamam emmi” der. Adam da aha sana sözüm şudur ki; “Sefere gedende çay kenarında galırsan öbür tarafa geçesin.” deyip töşeği alar.

Oğlan eve geler. Gülnaz’a sevinçnen der ki; “Töşeği bir söze satmışam.” Gülnaz merak eder. “Acep hangi söze satmışsan?” Oğlan der ki; “Sefere gedende çay kenarında galırsan öbür tarafa geçesin.” Gülnaz “iyi” der.

Derken birgün evlerinin önünden bir kervan geçer. Oğlan da anasının elini öpüp “Ana men bu kervana gatılaram, bahim uzahlarda neler var, neler yohh.” deyip kervanna yola tüşer. Kervan gele gele bir çay kenarına gelir. Kervandaki tüccarlar der ki; “Yorulmuşah, ahşam da oldu, en eyisi böylece burada dinlenek.” Oğlanın aklına bazardaki adamın sözü gelir. “Yohh olmaz, garşıya geçmemiz lazım.” der. Tüccarlardan kimisi oğlanı dinler kimisi dinlemez. O gece ele bir sel felaket olur ki, garşıda kalanların hayvanı malı telef olar. Oğlanın sözünü dinleyen tüccarlar oğlana “Sen derler, “Bizim malımızı canımızı kurtardın!” derler. Her biri mallarından oğlana pay verir. Tüccarlardan biri de üç dene nar verer. Oğlan kendi kendine düşener, “Men bu narları ne edem?” En iyisi tez vakıtta evdekilere gönderem. Oğlan üç narıda garşıdan gelen başka kervanla evine gönderir. Narları alan Gülnaz bakar ki narın her bir denesi gıymetli daş. Hemen bu daşları satar. Padişahın bile sarayından daha görkemli bir saray yaptırar.

Oğlan geldiğinde gözlerine inanamaz. Gülnaz oğlana der ki; “Men bu sarayı senin gönderdiğin narlarla yaptırdım, indi bu saraya möhüm gonuklar davet etmeliyiz” der. Padişahı ve adamlarını davet ederler. Padişahı yedirip içirirler. Padişah gördüğü gözelikler garşısında şaşırır. Birde bu evin tembel oğlana ait olduğunu öğrenince iyiden iyiye şaşırır. Bunun üzerine Gülnaz sahlandığı yerden çıhar ve babasına der ki; “Men senin govduğun gızın Gülnaz’ım, bu da tembel oğlandır. Göresen baba bu evi men yaptırmışam. Demek ki evi avrat sahlar” der.

Bu masal da bele biter.

Anlatıcı: Gülser KAMA

7.18. Yel Baba Yün Baba

Bir varmış bir yohmuş. Allah'ın kulu çohmuş. Köyün birinde bir garı-goca yaşarmış. Bunların bir de gızları varmış. Gızın adı da "Balkız"ımış. Balkız yedi yaşına gelende anası ölmüş. Gızın babası tekrar evlenir, gıza analıg gelir. Bu analığın da bir gızı olur, onun adını da Dazkız goyorlar.

Balkız'ın bir ala ineği varımış. Balkız hergün bu ala ineği dağa götürür yayarmış. Hemi de dertleşirmiş. Analıg Balkız'a gün yüzü göstertmezmiş. Balkız ne yapsa kabahat ne dese kabahatmış. Dazkız'ı ise el üstünde tutar, her yaptığına alkış tutarmış. Zavallı Balkız da babası üzülmesin diye sesini çıharmaz, "bacımdır" diyip sabredermiş.

Analıg Balkız'a her gün bir teşi yün verip "Bunları da eğirmeden dağdan gelmicen." dermiş. Günlerden bir gün Balkız gene yünleri almış, ala ineği yaymaya dağa gitmiş. Balkız yünleri eğirmeye başlayanda bir boğanag çıhir, göz gözü görmüür. Yel kızın yününü alır, dereye aşağı götürür. Balkız argasınca; "Yel baba yünümü ver" diyerek kaçıır. Yel gızın yününü az götürür uz götürür. Alıp götürüp bir Nene Hatın varımış, yel nenenin penceresinden yünü içeri atmış.

Balkız gelir, kapıyı döğür "Nene sana gurban olum nene" diğir, "Menim yünümü yel buraya getirdi, vererseni mi ?" diğir. Nene Hatun da "Gızım vererem niye vermiyem, nenen sana gurban ola." diğir. Ondan sonra "Gel yemeğeme bag hele" diğir, "biraz dat hele" diğir. Balkız yemeğe tadanda "Nene sana gurban olum aynı anamın yemeğine benzir aynı anamın yemeğinin tadıdır." diğir. Nene "Gurban olum bir de bu başıma bag hele, sana zahmet saçlarımı bir dara." diğir. Balkız "Oooo! Gurban olum nenem aynı anamın başına benzir." diğir.

Nene, Balkız'a dua edip yününü verir. "Gızım işin gücün rast gitsin, ayağına taş değmesin, gülünce güller bitsin. Aha senin yünün al get, yalanız giderken garşına iki su gelecek, biri gırmızı biri beyaz. Beyaz suda çim, gırmızı su da elini yüzünü yaga." diğir. Gız da hakkatten giderken bakır ki iki tene su, "Nene hatun mana demişti ki beyazda çim" tamam beyaz suda çimir. Biraz öteye gidir, gırmızı su gelir gırmızı suda elini yüzünü yagıir. Balkız öle güzel olur, öle güzel olur ki dünyalar gözeli.

Eve gelende analığı gözlerine inanamıyo. “Ben bu kızı hergün dağa gönderiyorum, aç susuz bırakıyorum. Bu yine de güzelleşiyor. Bu işin içinde bir iş var. En iyisi yarın Dazkız’ı gönderim.” diğir.

Ertesi gün gızının eline yünü verir. “Gızım canın sıhılmasın ister eğir ister eğirme. Sana kete pişirdim, çöreh pişirdim dağ başlarında aç kalma. Balkız güzelleşip gelir bugün de ineği sen yay.” diyip gızını gönderir.

Neyse Dazkız da yünleri eğirmeye başlayanda bir boğanag çıhır, göz gözü görmür. Yel yünü alıp dereye aşağı götürür. Dazkız yünün arkasınca koşar. “Yel baba yünü ver” der. Yel Dazkız’ın yününü de Nene Hatın’ın penceresinden içeri atar.

Analıktan olma gız, nenenin kapısını döğür. Nene “gızım ne diğersen?” der. Gız “Ne diyecem yünümü yel buraya getirdi, onu istirem, ver ihtiyar cazı garı.” Nene “Gızım düzgün gonuş!” dediyse de “Ne gonuşacam.” diğir gız.

“Gel hele” diğir “bag bir yemek pişirirem, gel bag hele” diğir. “Nasıldı yemeğem? Gız bir kâşık alıp bağırar. “ Eeeee bu yiyiler mi? Men bu yemeği yemem, menim anam güzel yemeh pişirir. Senin kohmuş yemeğini ne edem.” der.

Nene Hatın “Gızım öyleyse gel saçlarıma dara.” der. Gız “Senin bitli saçlarını mı darayacağım, menim yünümü ver cadı garı.” der. Pir Nene “Tamam gızım” diğir, “Senin yününü verem get. Amma yolda garşına iki su çıgacak. Biri sarı, biri gara. Sarı suda çim, gara suda elini yüzünü yaga.” diğir.

Gız gidir, sarı suda çimir, gara suda elini yüzünü yagıgır. Gız nasıl çirkin nasıl çirkin oliir.

Anası gızını görünce şaşırıp galiir. Gızına bakıyor ki gapgara olup yanıp tükenmiş. Analık bir Balkız’a bahır; ay ışığı gibi, bir de gızına bahıir; yanıp gavrulmuş. Analık iyice sinirleniir. Çareyi gızını hocaya götürmekte bulir. “Menim gızıma nazar teğdi. Bir hocaya götürem gızımı güzelce okutam.” der. Çıharken de Balkız’a bağırır çağırır, pınara bir avuç duz atır, bu tuzu pınardan kirpiğinle topla!” diğip çirkin gızını alıp derdine derman aramaya gidiyir.

Balkız'ı ise alır bir düşünce. "İmdi ben bu bir avuç duzu pınardan nasıl toplaram." diye. Balkız Hanım düşüne dursun, atını sulamaya gelen Beyoğlu Balkız'ın güzelliğini görende ona vurulir.

Balkız da Beyoğlu'na vurulir. Balkız'ın yüzünde güller açiir. Beyoğlu mis kokulu güller arasındaki Balkız'la bir an önce evlenmek ister. Düğün hazırlıhları başlar. Bu arada bizim analıkla gızı dertlerine derman bulamadan geri dönerler. Dönerler ama bir de ne görsünler. Balkız Beyoğluyla evlenmiş mi? Analıkla kız hırsından çatlarlar. Balkız'a bir kötülük düşünmeye başlarlar.

Analık Balkız'a "Gızım seni babana götürem, onun da elini öp, hayır duasını al." diyip öküz arabasına bindirir. Balkız "etmen tutman" dese de ne analığına ne üvey bacısına sözünü geçirememiş. Balkız acıhanda analık "Gözünün birini verirsen sana epmeh verirem." demiş. Balkız gözünün tekini çıharıp epmeği almış. Biraz daha gitmişler. Balkız "Susadım." demiş. Analık "Gözünü verirsen su var." demiş. Gız diğer gözünü de verince Balkız'ı arabadan aşağı itehlemişler. Analık Balkız'ın yerine kendi gızını goyup Beyoğlu'yla evlendirmiiş.

Beyoğlu Dazkız'ın duğanı açmak istemiş. Gız itiraz etmiş. "Bizim adette kırk gün gelinin yüzü açılmaz." demiş. Balkız'ı ise yolun kenarında fakir bir köylü bulmuş. Gızın haline acıyan köylü alıp evine götürmüş. Bir tas çorba vermiş. Balkız ısınıp karnı doyunca gülmüş. Gız gülende her yerde güller bitmiş.

Beyoğlu ise gıza demişki "Men seni görende, gülünce her yerde güller açıyordu. İmdi niye hiç bitmiir" demiş. Gız uyanık ya "Onun bir mevsimi var, her zaman olmaz." diyip geçiştirmiş.

Balkız fakir köylüye bu gülleri bey konağına götür. "Göznen gül sataram." de demiş. Fakir köylü konağın bahçesine doğru "Göznen gül satıyom, göznen gül satıyom diye bağırmış.

Dazkız köylüyü yanına çağırır. "Amca gel sana göz veriyem, o gülü mana ver" diğir. Köylü gözü alıp Balkız'a getirir.

Gız da aldığı gülleri Beyoğlu'na gösterir. "Bak güldüm, güller bitti" diyir. Beyoğlu "Bu işte bir iş var." demiş. "En iyisi ben bunu bir izliğim, bakalım ne olacak?" demiş.

Ertesi gün köylü adam yine gelmiş. Gız adamı yanına çağırmış. “Amca gel o gülleri bana ver sana gözün tekini daha verirem.” demiş. Beyoğlu ise bütün bunları gizlendiği yerden izlerimiş. İhtiyarın yanına giderek “Beni bu güllerin sahibine götür.” demiş.

Balkız diğer gözü de tahmış, Beyoğlu’na başından geçenleri anlatmış. Beyoğluyla Balkız muratlarına ermiş, kırk gün kırk gece düğün yapmışlar. Analıkla Dazkız ise kara zindanı boylamış.

Anlatıcı: Azimet BENLİ

7.19. Zümrüt Guşu

Padişahlar zamanında bir padişah varmış. Padişahın da üş tane oğlu varmış. Çoh zenginmiş ülkenin padişahı olduğu için. Gel zaman get zaman padişah vefat ediir. Oğullarına vefat ettiği zaman diyir ki; “Beni” diyir “Bahçemizin filanca ağacın dibine bastırın.” diyir. Bunnarı çocuhları gabul edir. Babaları ölünce padişah götüriller Ağacın dibine bastırillar. Ağacın dibine basınca, padişah ölmeden oğullarına vesiyet edir ki; “Beni” diyir “Sıraynan birer gün behleyin.” Diyir, “üş gün” diyir. En önce böyüh oğlu behliyir. Behliyir böyüh oğlu, bahır ki bir ucu yerde bir ucu göhte, dodahlar sallanmış yer göğünen ele bir tene dev, dev olduğunu da bilmiyir, bir tane bi yaratıh gelir, babasının mezarını eşir, golunu çıhardir yiyir, mezarı gapatir, gidir.

Bu gorhudan ağacın dalına çıhir sahlanir. Sabahleyin olur, hişbişey söylemeden eve gidir, öbür gardaşını gönderir. Ortancı gardaşı gelir, o gardaş da gelir ki, aynın bir ucu yerde bir ucu gökde dodahlar yernen sallanir. Gelir babanın mezarını eşir, babanın mezarını eşince bir golunu da o yiyir. Gene gapadir, çıhir gidir. Ondan sora o da hiş bişey söylemir, gidir. Onnan erdesi gün küçüh gardaşları gelir. Küçüh gardaşı kuşanir. Üzerini müzerini silahını filan alir gelir. Ağacın altında bahir ki bir ses, bir gürültü, bir alev gelir. Gahıyir ki, bir dağın başınnan bi tene bi yaratıh gelir, ama bir ucu yerde bir ucu göyde, aynı yer yurd birbirine garışir. Onlan garşı zamanı behliyir, gelir babasının mezarını çıharir, o adamın mezarını, bedenini tüm yiyir. Bedenini yiyir, gapadir, gidir.

Bu oğlan padişahın küççüoğlu bunu tahip edir, gidir bir dağan başında bir guyu, guyunun içine gapağnı açir, guyunun içine girir. Bunda üstünde silahı, pıçağı, kaması neyi olduğu

üçün bu da gendinî guyudan aşşağa sallıyir. Sallıyir gidir yatiir. Gidir ki bir gapıda "güm güm" ses gelir üş tane eyle, "aya doğma ben doğum, güne doğma ben doğum" eyle güzel gızlar ki hayhaynan dezgah dohuyüller.

Gapıda da bir gara köpek yatir. Eyle bu köpek gahar gahmaz, bu oğlan gılıcı vurar vurmaz köpeğin başı bi tarafa tüşüyor, bedeni bir tarafa tüşüyor. Ordan gidir, gızların yanına gızlara işaret edir, "Ses etmeyin!" diyir. Gızlar diyir ki "insanoğlu" diyir "Bura nere sen nere geldin." diyir. "Hiç söyleme." Diyir, "böle böle" diyir. Diyir "Uyhuya yattı." diyir. "Naadar yatar?" diyir, diyir ki "Gırh günnen zor uyanar." diyir. Bu giyinir, kuşanir, gidir, silahın mermisin neyini ağzına alir, devin yanına gidir. Deve gılıcının burnunnan bi çahır. "öööf" diyir "Soyha sinek goymaz ki yatam." diyir. "Gah gah" diyir "Sinek hasımımdı." diyir. Diyince bi daha çahir, bi daha uyanınca bu deve bir gılıç salliyir o gızlar fizah ediyir ki; "sahın insanoğlu" diyir "Bi tane daha vurma, o ayıhar o zaman seni de yer bizi de yer." diyir. Ordan devi bir kere vurur parçalir bunnar bu gızları da üçüne de alir yeraltında bir yere gidir.

Az gidiller uz gidiller bir uzah bir şeye çıhiller. Oğlanın bu üş dene aldığı gızlar da gelir bir ağacın dibinde, bu gidir orıya yatir. Ağacın başında da zümrüt guşu yuva yapar, senede zümrüt guşunu bir sansar dadanmış, guşlar uşmaya durunca, çıharmış sansar bunları yiyermiş.

Oğlan orda yatınca bu zümrüt guşu bahir ki ağacın altında bi tenesi var belli ki sansardı. Eyle bir değirmen daşı getirir ki, sansar buna dırmanarken vurur, bu oğlan bunu geberdir. Bu guşları kurtarir. Guşları kurtarir, guşlar fizah edir ki "Ona tohanma bizi kutardı." diye. Zümrüt kuşu götürür o değirmen daşını bi dağa tüşürür. Dağ yer göh birbirine sallanir. Gelir diyir ki "İnsanoğlu dile dileğini, iste muradını vereyim." diyir. "Benim dileğim muradım beni ışıhlı dünyaya çıhardarsınsa ben hişbişey istemiyrim." "O zaman gi"t diyir "Bir camız derisi dolu et, bir camız derisi dolu su getir." diyir.

Gelir, padişaha "padişahım" diyir böle böle. "Bana bir camız derisi dolu et, bir camız derisi dolu su başga pişey istemiyim."Devi öldürdüğü için "Hayhay" diyir. Padişah buna hemen bir camızı kesir, etini içine doldurur, bir camızın da derisini soydurur, tikir, her tarafını su doldurur. "Ne yapacan?" diyir, "Ben ışıhlı dünyaya çıhacam." diyir.

Zümrüt kuşu gelir, bunu ganadının üsdüne atillar, haydi. Az gidiller uz gidiller “gaa” diyir su verir “guu” diyir et verir, “gaa” diyir su verir “guu” diyir et verir. Bu gızları da alir, guyudan çıharttığı gızları götürür, üş tane gız gidiyirler. Sabah namazı ışıhlı dünyaya çıhmanın sırası gelir. Hafiften dumanlı hisli bir dağa gelirler gelirler “guu” diyir et pitir. Hemen bacağının burdan kesir eti verir, guşun ağzına guş anlir. Onda sora sürehli guş “gaa” diyir, hiş “guu” demiyir. “Gaa” diyir “gaa” diyir, bir sabah namazı ışıyarken bir dağan eteğine bunu indirir. Bahir ki orda bir çoban, davar yayılir. Çobanın yanına gidir, gızları daşın dibine otutturur.

Diyir ki “Selam aleyküm” “Aleyküm selaam”. “Filanca köy nerde” diyir, sorur, bunu gendi köylerini, diyir ki “Valla bugün o köyde şenlih var, padişahımız öldü. Onun da oğulları var, oğullar şey indirir, gelin getiriller.” diyir. “Gelin getirir.” Diyirler, bunnar gidirler, gızları da alir, gidir, padişah gidir ki hakgattan gardaşları evlenir. Bunnar davul zurna çalirler, gelin indirecehler. Gidir “dur” diyir, işaret verir, durur davulcu, bunnarın üzeri peçe meçe yüzleri gözleri görsen bir.

Diyir ki “bunnarı idam” diyir, ikisine gardaşların ikisini de aynı babasının yattığı ağacın dibine ip attırır, “orıya idam” diyir. “Nası? Diyir, “Sen nesin ki bunnar padişah oğulları.” diyir. “Ben de padişah oğluyum.” diyir. “Siz babamı bekliyerken biri bir golunu yidirdi biri bir golunu yidirdi. Ben de gittim bekledim babamın bedenini yedi.” diyir. “Ne yedi?” diyerken gardaşları bunnarın ayağına gapanir özür diliyir. Diyir ki “Özür mözür yohh!” diyir, “unnarın birini bir Ağaca birini de bir Ağaca idam edecaz.” diyir. Bunnarı idam etmek için ipleri hazırliyirler. Davulçuya diyir ki “Sen çal ben üş tane gız getirdim.” Üşünü de gendine nikâh gıyir. Hoca gelir bunnara nikâh gıyir. Bunnar gardaşlarını geri idamdan azad edir. İkisini de bırahir, düğününü yapir. Üç dene gıza gendine nikâh gıyırdir.

Evlenir muradına geçir, sizde muradınıza.

Anlatıcı: Gülser KAMA

7.20. Arvadın Mekiri

Zamanın birinde ihdiyar bir Karapapahla arvadı varımış. Adam namazını nohsansız gılarmış. Duva edence “aman şunu ver, bunu ver” dermiş. Garısı deer ki; “Ee herif sen duvada hiç

demirsen ki arvadın mekirinden meni goru.” Adam oralı olmur. “Ay garı sen ne diyirsen? Garı bir ere neyniyer? Garının ne şerri olar ki mana tohuna?” Bu söz arvadın gücüne gidir. İçinden diyir; “Bey bey hele sen bir göresen, men de seni irezil edem de gör baham.”

Herif tarlaya çüt sürmeye gedir. Garı da sekiz tohuz balıh alıp çıhır gidir herifin yanına. “Herif sana azıh getirmişem, epmeh pişirdim.” diyir. Herif epmeğe oturar yemeğe. Garı da getirdiği balıhları sağa sola sahlıyar. Oradan buradan derken herif balıhları görer. “Ay arvad balıhlara bahasan.” Garı mahsusdan şaşırar. “Herif sen delisen mi? Toprahta balıh ne gezer?” Herif “Görmürsen mi ne de güzel balıhlardı. Sen bu balıhları alıp götüresen, ahşama hazır edesen.” Garı balıhları alar eve geler.

Adam ahşam hevesnen eve geler. “Arvad hele getir baham şu yemeği.” Garı getirer guru epmeh. “Arvad bu neydi? Topladığım balıhlara ne oldu?” “Herif ne balığı?” “Men sana balıh verdim götürer pişirersin diye. Arvad sen bugün yanıma geldin.” Garı fizah etmeye başlıyar. “Aman gomşular gelin görün, bizim adam ahlını gaçırdı. Tarladan balıh topladım.” diyir. Gomşular gelir, adamı delirdi diye ağaca bağlıyarlar.

Adam ne diyirse inandıramaz. Buna ele çalarlar, ele çalarlar ki daha “balıh vardı” deyemez. Sabah olan da garı der ki; “Herif hele oturasan sufraya. Men sana ele üzüldüm, ele üzüldüm ki ahlın başına düşsün diye sabaha gadar duva ettim.” Adam geler oturar sufraya. Garı bulgur pilavı pişirer, balıhın birini de herifin önüne pilavın içine sahlar. Adam bir iki gâşık vuranda balıhın başı görüner. Hemen gaşığı bırahar. Garı yalandan “Ne oldu herif ?” der. Adam içini çekerek “Vallahi desem ki balıh göründü, yine yeyecem dayağı.” diyer.

“Herif men sana deyirem duva et, arvadın mekirinden Allah’a sığın. Yohsa çoh balıh görersen, çoh da dayak yiyersen.”

Anlatıcı: Gülser KAMA

7.21. Ana Ali Gözü Kız Gözü

Bir varımıış bir yohmuuş, Allah'ın gulu çohmuş çok söylemesi günağmış.

İki gardaş varımış, birinin yedi oğlu varımış, birinin yedi gızı varımış. Bu adam hep oğlanlarınnan öğüne öğüne durarmış beyle. “Senin yedi gızın var, benim yedi oğlum var.”

Önce eski zamanda köy odalarına toplanarlarmış. Bu yedi gızın babası gider oturarmış, yedi oğlanın babası arhadan geler, gardaşına "selamun aleykum yeddi gancığın babası" derimiş. Heer gün her ahşam gelende "selamun aleykum yeddi gancığın babası." Bu adamın zoruna gider bu. Geliir tüşünüür tüşünüür tüşünerken bu gızlar diyir ki böyük gız, işte, gızları soruullar, "Baba sen niye tüşünüyon? O diyir "baba ooo babam niye oncaça neye tüşünüyo?" O diyir "Babam neye tüşünüyo?" Küççüh gızı sorur, "Baba niye tüşünüyon? Deyir ki; "gızım emmin" diyir, "Hergün bana geliir, 'selamun aleykum yeddi gancığın babası' diyir, benim zoruma gidiyir." "Baba" diyir, "Sen ona de ki; 'benim küççüh gızımnan senin küççih oğlunu çalışmaya göndereceğiiih.'" "Gelir diyir, "Sen böğün" diyir, onnan soona "git baba" diyir. "Sen get de ki" diyir ona; 'Selamun aleykum yeddi köpeğin babası' de" diyir. Ordan da de ki diyir "Senin küççih oğlunnan benim küççüh gızımı çalışmaya göndereciih. Bahım hele senin yeddi oğlun mu hayırlı benim yeddi gızım mı hayırlı."

Bunlar hazırlaniyirler, gız babası geliir, söyliir, "tamam gızım" diyir, hazırlaniirler. Bu gız gidiyir güzel gendine bir elbise yaptıriir, saçını makinaya vurduruur, gendine bir elbise erkeyy elbisesi yaptıriir. Gılığını gıyafetini değiştiriir, bu emmisinin oğlunnan çıhıyiller yola. Gidiyir az gidiyirler uz gidiyirler, dere tepe düz gidiyirler, bir yola, iki yol ayrımına raslıyillar. Diyir ki; "Sen seç." diyir oğlana, "Biri sana biri bana, sen bu yola gidecen bende bu yola." "Tamam" diyir. Oğlan diyir ki; ben bu yola gidecem." Gız da diyir ki; "Bende bu yola gidecem."

Bunlar gideyirler. Neyse bu gız gidiyir bir padışahın gapısına işçi durur; azad. Bu oğlan da gidiyir, o da bir padışahın gapısına. Bunlar az çalışıyillar, çok çalışıyillaaarr, bu oğlan bahıyir ki padışahın bu oğlu bahıyir ki, herkün bahıyir ki, bu oğlan değil gız, güzelliği gız. "Adın ne?" "Ali." "Ana" diyirmiş bu, "Ali gızdır." diyirmiş. "Ne gızı oğlum?" diyirmiş. "Gider" diyirmiş ki;

"Ana Ali gözü gız gözü,
Yahhtı yandırdı bizi,
Barmağa yüzük yeri,
Golu bilersik yeri.

Ana Ali gızdı." diyir. "Ula oğlum" diyir, "sen bunu şey et" diyir, "çarşıya götür" diyir, "bah hele" diyir, "Gadın işlerine mi havaslanır? diiir, "Erkeh işlerine mi?" diyir.

Bunun da yanında bir köpeği varımış, tulası varmış. Bu önceden buna herşeyi haber verermiş, yani dilinden anlıyirmiş işte. Diyir ki "Seni" diyir "çarşıya götürüp" diyir, "erkeyy işini mi alacahh, gadın işini mi alacahh' diye götürecehler" diyir. Bu götürür çarşıya, diyir ki; bu gadın işleri olan gızların havaslandığı yere götürür oğlan bunu, padişahın oğlu. O diyir ki "ulan beri gel" diyir "Ya neydecen gadın işlerinnen, ne işin var gel gideh." Diyir "Darahh alahh." diyir, "Ayna alahh." diyir, "Tespih alahh." diyir. Gelir diyir ki; "ana" diyir, "Gadın işlerine hiç havaslanmadı" diyir. "Gız işlerine" diyir. "Hep" diyir, "tespeh, darahh, marahh aldırdı baa, eiyy oğlandı." diyir. "Oğlum eyleyse" diyir.

"Yoohh Ali gözü, gız gözü, yahhtı yandırdı bizi, barmağa yüzük yeri, golu bilerzik yeri." Diyir ki; "Ava al get" diyir. Bu diyir ki oğlan, it gine buna diyir ki; "Seni ava götürecehh" diyir. Diyir ki şey et diyir, tüfeğe aliyiller, ava gidiyiller. Neyse bunlar ava gidiiller, işte bu işte, tüfeyy şey sıhıyiirler, bu önceden bunun haber veriir gine. Bu gidiyir, önceden gidiyir bir garga vurur. Gargayı vurur, kendine bağlıyir gargayı. Bu sefer aliir, geliir bunu, ağaca çıhadiyir diyir ki; "ağaca bir çıhele" diyir. İşte "Gel şu Ağaca bir çıhah" diyir, "Dur önce sen çıhh." diyir, Ali'yi önce çıhardiyir. Çıhardarken galdırarken Ali'yi, bahıyir. Oğlan geliir eve, gene gine eve geliir, anasına diyir ki "Ana oğlan" diyir. "Eiyy oğlum eyleyse oğlan." diyir.

Yoohh Ali gözü gız gözü, yahhtı yandırdı bizi, barmağa yüzüh yeri, golu bilerzih yeri, ana Ali gızdır." Diyir ki; "Götür bunun tişini çektir." diyir. "Eğer" diyir, "ooff diyerse" diyir, "acizlenerse, bağırar çağırarsa, diyir, "bağırar çağırar, beyle acizlenerse" diyir, "bil ki gızdır" diyir, "yohhsa oğlandır, ciddi durarsa bilki oğlandır" diyir. Gidiyir bunun yedi tene tişini çektiriir. Hiç "uuff" demiyir, gine aynı iti haber veriyir buna "ooff" demiyir. Tişi bunun yedi tişini geri altın yaptıriir, altınnan yaptıriir.

Neyse gün donür, zaman dolaniir, bunun vahıtlerde doluuur, ama yedi sene galıyiller tam yedi sene. Vahıt vade tamam olduhtan soona, bu vahıt vade tamam olur, yedi yıl galdıhtan soona punlar memleketlerine dönüürler. Oğlana diyir ki, haberleşiiller, "aynı yerde, aynı yolun şeyinde" diyir, "ayrımında birleşeceyihh" diyir. Geliyirler orda ikisi de buna şimdi gıza yedi deve yükü, yükde ağır, yükde yuğur, bahada ağır şeyler yükleniir, yedi deve yükü. Ona da yedi deve yükü, aynen eyle yükleniir oğlana. Geliyiller şeye, yol ayrımına, orda geliyiller, birleşiyiller, geliyiller memleketineee.

Ahşam olur, millet şimdi yığılıiller, şindi bunların getirdihleri şeyleri açılacaahh. Açırlar, öteberileri açıldıhtan soona, bütün millet hayran galıyir. Bu gızın getirdiği altın ecnaahh, inci. Ötee berii çohh değerli eşyalar. Bu sefer oğlanınkine gidiyirler ki, çuull çapıut gırıh guruh demir teneke, öte beri doldurmuş vermişler. Diyiller işte "Senin yedi gızın yedi bunun yedi gızı senin yedi oğlunnan hayırlıymış. Bir daha sen bu adama 'selamun aleykum yeddi gancığın babası' dediğini duymayaciihh." diiller.

Neyse bu gız bi mektup yaziir. Yatağan altına goyuur. "Aliyem uz giderim, dere tepe düz giderim, yeddi sene sefer çektim, gine ağama gız giderim." diyir, yaziir orıya goyuur. Oğlan sabaanan gahıyir gine diyir ki; "Bahiim hele Ali'nin yatağının yatmıyende pişeysi galmıştır belki." Gidiyir, açiir ki bir mektup, ohuyur ki oooo,

"Aliyem uz giderim,
Dere tepe düz giderim,
Yedi sene sefer çektim,
Gine Ağama gız giderim." diyir.

"Hayvahh ana ocağan batsın. - ben saa demedim mi Ali gızdı. Been o Ali'yi bulup almassam dünya da gezmeh haram olsun."

Bu eline bir torba gına aliiir, köylere tüşüüürr, gapıı gapıı o gapıya gider, "Gına alıyon mu? Bu gapıya gider, "Bacı gına aliirsan mı?" Bu gapıya gidiyir, gayrı son çare, Ali'nin köyüne gidiyir. O eve gidiyir, "Bacı gına alyon mu o?" diyir. Gınayı neydeciihh?" O eve gidiyir, "Bacı gına alıyon mu?" O diyir "Gınayı niydeciihh?" diyirler ki; "Bir evde yedi tene gız var, halı tohuyurlar alarsa onlar alar." Gidiyir gidiyir ki ne gideyy. Gız eyle, Ali'yi, padışahın oğlunu gapıda görer görmez gız tanıyiir, gız gülmeye başlıyiir. Gülünce Ali, bunun tişlerini göriir, yedi tene tiş yaptırdı. Tişlerini görüür, torbaynan gınayı orıya attıynan gidiyir. Gidiyir anasına "Ana bahh ben sana demedim mi? Ali'yi buldum."

Geliir Allah'ın emriynen elçi olurlar, Ali'yi aliir, gırh gün gırh gece düğün ediyir, davul çaliir, düğün çaliir, Ali'yi kendine aliir. Onlar yiir içiir muradına geçiir,s izde yiyin için muradınıza geçiiin. Gökten üç elma tüştü biri benim ağzıma, biri sizin ağzınıza, biri de hikâyeyi anlatanın ağzına...

Anlatıcı: Suna TAŞ

7.22. Salhım Üzüm

Bir varımış bir yoğumuş. Allah'ın gulu çoğumuş. Çoh söylemesi günağımış.

Bir adamın üç tene gızı varımış. Bu adam hep şeere gidince gızlarına sorarmış, işte "saa ne aliim", ondan soora böyüğe sorarmış, "saa ne alim," ortancıya sorarmış. Birgün sorur gine böyük gızı diyir ki "Baba bana gergef al." diyir. Ortancı gızına sorar, "Saa ne alim gızım?" O da diyir "bana işte boncuh al, darahh al, ayna a,l şunu bunu al." Kuççüğe sorur "Saa ne alim?" "Baba" diyir, "ben", ohuyormuş gız da "Ben gidim hocama danışiim." diyir. Gidiyir, hocasına danışiir, geliir. Hoca diyir ki "babana" diyir, deki diyir; "Pambuğubardanın bahçesindan bir salhım üzüm getir." Tılısımı olduğunu biliir ya hocada oranın. "Getirmesse" diyir, "eğer" diyir, "gelince" diyir, "yoluna gara duman çöksün" diiir.

Bu geliir diyir ki; "Baba" diyir, "Hocam dediki Pambuğubardanın bahçesinnen bir salhım üzüm getirsin, getirmezse yoluna gara duman çöksün." Gidiyir neyse bu adam, gızının dediği böyük gızın dediği gergef aliir, öteki gızın dediği incih boncuh öteberisini aliir, bunun dediğini unutuur. Geliir geliir gelerken bunun yoluna bi gara duman çöküür, itler ürüğüür, kediler bağıriir, bu bir sesde galiir ki, bi dumanın içinde, "yarebbi ben nası ne halt ettim!" diyir, "ben" diyir "Çabıhh yarebbi sen burayı bir aydınlat, ben geri dönüüm." Diyir, "Gızımın dediğini de aliim."

Bu geri dönüür, gidiyir, Pambuğubardanın bahçasına gidiyir. Bir gayanın altına giderken giçerken bahıir ki bir Arap çıhtı. Diyir ki "Aha" diyir "Saa Pambuğubardanın bahçesinden bir salhım üzüm." diyir. "Yalınız bunu götür." diyir, "Gızını burıya getir." diyir.

Bu aliir üzümü, götürüür, gızına veriir. Gız götürüür, üzümü hocaya veriir, hoca güzel üzümü yiyiir, aynı Pammuğubardan gimi tılısımlı olur. Adam bahıyiir, adam gızı "anaaa!" diyir. Tüşünerken tüşünerken "Baba sen ne tüşünürsen?" Garısı diyir "Heriff ne tüşünürsen? "Ne tüşünmeyim?" diyir, "beyleyken beyle" diyir. "O üzümü veren Arap" diyir, "seni istedi" diyir gıza. Anası "Ölürüm de gızımı vermem." diyiir. Bacıları "vermezih" diyir ağlaşıyillar, sızlaşıyillar, en son gız da diyir ki "Benim gaderim buysa" diyir, "Giderim." diyir. Babası aliir, gızı götüriir. Mağaranın önüne gidiyir, Arap gızı aliir, adam galiiir orda. Adam ağlıya ağlıya geri dönüür, geliir.

Ondan soona neyse bu gız orda galiiir ama günüz yiyip içip dolaniir, hızmetçileer herşeyleeer dolu dolu yiyip içip dolaniir, yalınız neyin ne olduğunu bilmiiir.

Arap getiriir yatmadan önce buna bir bardak şerbet veriir, şerbeti iştihden soona gız daha ne olduğunu bilmiir. Hatrına hiçpişey gelmiir, uyhuya geçiir, Oğlan Pammuğubardan bunnan evlenir, evleniiir. Bu gız, birgün adam geliir, gapıya geliir, diyir ki, Arap çıhıyir gapıya diyir ki, "Anası bacısı ağlıya ağlıya ölüürler." diyir. "Sen" diyir, "bunu" diyir, "Bu gızı bir getirehh, götürehh." diyir, "Görsünler 'ölü mü sağ mı diyirler'" diyir, "Görsünler gine gelsin." diyir, "Geri söz geri getirecem." diyir. "Tamam" diyir.

Neyse gızı getiriiir Arap, buna veriyir, bu gızı aliir, götürüür, Bir iki gün anasıgilin yanında galıyiir, sorullar işte "Nasil neyin var, gocan mı var, yavv sen neyin var?" sorullar buna. Oyan buyan sorarken diyir ki "Ben çohh rahatam." diyir, "Yemeğee, içmeğee, gezmeğee, giymeğee herşey." Diyir. "Gocaaa bir yer." diyir. "Yalınız" diyir, "Bir Arap var, benim hızmetimi o yapıyir." diyir. "Beni götürüür, getiriir, yatağımı seriiir, o Arap benim hızmetimi yapiir." diyir. "Yalınız" diyir, "Baa" diyir, "Bir bardah şerbet veriirler, o şerbeti iştihden soona ben daha bilmirem ne vaar ne yohh." Diyir ki "Gızım" diyir, "Sen böğün" diyir, "gettihden soona o şerbeti içme bahh bahele neymiş?"

Bu gız neyse geri götürüür babası, Arap çıhiir, gızı aliir, gidiyir gine içeri, mağaradan içeriye. Gız bir gün iki gün durduhtan soona birgün o şerbeti içmiir, aliir içer kimi ediyir, şerbeti töküür, bahiir ki bir deliganlı geldi, dünya güzeli bunun yanına geldi, işte deliganlı bunnan evlenmiiiş.

Bahiir ki yuhuya geçiir, yatıyiller bunlar, yuhuya geçiir, yuhuya geçince bu gız eline bir mum aliir, "bahiim" diyir, "hele bu necid? Bahiir ki bir tene yakışıhlı bir deliganlı, alnında bir şey. Perçeminin içinde bir kilit, kilitte bir anahtar. Bu eline bir mum aliir, bu kilit açarken gidir gidiyir. Bu bahiir ki huuuuuu işçileer kimisi masa şeyy, beşşih yapiirr, kimi yorgan yapiir, kimi yastıh yapiir, kimi elpise tikiir, sorur "Bu beşşih necidir? "Pammuğbardanın oğlu olacak." diyir, "Bu yattah ne?" "Pammuğbardanın oğluna, yattah yapıyohh oğluna Pammuğbardanın, işte bunu yapıyohh, işte onu yapıyohh." Hepsinii sorur öğrenir. Çıhiir gelir o evden, o şeyden çıhiir, sarayın içinden çıhiir geliir, bu kilidi kitliyerken burdan bir damla mumun, elindeki mumun bir damlası tüşer tüşmez bunun perçeminnen tutuşmaya başliir. Bu yavaaaş yavaaaaş bunun yanmaya başliiiir bu. Arap geliir Arap bu gidiyir Arabın

yanına, Arap “beyle beyle.” Arap geliir, “hayvahh!” diiir, “sen” diyir, “çabıhh” diyir, “burayı terket” diyir.

Bu gız gidiyir, “ben” diyir, “Nasıl edeyim?” diyir, “sen” diyir, “Gaz çobanı ol.” diyir, “gazları yay.” diyir, “Ben sana haber vererem.” diyir Arap. Bu gız gazları yayiir, geliir, ahşamınan gazdamına giriir, gazdamında galiir. Arap’dan sorur, diyir ki; “yaniir” diyir, işte “alnına geldi” diyir işte ertesi gün sorur, “işte gözünün orıya geldi” işte, ertesi gün sorur “döşüne geldi” bi daha sorur, işte beyle beyleee zamanlar gidiyir. Bu gahır şey ediyir, bu gaz yayarken anası bacısı geliiller bunun başına hekimler getiriller, dohturlar getiriller, o zamanın hekimleri geliir, toplanıyillar, bütün buna ilaçlar yapıyillar, neydirlerse imkan yohh, bunun ateşini söndüremiirler, bunun yanan yeri yaniir.

Bu gazları aliir, birgün şeye gidiyir, gazları yayarken bir çeşmenin başında oturur, epmeh yiyerken, bahiir ki üç tene küverçin geldiler, çişmenin kenarına gondulaar, guş dili gonuşuyollar. Diyir ki “Bu insanoğlu bizim” diyir “dilimizden anlasaa, bizden üç teleh tüşecehh, o telehleri alsaa, o çeşmenin ayah ucunda bir küp var, küpün içinde bir gatıran var, onu çıhartsa, bu telehhlerden de Pammuğubardanın yarasına sürse, Pammuğubardan piripek olup gahacahh.” Bu gız guş dilini anliyirmiş, hemen gidiyir, o tüşen telehhleri aliir eline, gidiyir o çeşmenin altını eşerken o gatıranı çıhariir, aliir gidiyir.

Araba diyir ki “Beyle beyle ben Pammuğubardanın yarasına ilaç buldum.” Diyir ki “anası bacısı başucunda” diyir, “sahın ha” diyir, “seni parçalıyarlar periler” diyir. Hep peri şeyleri. Ondan soona bu bir tebdin gıyafet olur, devriş gılığına giriir, başını gözünü sarıyiir geliir. İşte “ben bu derdin dermanıyam, ben bu derdin dermanıyam.” diye diye geliir. Anası diyir ki, “aaahh oğluma” diyir, “Dünyaların hekimleri geldi bir derman bulamadı, bir devriş mi bulacahh?” Bacısı diyir ki “Gardaşıma dünyanın hekimleri geldi bir derman bulamadı, sen mi bulacan?” diyirler. Şey diyir ki, Arap diyir ki, “goyun gelsin” diyir, “belki bir şeydir, belki bunun ilacı iiyy gelir” diyir.

Gelir, neyse bu o gatırana o telehhlernen aliir, bu gatırannan sürtüür, sürter sürtmez pammuğubardan ayağa gahiir. Gız neyse Arap diyir ki “Sen gine yerine get.” Diyir. Bu gız gaz damına gidiyir, gine gazları yayiir, getiriir, sayır, gazları yayiir, dolaniir, fırlaniir, bir gün bele beş gün bele hergün bele.

Birgün Pambuğubardan çıhiir, bu dolanarken bahiir ki bu gız bişeyler söylüür. “Ben” diyir, “Pambuğubardanın garısı olduğumu bilse, benim hamile olduğumu bilse hiç beni gazdamında yatırar mı, yatırar mı?” diyip dururmuş. Bahiir ki bir söylüür, beş söylüür, bu gidiyir dinliir. Yanına gidiiir ki uuuu, bahiir ki şey garısı. Bu geliir, bunu aliir, getiriir. Anasına yalvarıyir, bacısına yalvarıyiir, bunu anası bacısı zaten gidiyiller eyy olduhtan soona.

Ondan soona bunu tekrardan aliir, gırh gün gırh gece düğün ediyir. Gendine aliir, bu sefer bunun doğumu geliir, bir oğlu oluur. Oğlunun bahiir ki oğlunun alnında perçeminde bir kiliiit, bir anahtaaar. Aynı pambuğubardanın tırısımınnan.

Onlar yiyip içip muradına geçiiir, sizde yiyin için muradınıza geçin...

Anlatıcı: Sebile SARCAN

7.23. Terzi Gızı

Bir varmış, bir yohmuuş. Allah'ın gulu çoğumuş. Çok söylemesi günağımıış.

Bir terzinin bir gızı varmış, bir de garısı varmış. Adamda terzilik yaparmış. Bu garı hastaymış. Bu padışahında bir bağı bahçası varmış, meyva ağaçları, herşeyi varmış. Garı gızına yalvararmış; “Gızıım git padışahın bahçasından baa şey al gel, şeftali al gel.” Hasta ya.

Gız gidiyirmiş padışahın bahçasından şeftali almaya, padışahın oğlu geliirmiş, bi öpecehh ki bir sepet şeftali veriir. Gız her gün bir garı gönderiirmiş, iki üç günde bir gız gidermiş, bir sepet şeftaliyi, gızı bir öpermiş şeftaliyi verirmiş, gız aliir geliirmiş. Ordan soona getiriirmiş, her gün bele her gün anasına diyir ki, “ana” diyir, “Ben daha gitmem!” diyir gız, “beni” diyir, “öpmeden şeftaliyi vermiir” diyir. “Gızım nooluur, südümü haram ederem, git getir.” diyir.

Gız gine gidiyir, gine her gün bele her gün bele. Birgün sorurmuş işte “Terzi gızı göğün yıldızı gaçtır?” “Âlemin şahı, sultanın padişahı” diyermiş. Gız ona diyermiş heralde “Âlemin şahı, sultanın padişahı, göğün yıldızı gaçtır?” diyermiş Gız soruf ordan şeftaliyi alar gelermiş.

Bir gün bir gün şeydir, gız canına yetiir, diyir ki babasına, diyir ki “Baa bir şey tikecen, kürk tikecen.” diyir, “Heer kürkün” diyir, “Tüy başına bir tene zil tahacan.” diyir kürkün. Babası buna bir kürk yapiir. Gaç şeyden yapiirsa gayri gaç aylardan, gaç günlerden buna bir kürk tiker, o kürkün heer tarafına bir zil tahıyiir. Anası gine buna şeftaliye gönderiir. Bu gız bu kürkü giyiir gidiyir. Gidir, padişahın oğlu geliir, o ara kürkü sallıyir, canır, canır, canır padişahın oğlu deli oluur. Diyir ki; “Ezrailem canını almaya geldim.” diyir. Bu yalvarmaya başliiir. Diyir ki; “Gidim anamı babamı bir görüm, gelim.” diyir, “Ondan soona al canımı.” diyir. Diyir “Yooh, geleceğni nerden biliyim?” diyir. “Dur” diyir, bunun kıçına bir damga basıyiir padişahın oğlunun. Neyse bu gız gidiyir şeftaliyi almiir taabi, padişahın oğlu garii soluhsuz eve gidiyir, gurtardım diye. Yarın geri gelecehh.

Neyse ertesi gün olur, padişahın terzi gızı gine şeftali getirmeye gidiyir, anası gönderiir, “İlla gideceen gızım südümü haram ederem get.” Bu gidiyir. Bu şeftaliyi istiyiir, her gidendede “Âlemin şahı, sultanın padişahı, göğün yıldızı gaçtı?” diye bi soru sorarmış. Diyir ki neyse bu gene öpecehh gızı, gız deyir ki “Git götü damgalı!” diyir. “Hayvaaah demeh bana damgayı basan sen idin. Been eğer seni alıp öldürüp üç avuç ganını içmessem bu dünya bana haram olsun.”

Bu gidiyir, padişah terziden gızı istiyiller, aliiller, o bir padişaah o bir terzi. Gızı aliir gız çohh şeydiyir “Baba verme beni.” desede veriir. Neyse bu bunu aliir, düğün davul gurulur, gırh gün gırh gece çalıniir, yemehler yiyiliir, terzinin gızı geliir.

Terzinin gızı yalınız bu işin içinden nasıl çıhacam diye bir plan tüşünüür. Bu hemen garnına bir şey bal şerbeti yaptıriir, bu bal şerbetini garnına bir tuluhnan bağlıyiir. Bağlıyiir gidiyir. Gelin gidiyir, orıya gidiyir. Şindi bir perdenin arhasında dayalı durur gelin, padişahın oğlu geliir, elinde pıçah, öldürecehh, vaadetti. Geliir bu, pıçağa çıhariir, bunun garnına saplıyanda, bu balın tuluğu deşiler deşilmez; şerbet bu. Hemen üç avuç şerbetten gan diye içerken bahıyiir ki datlı. “Hayvaah” diyiir, “Bunun ganı beyle datlı olanda, gendi nasımiş?” diyir, pıçağa gendine dönderende golundan tutur. “Yırtılan bal tuluhh olsuun, senlen benim canım sağ olsun!” diyir, bunlar düğünlerini yapiirler, yiyir içir muratlarına geçiirleeer...

Anlatıcı: Suna TAŞ

7.24. Tirmo

Bir varmış bir yohmuş, çok söylemesi günah, az söylemesi sevapmış. Vaktin zamanın birinde bir adamın üç tene oğlu varmış. Birinin adı Tirmo'ymuş. Bu üç oğlandan büyüknen ortancı Tirmo'yu hiç sevmezlermiş. Tirmo da yaramaz biriymiş. Bir gün bunlar çalışmaya, başka yere çalışmaya, gazanca gitmek istemişler. Tirmo "Ben de gelecem." demiş. Bunlar götürmek istememişler. Bu "İlla bende gidecem." demiş, "siznen", peşlerine düşmüş.

Tirmo da bunlarnan gitmiş. Nereye gitseler Tirmo bunlara bir yaramazlık çıharıyor.

Az getmişler uz getmişler, varmışlar bir ülkeye getmişler, bir padişahın gapısınaa işçi durmuşlar. Orda çalışıyollar, Tirmo da bunların yanında. Sürekli Tirmo'dan rahatsızlar. "Bundan nasıl kurtarah?" demişler. O ülkedede bir dev varmış, zengin bir dev. Dev evine, sarayına, yerine kimse yahlaşamazmış. İki gardaş plan yapıir, böyük gardaşnan ortancı gardaş, diyollar ki; "Tirmo'daaan ancah böyle kurtalırıh, nası kurtarah, biz padişaha çıhah diyek ki 'devin evinde şunlar bunlar var, bunu kim getirir, derse Tirmo getirir' derih. Yapahh mı yapahh. Tirmo da orıya gider, devde bunu parçalar, bizde bunnan kurtalırıh." İki gardaş planı yapıp padişaha çıhıyollar.

Bir gün padişahın huzuruna çıhıir diyir ki; "padişahım, padişahım sağolsun" diyollar. "Devin evinde eyle bir halı var ki" diyirlar, "anca senin sarayına yahışır" diyirlar. "Bunu kim getireceh? diyir padişah. Padişaha diyirlar ki "Bunu getirse getirse Tirmo getirir." "Tirmo'yu çağırın burıya." diyir padişah. Tirmoyu çağırıyollar, "Gel bahah Tirmo. Böle böle devin evinde bir halı varmış, bu halıyı sen getirebilirmissiin, bunu gidip getirecen, getirmessen boynunu vurdurrum." diyir, "Kelleni alırım." Tirmo bahıyir bu tarafta kelle gidecek, o tarafta dev var, "Nası gidim? Neydim? Mecbur tamam." Diyir, "Getirrim ben" diyir.

Tirmo gidiyir devin evine, ordan burdan bir yol buliir, bacadan içeri giriir, gizlice biyerden içeri girer girmez o halının bulunduğu odaya girince, halının her tarafında zil varmış, zil başka bir yabancı gelince çalarmış. Zil çalmaya başliir, cangır cungur ederken Tirmo gaçiir, başka yere sahlaniir. Dev gahiir, uyuyormuş, gece tabi yarısı bu. Dev gahiir, bahiir, heç kimse yohh. Dev gidiyir tekrar yatiir. Biraz soora bi beş on dakka soora tekrar halı cangırlamaya başlıyor. Tirmo geliir tabi, dev gene gahiir, bahiir halıya, kimse yohh. Tekrar gidip dev yatiir. Tam uyhuya geçecek dev, halı bidaha cangıllıyir, ziller çalıiir, halı ötiir, dev

gahıp geliir, uyhu yarı bölünmüş, sinirler gerilmiş, gamçıynan halıya üç tane gamçı vuriir, "sus" diyir. Dev tekrar gidiiir, yatağına yatiir, horlamaya başliir, uyhuya geçiir dev. Tirmo geliir, halıdan ses yohh. Dev gamçıyı vurduğu içüm halı ses çıhartmiir. Topliir halıyı, alıiir götüriir devin evinden Tirmo padişaha.

Gardaşları bahiir ki sağ salim geldi dev parçalamadı. Diyirlar ki ikinci planı şeydiyirlar. Padişaha çıhiirler, "padişahım, padişahım sağolsun." "Ne var? diyir. "Devin evinde" diyir "Bir altın gaşşıh, çini tabah var ki" diyir "anca senin sararyına, senin mutfaana yahışır." "Bunu kim getirecek?" "Tirmo getirir." Tirmoyu çağıriir padişah, "Gel baham Tirmo burıya!" diyir. "Devin evinde böle böle altın gaplar, altın gaşşıhlar, altın çatallar varmı, bunu gidip sen getirecen, getirdin getirdin, getirmedinse kellen getti."

Tirmo mecbur gidiyir yine bi yolunu buliir, mutfağa giriiir mutfağa girer girmez bütün gap gaşıh çanlamaya başliir. Alarm**.** Dev uyhudayken gahiir, geliir mutfaana bahiir ki bişey yohh. Tirmo sahlanmış. Tekrar dev gidiir, yatiir, tam uyhuya geçerken bir daha Tirmo gelip alacağı yerde bir daha çaliir. Tekrar Tirmo gaçiir, sahlaniir. Dev geliir bahiir etrafa, dolaniir, kimse yohh. Üçüncüye geldiğinde dev tam uyhudan sinirli gene galhiir, geliir kimse olmayınca gaşıhlara birer ikişer tane vuriir, ordaki şeylere ses çıhartmıyollar, geri gidip yatiir. Tirmo geliir, ne gaşşıhlar ötiir, ne çatal ötiir, ne tabah dıngırdiiir. Bunları toplayıp alıp götüriir, -ne bilim ben- şeye padişahın sarayına. Padişah bahiir bunlarıda getirdi.

Şimdi Tirmo gardaşları diyir ki "Gene sağ geldi bu Tirmo, gene dev bişey yapamadı. La biz bunu nası edek?"

Gidiyollar padişaha, çıhıyollar, "Padişahım padişahım sağolsun" diyirler. "Devin evinde bir at var." diyirlar, "Ahırında Arap at anca senin altına yahışır, senin sarayına yahışır." Kim getirecek?" "Tirmo getirecek." Tirmoyu çağırın! Tirmo geliir, böle böle diyir, "Devin evindeki ahırına gidecen, o atı çıharıp getirecen, bana getirmessen kelleni vurdurrum."

Tirmo gidiyir ahıra ahıra giriyir, ahıra girer atın yularını açacağı yerde at kişniir, havalara çıhıyiir, Tirmo hemen gaçiir, orda arıstağa giriir, sahlaniirr. Efendim dev geliir, bahiir ahırda kimse yohh, gece yarısı, gidiyir yatağına yatiir. Biraz tam uyhuya geçerken at bi daha kişniir, geliir ahıra bahir, kimse yohh. Tirmo gine arıstağa çıhir, sahlaniirr. Üçüncüye at gene kişnir, Tirmo açamiir atı, at gidiyir. Tekrar koşata arıstağa gidiyir sahlaniir. Dev geliir, kimse yohh.

Ata üç tane gamçı vuriir, "yat!" diyir, "sus!" diyir. Dev gidiyir, yatağına yatiir, dev uyhuya geçiir. Tirmo geliir at hiç sesini çıhartmiir, atın yularını açiir, aliirr, götüriir padişaha.

Gardaşları bahiir ki bunu getirdi, dev parçalamadı, bunu yiyemedi. "Neydek?" diyirlar, diyirlar ki, diyek ki padişaha, "Padişahım bu devin şeylerini getirdin, bu dev intikamını alır, senin er geç gelir sarayını başına yıhar. Bunu yahalayıp getirmeh lazım, öldürmeh lazım." "Bunu kim yahalıyabilir?" "Bunu yapsa yapsa Tirmo yapar." Padişah diyir ki "Tirmoyu çağırın!" Tirmo geliir, diyir "Gidecen devi baa getir." "Padişahım sağolsun" diyir, "Ben devi nası getirim saa?" "Yoohh getirecen, ya getirecen ya getirmessen kelleni vurduracam." diyir. Tirmo bahiir ki çaresi kesiliir.

"Peki" diyir, "Padişahım baa bir araba, öküz arabası, büyükçe bir araba yaptırt." diyir. Keser, çivi, ondan soora hızar, desdere bunları istiir, "bunları ver" diyir baa. Bunları getirir, veriir.

Tirmo öküzleri aliir arabayı süriir dooğru devin bahçesine. Devin bahçesine gidiyir, ağaçları kesmeye başliir. Dev bahiir ki ağaçları kesen biri var. "Bu ne cesare!" diyir, "Benim bahçeme gelipte ağaçları kim kesir?" Dev gidiyir, "Sen neydiyon? diyir, diyir ki "Ağaç kesiyom, ne yapacan?" Bu ağaçları nası kesiyon, bennen izin almadan sen kimin olduğunu biliyon mu?" Diyir ki "yoooh" diyir, "Menim bu ağaçlar." diyir. Diyir ki "Valla neydecen bunu?" diyir. Diyir "Ben bi gafes yapacam." diyir. "Tirmo adında birisi var" diyir, "benim" diyir "hiçbişey bırahmadı" diyir, "evimde eşiğimde" diyir, "aldı götürdü, bu Tirmoyu yahalayıp bu gafese goyacam, öldürecem." diyir.

"Tirmo" diyince (dev) "Bu Tirmo beni de yahtı." diyir. "Benim evimde atımı, altın gaşşıhlarımı, halı kilimlerimi, hepsini götürdü." diyir. "O zaman tamam kes, yap." diyir. Tirmo ağaçları kesir, devin ölçüsünde, gendi görüyor ya devi, goca bir gafes yapiir, içerisine mıhları tikine tikine çahiir, tikine tikine çahiir, her tarafına mıh çahiir. Neyse gafes tam pitiiir, son gapah gapanma şeyine geliir, deve diyir ki" yaa bir ölçek" diyir. "Bu Tirmo eyle iri bir adam ki" diyir, "sennen de iridi. Belki sığmaz." diyir. "Gel sen bunun içine bi bahah" diyir, "Saa göre oluyorsa ona da Tirmo da sığar burıya." diyir. Dev de "tamam" diyir. Dev gafesin içine girer girmez Tirmo gafesin ağzını kilitliir. Çahiir, zaten arabanın üstünde yapmış şeyi gafesi, öküzleri süriir, devi götiriir götiriir padişahın sarayının önüne. "Aha padişahım sağolsun, devi getirdim." diyir.

Diyir ki “padişahım” diyir, “Bunca şeydir sen bennen istedin.” Diyir, “Ben de yaptım.” diyir, “Benim de padişahımdan bir isteğim var.” diyir. “Nedir?” diyir, “İsteğini söyle.” diyir. Diyir ki “Bu devin gafesini” diyir, “Bu iki gardaşlarım açacah.” diyir. “Ağzını bunlar açsın.” Diyir, “Çağır.” Hemen Tirmonun gardaşlarını çağırriir. Diyir ki “Gelin bahalım buraya, gafesin ağzını açın! diyir. Diyirlar ki “Padişahım biz nası açah bu gafesin ağzını, dev çıhar bizi parçalar.” “Ya açacahsınız” diyir “Ya da kellenizi vuracam.” diyir padişah. Bunlar mecbur galiirlar, ikisi gafesin ağzını açar açmaz, dev gafesten gafayı uzaduur, bir onu bir onu tutar tutmaz yutiir.

Padişah hemen gılıçnan devin kellesini vuruyollar, orda dev ölüür. Gardaşları da dev yuduyor böylece Tirmo’yu onlardan kurtarii, padişah Tirmoyu bağışiir, mükafatlandıriir. Tirmo memleketine gidiyir.

Onlar yiyip içip muradına geçir, siz de yiyin için muradınıza geçin...

Anlatıcı: Metin TAŞ

7.25. Dev

Bir varmış bir yohhmuş, çok söylemesi günah, az söylemesi sevapmış. Vahtın zamanında bir şehirde bir dev tebelleş olmuş. Şehir halkını durmadan gece gündüz geliir, yok edermiş. Her gün insanları parçalar, tehlike gettikçe büyürmüş. Gel zaman git zaman eyle olmuş ki heç kimse tışarı çıhamaz olmuş. Bu devi, bir tane yiğit deliganlı gılıç guşanmış giden, devi öldürmeye giden, kendisini parçaliir, geliirmiş. Ormanlıh bi bölgeye çekiliyormuş.

Bir gün bu deliganlı devin peşine tüşiir, dev gene geliir, insanları götüriir, parçaliir. Devin peşine tüşüyor gidiyir, tam bir kuyunun ağzına gidiyir. Deve yetişiyir. Dev diyir ki; “Tamam bir av daha geldi baa. ” diyir burda. Oğlan gılıcını çekiyir, dev tam oğlanı tutacağa yerde gılıçnan vuruvurmaz boynunu ikiye piçiir, devin göode bir tarafa tüşüir, boynu bi tarafa tüşüir. Dev diyir ki; “İnsanoğlu gılıcınnan bi daha vur baa. ” diyir, oğlan tüşüniir, “Ben anamdan bi defa doğdum. ” diyir.

Kelle sıçrıya sıçrıya gidiyir, guyunun içine tüşüir. Oğlan diyir ki; “Bu guyuda ne var?” diyir, “Acaba bahım hele. ” diyir. Buda iniyir guyuya iniyir, guyuya iniyir ki guyunun altında eyle

bir gocaa bi şehir daha var. İnsanlar herkes galabalıhh. Efendim geziyir, o yanı bahıyir, bu yanı bahıyir, dolaşıyir.

Neyse ahşam oliir, diyir ki "Bi yere misafir olum ben burda. " Diyir. Gidiyir bir gapı çaliir bi tene yaşlı goca nene çıhiir. Diyir ki "nene" diyir, "Beni de misafir alırmısın bu geceliğine bu ahşamlığına." "Yavrum" diyir, yatmağa yatağam yohh, yemeye epmeem yohh, ama gel." diyir, "alım" diyir "seni misafir". Yaşlı bi garı. Neyse oğlanı gapıyı açiir içeriye aliir. Oğlan yatiirr, yığıda böle bi çulun palazın içerisinde, yer yapiir nene garı orda yatıriir.

Yalnız geceyarısı olur oğlan bir susaniiir, bir susaniir, bir suasniir ki hiç sorma. Susuzluktan yani. Diyir ki "Nene baa bir tas su yohh mu, bi maşrafa, su bi tas su getir baa!" diyir. Nene garı gidiyir, biraz soora bi su getiriir, nene bi tas bi tasınnan içerisinde "al oğul" diyir, oğlan suyu aliir, içemiir suyu, biraz içiyor, su, su değil, çorahhlı bişey. Neyse neneye diyir ki "Nene bu su neydi? Diyir, "Beni yahhtı." diyir. Nene diyir ki "oğul" diyir, "O su değildi aslında." diyir. "Bizim suyumuzun başında bir tane dev yatiir." diyir. Hergün bir tane şehirden adam, her evden bir adam gidiyir, onu yiyir o dev, o adamı yiyene gadar herkes suyunu alabilen aliir." Diyir. "Alamiyen galiir ertesi güne. Bende bugün gettim su alamadım." diyir. "Evde de su yohhtu, küçük abdesimi yaptım." Diyir, "Saa getirdim, başka da su yokup." diyir. Diyir ki "Bu dev nerde?" Diyir "Yarın sıra padişahın gızında." diyir. "Padişahın gızını yiyeceh, millet suyunu alacah." diyir. Diyir ki; "Nene beni de götür oraıya." diyir. "Tamam senide götürrüm." diyir "oraya."

Neyse sabah oluur, gahıyillar, neneynen gdiyiller orıya, millet toplanmış ta uzahta punar başında, padişahın gızını gönderiyollar orıya gidiyir. Yalnız padişahın gızı giderken bu da, oğlan da gidiyir. Oğlana diyirlar "Sen gitme bari ikinizi birden parçalıyacahh, gızı zaten yiyeceh bugün onun şeyi verilen hissesi." Oğlan milleti dinlemiir, gidiyir. Herkes bir iniltiynen bi bağırtı bir gürültüynen dev geliir. Geliir dev bahiir ki iki tene. Diyir ki; "Avım bir iken iki oldu." diyir. Hemen gelir gelmez gıza, padişahın gızında ağzını açiir yutmaya çalışıken oğlan gılıcınnan vuru vurmaz devin başını ikiye parçaliir. Gövde bi tarafa kelle bi tarafa tüşüür. Padişahın gızı hemen devin ganınnan elini basıyor beş parmağınnan oğlanın sırtına vuruyor.

Millet koşuşuyollar, dev ölüp gidiyir diye herkes suyunu aliir, seviniyollar. Oğlan o arada gayboliir, çıhiir milletin içinden gidiyir nenegarıgilin evee. Efendim padişah diyir ki; "Bunu

kim öldürdüyse gızımı ona verecem.” diyir. İlan ediyir, tellallar çağırttırıyor, bağırttırıyor. Gız da dünya güzeli bi gızmış. Herkes deliganlılar o diyir ki “Ben öldürdüm.” O diyir ki “Ben öldürdüm.” “Nasıl öldürdün?” “İşte şeyle vurdum, öldürdüm.” O diyir “Beyle vurdum öldürdüm.” Gız diyir ki babasına, geliir diyir ki; “Yohh” diyir, “Baba bunların hiçbiri değil.” diyir. “Ben öldüren adamın” diyir, “deliganlının sırtına” diyir, d”evin ganınnan elimi batırdım, ganınnan sırtına vurdum.” diyir, “Barmah beş barmağam çıhtı.” diyir. “Öldüren adamın sırtında o var.” diyir. Şindi padişah topluyor bütün deliganlıları öldürdüm diyenleri sırtına bahıyor hiçbirinde yohh.

“O şehirde ne gadar erkek varsa çağırın.” diyir, “Getirin.” diyir, adamlarını gönderiyir, hepsi geliir yohh. “Kim öldürdü bunu, kim öldürdü devi?” Diyollar ki “Gocagarı var.” diyirlar “Nenegarı onun evinde bir misafir var.” diyirlar. “Gidin onu getirin.” diyir padişah. Gidiyirlar, “Seni padişaha götüreceğih.” Diyirlar, adamı aliirlar, oğlanı getiriyollaar. Getiriyollar, gız sırtına bahıyor, gan onda. Beş parmağa çıhmış ganınnan, devin ganı. Diyir ki “Aha bu öldürdü.” “Gızımı saa verdim.” diyir. “Bizi bu devden kurtardın.” Diyir, “Bu şehrin halkına benim vaadim de buydu.” diyir. Şehir halkı da devden kurtuliir, oğlan da kızla evleniir. Onlar yiyir içiyir muradına geçiyir. Sizde yiyin için muradınıza geçin.

Anlatıcı: Metin TAŞ

7.26. Bayrahtar

Bir varmış bir yohmuş. Çoh söylemesi günah, az söylemesi sevapmış. Vahtın zamanın içinde bi yerde bir garı goca varmış. Bunların evlendiklerinden bugüne gadar hiç uşahları olmamış. Hergün Allah'a yalvararlarmış “Yarabbi bize bir evlat, Yarabbi bize bi uşah, Yarabbi bize bi uşahh.” dermiş. Garı ağlar, sızlarmış, uşahh diye yanar tutuşarmış.

Bir gün gocası biyere gidiir, yolda gelerken bir tene dervişe raslıyir. Derviş gılıhlı bir adama raslıyir sahallı saçlı uzun. Selam veriyir “Aleykum selam “diyir. Derviş diyir ki cebinden bir elma çıharıyor. Adam daha hiç gonuşmadan. Diyir ki; “Bu elmayı al.” diyir. “Bu elmayı götür.” diyir “yarısını kes sen ye” diyir, “yarısını da garına ver” diyir, “garın yesin” diyir, “sizin bir oğlunuz olacahh” diyir. Adam seviniyir, cebine elmayı goyuyor elmeyı goyup doğru evine. Garısına diyir ki; “Garı bele bele, yolda bir derviş rasgeldi, bele bele baa bir

elma verdi, elmayı aldım aha getirdim, yarısını sen yiyecen, yarısını ben yiyecem, ‘sizin bir oğlunuz olacahh’ dedi” diyir.

Neyse elmayı yiyollar, gel zaman get zaman garı hamile galiir. Dohuz ay dohuz gün geliyir çatıyiir. Garının sancıları tutuyir, neyse çocuh dünyaya geliyiir. Gel ha gel, bir tane gara yılan goca bir yılan doğuruyor garı. Bahh! Gıvrılıyir, gidiyir doğduhtan soora, orıya yatıyor, minderin üstüne. Garı ağlıyöör sızlıyöör yarabpi diyir bunca yıldır bize bi uşah vermedin indi bi yılan mı verdin diyir. Ağlıyir sızlıyir, ağlıyir sızlıyir. O yılan bi “ana” diyir, “garayılan” diyir “saa” diyir neyse. Giriyir çıhiir ağlıyir. Adam ağlıyir, garı ağlıyir.

Birgün bele beşgün bele aradan ipey zaman geçiyir. Anası ev temizlerken birden yılandan bir ses geliir. “Ana” diyir, garı diyir “garayılan.” “Ana” diyir, “get baa” diyir. . . Ordada padişah varmış. O ülkenin padişahı. “Padişahın gızını baa isteyecen.” diyir. Diyir ki “Ben ne diye padişahın gızını, yılana padişah gızını verer mi?” diyir. “Kime isteyecem ben?” diyir, “Sen baa isteyecen” diyir, “get iste.”

Garı gitmiyir. Herifine diyir ki “Herif bu böle böle diyir” diyir. “Ya yılana gız vererler mi? Padişah, gocaa bir ülkenin padişahı gala gala yılana mı galdı?” diyir, “gızını verecehh.” Her gün sıhıştırıyor anasını. Anasına “ana” dedikçe o “garayara” diyir, “ana” dedihçe o “garayara” diyir.

En son idemiyor gahıyor gidiyir. Anası yola tüşüyor sabaanan erkenden gidiyir padişahın sararyın önünde elçi daşına oturur. Padişah sabaanan gahiir ki elçi daşında birtanesi var. Ordan adamlarını gönderiyir, “Gidin bahın hele” diyir, “Elçi daşında kimse alın gelin.” diyir. Adamlar gidiyirler; bi garı. Garıyı aliir getiriyiller, padişahın huzuruna çıhariyiller, diyirler “Padişahım işte elçi daşındaki aha buydu.” “Buyur hanım” diyir, “Nedir isteğin? diyir. Diyir “Padişahım sağolsun, Allah'ın emriynen peygamberin gavliynen gızını oğluma istiyom.” diyir. Padişah böle bir bahıyor fakirhaneee bir garı. Diyir ki “Ben bunun galbini gırmayım. Ben bunu zor şartlara zorladiim, yapamasın, yapamadığı için de gızımı da alamaz, böylece gönlü de gırılmamış olur.” Padişah diyo ki “Peki gızımı vererem, ancah bi şartnan vererem. Şartım; öyle bir saray yaptıracan ki” diyir, “benim sarayım” diyir, “senin yaptıdığın sarayın yanında” diyir, “gölgede galacahh” diyir. “Get” diyir, “tüşün” diyir, “yaparsan gızımı verecem” diyir. Garı ağlaya sızlaya yola tüşüür geliir, eve gelir. Oğlu “Ana” diyir “nooldu”

diyir, diyir ki; padişah dedi ki diyir, “Eyle bir saray yaptıracan ki benim sarayım gölgede galacahh onun yanında.”

Diyir ki; “ana sen yat” diyir,” ondan golayı yohh” diyir. Neyse yatıyiller gece, sabah gahıyiller ki bi sarayın içinde ki gocaa pırıl pırıl bir saray. Padişahın sarayı gölgede galmış. Padişah sabah gahıyor, bahıyor ki, aboo bi saray ki gendi sarayı orda bi küçüh şey galmış, onun sarayın yanında. Tiyor “Vallaha dilimnen şeye tüştüm.” diyir padişah, “belaya tüştüm” diyir. Bu şey yaptı.

Ertesi gün “anaaa” diyir, “garayara” diyir anası, “gene git” diyir, “padişahın gızını gene iste” diyir. Anası gahıyor gene yola tüşüyor, gidiyir padişahın sarayına elçi daşına sabaanan erkenden oturur. Padişah bahıyor gene elçi daşında birisi var, adamlarını gönderiyor, getiriyor ki bu garı. “Ne var?” diyir, diyir ki “Bele bele padişahım gine Allah'ın emrinen gızını istiyom.” Diyir ki “Bir şartım daha var.” “Nedi şartın?” “Benim sarayımnan senin sarayın arasında eyle birşey mermerden bişey döşettirecen ki, üstünde ordan bu araya gadar yükte urbağada bağlı ağır develer yatacahh.” diyir, “Bele bişey istiyom.” diyir. “Yapabilirsen gızımı verdim.” diyir.

Garı gahıyor, geliir, yılan soruyor, “Ana nooldu?” diyir. Diyir ki; “padişah dediki” diyir “benim sarayımnan senin sarayın arasını öyle bir mermer döşiyecen ki göz gamaştıracahh, onun üstünede yükte urbağada bağlı ağar develer olacahh, dolu olacahh.” “Ondan golayı ne var.” diyir “Ana sen yat.” Diyir, “Ben yaparam.” diyir.

Sabaanan galhıyor ki padişah huuuuu, iki saray arasında pırıl pırıl mermerler böle göz gamaştıriir. Develer yatmış geviş getiriyor, yükleri yükte urbağada ağır kutular, döşşekler efendim altınlar necaslar herşey dolu. Padişah diyir ki “Bu gızı aldı.”

Ertesi gün gine gönderiyor “get ana iste gızı” diyir. Padişaha gidiyir gine elçi daşına oturuyor, gine padişah adamlarını gönderiyor, geliyiller, görürler ki bu garı, yine diyir “Ne var?” İşte “Gızını istiyom?” diyir, “Şartları yerine getirdim.” diyir padişaha. “Tamam, gızımı verdim.” diyir. Gızını veriyor gün kesiyorlar.

Düğün günü geliir, gırh gün gırh gece davullar zurnalar çalıyor, padiaşhın gızı, düğün yapılıyor. Düğün alaylarınnan gelini alıp götürüyollar oğlanın sarayına. Sarayın bir odasına

gelini goyuyorlar neyse efendi. Gece vahıt geçiyor, zaman geçiyor, gelin bahıyor oğlan gelmiyor. Uyhusu geliir bi ara diyir ki "Ben aha şöyle biraz uyuyum" diyir, yatarahhtan "belki gelir" diyir. "Bilmaam bahah" diyir. Öyle yorganı galdırır galdırmaz yatağan içinde büyük bi gara yılan, gız birden bağırıp gaçıyir, öteye gaçıyir, ordan yılan gonuşuyor "Gaçma padişahın gızı." diyir. Ondan soora gız bahıyor, yılan gonuşuyor, iyice gız çıldıracahh gibi oliir. Diyir "Gorhma padişahın gızı." diyir. "Bennen evlendin sen" diyir, "Yalnız benim saa bişeyim var" diyir, "Saa bi sır verecem." diyir, "Bu sırrımı ölene gadar" diyir, "kimseynen paylaşmıyacan, söylemiyecen" diyir, "sennen gidecek bu sır bennen. Ne anam bilecek, ne babam bilecek, ne senin anan bilecek, ne benim anam bilecek, ne babam bilecek." "İyi" diyir, "peki" diyir. Diyir ki "Bahh ben bi yılanım." diyir, "Ama yılan şeyinden çıhacam." diyir. Gabuğundan yılan gabuğundan çıhiirki, dünya güzeli bi deliganlı. Padişahın gızı bi bahıyor ki garşısında öyle bi deliganlı ki göz gamaştırıcı.

Neyse bunlar evleniyorlar, gel zaman git zaman aradan aylar geçiyor, gız biliyor artıh yılan olmadığını, güzel bi deliganlı olduğunu gocasının. Padişah birgün diyir ki "yav" diyir, "Biz gızı verdikte bu kime verdik in midir cin midir, nedir necidir, bi çağırahh iniştemizi görek, nası bi kişi adamdı nası bi herifti?"

Neyse elçilerini gönderiyor, diyollar ki "Padişah senin enişteyi davet ediiir, evine çağıriir." Şindi oğlan bahıyor, getsem bi türlü, getmesem bi türlü, getmesem bunlar diyecek ki kimnen evlendi gızımız, getsem yılan şeklinde getsem olmıyacahh, gabuğumdan çıhıp gitsem gabuğumun başına bir hal gelecehh. O yanı tüşünüyo bu yanı tüşünüyo bi yere gonduramıyo. En sonu çağırıyor padişahın gızına diyirr ki "Bahh babangil çağırıyo. Ben bu şeye gitsem bi türlü gitmesem bi türlü yalnız yemin et" diyir "Benim bu gabuğumun başına bir iş getirmeyeceğine ve öyle bi sahlıyacan ki" diyir "en gıymetli şey gıymetli neyin varsa onun arasında sahlıyacan" diyir, "ben gelene gadar." Gız "tamam" diyir. Gıza şeyleri veriyor, gabuğundan çıhiir, gabuğunu veriyir, neyse çıhıyir padişahın evine gidiyiir.

Padişah bahıyor ki dünya güzeli bi deliganlıya vermiş gızını. Neyse orda yemekler hazırlanıyor, sofralar hazırlanıyor, eniştem geldi diye herlkes hızmette. Bu arada tam sofraya oturuyollar, yemek yiyecekleri yerde, bu aradada padişahın küçüh gızı varmış oda bacısının yanına ziyarete gidiyir. Onlar da tandır yahmışlar epmeh pişirecehler. Tandır gürül gürül yanıyor. Gız da ortalıhta "Bacımın sandığını sepetini düzenliyim" diyir, o yanı bahıyor bu yanı bahıyor işte sandığını açiir, o gumaşların arasından bi bahıyor ki bi yılan gabuğu.

“Bacım bunu niye sahlıyor, burda bu yılan gabuğunu?” diyir götürüyor, bahıyir gız elinde tandıra atarken, gız bağıriir “yapma!” diyir. Galdıriir tandıra atıyir. Tandıra atmasınnan bi gohu çıhıyir, şeye, oğlan hemen ordan gabuğunun yandığını anlıyor. Hemen sofradan galhıyiir. Padişah diyir ki “Daha yeni yemek yiyecehtik otur.” “Yohh, ben gidecem.” diyir, ben gidecem. Yavv naadar ediyirlarsa oğlanı enişte lerini eyliyemiyorlar, “Ben gidecem.” diyir.

Oğlan çıhiir geliir. Geliir, evin camına sarayın camına gonuyor bi güvercin. Diyir ki “Sır sahlamaz padişahın gızı” diyir “sır sahlamaz, ataşına yandım” diyir. Ondan soora diyir ki “Ben aha gidiyom.” diyir, “beni” diyir, “ancah” diyir, “ayağına demir çarıh giyer, eline demir asa alırsan, ancah beni” diyir, “gündoğuş punarında bulabilirsin” uçuyor gidiyor.

Gız ağlıyor, sızlıyor, efendim anası babası ağlıyollar, sızlıyollar, gidiyir gız padişahın evine diyir ki “Baba böle böle oldu.” diyir. “Bu bacım” diyir, “Bu aslında tılısımlıydı, yılanıdı.” diyir, “Gabıhtan çıhtı.” Diyir, “Gabığını baa teslim etti.” Diyir. “Bu da tendire attı.” Diyir, “Guş oldu geldi.” Diyir, “Cama gondu böle böle dedii gitti.” diyir. “Beni ancah demir çarıh giyer eline demir asa alırsan gündoğuştayım.” Padişah diyir ki “Onun gibi bir enişteden oldumsa senin gibi bir gızdanda olurum. Git bul” diyir. Buna bir demirden çarıh yaptırıyor, demirden de asa veriyor, gız gılıh gıyafet değiştiriir, çıhiiir, dağ daş dere tepe köy kent dolaşıyor, orda soruyor, gündoğuş punarı, burda soruyor, gündoğuş punarı, heç bilen yohh, heç raslıyan yohh.

Az gidiyir uz gidiyir, dere tepe düz gidiyooor, aylar oliir, gız dolaşıyor bulamıyor. Birgün varıyor dağdan giderken bir çoban rasgeliir. Çoban rasgeliir çobana diyir ki; “Gündoğuş punarı nerde? diyir, diyir ki; “ben bilmem” diyir. “Taaa ilerde bir çift süren var, get ona sor.” diyir. Gidiyir yaşlı bir adam çift sürüyor. “Golay gelsin emmi” diyir, selam veriyor. “Aleykum selaaam.” Diyir “Emmi ben gündoğuş punarını arıyom” diyir. “Neydecen gızım? diyir. Diyir ki “bele bele” diyir. Adamda görüyor, birgün bahıyor ki suyun yüzünde bi tane şey top kimi bişey, “Sır sahlamaz ataşına yandım, sır sahlamaz ataşına yandım.” diyip dolaşıyor suyun üstünde.

Diyir ki “Bahh gündoğuş punarı deha o garşıda.” diyir. Gız başından gelen hikâyesiniiii anladiiir, başından geçenleri. Adam diyir ki; “Onlar üç tene güvercinler.” diyir “ikisi beyaz

biri mavi, o erkek olan" diyir, "mavi atlası var" diyir, "beyaz olanların ikisinin beyaz atlasları var" diyir. "Bunlar iki bacılar" diyir, "bunlar peri gızları" diyir.

Orıya gideeer, yanaşır. "Onlar hergün geliirlar atlaslarını çalıların üstüne çıharıp goyuyorlar suya girip yıhanıp, uçup geri gidiyollar" diyir, "atlaslarını alıp." "Oğlanın atlasına otururbut" diyir, "kurtarırsın, yohsa seni parçalarlar" diyir. "Tamam" diyir gız, çalılardan, tikenlerden yırtıla yırtıla eline ayağına tiken dola dola dola dola gidiyir. Gidiyir gidiyir gidiyir şeye yahlaşıyiiir, çalıların içinden orıya biyere sahlanıyor. Üç tene güverçin geliir, gonuyorlar atlasları çıharıyorlar, o ara gızlardan biri diyir ki "Buralarda insanoğlu gohusu var." diyir. Oğlan diyir ki "İnsanoğlu ne gezecek, bizden gorhularından buralarda insanoğlu gezebilir mi, parçalarıhh" diyir.

Neyse tedirgin tedirgin çıharıyorlar üstlerini, atlasları suya atlıyollar. Suya atılıyillar, neyse suyun içinde yüzmeye başlarlarken bu gız çalıların içinden yırtıla yırtıla gidiyir, oğlanın atlasının üstüne oturuyor. Oturar oturmaz öbürleri görüyor, gölden çıhar çıhmaz atlaslarını alır almaz güverçin olup çıhıp gidiyirlar. Oğlan galiir orda. Oğlan diyir ki; "Sır sahlamaz padişahın gızı" diyir "Geldin beni burdada mı buldun?" diyir. Eee şindi neyse, oğlan "Nası geldin? diyir. "Böle böle geldim" diyir, gız başından geçenleri anladıyor. "Peki" diyir, "şimdi ben seni o zaman nası edek?" diyir. "Ben seni alım." diyir. "Bunlar benim" diyir, "biri nişanlım" diyir, "evlenecem, biri baldızım" diyir. "Bi gaynanam var ki" diyir, "bele" diyir, "uçan guşu parçaliir, havada." diyir. "Ben seni" diyir, "buna hizmetli olarahh götürüm." diyir. Yani hizmetkâr olarahh. "Gaynanama diyim" diyir, "Bir hizmetkâr buldum saa, getirdim dağdan, seninde işine gücüne o bahsın yorulma."

Gızı aliir götürüyor. "Bu kim? Gaynana soruyor. Diyir ki "Gaynana sana bi hizmetkâr getirdim. Senin işine gücüne bahsın, sende yoruluyon, yorulma, bunu çalıştır, her işine bu bahsın." diyir. Garı hoşlanmıyor. Diyir "İyi neyse. . . Bunun birşeyi var. Bu nası geldi?" diyir, gızlarına "Nası yahlaştı size?"

Bu oğlanın adı da Bayrahtar'mış Bayrahtar goyuyolar adını. Onlar Bayrahtar diyolar, "Gızım diyir, "Bu Bayrahtar'ın bişeyi olmasın?" diyir. "Ana" diyir gızı, nişanlısı olan, "Neyy olacah?" diyir. "Allah'ın fakiri fuharası" diyir, "Gelmiş işte, kimmisi nası geldi, seen işine bahsın." diyir.

Neyse işine gücüne bahtırıyor, orda ne varsa gıza yaptırıyor. Haa oğlan gızı götürürken diyir ki "Bah başın dara galırsa" iki tene şey veriyor, "gılı gıla tut" diyir, "ben nerde olursa orda yetişirim saa" diyir. "Aha bu tepenin başına çıh" diyir, "başın sıhıştığı zaman." Garı bunu hep zor işlerde yapamayacağa işlere sohuyor. Yalnız yapamayacağa işlerde hemen gılı gıla tutuyor, oğlan geliir, beş daggada yapiir. Diyir ki işte "ben" diyir, "guş tüyünden" diyir, "gızıma şey yapacam" diyir, "döşşek yapacam" diyir, "gidip guş tüyü topluyup getirecen" diyir.

"Düğün olacahh" diyir. Gız geliir, ağlıyor sızlıyor o tepeye oğlannan buluşacağa tepeye gılı gılına tutuyor, oğlan geliir; "Ne var? diyir. Diyir ki; bele bele. . . "Baa guş tüyü getirecen, döşşek yapacam, yorgan yapacam, yastıh yapacam." diyir. "Bulamadım." diyir, "guş tüyü". Oğlan bütün guşlara emir veriyor, geliir beş daggada orda tüylerini çırpıyorlar, gidiyir, gız dolduruyor, örtüyü aliir, eve getiriyor cadı garıya. Cadı garı bahıyor ki bunu toplaması mümkün değil. "Gızım" diyir "Nerden topladın?" "Dağdan işte topladım." diyir. Gızını çağırıyor diyir ki; "Gızım" diyir, Bu Bayrahtar'ı ya yarıd serid" diyir. "Bu gadar guş tüyünü bu nası topladı?" diyir. "Eyy ana, elin fahır fuharası kimmisin hangi dereden nerden topladı getirdi? diyir. İyi.

Garı şunu yap yaptırıyor, zor işlerde hep oğlan yardım ediyir, oğlanın yardımınnan yapiir. Neyse düğün günü guruyurlar, diyir "Benim yedi senelik bi yolda" diyir, "bi bacım var" diyir, "Gidecen" diyir, onun davulu var, onun davulunu getirecen, gızımın düğününü yapacağıhh, onu çalacağıihh" diyir. "Bacımıda düğüne davat edecen." diyir. Gız gidiyir, ağlıyor, sızlıyor, o tepenin başında Bayrahtar geliir, "Ne var?" diyir, diyir ki bele bele. . . diyir ki; "Valla orıya giden şimdiye gadar hiç kimse gelmedi. Orıya git guş guşluğunan uçamaz orda." diyir. "Bacısı bundan da şey havada parçalar seni" diyir. "Yeter ki o alana gir" diyir. "Eee nasıl edeceğik?" Diyir ki; Bahh ben seni orıya gadar götürrüm." diyir.

Yedi senelik yol. Oğlan gızı aliir, uçuyor, havalanıyor götürüyor orıya. Diyir ki; "Bahh burda bir gara çalı var, daha orıya yahlaşmadan gara çalıya gidecen, 'ne güzel gülü varmış' diyecen" diyir. "O gara çalıdan, tikenli çalıdan bi tene tiken alıp başına saçına tahacan" diyir. Ondan soona biraz gettikten soora diyir "bir tane punar rasgelecek" diyir. "İki oluğu var" diyir "punarın." "Birinden gan ahıyor, birinden irin ahıyor oluhların. Her oluhtan birer avuç içecen, 'Ne güzel suyu varmış diyecen' diyir, "içecen" diyir. "Ordan gidecen bir gapıya rasgelecen, gapı örtük gapı. O gapıyı açacan, gidecen, bi açıh gapı rasgelecek" diyir, "o

gapıyı örtecen" diyir, içeri girecen, bir it var, bi de at var, atın önünde et, itin önündede ot var." diyir. "Otu alacan atın önüne goyacan, eti alacan itin önüne goyacan." diyir. Gidecen gapının arhasında bir raf var, rafda süpürge, süpürgeyi alacan aşşağaya gapının arhasına goyacan, gapının arhasında yerde bir Guran var." diyir, "Onu da alacan yukarı goyacan, öpecen başına goyacan." diyir. "Bunları yaptıhtan sonra gidecen içerde şu anda hamur yoğrulur, bi memesini bi tarafa atmış, bi memesini bi tarafa atmış hamur yoğurur, eğer memesinden bir çıhtım süt emdiysen kurtardın, ememedinse yetişemedinse memesine, seni parçalar." diyir. "Ben bile kurtaramam." diyir. "Haydi get" diyir, padişahın gızı. Oğlan bunu yolcu ediyir.

Gız gidiyir bunun dediklerini hepsini çalıdan tiken aliir "Ne güzel gülü var." diyir, tikeni başına tahıyor. Punardan gidiyir oluhlardan herbirinden birer goşam su aliir, "Ne güzel sular var." diyir, gidiyir açıh gapıyı örtüyor, örtük gapıyı açiir, atın önündeki eti aliir, itin önüne, itin önündeki otu aliir ata. Bahıyor ki garı hamur yoğuruyor. Sessizce gidiyir, gidiyir böle memesine yapışıyor, bir çıhtım südü emiyor. Emer emmez "heyvah insanoğlu, kurtardın" diyir. "Seni burda paramparça ederdim" diyir. "Derdin ne, neye geldin, ne arıyon burda?" diyir. Diyir ki; beni işte senin falan bacın gönderdi, sende bi davul varmış, gızı evlenecek, düğün yapacahh, o davulu istedi, bi de seni düğüne çağardı."

Garı galhıyor gediyir, davulu getiriyor, davul bi gabahh. Yuvarlahh bi gabahh, içinde beyle dıızzzz bi ses geliir. Davulu veriyor, "tamam" diyir, "al götür" diyir.

Şindi garıdan iş çıhtı, südünü emdiği için bişey yapamıyo, o süt kurtarıyor onu. Gapıya emir veriyor, gapıya emir vermeden önce "it tut" diyir, "tutmam" diyir. "Yav tutarmıyım. Sen yedi senedir benin önüme ot goydun, ben ot yemiyordum, eti atın önüne göydün, otu menim önüme goydun." "At tut" diyir, at "tutarmıyım" diyir, yedi sene ben ot yemedim, itin önüne otu goydun, menim önüme eti goydun" diyir, "O getirdi menim önüme ot göydü" diyir. İşte "süpürge tut" diyir, "tutarmıyım" diyir, "menim raftamıydı" diyir, "beni gapının arhasına getirdi göydü." Guran "tut", "tutmam" diyir. "Sen meni yedi senedir gapının arhasına bırahtın." diyir, "O rafa aldı goydu diyir. "Açık gapı tut" diyir, "tutmam, yedi senedir beni dayalı bırahtın, örtmedin, o geldi örttü." "Örtük gapı tut", "tutmam" diyir, yedi senedir örtmüştün beni açmadın, bu geldi beni açtı." "Punar tut" diyir, punar "tutmam" diyir, "Sen benim adımı ganlı indi punar goymuştun, o geldi 'ne güzel suyun var' dedi içti." diyir. "Gara

çalı tut" diyir, gara çalı "tutmam" diyir, "Sen menim adımı tikenli gara çalı goymuştun o 'Ne güzel gül var' dedi diyir" "saçına tahtı" diyir.

Gız kurtarıyor, gidiyir, az gidiyir uz gidiyir, gidiyir o oğlannan buluştuğu tepeye eve az galiir. Diyir ki; "Ben bunu açım hele, bu davulun içinde ne var, bahım hele, davul gabağan ağzını açar açmaz bir sinek "dıızzz" çıhıp gidiyir. Allah davulun sesi kesiliir. Ağlıyiir ağlıyiir gılı gıla tutuyor oğlan geliir. Bayrahtar "Ne var? diyir, padişahın gızı diyir bele bele oldu. Diyir "Ocağa yanmış, ne diye aştın sen bu davulun ağzını?" diyir. Bütün guşlara emir veriyor diyir ki "Bu sineği tutun getirin." Guşlar arıyorlar, buluyorlar davulun içindeki sineği, tutur getiriyor davulun ağzına göyüyor. Diyir "Bi daha açma!" diyir. "Al götür, ver." diyir. Neyse evin orıya gadar da gızı götürüyor.

Gız gidiyir, geliir, neyse getiriyor, davulu veriyor, peri gıralıyaa. Cadı garı şüpeleniyor epeyce diyir "Gızım sen nasıl gittin?" "İşte burdan gittim geldim." diyir. Gızlarını çağırıyor, gızına diyir ki; "gızım" diyir, "bu burıya guş guşluğunan benim bacımın yanına gidemez." Diyir. "Bu nası çabuh gitti geldi? Bu nası yanaştı?" diyir, "Bu davulu nasıl aldı ordan? diyir. "Bu, bu Bayrahtarın işi bu Bayrahtarı ya yarıd ya serid" diyir. Gızı diyir ki; "Ana ne bilsin elin garibi, fukara kim bilsin nasıl gitti, nasıl geldi, nasıl etti, davulu getirdi ya!" diyir. Neyse garı şüpeleniyor gene.

Düğün guruluyor, gırh gün gırh gece periler toplanıyor, düğün yapiirlar efendi. Gırh gün gırh gece o davul çaliir, onlar oynuyollar. Neyse düğün pitiyoor, peri gızınnan Bayrahtar evleniyor. Evleniir, neyse o gece peri gızınnan evlendiği gece, düğünün pittiği gece, Bayrahtar padişahın gızına diyir ki; "Bu gece gaçaçağıhh, gideceğihh, hazır ol" diyir. "Falan yerde gel" diyir," "O tepeye ben ordan alıp seni gideceğihh" diyir. "Garı yattıhtan sonra gaynanam, gızı. . Ben bunada diyir birşey verecem, uyusun" diyir, "yatsın" diyir. "Uyhu şeyi şerbeti."

Neyse gece yarısı oliir, bu gaynanası yatıyor, baldızı yatıyor, garısı yatıyor, uyhuya geçiyorlar, gahıyor bu padişahın gızını aliir, yola tüşüyor, uçuyorlar.

Az gidiyöör, uz gidiyööör, bir zaman gidiyöör sabah oliir ışıyor. Bi bahıyor ki bi inilti bi gürültü geliir, bunlar gahıyorlar ki, şey gız anasına diyir "Ana Bayrahtar yohh, Bayrahtar

getmiş gaçmış.” “Gızım ben sana demedim mi?” diyir. “Bu Bayrahtarı ya yarıd ya serid. Goş.

Yılan gamçılı küpe biniyor gız, gamçıyı vuruyor, havalanıyor, bir şahıltı bir gürültü yer göğ birbirine garışıyor, bi bulut bir rüzgâr, Bayrahtar bahıyor, diyir ki; “Valla bu gelen nişanlım.” diyir. “Gel sen bi bostan ol.” diyir. Bostan yapiir gızı gendide bostancı oliir. Su suluyor. Gız bir gürültüynen, bir iniltiynen bi rüzgarnan geliir, orıya iniyor. “Golay gelsin emmi” diyir. “Hoşgeldin gızım” diyir. Diyir ki; “Emmi buralardan bi gıznan bi erkek geçti mi?” diyir, “gördün mü? diyir. “Görmedim gızım.” Diyir, “yohh geçmedi” diyir, “burdan.” “Ne zamandan burdasın? diyir, “Çohhtandır burdayım.” Diyir, “Taa dünden beri burdayım.” diyir.

Gız küpe biniyor, gamçıyı vuruyor, tekrar havalanıyor, doğru gidiyir anasına. “Ana” diyir “Yohh, yolda kimse yohh” diyir, “Bir tane bostancı, bi tane de bostan vardı.” diyir. Bostanı suluyor. Diyir ki “Gızım edemedin mi, o bostanın yaprağından bi tene yaprah goparah getireydin.” diyir. “Gendi bostancı oldu, garıyı da bostan etti.” diyir şeyi gızı.

Küççüh gızına diyir “Sen goş diyir yetiş” diyir. Küççük gızı yılanlı küpe biniyor gamçıyı vuruyor gamçıyı, havalanıyor, bir gürültü bir inilti bir bulut, oğlan bahıyor diyir ki; “Bu bulut baldızım geliir”. diyir. “Sen gel çeşme ol” diyir, “yapım” diyir, “ben de bi tas olum” diyir, “gelsin bahah.” Gız geliir, bahıyor, dağa daşa o yana bu yana bahıyor, heç kimse yohh: bi çeşme bide tas. O yan bahiir bu yan bahiir kimseyi göremeyince geri dönüür, gamçıyı vuruyor eve gidiyir, anasının yanına, cadı garının yanına. Nooldu gızım diyir, diyir ki; “ana” diyir, “heç kimseyi göremedim” diyir, “heç kimse yoh muydu?” diyir, “dağda daşda bir tek punar vardı, bir de punarın başında bi tas vardı.” diyir. “Edemedin mi gızım? diyir, “O punardan tasnan bir tas su içeydin” diyir. “İçmedim ana” diyir. “Siz durun.” diyir. “Garıyı punar etti, gendi de tas oldu.” diyir.

Gendi küpüne biniyor, vuruyor yılan gamçıyı, çifte gamçıynan yer göyy birbirine garışiir, yıldırım çahıyor, ataş çıhiir, havadan yerden göyyden bir rüzgar, bir fırtına bir şey. Diyir ki “Vallaha bu kurtuluş yohh.” bu şey, Bayrahtar. “Bu gelen gaynanam, bundan kurtuluşumuz yohh padişahın gızı.” diyir. Gel seni... Yüce bi selvi yapiir, gökyüzüne direkleniir selvinin bi ucu. Kendi de tepeden dırnağa bi yılan oliir.

Cadı garı geliir, küpnen iniyor, yer göyy birbirine garışıyor, haa diyir "Gendin gızları gandırdın." diyir. "Şimdi beni de gandıracan he mi?" diyir. "Kendin yılan oldun diyir igarıyı da ağaç ettin." Diyir, "Dolandın he mi? diyir. "Gurtuluşun galmadı senin Bayrahtar" diyir. Diyir ki; "Gaynana, öldürmeye öldürecen bizi, kurtuluşumuz galmadı, artıh ben biliyom." diyir. "Yalnız bunca aşını ekmeğini yedik" diyir, "hakgını helal et" diyir, "bize dilini aç" diyir, "dilinden bir öpim" diyir. Cadı garı dilini açar açmaz, dilini uzadiyir, böle dilinden tutar dutmaz bütün zehrini var gücüynen boşaldiyir. Boşaldar boşaltmaz cadı garıyı orda öldürüyor.

Onnan kurtarıyollar, padişahın gızını aliir Bayrahtar, yola tüşüyor, az gidiyirlar, uz gidiyirlar dere tepe düz gidiyirlar, bi gece yarısı geliirlar oğlanın evine. Gapıyı çaliirlar gapıyı açiirlar ki garşılarında oğlannan gız. Anası babası seviniyöör efendi. Herkes ocahlar yahıyollar şeyler kesiyollar, oğlannan gız geldi diye. . . Sabah oliir, sabaanan bahıyor ki padişah oğlanın sarayından tütün tütüyor. Onlar gitti gideli ne ordan ne ordan bir ocah yahıp tütün tütmemişler. Diyir ki şeylerine hizmetkârlarına "Gidin bahın hele" diyir, "Bunalarda bir hal var, tütün tütüyor bunların bacalarından bişey var." diyir. Gidiyollar efendi. . . Gelirler ki "Oğlannan gız geldi" diyollar. "Oğlannan gız geldi." Diyollar, "Gidin padişaha müjde verin." diyollar. Bunlar gidiyollar, müjde veriyorlar. Neyse padişahın adamları geri gidiyirlar, padişaha müjde veriyorlar. "Padişahım gızınnan enişten damat geldi, müjde" diyirler. Padişah bütüüün şeye haber gönderiyor ki toy düğün olacahh tekrardan. Develer kesiliyöör, gurbanlar kesiliyöör, efendim davullar çaliir, şenlikler hazırlanıyor, yeniden gırh gün gırh gece toy düğün yapiirlar tekrar.

Onlar yiyip içip muradına geçiyor, siz de yiyin için muradınıza geçin.

Anlatıcı: Metin TAŞ

7.27. Padişah ile Oğlu

Bir varmış bir yohmuş, çoh söylemesi çoh günahmış. Zamanın birinde bir padişah varmış. Bunun da üş tene oğlu varmış. Padişah görerken geçirerken bunun garısı ölür. Bunun garısı ölerken analıh getirir. Analıh getirerken aradan yıl geçir, ay geçir. Bu diyir ki "Gel avrat çocuhları evlendirek." diyir. " Gayrı yaşları geçiyo." "Tamam, evlendirek." diyir.

Evelden de işte yay atarlarmış, ok atarlarmış. Bunun yayı oku kimin gapısına düşerse onun gızını alarlarmış. Padişah ya padişah devri.

Böyüh oğlanın şansına bir ok atıyirler, bu gidir vezirin gapısına tüşir. Onun gızını düğün edir, alir, getirir, böyüh oğlunun gapısına goyur.

Aradan bir yıl geçir, ikinci oğlunun okunu atıyirler, oda gidir kizirin gapısına tüşir. Onun da düğününü edir, getirir, gapısına goyurlar.

Ondan soora aradan yıl geçir, ay geçir, üçüncününki gelir, bunun da okunu atıyirler. Bu gidir bir gayanın dibinde bir yeşil gurbağanın üstüne tüşir. Bunun oku, gader işte eyleymiş. Gidirler ki bir yeşil gurbağa. Oğlan diyir ki "Bu benim gaderimdir, evime götürecem." diyir. O gurbağaya bir gazete sarir, oğlanı yıhıh kötü bir eve götürüp, goyur çıhirler. Onun da düğünün edip çıhirler.

Padişah diyir ki "Hanım bu oğlanları everdih, ama hiç ziyaret etmedik, gel bir ziyaret edek bahalım dertleri ne, ihtiyaçları var mı?" O da "Tamam gidek" diyir.

Böyüh oğlanın evine gidirler iyi. Hızmat edirler gelin, gaynanaya gayın babaya.
Ertesi gece ikinci oğlanın gapısına gidirler.

Küçüh oğlanın gapısına gitmeh istemiyirler, hani gurbağa ya. "Neye gideh, gidince iyice gafamız bozulacah, bir gurbağa ne olacah?" diyir. Aradan epey bir zaman geçir analıh diyir ki; "Yav bey, bir gideh göreh, ne halde ne vaziyette, o da senin oğlundu" diyir. "İyi haydi gideh." diyir. Gidirler ki o yıhıh ev bir saray olmuş ki hiç görme, o yıhıh ev. Gapısının önünde de bir çayır var. Çayırmış bir halı, burdan tut taa dış gapıya gadar gırmızı halı. Bunnar içeri giriyirler bir gelin var ki "aya doğma ben doğum güne çalma ben çalım" bir gelin. Padişah buna göz goyur gayınbaba.

O padişah babası ya oğlanın geline göz goymuş, görer görmez geline göz goyur, "Ben bunu bunun elinnen alırım." diyir. "Bu oğluma layıh değil" diyir. Galp gözü açıh derler ya bu gız da öyleymiş, herşeyi bilermiş gız. Gurbağa gız olmuş tılısımlı yani. Bu burda anlüyür gayınbabanın ona ne davranışla bahtığını anlüyür. "Oğluna haydi" diyür, geçir gidiyür.

Aradan bir zaman geçiyir, bunun gapısının önünde eyle bir gaya varmış ki, yaşadığı sürece onu gırdırmaya çalışmış gırılmazmış. Hiç güneş yüzü görmezmiş yani o padişah, güneş görmezmiş. Oğlunu çağırir "bir zaman ben bu oğlumu öldürtdürerim" diyir, "gelini bunnan alırım" diyir. Oğlunu çağırır, oğlu gidir "Buyur baba emrin varmış bana." diyir. "Üş tene emrim var sana." diyir. "İlkin bu gayayı bu gapıdan gaybedecen, ikinci bir sahlım üzüm getirecen, alali dünya yiyecek bitmeyecek." diyir. "Üçüncü de o dünyadan, anan ölerken benim yüzüğümü barmağında götürdü gidip getirecen." diyir.

"Tamam, baba sen böyle diyirsen ne yapim?" diyir. Eve gelir gız diyir ki "Gâvur baban ne dedi sana?" diyir. "Valla babam böyle böyle dedi." diyir.

"Yav sen onu mu derdetcen tüş, yat." diyir, gız bilir ya "tüş, yat" diyir. Yarın gece gelerken "kalh" diyir "Beni getirdiğin gayanın dibine git" diyir. De ki; "Eşe Fatma, eşe Fatma, üç sefer seslen." diyir. "Ordan benim ablam çıhacah, 'lebbey' diye sana cevap verecek." diyir. Sende de ki; "Senin bacın gaya gırmah içün bir küreh bir bel bir gazma. Şu gadar şu gadar bel küreh gazma sana vereceh." diyir, "getirecen" diyir, "O gayanın üç etrafına dayayıp, gelip yatacan." diyir. Oğlanın gafa almir, "Allahım bi dünya gadar adamını askerini çalıştırdı benim babam gaya gırılmadı da şuncazda mı gırılacah? diyir. "Sen yat neydicen gerisine garışma." diyir.

Oğlan gidir aynı dediği gibi "Eşe Fatma eşe Fatma" diye bacısına seslenir, bacısı çıhir. "Ey insanoğlu lebbey" diyir, yani "buyur" demeymiş. Diyir ki "Bacın gazma istedi, küreh istedi, bel istedi." Çıhardir oğlanın eline verir, oğlan getirir aynı dediği gibi beyle gayanın etrafına dizir. Gelir tüşir ama yatir mi? Sabaanan bahir essahdan ne gaya var ne hiç pişey. Padişahın evine gün doğmuş. Padişah "heyvah" diyir "Ben bunu yenemiyecem." diyir, gelini almah içün.

Ertesi günü gidir "buyur baba" diyir, "Üzümü getirecen." diyir. Gelir gız diyir ki "Ne dedi gine baban sana?" "Valla üzüm istiyir." diyir. "Bir sahlım üzüm istiyir." "Tamam" diyir. Gidir gene o aynı gayanın altına bekliyir, "aynı beyle seslen" diyir "baldızına. Gidir gayanın altına "Eşe Fatma eşe Fatma" diye üç sefer seslenir. Baldızı çıhir işte oğlanın "buyur lebbey" diyir. "Beyle beyle bacın bir salhım üzüm istedi." Bir salhım üzümü eline verir oğlan böyle tuta tuta hayretler içinde gelir ama insanoğlu nefis, bir tene alir. Bir tene alırken üzüm gaybolur, bu yemiyeceğimiş yani.

Geri gidir “Beyleyken beyle yaptım.” diyir. “Yohh insanoğlu, sahın bi daha yapma, daha vermem.” diyir. Bir salhım üzümü gelir, babasının huzuruna çıhir, aha beyle elinde tutur, dünyanın adamı yiyir gene bir salhım gene bir salhım. “Hayvah” diyir, “Bunu da yendi.” diyir, baba çoh pişman.

Ertesi gün “Get” diyir, “Anayın barmağından benim yüzüğümü al getir.” “Yav baba hepsi bu dünya daydı ben öbür dünyaya nasıl gidim?” “Sen bilirsin.” diyir. Gelir garısının yanına “Yav” diyir “Onu mu tüşünecen, gel tüş yat.” diyir.

Tüşür yatırken aynı saate gelirken garısı galdırir, diyir ki “Bah şu aşşağa çayır varya, o aşşağa çayıra git, bi ıslıh çal, sana bir kırat gelecek.” diyir. “Tamam” diyir oğlan, çayıra gidir bir ıslıh çalir bir at gelir. “Ata bin” diyir, “Şu mezerlığın etrafını üç sefer kulfallahu okuyarah dolan.” diyir. “Üç sefer kulfallahu okuyarah dolan, sana ordan bir gapı açılacah, o gapıya atı bağla, geç git.” diyir gerisine garışma. “Tamam” diyir oğlan da, aynı garısının dediği gibi yapir. Üç sefer o atın sırtına binir mezerliğin etrafını kulfallahu okuyarah dolanir.

Ordan bir gapı açılir, gapıya atı bağlıyir, mezerliği aşşğağı inip gidir. Gidir ki ilk gapıda bir büyük çayır, bir böyük öküz, yedi tene adam buna bir dayah atirler, bir dayah atirler, olsada o gader. “Yav gardaşım sizin derdinîz nedir, siz niye bu hayvanı dövüyorsunuz?” diyir. “Git, gelerken söyliyerih.” diyirler. Anasına gideceğini bilirler ya. “Git, gelerken gonuşarıh.” diyirler. Ordan az ireli gidir, bir tene garı, elinde iki tene suynan süt garışıh, üç tene de köpeh yavrusu. Yavrular çekip gadını yiyir, suynan südü de boşaldir birbirine böyle. “Ya anne” diyir, “Senin derdin nedir, sen niye bunnan uğraşıp duruyon?” diyir, “La oğlum git gelirken gonuşacam.” diyir. O da yolluyir anasına doğru.

Ondan sora az ireli gidir, bir tane gadın. Tandırın başında epmeh pişirir. Tandır ataş ekmey önünde su yanında. “Üşüdüm, acıhtım susandım, üşüdüm acıhtım susandım” diye garı çırpınir. “Ya ana” diyir, “Hepsi önünde sen niye çırpınıyon? diyir, La oğlum git gelerken gonuşarım.” diyir. Böyle hep yolluyorlar.

Birez ireli gidiyir ki bir tosun, küçücük bir tosun, yedi tene adam guyruğuna gadar binmişler o dağdan o dağa, o dağdan o dağa bunnarı gezdirir. “Yav gardaş sizin derdinîz nedir, şuncaaz hayvanın sırtına binmişsiniz?” “Anam gardaş git, gelerken gonuşarıh?” diyir. Hep bunu beyle yolluyirler, anaya yolluyirler.

Anaya yahlaşarken bi su irmah gelir, irmağın üstünde iki tene adam körpü gibi biri gadın biri erkek beyle başbaşa körpü olmuşlar irmağan üstüne. “Ya ana gahın ki ben geçecem.” “Gel oğlum” diyir, “Üstümüzden geç, geri gelirken sana anlatarıh.” diyir. Ordan da geçip gidir.

Bahir ki taa irelde anası namaz gılıyir, bir yeşillik çayırın içinde. “Dur oğlum, gelme!” diyir, “Nemeremsin?” diyir oğluna. Oğlu orda durarken çıhardır barnağınnan yüzüğü oğluna doğru fırlattırir, “get” diyir, “sorarlarsa beni, anam dedi ki, ‘Anan it olsun, baban gurt olsun, birbirini yiye yiye dağa düşsün.’ dedi de.”

Oğlan geri dönür “heyvah” diyir. Geri dönür gelir. O körpüye varir “Ana” diyir, “Gahın ki ben geçim.” “Ya geç işte oğlum, sana bu yannıda söyliyecih.” diyir. Bu tarafa geçerken “Oğlum fakır adamıdıh.” diyir gadın. “Çoh fakırıdıh, evimiz de körpünün başındaydı.” diyir. “Çocuhlarımızı gış olarahtan neynen ısıdacaydıh?” diyir. “Gidir körpüyü süpürür getirirdik, yahıyirdik çocuhlarımızı ısıdıyırdik. Allah bizi bu dünya da köprü etti.” diyir. Ordan alir o cevabını geçir.

Beri gelir ki bir tosun onun üstünde yedi tene adam, o taraftan o tarafa, o taraftan o tarafa “Ya sizin derdinîz nedi gardaş?” diyir. “Gardaş biz o dünya da yedi arhadaş olduh, gurban aldıh, bu hayvanı, helal besledih, helal kestih.” Diyir. “Allah bu dünya da bizi kutardı.” diyir. “Helal yaptığımız için bah bu bizi günahlarımızdan kutardı arındırdı.” diyir, “gurbanlıh.”

Beri gelir, o gadının yanında gelir, “ana” diyir, “Senin hepsi yanında, sen niye beyle ediyon?” diyir. “Valla oğlum ben o dünya da çoh zalımıdım.” diyir. “Ekmeh pişirerdim, sıcah ekmeğen üsdüne gelenlere ekmeh alın demezdim, ha bir su istiyene dilimi çemdirerdim, mıhdarardım aman gidin suyunuzu gendinîz için diye. Evvelden ataş bastırardıh, oçağa kimin tühsüsü önce yansa gonşu gider ondan alardıh.” Bu da başga gonşular gelerken, bu vermezmiş. “Aman banane siz de benim gibi garı olun, siz de bastırın yahın ataşınızı ben vermem. Şindi Allah bu dünya da bana nasip etmiyir.” diyir.

Geçir beri gelir suynan sütnen uğraşan gadının yanına gelir, “Ya anam” diyir, “Sen niye bunu beyle yapıyon!” diyir.

“Gardaş” diyir “O dünya da iki gonşuyduh, bir ineh gonşumunudu, bir ineh benimidi, onun yedi tene çocuğu vardı, benim üş tene. Ben südü yarı bölerdim, o üş çocuğuma yedirerdim, geri galanına da su gatardım. Su gatardım götürer ona vererdim.” diyir. “Öteki de yedi çocuğu ola ola getirir bana helaliynen temiz süd verermiş.” diyir. “Bah benim çocuhlarım bunun haramını yediğim için beni yiyir, bana da diyirler ki ‘Bu sütnen suyu ayır.’ Nası ayrılacah? Südnen su ayrılır mı ayıramıyom, bah beyle cezamı çekiyom.” demiş.

Ordan da gelir, o çayırın içinde, o öküzün olan yere gelir. “Sizin derdinîz nedir gardaş? Siz niye bu hayvanı dövüyorsunuz?” diyir. “Gardaş biz orda yedi gardaş olduh.” diyir. “Arhadaş gonşu bu hayvanı satın aldıh, gurban besledik. Ben ondan çaldım, o ondan çaldı. O onun otunu çaldı, o kepeğini çaldı. Götürdük yedirdih, kestik, haram kestik, haram dağıttık, haram böldük. Şimdi Allah bunun dizinin fermanını kesdi, gahmir ki bizi günahımızdan arındıra, sıratdan geçire. Biz de onun içün bunu döğüyoh.”

“Hahh” diyir oğlan, ordan heman mezerliğin gapısına gelir, gelir ki bırahtığı yerde at orda durur. Atına binir çayıra gelir, çayırda atı bırahir, çayıra salir. Evine gelir babasının huzuruna çıhir, babası gözüne goyduğunu, onun garısını alacah ya.

Allah da ondan yanı. Şimdi bu babanın tahtına çıhacah. “Oğlum getirdin mi?” diyir. “Getirdim baba.” diyir. “Aha yüzüğü anamın.” diyir. “Anan ne dedi?” diyir. “Baban gurt olsun, anan da it olsun, dağa düşsün.” Ağzından söz çıhmazdan aynı olur. Babası gurt olur, anası it olur dağa tüşür. Oğlan gidir garısını getirir babasının tahtına oturur.

Yiyir içir muradına geçir. Bu da böyle guzum.

Anlatıcı: Neriman KOLCU

7.28. Sultan Hanım

Bir garı goca varmış, bi oğlu bi de gızı varmış. Bunnar ormanda odunculuh yaparlarmış. Öyle geçinir giderlermiş. Bu gıza ormanda nede odun toplarken bi tane dev raslamış, dev bu gıza aşıh olmuş. Ama bu dev yahışıhlı bir oğlan cemalinde görünmüş gıza, aşıh olmuş. Oduncuya demiş ki; “Sen bu gızı bana ver, gelin benim sarayımda yaşayın, yiyin, için oturun.” demiş. Gız gitmek istememiş, “Yapma etme baba ben gitmek istemiyom, olmaz.” demiş. “Gızım” demiş anası da, “Görüyon halimizi hiç iyi değilik, gidek sarayda yiyek içek

oturah, bizi geliyor, istiyo gidek.” demiş. Gız razı olmamış amma neyse hani anası-babası için gitmiş, razı olmuş.

Birgün böyle beş gün böyle, bahmışlar babası ortadan gaybolmuş gızın, aramışlar taramışlar yohh. Gız biliyomuş ama babasını dev yediğini diyememiş. Birgün bahmış ki anası yohh ortada, onu da yemiş dev. Neyse “gardaşım” demiş “Bu dev anamı babamı yedi, seni de yemesin gaç.” demiş. “Sen noolacan?” demiş gardaşı, “Ben başımın çarasına baharım.” demiş. Dişlerini bilemiş gelmiş, aramış gardaşı yohh. “Nereye gönderdin?” “Ben gardaşımı gönderdim ki sen yiyecen diye.” demiş. “Gidip gardaşını bulup yiyecem, buldum buldum bulmadımsa gelip seni de yiyecem.” demiş. Gapıyı çekmiş gardaşını aramaya gitmiş. Bu gızın da üsdüne gapıları kitlemiş, gapıyı pencereyi çahmış, çivilernen çıhmış gitmiş.

Gız pencereden bahıyomuş, bahmış orda üş tane adam gidiyo. Onlar da marangozmuş. Birinin elinde keser, pıçah testere. Bağarmış “Abii abii gelin beni burdan gurtarın”. Demişler; “Bacım sen burda neydiyon?” “Böyle böyle, dev gardaşımı aramaya gitti, gelirse beni de yiyecek, sizden bir isteğim var, gelin bu gapıları açın, bu odalar dolusu altın, götürebildiğiniz gadar götürün, ama bu altınnan bana bir sandıh yapacahsınız.” demiş. “Tez yapmanız lazım iki gün üş gün içinde yohsa dev gelecek.” demiş. Hemen üş gün içinde altından bir sandıh yapmışlar. “Ama tuvaleti de içinde olacah, yiyecek de içinde olacah.” demiş. “Tamam” demişler, altından sandıh yapmışlar, “Kilidi de içerden olacah.” demiş. Yiyecek doldurmuşlar, tuvalaeti de içerdeymiş, içerden kilitli. “Tamam, gapının önüne goyun bu altından sandığı” demiş. Bunlar da götürebildiği gadar ceplerini neyini çantalarını altınnan doldurmuşlar, üç gardaş gitmişler.

Bahmış ki yeri göğü duman sarmış dev geliyo. Sultan hanım hemen sandığa girmiş, gapıyı kitlemiş içerden. Dev hersnen gelmiş gardaşını bulamamış tişlerini bileyerek gelmiş, “Sultan Hanım seni de yiyecem nerdesin?” diye. Tam içeri girerken gözüne eline ayağına bişey dolaşmış, “Lan bunu burıya kim göydü?” diye nası galdırmış, atmışsa yedi dağın arhasına düşmüş sandıh. Sultan hanımnan birlikte. Dev içeri girmiş “Sultan Hanım nerdesin? Gardaşını bulup yiyemedim, seni yiyecem.” diye aramış heryeri; yohh. Hersinnen çatlamış orda gebermiş.

Sultan Hanım da -gışımış- yaza gadar sandığın içinde yemiş, içmiş, oturmuş. İlkbahara doğru padişahın oğlu her zaman ava çıharmış. Sandıh altın ya, güneş düşmüş parlıyomuş.

Köpekleri ürüyüp ürüyüp geliyomuş. “Padişahım garşıda bişey parlıyo, köpekler ürüyo ürüyo, geri geliyor, neyse korhuyolar.” demişler. “Gelin bi gidek hele neymiş.” demiş. Gitmişler, güzel parlah altın bişey. “Alın bunu götürün benim odama goyun, bu neyse güzel bişeymiş benim odamda dursun.” demiş.

Götürmüşler sandığı padişahın oğlunun odasına goymuşlar. O da amcasının gızıynan nişanlıymış. Hergün de padişahın oğlunun başucunda bi şamdan, ayah ucunda bi şamdan, avdan getirdiği gızarmış guşun eti, bi tane ekmeh, bi bardah da şerbet, başının ucuna goyarlarmış. Sultan Hanımın da ekmeği suyu bitmiş. Böyle sandığı açmış ki bir odanın içinde. Bahmış ki güzel bir deliganlı yahışıhlı yatıyo. Güzelce guşun yarısını yemiş, ekmeğen yarısını yemiş şerbetin de yarısını içmiş, başucundaki şamdanı ayah ucuna, ayah ucundaki şamdanı da başucuna goymuş. Girmiş sandığa geri yatmış.

Gece gahmış padişahın oğlu ki, guş da yarım, ekmek de yarım, şerbet de yarım, şamdanların yeri değişik, sabah cariyelerine gızmış. “Sizin babanızın malını mı yiyom niye yarım goydunuz?” demiş. “Yohh padişahım afedersin biz hiç goyarmıyıh? Biz hep tüm goyduh isterseniz senin yanında goyah.” demiş.

Yanında goymuşlar, padişah yatmış sabah galhmış ki gene yarım. Ne varsa bu sandıhta var, “Dur ben elimi kesiyim, duz basiyim uyuyamiyim.” demiş. Ondan sora “bi bahim ney” demiş. Ondan sora eline duz basmış, yatamamış, sabaha gadar uyumuş gibi durmuş. Bir bahmış sandıh açıldı, içinden güzel bir gız çıhtı. Guşun yarısını, ekmeğen yarını yedi, şerbetin yarısını işti, şamdanları değiştird. Sangığa girecekken padşahın oğlu saçından yapışmış arhasından. “Kimsin? İnmisin cinmisin?” O da, “Ne inim ne cinim, seni beni yaradan Allah’ın guluyum.” demiş. “İşte böyle böyle oldu dev anamı babamı yedi, gardaşımda böyle oldu, işte böyleniynen burıya geldim.”

Bu padişahın oğlu bu gıza aşıh oluyo hergün onnan eyleniyo oturuyo.

Hergün ahşam nişanlısını görmeye gidermiş, amcasının gızını, bir hafta olmuş on gün olmuş hiç padişahın oğlu görmeye gelmemiş. “Bu işte bi iş var.” demiş gızın gardaşı. “Gidim bi sorim, niye gelmiyo benim nişanlım, emmimin oğlu” demiş.

Padişahın oğlu ava giderken de gapıyı kitliyomuş, cariyelerine “Benden başka hiç kimseye bu gapıyı açmayın, kimseyi içeriye almayın.” diyomuş. Ondan sora kitlemiş gitmiş. Cariyeleri demiş ki; “Biz seni içeri alamazık, kimseyi içeri almayın dedi.” demiş. “Nişanlımı da mı almayın dedi?” demiş. “Valla ona bişey demedi.” demiş. “Bana mecbur vereceksiniz anahtarı içeri girecem.” Açmışlar cariyeler, içeri girmiş ki güzel bir gız oturuyo, “Vay orıspı vay senin yüzünden mi gelmiyo nişanlım benim yanıma, demek ki sensin.” Eline cileti almış, bu gızı ciletnen dilik dilik heryerini diliklemiş. Bu gızı da gan götürmüş bayılmış, bir telis çuval getirmiş ona goymuş, “Cariyelere bunu götürün dereye atın.” demiş. Çıhmış gelmiş.

Ondan sora padişahın oğlu bahmış ki sultan hanım yohh. Cariyelere demiş ki; “Bu odaya kim geldi?” “Valla nişanlın geldi padişahım.” “Ne götürdü bu odadan?” “Bir telis götürdüler dereye attılar.” “Nereye attınız gidin getirin bahim.” demiş. Gitmiş getirmiş ki, gızı gan götürmüş, bayılmış. Bunu dohtorlara götürmüş eskisinden de güzel etmiş, iyileştirmiş. Ondan sora padişahın oğlu tutturmuş ki; “İlla benim düğünüm olacah. Düğünümü yapacahsınız nişanlımnan emmimin gızınnan.” demiş. “Hahh! “Gittim o gızı öldürdüm, iyi oldu şimdi nasıl düğün istiyo, nasıl mum oldu bana, iyiki de öldürdüm o gızı.” demiş nişanlısı.

Neyse gırh gün gırh gece düğün olmuş gelmiş. Sultan Hanıma demiş ki; “Bah ben bir elma alacam, ben sana atacam, sen bana, gırh kere öyle atacayıh birbirimize, ondan sorada gırh dilim edecen bana verecen.” demiş. “Tamam mı?” “Tamam” demiş.

Düğün bitmiş padişahın emmisinin gızı gelmiş duvahnan orda duruyomuş odada. Ona gader Sultan Hanım çıhmış. Aboo! “Duvağan altında vay bu ölmemiş gene mi gelmiş bu orıspı burıya oturmuş.” diye. Ona gader padişahın oğlu cebinden bir elma çıhartmış. Sultan Hanıma atmış, Sultan Hanım padişahın oğluna öyle öyle birbirine oynamışlar. Soora da Sultan Hanım elmayı gırh dilim etmiş, geri padişahın oğluna vermiş.

Eline almış demiş ki; “Bah emmimin gızı, sen benim nişanlımsın ama ben bu Sultan Hanımı da çohh seviyom, bunnan da evlenmek istiyom, bu gıznan geçinmeye razı mısın yohsa bu elma gibi gırh dilim olmaya mı razısın?” O da “Hayır geçinmem sen gırh dilik dilik ol, sen öyle parçalan ben geçinmem.” demiş. Güzelce emmisinin gızının gafasını kesmiş. Onu da güzelce bir kâğıda sarmış, bohçaya. Üsdüne de yazıyı yazmış, “Amca gızın böyle böyle

yaptı, ben de böyle böyle yaptım.” demiş. Yazmış orıya goymuş. Göndermiş bunu cariyelernen.

Garpuz gönderdi bize diye hemen “Hanım altın tepsiynen altın pıçahları getir, garpuz kesek yiyek enişte mi z damat gönderdi.” demiş. Padişahın gardaşı bohçayı açmış ki gızın gafası, üstünde de yazı böyle böyle diye. “Galdırın bu garpuz çürük yiyilmez.” demiş. Anası illa “Niye yiyilmez? O yazı neydi? Ne yazıyodu? Şuydu buydu.” “Gızın böyle böyle etmiş, enişten de aha gızın gafasını kesmiş, iyi etmiş.” demiş.

Anası bi ağlamış, bi ağlamış “benim gızımı niye kesdi” diye. “İyi etmiş” demiş, “gidecem gardaşımın oğluna da gırh gün gırh gece düğün edecem.” demiş. Senin gızın eyle etti diye. Geri gelmişler gırh gün gırh gece düğün etmişler. Sultan Hanımnan padişahın oğlu yemiş içmiş muratlarına geçmişler.

Anlatıcı: Sebile SARCAN

7.29. Kâloğlan ve Köse

Bir varmış bir yoğmuş, çoh söylemek çoh günahmış, bir adamın üç oğlu varmış. Bunnarda çoh fakırımış. Bunnarın babası “Köse” diye bir adam varmış ondan çoh darba yimiş. Onnara hep tembeh edermiş ki “Aman oğlum Köse’ye yahlaşmayın, aman oğlum Köse’ye yahlaşmayın.”

Bunnarın babası ölmüş, bunnar fakır, çalışmaya kalhmışlar. En böyühleri demiş ki “Durun ben bir gidim, müsait miyıh müsait değil miyıh çalışıp sizi işe alım.” En böyühleri gitmiş bunna Köse karşılaşmış. “Selamün aleyküm, aleyküm selam.” “Nereye gidirsen gardaş? “Ben çalışmaya gidiyem.” demiş. “İyi haydi gel gideh.” demiş, “Bana adam lazım sana da ihtiyaç lazım.” demiş. Bunu almış, getmiş ama bu ne bilsin Köse olduğunu, babasının tüşmanı olduğunu. Götürmüş beş tene ekmeh, beş tene it, beş yüz de goyun bunun önüne gatmış bunu dağa yollamış. Bu getmiş beş ekmeh ne yapacah beş hayvannan. Getmiş o günü idare etmiş. İdare edememiş. Geri gelmiş adama gafa tutarkene -adam da Köse babasının tüşmanı ya- hep eyle edermiş zaten, bunun gafasını kesmiş orıya goymuş.

İki ay sonra, söz gelim ortancı gardaşı, “Ya bu getti, gelmedi.” demiş “Bi de ben gidim, bahım, bu niye gelmedi, bizi işe alacaydı, biz acıh burda.” O da gidir, aynı yolun ortasında

Köse'yle garşılaşır. "Gardaş neriye gidiyon?" "İşe gidiyom." "Gel gideh, bana adam lazım sana ihtiyaç lazım." Onu da götürür ona da aynı vazıfayı yapir. Beş yüz goyun, beş tene it, beş tene ekmeh. Bunun önüne gatıp onu da öyle ahşam gelirken aynı yapir. Onu da gafa tutur diye gafasını kesir, orıya goyur.

Üçüncü gelir üçüncünün adı Kâloğlanmış. O çoh fenaymış goya. Neyse onu alir eline, "Bah oğlum" diyir. "Beşyüz goyun, beş köpeh, beş tene ekmeh sana yeter, yarın kimse kimseye gafa tutmayacah bennen idare edecen."

"Tamam, Ağam" diyir, bu gafaya alir, bilir onun gardaşlarına ne yaptığını. Beşyüz goyun alıp götürür götürerken Ağa geri dönür körpüden. "Ağa" diyir, "Körpüden niye geri dönüyon? davarı yolcu ettir dağa gadar. Böyle Ağalıh mı olur?" diyir. "Tamam, oğlum." diyir, hani kimse kimseye gafa tutmayacah ya ondan. Ondan soora bu bunu taa yolun çıhışına gadar, tarlaya gadar yolcu edir, aynı bir gün öyle beş gün öyle. Bu döndühçe davarın birini kesir köpehlere atir, ikisini kesir köpehlere atir. Bu bununla gardaşların hayıfını bu Köse'den alir, goyunu bitirir.

Ondan soora "Ya Kâloğlan senin günün vahtın bitti." diyir. Goyun bitti ya, bilir kimse kimseye de gafa tutmayacah. "Sen gel geri köyüne dön." diyir. "Yohh Ağa dönmem, benim daha göreceh çoh işim var." diyir. Bunun da iki tene garısı varmış gahir diyir ki ahşamnan; "Ya hanımlar bunu siz gandırın, eşyamızı topluyah, filanca yere gezmeye gideh, çayır kenarına, ırmah kenarına bu da burda galsın, biz de bunun elinden gurtarah." diyir. "Tamam" diyiller, gece galhirler, bir anası varımış iki de garısı varımış.

Bunnar hazırlanir, bir arabaya binirler, çayırların kenarına başka bir köye gidiyirler. Kâloğlanın elinden gaçirler. Kâloğlan da halbisem onnar hazırlanırken arabanın altına binir. Onnardan gizli duyur ya arabanın altına sahlanir, binir onnarnan gidir. Bunnar gece gidiller. Allah sana şükrediller. "Biz Kâloğlandan kurtardıh." diyip sevinirler. Bunnar yatağını serir, herkes tüşüp yatir. Yatarken bu arabanın altından gahir, elinede mutfahtan bir kepçe alir sabah namazı olarken "Ağa Ağa siz nerde galdınız ya siz galhıp gelmişsiz beni orda goymuşsuz." diyir. "Vay Allah belanı versin, burda da bizi yahaladı." diyir. "Yoh oğlum yoh" diyir, "Sen yatirdin diye biz seni uyandırmadıh, biz seni hiç goyar geler miyih, aha biz burdayıh." diyir. "Biz yaylaya geldih." diyir. Orda da kurtaramirler elinden neyse.

İki üç gün aradan geçir, böyüh garısına deyir ki; “Kâloğlanın yatağını ırmağan kenarına ser, biz onu ırmağa atah.” diyir. Kâloğlan güccük garısına göz goymuş ilk günnen beri, tabi adam bunu sezir. O da “tamam” diyir. Galhir Kâloğlanın yatağını ırmağan kenarına serir, garınınkini de Kâloğlanın yerine serir. Kâloğlan gece galhir böyüh garıyı sürüklüyir gendi yatağının yerine götürir, gendi yatağını da garının yerine götürir. Neyse bunnar gece galhıyirler, küççük garısinnen gumasinnen böyüh garıyı doğru ırmağa. Bi seviniller bi seviniller ki “Kâloğlanı ırmağa attıh.” Kâloğlan ordan sıçrıyir, “Ya Ağa nooldu siz niye sevinirsiniz, bu gecenin vahtı size nooldu?” “Vay Allah belanı versin burda da kurtaramadıh.” diyir. Neyse ordan da yohh.

“Yav Kâloğlan” diyir, “Bu çoh gevezeydi.” diyir, “Elinden kurtarmah istedik, onun için biz suya attıh.” diyir. “Ya adam garısını suya atar mı?” “Oğlum neydim?” diyir, “Çenesi durmordu onun için attıh.” Neyse orda da kurtaramiller. “Valla bundan bize kurtarış yoh.” diyiller. “Galhın geri köye dönek.” diyiller. Kurtaramiyirler Kâloğlanın elinne.

Kurtaramiyerken bunnar galhir, eşyalarını topluyur, arablarına doldurur, yavrum geri köye gelirler. Anasına diyir ki; “Ana bunu kesimini birbirlerine kesmiştim.” diyir. “Sen ağacın başına çıh, bülbül gibi öt, biz bunu govalıyah, yohsa bu bize dad vermiyeceh.” diyir. Anası gidir ağacın başına çıhir, bülbül gibi öterken, bu ordan destereyi pışkıyı alir gidir ağacı kesir. Ağacı devirir garı başınna tüşir ölir. Elinde destere gaça gaça gelir. “Ağa Ağaa bülbül vakıtsız ötmüştü bende başını kestim.” “Vay Allah belanı versin, anamı da öldürdü gördün mü?” diyir. Adam orda da pişman olur.

Neyse beriye gelir “yohh” diyir, “Bizim bunnan kurtuluşumuz.” yohh. Ana öldü, garı öldü, pütün davarı yedi. Neyse “bah Kâloğlan” diyir, benim bir çift camızım var, bir çift de öküzüm var.” diyir. “Git tarlaları sür herikleri yap ekinleri ek. Sen niye evde boş duruyon artıh iş galmadı?” diyir.

“Tamam Ağa ver.” diyir. Çifti koşur, bunun aline verir, bu alir gidir. Ama diyir “Gelirken öküzlerim yorulmasın güle güle gelsin, keyifli gelsin.” diyir adam. Bu da gidir güzelce öküzleri kesir harıkların önüne goyur, camızların da dodahlarını da kesir boyunduruğa goşur alır gelir. Ahşam gelir, “Kâloğlan bu nedi oğlum” diyir “camızların dodağı?” “Ağam sen ‘güle güle gelsin’ demedin mi, aha sana güle güle mal.” diyir işte. “Yarabbi biz bunnan nası gurtaracıh?” diyir “Biz bunnan gurtaramıcıh.” O küççük garısına diyir ki “Gel hanım, ben

bir mezer eşim, sen gel üstümü yalannan ört.” diyir, Kâloğlan gelenken de ki; “Ağa öldü artıh sen git Ağan öldü.” “Tamam” diyir. Gidir mezeri eşir, bunun küççük garısı mezeri gapadir, ahşam olur Kâloğlan gelir. “Yav Ağa nerde?” diyir.

“Valla başın sağolsun Ağa öldü.” diyir. “Hiç olmazsa mezerini göster de gidim bi fatiha okuyum mezerin başında. Ağanın çoh ekmeğini yidim.” diyir. “Yohh yoh istemez, sen evine git aha paranı da buraya da bırahtı, sağol, çoh emeğin geçti, sen evine git.” diyir. “Yohh yav ben Ağamın mezerini görmeden asla gitmem.” diyir. Gidir beş metre bir ağacın ucunu sivriliyir, eline de bir varyöz alir, aynı boğa gibi böğüre böğüre mezerine gidir. Adam ordan başliyir “gelme vayyt gelme” diyir, “Şimdi Kâloğlan gelip beni bulacah.” “Haaa! Sen yalannan ölersin he mi?” diyir. Bunu essahtan orda öldürir, üsdünü basırir gelir. Gelir ki hanımı ağlıyir, “Yav hanım niye ağlıyirsin? diyir. “Ölmemişti, yalannan oarıya girmişti, ben de orda essahtan öldürdüm, basırdım.” derken hanım bu sefer iyice çırpınir. “Ocağan batsın, sen beni ortada goydun, sen benim gocamı niye öldürdün?” “Yaa hanım neydecen?” diyir, “Sen bana avrat, ben sana goca, sen gocayı niydicen, Ağayı niydicen? diyir. Orda zaten göz goyduğu oydu, onu aldı. Bu maslada böyle biter.

Anlatıcı: Neriman KOLCU

7.30. Çahır

Bir adamın üç oğlu varmış. Yiyer içer evde oturarmış. “Oğlum” deyir “Etme tutma, beyle olmaz ben ihtiyaram, ben çalışıp siz mi yiyeceniz?” “Biz nereye gideh?” diyirler, “İş bul gideh.” diyirler. Gahıyir bir mehtup yazıyir bunnarın eline verir. Diyir “Bu mehtubu alın, felan yere gidin o ağayı bulun.” Mehtubu alıyirler, ekin zamanı, gelirler selamun aleyküm, aleyküm selam, “Bizi babam gönderdi, aha mehtup, ağa mehtubu ohuyup.”,. Diyir ki “Oğlum ohumuşluğunuz var mı?” “Yoh ohumuşluğumuz yoh.” diyirler. . Bahır ki çahır gözü açıhtı. Ağa. diyir ki çahır sucu sizde malıma bahacanız.

Neyse çahır yiyir içir söğürür yağdırmanı alır haydi yallah. Gardaşları gabul etmir çahır ‘kıskanıllar, gardaş var gardaş var. Ya nası edek diyir, Ehmed Memmed neyse adları. Gel diyir Ağaya biz bişey diyek. Diyek ki “Devin bir sap altın gaşığı var. Kim getirir, Çahır getirir.” Ağa da çağırar Çahır’ı, devin gaşığını isteyer. Ağa diyir ben nası getirim gaşığı. Bu mecbur gahir yola tüşüür, ikindi zamanı Devin suyunu kesir Dev de gorhusunnan gapıya

çıhmazmış ahşam. bahir ki dev eyice susur., merdivanı getirir orıya çıhir.dev, anasını su bulmaya gönderer .çahır garıya diyir meni itele sana su vererem Ana vallaha diyir, kafir, orıya itele diyir hee oğlum neydim. Biraz daha itele pişşt diyende durursan. Biraz daha edende torpah tökülür, Çahır elini sohur gaşıhları alir.

Gaşıhları güzel alir cebine haydi babam. Booo! Sabaanan bahirler ki çahır çıhtı geldi. Buyur Ağa diyir, essahtanda hep altın gaşıh. Çahır'a deyir ki senin aylığın iki yüz, tamam Çahır ekmeğini yemeğini yiyiir gezir, elini de götüne goyur. Ne diyem üş gün beş gün durur. Abileri gine duramazAğa Ağa Ağa devin bahçasında bir çift bülbül vaaarr sabah namazı hoca kimi ötür. Kim getirir çahır, hadi oğlum çahır. Buyur Ağa bele bele ey Ağa diyir onu sana diyenler gitse yoh diyir sen gidecen. Aylığın der üç yüz, çahır yola tüşür, nedi gelip bahçadan alacah. Gelir şıhgeşti güzel merdanı gır ordan ikisinide tutur hadi yallah. Dev der ki; anaa anaa böğün bülbüller ötmedi noolducah oğul yohsa diyir çahır mı götürdü, bilmem ana diyir. Sabah namazı gahir tışarı çıhıllar ki ne bülbül var ne pişey iyi oda getti. Buyur Ağa diyir. Ağa essahtanda bahçaya goyur, nası güzel ötürler diyir.

Üş gün durur beş gün durur gene abileri Ağa Ağa Ağa. Devin barnağında bir altın yüzüh vaaar, aha beyle nasıl senin barmağına güzel olur. Yav Ağa diyir ben barnağında ki yüzüğü nası çıhardam diyir, çıhardarsan diyir. Neyse günüzden çıhir, devde günüz dağa daşa çıhar gezermiş. Devin anası et pişirermiş çahır ordan gelir üş goşam duzu getirir ete seper. Hadi babam, sahlanir gapıya sahlanir. Dev gelir ahşam olur yemeği getirir ana diyir ocağan yana bu ne diyir duz çorağımıdı bu ne böyle. Valla oğul az atmışdım ya men ne bilim, yiyirler ama yaniyiller. Ona gaden bir dönüm su içiyiller. Onnar yuhuya geçir, gahıyır orda nesi varsa tökür, gapıya gaçar. Ana ana ana diyer yandı çiğarrarım, hıı diyer men neydim devin gendi çıhmır gorhusunnan. Ana gurban olum ana yandı ciğarım pişti çiğarım. Gah diyir aha bu yüzüğünü verim diyir, bunun peşine tüşe tüşe git su getir diyir. Bi çara ihtiyar gahir güzel yüzüğüde barnağına tahır, eline de bir güğüm alır suya gelir. Yüzüğünen suya gidersem maa huylanar, yüzüğü çıhdır burıya goyur daşın üsdüne ordan yüzüğü alır hadi yallah. Dev bir gözlüyür, iki gözlüyür, üç gözlüyür ana gelmiyir. Gapıya çıhir anaaa anaaa haa oğul der çahır yüzüğü gaçırdı. Oyy çahır ocağan bata diyir..abileri de bahırlar çahır geldi, çahır onuda getirdi. Ağa aylığın oğlum der altı yüz milyon.

Neyse üş gün beş gün soora abileri rahat durmir devin bir atı varmış gurban olum sana ayağı beyle kilitdi. Hee tılısımlı atı varmış devin. Bir atı var Ağa, bir atı var Ağa yani gören beyle

hayran galar. Ağa çahır'ı çağırar. Çahır oğlum, buyur Ağam diyir. Devin atını isterem Yav Ağam diyir men ahırdaki atı nasıl getirim? Ne bilim diyir git diyir getirecen. Gahir yola çıhiir, gelir derenin birinde oturur devin ışığı gelende keçende bu gelir içeri girir. Anam atın yanına gidecey at göylere çıhir. Ana diyir çahır geldi sıyırah der, çahır durar mı pusa girer. Gelir o yanı bahir bu yanı bahir hiçkimse yoh, geri giidr. Gözü yuhuya dalir, gahir çahır gene atın yanına gidende at göylere çıhir. Yuhudan gahir avradını s. . ktiğimin malı diyir sana noolup küreynen bir iki ata atın gıratası gırıldı, geri yatir. Atın ayahlarını açir, başının eyarını vurur, üsdünün şeyini vurur gapıya çıharır. Höööö!. . diyir Allahasmarradıh. Amaan dev gapıya çıhir ki atam nörkütür ocağan bata. Anam bizde bahirlar ki gelir, gardaşlarının garnına gara yılan durur. Selamün aleyküm Ağa der, aya buyur. Vay yaşa der beline de bel vurur heç iş görmür gez babam gez. Atı ahıra çekiller güzel haydi babam bunnar bahir o iki gardaş Ammed Memmed.

Ondan soona indi ne galdı babam. Üş gün soona beş gün soona devin bir yorganı vaar beyle hiş dünya da öyle yorgan yoh senin üsdüne yahışar. Ağa ben yorganı nası getirim? Yoh getirecen diyir. Gahır yola tüşür. Dev de ahşamdan ana diyir, bu yorganı da çahır götüreceh geti üsdüme ört diyir. Tamam oğul diyir. Gelir içeri girir garı yorganı götürür yatiller. Bu gahir gelir usulca odıya girir, indi yorganın ucunnan tutur. Beyle çekir dev uyanir. Biraz çekir biraz durur, biraz çekir biraz durur. Bu çehtihcen dev suyrulur. İyice uca gelende dev heman sıhir, tuttun mu çahır diyir tuttum, yuttun mu çahır yuttum diyir, buna pişey demiyir canımnan osandım diyir daha. Ama diyir şindi beni yisen ağzına ne geleceh guru gemih diyir. Anam ben neydim, nası edim diyir gaçarsan diyir. Yohh diyir zenciri getir direğe bağla meni, künde yarım kilo gara üzüm ver diyir, yiyim ağzına bişey gelsin. Tamam ana zenciri get diyir, zenciri getirir bunu direğe sarıyillar güzeel elinin birini de açıhta goyullar. Bunu eyice sarir kilitnen vurur orıya gahir gidir gırh kilo üzüm getirir. Anam gardaşları bir sevinir bir sevinir daha da gelmez diyir çahır.

İşte gidir gırh kilo eyle üzüm getirir amma ana diyir bah künde buna yarım kilo otuz dohuz gırh gün yarım kilo goyur. Bu arada Gardaşları eline gına goyur. Anaam git gardaş git. Ama menim etim buralarnan pişmez diyir sana diyim diyir. O dağda beyle beyle küççühler varya diyir, git onnardan üş dört tene getir diyir. Birde gardaşı varmış onuda çağır diyir, sen meni nası kesecen diyir. Gahir dAğa gidir üş dört tene böyle kütük getirir. Ana men gelene gadar sen bunnarı yavaş yavaş gır diyir. Garı ihdiyar getirir bir dehre ıhh ıhh ıhh gıramiyir. Ana

ana diyir noolur bu elimi aşda gendi odunumu gendi elimnen gırım diyir, garıda gelir açir. Ana birez getir, ana birez daha beri, ana birez daha beri pat diyende garının kellesi, garı getti.

Çarıh çarçabuh zenciri açir, galdırir atir. Güzel garıyı memelerini kesir, fırına atir, fırını yahir duz muz atmadan. Yoh garının memelerini götürür duza basırir, gemihlerini de böyle gırir haş huş haş huş, fırına güzel tepir acıcıhta duz atir duzsuz olur. Haydi babam edir yorganı alir. Dev gelir ooo! Kimin anasıdı der, kesipte çahırı pişiripte diyir. Hemen gardaşınnan ireli girer az bi goy dursun nooldu? Gemiğini alir ooohhh ohh biraz duzsuz olup yaz diyir buna gırh gün bahtım hani bunun eti. Dev içeri girir arhada duzu böyle edende garının memeleri eline gelir. Vayy çahır ocağan batsın diyir. Ağlıyil ağlıyil Ağa diyir. Ağa da alir halal olsun çahır sana aslansan. İndi üş gün beş gün soona Ağa Ağa Ağa devin bahçasında eyle tahtalar var yanı mezere sen sandıhlarını goyurarsan. Ağa da merah edir. Oğlum çahır diyir beyle beyle. Galh sen bana on kilo ingiliz mıh al diyir, bir kerpeten al, bir keser al diyir. Neyse ney lazımsa bunnarı al getir diyir. Mende gahım gidim öküzleri goşum arabıyı da alım der. Ağa gidir hepsini alır getirir arabıya goyur, güzel bir sahal yapir, birde bıyıh yapir bir de burıya yün goyur, bide bir maşraf giyir gelir devin bahçasına yanaşir. Dev de biçere gorhusunnan bacadan bahir gapıyı da kitliyir çahır geler diyir beni keser içerde. Bahir ki bir ihtiyar geldi bahçaya yanaştı. Allah Allah der bu kim necidi. Gelir selammün aleyküm diyir ihtiyar baba aleyküm selam.

Bunu neydiysen diyir. Neydecem diyir amaann bir ocAğa batasıca çahır var diyir, Ağaya demiş ki beyle beyle. Filanın bahçasında böyle tahtalar var. Oyy onun ocağa batsın yavrum diyir sana ne etti. Oyy maa ne etmedi ki; anamı kesti diyir, ahırdan atımı göttü, altın gaşığımı göttü, üsdümün yorganını göttü, dünya da ne varsa aldı. Vay diyir onun ocağa batsın gendi hâlbuki Çahır. Neyse ikisi bir olur tahtayı kesirler güzel bir böyüüühh sandıh yapirler arabanın üsdünde. Gapağı şeydir birde beyle bir delik goyur. Diyir ki gel bi sandığın içine bahım Ağada senin kimi diyir, bahım sığacah mı diyir. Ondan soona bu sandığa girir. Beş mıh çahıyir, bir çahtım diyir. On mıh çahıyir iki çahtım diyir. Bu mıhın hepsini burıya doldurur, gapAğa. Öküzleri goşur, bıyığı çıhardır, güzel maşrAğada çıhadır haa babam haa. Ben saa demedim mi diyir seni götürecem.

Haydi babam edir, getirir Ağanın bahçasına atir. Selam aleyküm Ağa diyir, aleyküm selam çahır essahtan da çahır sanmış diyir. Ağa bah köye dellal bağırttıracan diyir, üş gün diyir kimse gapıya çıhmayacah, suyunu malını yemini hep içeri alacah diyir. Üş gün gapıya

çıhmay yohtur. Ağa dellal bağırttırır. Kimse gapıya çıhmıyacah yahacağınızı yiyeceğinizi, malınızı sulayın gapınızı açmayın. Tamam Ağa emretti. Ağa diyir sennen mende bacadan bahacıh diyir, üst gata çıhacıh, Ehmedle Memmedde gidip sandığı açacah diyir. Tamam oğlum diyir. Oğlum gidin o sandığın gapağını açın diyir, Ehmednen Memmede.

Bunnar gahar keser muştuyu alırlar, gelir güzel sandığa yanaşıyiller. Açirler açirler çekiyirler mıhları, dört mıh beş mıh gafalarına yahın dev sıçrıyır haydi babam çıhir sandıhdan. Sağa dönür bunu yudur, sola da dönür bunu yudur. Gördün ya Ağa der, onnar bana yapdıysa bende onnara yaptım ya der. Lan helal olsun diyir seni doğurana. Baba da behliyir kar geleceh yiyecem hımm yersin. Ondan soona Ağa güzel gızını buna verir çahıra. Gırh gün gırh gece davul çaldırır, yiyir içir muradına geçir. Sizde muradınıza geçin.

Anlatıcı: Şahnaz TUFAN

7.31. Ebu Hançer

Bir varmış, bir yohmuş, Allah'ın gulu çohmuş. Zamanın birinde bir garı goca varmış hiç çocuhları olmamış. Eskidende dohtora gitmeh yohmuş, "bir hocaya gidek bahtırah, musga falan yazdırah da bir çocuğumuz olsun." demişler.

Bir hocaya gitmişler. Hoca da demiş ki; "Bu elmayı soyun yiyin" demiş. "Ahırda at varsa elmanın gabuhlarını ata verin." demiş, "Elmayı da siz yiyin." demiş. "Ama ben gelmeden de adını da goymayın." demiş. "Tamam" demişler. "Çocuğunuz olacah ben gelmeden de adını goymayın." demiş. Ondan sora eve gelmişler neyse elmayı yemişler, ata vermişler gabuğunu, elmayı kendileri garı goca yemişler.

Ay olmuş gün olmuş dohuz ay sora çocuh doğmuş. Çocuh doğmuş ondan sora atın da bir tayı olmuş. O taynan o oğlan çoh binermiş onnan gezermiş. Birgün o çocuh büyümüş artıh altı yedi yaşına gelmiş. Hala adamı bekliyolar ki gelsin de ad goysun. O oğlana arhadaşları oyun oynarken "Adsız eşşoğlueşşek get o yana, adsız köpoğluköpeh get bu yana." Oğlan gelmiş evde ağlamış. "Anne" demiş "Niye benim adımı goymuyosunuz? Adsız eşşoğlueşşek diyolar bana." demiş. "Herif" demiş, "Bekledik gelmedi hocayı." demiş, "En iyisi biz hazırlıh yapah, gurban kesek, yemek verek oğlanın adını goyah." Demiş.

“Tamam” demişler. Gurbanlar kesmişler, davet etmişler bütün köylü gelmiş. Tam sufra ortaya gurulmuş hemen adam içeri girmiş. “Aboo biz seni gökte arıyoduh yerde bulduh nerelerdesin.” “Arhadaş hazırlıh etmedinîz, beni çağırmadınız.” demiş. “Siz o zamanan hazırlıh etseydinîz o zaman gelecehtim.” demiş. Neyse bir iki lohma yemiş oğlanı çağarmış. “Oğlum” demiş, “Hiç sırtın yere gelmesin.” demiş. Bir hançer çıhartmış beline sohmuş. “Bu hançer senin belinde olduhça sen ölmezsin.” demiş. “Adın da ‘Ebu hançer’ demiş, goymuş.” Birden adam “pıırr” diye uçmuş gitmiş, Hızır mıymış neymiş. Ondan sora adamı aramışlar bulamamışlar, ondan sora adı galmış Ebu hançer. Ondan sora iki tane daha oğlu olmuş bu adamın. Üş gardeş olmuşlar.

Bu Ebu hançer sırtında haçeriynen atına binip gezerken, birgün bahmış bir gonahta dünya güzeli bir gız. Buna aşıh olmuş. Gitmiş gelmiş hergün o yoldan geçiyomuş, pencereden gız bahıyomuş. Aşıh olmuş dünya güzeli bir gız. Gelmiş “Baba” demiş, “Filan yerde bir gonahda dünya güzeli bir gız var, ben ona aşıh oldum, ben onu alacam.” “Oğlum gel etme tutma” demiş, “Onu alamazsın o olmaz.” “Niye?” “O yedi başlı bir devin elinde. Kel Vezir var, yedi tümen asker gırdı, yedi senedir o devin elinden alamadı.” demiş. ”Sen nasıl alacan bir fakir adamsın.” “Yoohh! Ben ölerim, yiterim o gızı alacam.” Gardeşlerine diyo ki; “Ben gidecem o gızı alacam, ana beni arayıp sormayın.” diyo “Ben gızı alıp gidecem.”

Birinin eline bir tesbih vermiş, -bu tesbih ipliği çürür, dane dane olursa cebinde- bil ki başımda bir iş var. Birine de bir çubuh vermiş ohlava gibi bunun da ucundan gan gelirse bil ki benim başımda bir iş var. Benim hakgını helal edin ben gidiyom o gızı alacam. Ağlaşmışlar etmişseler de bu oğlan çıhmış gitmiş.

Ta içeri girmiş yedi başlı dev başını galdırmış. Gız hemen demiş ki; “Gelme insanoğlu noolursun.” demiş, “Bu dev seni öldürür, yapma.” demiş. “Yoh” demiş, “Ben sana aşıh oldum, seviyom alıp gaçıracam.” Belinden hançeri çıhartmış yedi başlı devin yedisine birden vurmuş, yedisi de düşmüş kafası devin. “İnsanoğlu bi daha vur!” demiş dev, gız nası bağarmış ki; “Bi daha vurma!” Bi daha vurursan dev dirilirmiş. “Bi daha yoh, ben anamdan bi kere doğdum.” demiş, “Bi kere” demiş. “Bi kere vururum.” demiş. Ondan sora gızın elinden tutmuş, almış götürmüş, bir dağın başında bir gulübe yapmış. Gidiyirmuş av guş avlanıyomuş, getiriyomuş ikisi bir yiyolarmış çoh mutlularmış.

Birgün Kel Vezir duymuş ki dünya güzeli gız devin elinnen çıhmış, bir insanoğlunun eline tüşmüş. “Vallaha gider ben bunu bulurum alırım.” demiş. Şindi yollara düşmüş her yerde arıyomuş ama bulamıyomuş, bir tane küpçü garı tutmuş. Küpçü cazı garı. Neyse bi yılannan gamçısı varmış, bi de küp varmış. Küpe biniyomuş yılannan gamçıyı vururmuş. Küpçü garı dağlarda beyle uçah gibi geziyomuş, bahmış dağ başında bir ıssız gulübe. “Olursa burda olur başka yerde olmaz heryeri gezdim.” demiş. Küpü beyle bir evden dışarı bi yere goymuş, gendi orıya gelmiş bahmış ki o gız orda. Gelmiş gızın gapısına vurmuş, “Gızım acıh bir ehmeğin suyun yoh mu, çoh acıhtım.” demiş. “Aboo nene nerden geldin? Gurban olim gel, ben de burda insansızım, gonuşamıyom, seni misafir edim.” “Yoh yavrum” demiş. “Senin gocan var iznin olur mu olmaz mı? Gocandan izin ald a öyle gelim.” demiş. “Tamam” demiş, “Nene sen git ahşam gocam gelince izin alim.” demiş.

Ahşam gocası gelince “Bir tane nene var, nası edeh Ebu Hançer noolursun o gelsin bizde dursun, bana analıh etsin, benle gonuşacah insan yoh.” “Yav garı” demiş, “O ndan bize hayır gelmez.” demiş, “en iyisi gelmesin.” demiş. “Noolursun ben yanlızım canım sıkılıyo.” demiş. İyi o zaman neyse çoh seviyo ya dayanamamış, “gelsin” demiş. “Ama dikkat et bu garıdan hayır çıhmaz.” demiş.

Birgün durmuşlar, iki gün durmuşlar. “O gızım” demiş, “Sen güzel bir gızsın bu gocan ölür.” demiş “Sen dağ başında galırsın, hiş mi düşünmüyon?” “Yoh nene” demiş, “Hiş düşünmüyom, Ebu Hançer’e noolacah.” demiş. “Gızım bir sor.” demiş, “Gocan ne zaman ölecek? Ölümü neynenmiş.” “Aman nene ne bilsin?” “Yoh gızım yoh, sen gençsin bilmezsin erkekler ölümünü bilir, bir sor nerden ölecekmiş?” demiş. Ahşam olunca başlamış İllah “Ben burda yanlızım da sen ölürsen ben napacam da…” ağlamaya başlamış. “Hayvah” demiş, “Gene bu küpçü garının işi görüyon mu?” demiş. “Ben ölmem, benim ölümüm deyha o gapıda ki minder mi, yastıh mı o yanarsa ben ölürüm.” demiş. Küpçü garı gitmiş hemen o yastığı-minderi yahmış, bahmış Ebu Hançer ölmüyo. Bu sefer işte “ıbrıh” demiş, “leğen” demiş onnarı gırıyomuş küpçü garı ölsün diye, bahıyomuş gene ölmüyo.

“Bah gızım seni sevmiyo seni sevseydi sırrını söylerdi.” demiş. “Neden öldüğünü demiyo seni gandırıyo.” demiş. Bu sefer gız eyice ağlamış, o dünya güzeli gız. “Sen beni sevmiyon da, neden öldüğünü bilmiyon da, beni gandırıyon da.” Demiş ki; “Bah kimseye söyleme!” demiş, “Benim bu belimdeki hançeri, gırh arşın guyu gazılıp içine atılırsa, ondan ben

ölürüm, yohsa ölmem.” demiş. “Onu da kim gazacahta içine atacah.” demiş. Bunu küpçü garı gapıdan dinliyomuş duymuş.

Gece gündüz gırh arşın guyu gazmış. Onnar yatarhanda gece gitmiş, belinden almış hançeri guyuya atmış, üstünü örtmüş. Sabah gahmış gahvaltı hazırlamış, etleri getirdiği guşları tavşanları bişirmiş, gızartmış. Gitmiş gelmiş “Ebu Hançer galh galh” galhmıyo ölmüş. Bir ağlamış “Nene Ebu Hançer öldü.” “Yavruum görmüyon mu? Ben demedim mi ölürse sen dağ başında neydecen?” “Gel yavrum” demiş, ağlamışlar başında epey. “Yavrum beni biraz dışarı çıhart da biraz gezek.” demiş. “Yohh ben Ebu Hançer gibi babayiğitten ayrıldım ben gapıya çıhmayı niydecem, güneş görmeyi niydecem, gün görmeyi niydecem?” “Olsun gızım.” demiş, “Biraz dışarı çıhah, ben de bir abdes alim.” demiş. Biraz öte gitmişler. “Yavrum bir gel hele burda bir adam var, bir karaltı var, şu tarafa gidek.” Gide gide küpün yanına götürmüş. “Aboo yavrum insanoğlu da neler yaratmış? Hele şuna bah hele nasıl bişeymiş gel içine gir hele hooo nası da rahatmış.” “Amaan nene ben niydecem, Ebu Hançer gibi babayiğitten ayrıldım. Ben rahatlığı napacam?” “Gel gızım” demiş, sanki yemiyecek ya gel bir otur burıya nasıl olacah.” Küpün içine gızı otutturmuş yılannan gampıyı vurar vurmaz küp havalanmış, uçah gibi uçarmış o küp neyse. Küpçü garı.

Bu havalanmış getirmiş, kel Vezirin gapısına, gızı almış getirmiş. Ebu Hançer de orda ölü yatıyo. Aboo birgün gardaşının biri elini cebine atmış ki tesbih dane dane olmuş iplikleri gırılmış, çürümüş. Öbürü de gitmiş “gardaş” demiş “Benim tesbih çürümüş senin çubuğuna bahah.” Bahmışlar ki çubuğun ucundan da gan geliyo. “Aboo gardaşımızın başında bir iş var.” demişler.

Onnar yollara düşmüşler Ebu Hançeri arıya dursunlar. Kel Vezir evleneceh, nası bir düğün yapıyo ki gırh gün gırh gece. Evlenecek amma gız eline gına goymuyor. Demiş ki; “Bu eline gına goydurursa gelip kim gönlünü ederse dünyalığını verecem ahiretine garışmıcam.”

Onnar orda düğün ededursun gelmişler ki bir dağın başında gulübe, gulübede gardaşları yatıyo. “Gardaş” diye sesliyolar yohh. Başında epey ağlıyolar. Ondan sora diyolar ki; “Ya bunun belinde hançer varıdı nerde acep?” bahıyolar ki hançeri yok. Orıya burıya bahıyolar ki gapının arhasında bir taze guyu. Eşiyolar ki hançer orda. Getiriyolar beline goyuyolar, uyanır gibi uyanıyo. “Aman gardaş siz ne işiniz var burda, niye geldinîz?” “Valla böyle böyle sen ölmüştün, biz geldik. Sen demedin mi böyle böyle ben ölürsem başımda bir iş

olursa böyle olur.” “Hani yengeniz nerde?” “Valla biz geldik yenge menge yohudu.” demiş. “Hayvah” demiş, “Görüyon mu o küpçü garı götürdü.” demiş. “Gardaş bu ev eşik senin ben geri gidiyom” demiş. “Gardaş gel etme tutma o gızın yüzünden senin başına bir sürü iş geldi gitme.” “Yohh ben o gızı bırahmam. ”

O da yollara düşmüş, gitmiş Kel Vezirin memleketine. Gitmiş bir fakir nenenin gapısını çalmış. “Nene” demiş, “Beni misafir et” demiş. “Yohh oğlum yooh” demiş, “Ben bir yaşlı neneyim, yiyecek ehmeğim, yoh içeceh suyum yoh, yatacah yatağam yoh.” demiş. Biraz para çıhartmış vermiş. “Oooo” demiş, “Ehmeğim de var, yatacah yatağım da var buyur gel.” demiş. Garnını doyurmuş. “Nene” demiş, “Memleketinizde de düğün mü var ne?” demiş. “Hee oğlum olmaz olsun.” demiş. “Bir kel Vezir vardı.” demiş, bir gıza aşıh olmuştu, yedi başlı devin elinnen alamıyodu, duydu ki bir insanoğlunun eline düşmüş. Bir küpçü garı tuttu, gitti, aldı, getirdi. Şimdi düğün oluyo gelin de eline gına goymuyomuş.” demiş. “Nene” demiş, “Bu yüzüğümü barmağına tah, götür o geline göster. ‘Ebu Hançer bizde’ de” demiş, Gınayı goysun sende beni ahşam gınaya götür.” demiş.

“Tamam” demiş, eline yüzüğü tahmış. Gelmiş şimdi Kel Vezire haber gitmiş ki bir yaşlı garı geldi, girecekmiş ki gızın gönlünü edecekmiş. “Tamam girsin gönlünü etsin.” demiş. “Çekilin hele çekilin.” demiş, elini böyle gıza göstererek yüzüğü barmağında. Niye goymuyomuş Kel Vezir gibi bir güzel adama gelmiş de, niye evlenmiyo da niye gına yahmıyo da diyerek” yüzüğü gıza gösterince, gız “Neneee gel hele gel yanıma otur.” demiş. “Bu yüzük kimin? Nerden aldın sen bu yüzüğü.” “Valla yavrum bu yüzüğün sahabı bizde.” demiş. “Ahşam da yanına getirecem, gına goy ben seni görüştürecem o adamla.” demiş. Vezire haber gitmiş ki yaşlı garı geldi gönlünü etti gına goyacahmış. Geliyo Kel Vezir diyo ki; “Nene ne istiyosan verecem, dünyalığını verecem ahiretine garışmıcam.” O da diyo ki; “Sağlığnı isterim Vezir bey.” demiş. “Benim bir bacımın gızı var, ahşam düğüne getirim gınaya.” demiş. “Bacının gızını da, gardaşının gızını da herkesi getir yeter ki sen düğün ettin ya gına ettin ya.” demiş. Ondan sora bu Ebu Hançer de gız gılığına girmiş. “Çekilin hele çekilin bacımın gızı yabancı herkesten utanıyo.” demiş. “Gelinin yanına oturacah.” demiş. Gelinin yanına otutturmuş gızı, Ebu Hançeri. Gıza demiş ki; “Sen düğün gına olduhtan sonra biraz gapıya çıh, ben seni alıp gaçiyim.” demiş.

Ondan sora düğün bitmiş gına, bu gız “nene” demiş, Kel Vezirin yanına gitmeden sen beni bir tuvalete götür demiş. “Tamam, gızım götürüm.” demiş. Zincirnen de o küpçü garının

goluna bağlıymış o dünya güzeli gız, gaçar diye. Biraz dışarı çıhmışlar "Nene orda biri var." Aynı o onu gandırdı bu sefer de o onu gandırıyo. Nene biraz beri gidek, nene biraz öte gidek ona gadar Ebu Hançer çıhıyo. Zenciri hançeriynen kesiyo, gızı alıp gaçıyo. Kel Vezir de tuman köyneğinen yatağın üstüne oturmuş gelin bekliyo. Tuman köyneknen.

Ondan sora haber uçmuş ki gelin geri gaçmış, geri gelmiş götürmüşler. Kel Vezir tuman köyneknen peşine tüşüyo. Ben gidecem bunu bulacam. Ebu Hançer bunu alıyo götürüyo bir dağ başında giderken, bir rüzgâr bir, talaz bir duman çıhıyo, gözünü açıyo ki gız gaybolmuş, gızı bulamıyo. Gızda gözünü açıyo ki Ebu Hançer yoh. O yannı gidiyo bu yannı gidiyo bahıyo ki dağda bir çoban. Çobana diyo ki; "Noolursun bana ekmek ver su ver. " O da "tamam" diyo. "Ama benim bi şartım var." diyo gız, "Şu geçinin gılını kes bana ver." demiş. Dünya güzeli olduğunnan her gören aşıh oluyomuş çoban da aşıh olmuş. "Tamam" demiş, "Ahşam bennen eve gidersen veririm." demiş. "Tamam giderim." demiş gız. Çoban da acele acele goyunları yayıyomuş ki bu güzel gızı alim eve götürim diye. Keçiyi kesmiş bu gıza vermiş. Ordan da bi duman talaz çıhmış çobanda gaybetmiş bu gızı.

Bu gız da böyle gitmiş bi şehrin dış kenarında deriyi de gafasına geçirmiş ordaca duruyomuş. O şehrinde padişahı ölmüş. Bir padişah guşu varmış, onu uçuruyolarmış, kimin başına gonarsa padişah o olacah. Guşu bırahmışlar dağa gonmuş, daşa gonmuş kimsenin başına gonmamış gelmiş bir gıllı bişeynin başına gonmuş. "Allah Allah bu hayvan değil insan değil bu kimse atın içeri!" demişler. Bu sefer guşu gene bırahmışlar. Guş heryere gonmuş kimsenin başına gonmamış. "Bunda da bir hikmet var demişler büyükler, o gıllı neyse çıharın bir bahah." demişler. O gıllıyı çıharınca keçi gılınnan gelmiş guş gene onun kafasına gonmuş.

Gelmişler, "İn misin cin misin kimsin sen?" Bu da "Ne inim, ne cinim, sizi beni yaradan Allah'ın guluyum. İşte böyle böyle işler geldi başıma, bende bu deriyi başıma geçirdim." demiş. Bunu götürmüşler güzelce yumuşlar, yıhamışlar padişah olmuş gayrı o gız. O ülkenin padişahı olmuş. Bir çeşme yaptırmış, bir resmini de çeşmenin orıya astırmış. İki tane de bekçi goymuş. Bi de dibek, demir dibeknen tohmah yaptırmış, çeşmenin başına goymuş. İki bekçiye demiş ki; "Kim gelir bu çeşmeden su içer ne derse gelip bana diyeceksiniz" demiş. Şimdi Kel Vezir gelmiş, suyu içmiş dünya güzeli gızın resmini görünce "ooofff" demiş orıya oturmuş. Çoban da gelmiş suyu içmiş "ooofff" demiş orıya oturmuş, Ebu Hançer'de. Üçü de gelmiş orıya oturmuş. "Padişahım sağolsun valla üş tane adam geldi böyle böyle üçü de

su iştiler, off çektiler resmine bahtılar, orıya oturdu.” “Hadi gelin önüme düşün gidek.” demiş, Vezirleri ney düşmüşler gelmişler. Demiş ki; “Kel Vezirin kafasını demir dibeknen, tohmağa goyun kafasını iyice ezin.” demiş. Kel Vezirin demir dibeknen tohmahnan kafasını ezmişler, öldürmüşler. O Ebu Hançer’nen çoban nası gorhuyolarmış ki bizi de öldürecehler. “Şu çobana da güzelce para verin çıhsın gitsin bana iyiliği tohandı.” demiş. “Şu adamı da gidin hamam da yüğün, yıhayın temiz elbise giydirin getirin.” demiş.

Ebu Hançer hala gorhuyomuş “beni de öldürecek” diye. İçeri gelmiş demiş ki; “Sen beni tanıdın mı?” demiş. “Valla padişahım sağolsun padişah olmasan gözlerini neyini birine benzetecem amma padişah olduğun için üstüne gonduramıyom.” demiş. “İşte o padişah olduğum için üsdüne gonduramadığın dünya güzeli gız benim.” demiş. “Ben de seni arıyodum.” demiş. “Bundan sora padişah sen ol” demiş, ben de senin hanımınım” demiş.

Gırh gün gırh gece düğün etmişler. Onlar yemiş içmiş muradına geçmişler. Sizde yiyin için muradınıza geçin.

Anlatıcı: Sebile SARCAN

7.32. Kâloğlan ve Dayısı

Bir tane yaşlı bir adam varmış bi de hanımı varmış. Bu adam gidermiş çalışırmış, gazanırmış, getirirmiş herşeyi evine yığarmış, yaşırırmış yağından gaymağından pekmezinden, yine ahşam önüne boz çorba getirirmiş, anıhsız aş, anıhsız aş, boz çorba. “Garı” diyomuş “Ben sana bis sürü gazanıyom getiriyom yağdı, etdi, sütdü, sen niye anıhsız aş bişiriyon bana yediriyon?” demiş. “Noolacah” demiş, Bağdat’da bir bacısı varmış, “Bağdat’da bacın osturuyo evin bereketi gaçıyo.” demiş. “Bu bacımın yanına ben gidim bi daha öyle bişey yapmasın benim evimin bereketini niye gaçırıyo.” demiş. “Garı benim heybemi hazırla ben bacıma gızmaya gidiyom” demiş. Bu da “iyi” demiş.

Bu gadının oynaşı varımış, hep ona yediriyomuş. Bir oynaşı varımış. “İyi” demiş, bi tane de heybesine yılan goymuş “Yolda bunu sohsun öldürsün.” demiş, “Ben oynaşnan burda rahat ediyim.” demiş. “Bu ney garı? Heybeye ne goydun?” demiş. “Bi tane gümüş kemer, bacına götür.” Eli boş gitmesin.” demiş. “Yazıh genede bacına” demiş, “Gümüş kemer hediye göydüm.” demiş. “İyi garı” demiş, heybeyi sırtına almış Bağdat’a doğru gitmiş.

Herifin de galbi temiz ya, essahdan o yılan yükmüş, gümüş kemer olmuş. Eve gitmiş, Bağdat'a gitmiş bacısını bulmuş. "Aboo gardaş gel hele gel, hoşgeldin sefa geldin iyiki geldin." demiş. "Ben sana küstüm." demiş. "Niye." "Böyle böyle sen benim evimin bereketini niye gaçırıyon." demiş. Hemen garı annamış, yengesinin huyunun nası olduğunu. "Tamam, gardaş bi daha o gabahati yapmam." demiş. "Tamam, bir iki misafir ol da gidersin." demiş. "Heybende ne var?" demiş. "Yengen sana gümüş kemer gönderdi." demiş. "Voo! "Allah razı olsun." demiş. Açmış ki essah gümüş kemer, yılan gümüş kemer olmuş. Almış beline dahmış. Bir gaç gün galdıhtan sora "Ben geri evime gidim." demiş, "Tamam abi git." demiş.

Hemen orda da bacısının bir kel oğlu varmış "Noolur dayı bende senle geliyim." O da "Yohh oğlum ne işin var, yengen razı olmaz, zaten beni istemiyo ki seni hiç istemez." demiş. "Noolursun dayı ben de geliyim gurban oluyum dayı." demiş. "Neyse gel amma bir gaç gün gal. Geri dön gel." demiş. "Tamam." demiş. Geri dönmüş gelmişler, aboo garı görmüş, sinir olmuş. "Ben gendine razı değildim." demiş, "Bi de guyruğuna piçi tahmış getirmiş, Kâloğlanı getirmiş." "Dur ben bunlara bir oyun eder öldürürüm ikisini de." demiş. Ahşam olmuş, yemişler içmişler, boz çorbayı gene anıhsız aş. Dayısı gahviye gidiyomuş, "Dayı dur bende sennen geliyim." demiş. "Tamam oğlum gel gidek gahvede biraz oturah da gelek." demiş. Tam gapıya çıharken "Ben seni yolcu ediyim mi?" demiş, nası olmuşsa dayısı sanmış evde galdı, yengesi sanmış gahviye gitti. O gapının arhasında un tepbeleri varmış un tepbelerinin arhasına sahlanmış bu Keloğlaaan.

Gayrı dayısı gahviye gitmiş. Garısı da sanmış ki gahviye gitti dayısınnan sanmış. Un tepbelerinin arhasında oturuyomuş, bir bahmış gapı çalındı bi tane adam geldi. Güzelce tavuhlar gızardı, börehler çörehler, yağlar gaymahlar. Yediler işdiler gülüşdüler çıhtı gitti. Ona gadar o adam gittikden sora dayısı geliyo gapıya vuruyo Kâloğlan açıyo. Dayısı sanıyo ki Kâloğlan içerden açtı, yengesi de sanıyo ki dayısıynan birlikte geldi, bir gaç gün böyle etmiş. "Vallaha görüyon mu?" demiş, "Bu dayımın başına ne işler açıyo, dur ben bunu hallediyim." demiş.

Orda gonuşmuşlar demiş ki o sevgilisi; "Ben yarın ekin biçecem." demiş, "Bana azıh getir tamam mı?" demiş. "Tamam." demiş, "Kâloğlannan dayısı da zaten ekin biçecek de, onlara bir boz çorba götürrüm, sana da kete börek pişiririm getiririm." demiş. "Tamam" demiş.

“Senin tarlanı nerden bilecem?” demiş, “Yollara hıyar gabuğu soyarah giderim, sen o hıyar gabuhlarını toplayarah gel benim tarlamı bulursun.” demiş oynaşı. “Tamam” demiş.

Kâloğlan bunu duymuş ya tepbelerin arhasından, “Yenge dayımnan bende ekin piçmeye gidiyom.” demiş. “Tamam git.” demiş. Sabah galhmış güzel keteler çörekler tavuhları gızartmış, heybeye doldurmuş, ondan sora bir heybeye de boz çorba, anıhsız aşı göymüş, Kâloğlannan dayısına götüreceh. Kâloğlan da tutmuş o hıyar gabuhlarını gendi tarlalarına doğru yapmış. Garı da gelmiş, hıyar gabuhlarını toplayarah gelmiş, garşıdan bahmış ki Kâloğlannan dayısı orda oturuyo. “Aman benim yengem gelmiş.” Koşarah gelmiş “Aman bize yengem neler getirmiş, dayı sende bu yengemin gıymetini hiç bilmiyon, bide diyon ki; ‘anıhsız aş pişiriyo’, bah bize neler pişirmiş?” Bahmış ki etler gızarmış tavuhlar “aboo” demiş, “Garı bunu nerden yapdın?” “Yav çalışıyosunuz yoruluyosunuz diye.” demiş. Onlar yedikçe “Zıhım yiyin, ataş yiyin, orda adam acından ölüyo.” demiş, heç razı olmamış.

Ondan sora ahşam olmuş, yine Kâloğlan’ın dayısı gahviye gitmiş, gene Kâloğlan tepbelerin arhasına sahlanmış. Oynaş gelmiş “Beni acımdan öldürdün, ahşama gadar bekledim niye gelmedin?” demiş. “Ne bilim hıyar gabuhlarını toplayarah gittim, bahtım ki Kâloğlannan dayısı sen öyle dememişmiydin?” demiş. “Tamam, bugün de elma gabuğu soyar goyarım bah unutma ben acımdan ölüyom orda.” demiş. “Tamam” demiş.

Bu sefer Kâloğlan gene duymuş. Elma gabuhlarını gene kendi tarlalarına doğru dizmiş. Gene bu garı keteler çörehler bişirmiş götürmüş, gide gide gitmiş ki gene Kâloğlan’la dayısı. Gine Kâloğlan uzahdan görmüş ya, aman bir koşarah gelmiş, “Yengecim gurban olum, ben seni çoh seviyom, gene mi getirdin?” Yohsa yenge geri gidecek, yengeyi alıyo getiriyo. Birgün bele beş gün bele, “Vallaha bu böyle olmıyacah.” demiş oynaşı, “Beni hep aç goyuyon nası olacah bu iş?” demiş. Neyse ben burda kete çörek bişiriyim yağ eritiyim de gayganah yapim.

Tereyağını eritiyor, meme yağını, içine yımırta gırmaya gidiyo, yağ orda yanıyo. Garı ocağan üsdüne tereyağını goymuş, o yanana gader yımırta getirmeye gidince. O adam da orda uyhusu gelmiş, tandırın kenarında uyumuş. Tandırın başındalarmış beyle. Böle “hıhh” etmiş uyuyomuş, ordan tavaynan yağı getiriyo adamın boğazından aşşağa döküyo Kâloğlan. Geri gidiyo un tepbesinin arhasına giriyo. Garı geliyo “Huuu yağıda az mı goymuşuh tavada galmamış.” diyo.

Gidiyo geri yağ getiriyo, yumurtayı gırıyo, sofrayı hazırlıyo. Gidiyo geliyo "Çabuh ye galh ki Kâloğlannan dayısı gelecek." diyo. Gidiyo geliyo yohh. "Voo! Tandırın bacına gafasını vurmuş, öldü mü?" Ölmüş adam gitmiş. Ona gader gene Kâloğlannan dayısı geliyo "Aboo yenge bize sofra mı hazırladın, gurban olim." demiş. "Siz gahviye gittiniz bende canım sıhılmasın diye gomşuyu çağardım oda öldü heralde." demiş. "Amaann boşver" demiş, "Kellesini si. erim" demiş. "Getir yenge sofrayı biz yiyek." demiş. Oturmuşlar yiyolarmış amma bu garı nasıl üzülüyomuş oynaşı öldü.

Onun da tutmuş şeylerini kesmiş adamın gozalarını, götürmüş, adamı da gapısına atmış. Sabah galhmışlar ki filan adam ölmüş. "Voo! Cenazesi gahacah filan adam ölmüş. "Yenge sende git cenazeye haa." demiş, "Şimdi bunu bizden bilerler." demiş. "Voo! "Ben neye gidiyim?" demiş. "Orda da deyiş diyecen ağıt yahacan." demiş. "Ne diyecem ben bilmem ki?" demiş. "Ne diyecen?" demiş.

"Amanın dostlaar,
Bana bahın ağlayın,
Yürek yahın ağlayın,
Başımdaki gozalara ,

Bahın bahın ağlayın de" demiş, "O gozaları da dur başına ben bağlayım, başını ben örtim sen iyi ağla."demiş. Çalma yapmış orıya da onnarı goymuş. Gitmiş şimdi herkes ağlıyomuş bu başlamış;

"Amanın dostlaar,
Bana bahın ağlayın,
Yürek yahın ağlayın,
Başımdaki gozalara,
Bahın bahın ağlayın.

Bir demiş beş demiş bir tane delinin biri "Bunun başında ne varmış, Allah vurmuş, başımda ki goza diyip duruyo." demiş. Yazmasını çeker çekmez herifin şeyleri, gozaları ortaya dökülmüş. "Vay bunu sen mi öldürdün?" diye bu garıyı da öldürmüşler.

Ondan sora Kâloğlannan dayısı da bir güzel garı almış, yemiş içmiş muratlarına geçmişler.
Anlatıcı: Sebile SARCAN

7.33. Şahmeran

Cemesim diye biri varmiş, köyun birinde anasıyla beraber yaşar, geçinip giderlermiş. Birgün bir adamla garşilaşer Cemesim. Adam "Gel bir guyuda bal var, onu çıharmaya bana yardım et, sana şu gader para verirem." demiş. Gabül etmiş.

Neyse beraber getmişler dağa, guyunun yanına bir ip atmışlar guyuya, Cemesim enmiş, bütün ballari vermiş adama. Adam da balları aldıhdan sora guyuda bırahmış getmiş. Cemesim bağırmış bağırmış, ne duyan var ne gelen.

Neyse başlamış uğraşamaya, cıhmah için uğraşer uğreşer çihamer. Cebinnen piçah çikarer ayağene yer yapir, biriki basamag basamah yapa yapa çiharken, duvarın basamah yaptiği yer uçor. Ordan kapi çıhir, "Allah Allah" diyer, gapiyi açir içeri, girer, bahir bir oda, yaliniz odanın içi yılan dolu. Bildiyin yılanlar.

Neyse yılanlar onu tutorlar, alir götürürler, Şahmaranın odasina. Şahmaran'a baher ki belden aşaği yılan, belden yuhari yahişehli güzel bir insan. Neyse yılanlara "tamam bırahın" diyer. Cemesim'i yılanlar bırahirler. Şahmaran Cemesim'e "Otur!" diyer. Cemesim Şahmaran'a yalvarer; "Nolursun beni ışıhlı dünyaya at." deyir. Şahmaran "Valla ben seni işihli dünyaya atarim ama insanoğlu çiy süt emmiş, gider sen benim yerimi söylersin beni çıharir öldürürler." deyir. Cemesim, "Yoh sen bu eyliyi bana yap, ben söylemem, senin yerini." diye yemin billah edir.

Neyse Şahmaran buna gırg gün hekaye söylüyür buna. Her gün bir, her gün bir, gırg dene hekaye söylüyür. Gırhıncı gün hekaye piter, pittihden sonra Cemesim gene yalvarmaya basliyir. "Nolursun beni ışıhlı dünyaya at." diye. Şahmaran gene gabul etmir, "Sen gider benim yerimi söylersen, beni gelir bulur, çıharer öldürerler." Cemesim gene yemin billah eder, "Sen bana bu eyliyi yap, kellemi de kesseler, ben senin yerini söylemem." diyer.

Neyse Şahmaran "tamam" diyer. "Yalnız kimsenin yaninda soyunma, hamama getme." deyer. Cemesim'e yılanlara "Bunu götürün çıharin." deyer. Yılanlar götürörler, çıharerler,

tandir gadar bir yer galir, bu çıher, evine gider. Anası arkadaşları sevinerler. “Noldu?” diyerler, bu söylemer nolduğunu, “Gayboldum.” diyer.

Anasinnan yaşamaya basliyir, birkaç yıl gectihden sonra oranın padişahı amansız bir hastalığa tutulor. Lohman geler, hekim geler, kimse derdinî bulamir. Oralarda coh bilgin bir Yahudi hekim varımış. Bu hekimi bulmuş, getirmişler, hekim bahmiş padişaha, “Ben bunun derdinî biliyom, ama bulunmasi imkansiz gibi bişe.” demiş. “Nasil?” diyolar, hekim “Valla nasil diyim, ben size yılanlarin başı var, Şahmaran, onun belden aşağı zehir, belden yuharı senin ilacin.” “Nerden bulacih?” diyolar. Hekim “Onu gören varsa, ben onu göreni bilirim.” diyo.

“Bütün ahaliyi toplayın hamama, ben herkese bahacam.” diyo hekim. İlan duyuruyollar ahaliye, “Herkes gadin erkeh, çoluh çocuh herkes hamama geleceh.” diye. “Gelemeyene idam var.” diyolar. Herkes geliyor, ama Cemesim gelmiyor hamama. Soruyolar “Herkes geldi mi?” diye, “Herkes geldi.” diyolar, “Birtek Cemesim diye biri galdi, o gelmedi.” “Gidin onu da getirin.” diyo Yahudi dohtor. Gider, hemen aler, gelerler. “Soyun hamamda banyo yapacan!” “Yoh ben yaptim geldim.” Şele bele dese de bunu banyoya sohorlari, Yahudi bahar bahmaz biler bunun Şahamaran’ı gorduyunu. “Gel burya!” diyer, geler. “Söyle Şahamaran nerdedi?” “Yoh ben bilmem Şahamaran’ı görmedim.

Baher ki öldücehler bunu; bu ahlinnan düşünör, “Ben söylesem de onu o guyudan çıharamazlar, yılanlar yahlaştirmaz, ben söylüyüm, nasilsa çiharamazlar.”

Neyse söylüyür yerini, ama Yahudi bir sihir biliyomuş, giderler yahudiyle Cemesim. Sihiri ohuyur Yahudi. “En çıhar” diyer Cemesim’e. “Yoh” diyer, “Sen en çihar.” deyir. Zornan endirerler, Cemesim ener aşağı. Şahmaran deyer “Oğlum ben sana demedim mi insanoğlu çiğ süt emmiş, sen benim gider yerimi söylersin.” “Vallahi ölerdim, ben beyle olacağını bilsem söylemezdim amma bunlar getse de orya, bu guyuya kimse enemez, kimse seni bulamaz, bu gayeyeynen söyledim.” diyer Cemesim.

Neyse “olan olmuş” demiş Şahmaran. “Bah beni ey dinne.” demiş. “Bunlar beni götürüp öldürecehler, belden aşağımı bir, belden yuharımı bir, kafamı da bir gaynadacahlar. Yılan gısmını en alta goyacah, gafa gısmını en üste, gövdeyi de ortaya goyacah. Eyi dikkat et, bah bu şimdi gaynadıp çıhacah. Bu çıhdıhdan sonra sen hemen get, ayahdakini başa goy,

başdakini de ayağa, alta goy. Bu baştadaki suyu içti mi dünyanin en bilge insani olacah, her hayvanin dilini anlayacah, ortadaki suyu padişaha içirecek, padişah eyleşecek. Alttaki suyu da sana içirip zehirleyip öldürecek. O yüzden alttaki suyla üstteki suyu değiştir. O getsin zehirli suyu içsin, gebersin gitsin. Ondan sonra sende get ortadaki suyu padişaha içir, padişaha sürt, ey olsun. Sen de get suyu iç, cok bilge bi adam, ol her dili öğren."

Şahmaran'ı getirip, kesip öldürürler. Üçe bölüp kaynatmaya başlarlar. Yahudi hekim o esnada dışarı hava almaya çihar. Cemisem o esnada hemen alttaki suyla üstteki suyu deyiştirir. Hekim "üstteki su" diye zehirli suyu içer, hemen orada zıbarir. geberer Cemesim ortadaki suyla padişahi ey eder. Kendi de üstteki suyu içer, cok bilge, her hayvanın dilinden anlayan biri olur.

Anlatıcı: Zeki BENLİ

7.34.Camısab

Bir varmış, bir yohmuş. Allah'tan başka kimse yohmuş. Develer tellal iken, pireler berber iken, hamamcının tası, köpeğin tasması yok. Camısab adında bir oğlan varımış.

Oğlan ormanda dolarnarken yaşlı bir adamla garşılaşer. Adamnan arhadaş olarlar. Yaşlı adamCamısab'ı evinde misafir eder. Sabah olanda Camısab galhıp köyüne gıdecehken, ihtıyar "Getme gel burda gal, buraların anahtarlarını sana verim, benim bir ayağım çuhurda. Ben öldühden sonra buralara sen muğayyet olarsan." demiş.

Neyse Camısap da odaları zaten çoğ merağ etmiş, gabul etmiş ihtiyarın teklifini. İhtiyar Camısab'a bir anahtar vermiş. "Bu anahtar, bağ bu bütün odaları açar." demiş, "Yalnız sahın ha sahın bu odayı açma." demiş, dipdeki odayı göstermiş. "Tamam" demiş Camısab, anahtarı almış, başlamış odaları açmaya, birini açmış bir bahmış odanın içi altın dolu. Öbürünü açmış, bağmış elmas dolu, başkasını açmış bahmış dünyanın en güzel giysileri, başka açmış en güzel sofralar, her gapıyı acdıuğında ahlına hayalına gelmeyecek güzellikte şeyler.

Haftalar aylar geçmiş beyle, yalnız Camısap'ın ahlında dip oda galmış, ahlından heç çıhmaz olmuş. Sanki bişe beynini gemirirmiş. "Odaya bah, odaya bah" diye. Neyse birgün ihtiyarın evde olmadığı zaman, odanın gapısını açmış, içeri bi bahmış: Ağaçlar ortasında bir havuz,

başka bişe yoh. Neyse geri çıhmış dışarı, odada bişe yoh, "İhtiyar niye girmemi istemedi ki?" diye düşünmüş. "Bunda bir iş var." demiş Camısap.

Neyse her gün fırsat bulduhca girmeye başlamış odaya. Yine birgün odadayken bi kanat şakkıltısı duymuş, hemen ağacın arhasına sahlanmış. Bir bahmış, üç dene güvercin mi dese kuğu mu dese, alımlı mı alımlı, görkemli mi görkemli, üç dene guş havuzun kenarına gonmuş. Bir anda guşlar dünyalar güzeli peri gızına dönüşmüş. Neyse gızlar göynehlerini çıharmış, havuza girmişler, başlamışlar çimmeye, oynamaya, şahalaşmaya. Güççüh gız demiş ki "Abla vallaha insanoğlu gohusu var burda." Ablaları güleler güçüh gıza, "İsanoğlu ola da seni ala gacıra." diye. O sıra gücük gız Camısab'ı görmüş, hemen çıhmışlar havuzdan, göynehlerini geyinmiş guş olup uçmuşlar, Camısab da bayılmış düşmüş oraya.

İhtiyar eve gelmiş, bir bahmış odanın gapısı acıh. Hemen odaya getmiş uyandırmış Camısab'ı. "Ah oğul ben demedimmi sana, 'bu odaya girme' diye." "Ah dedem, canım dedem, ben bir hata ettim, buraya girdim, ama ben o güççuh gıza yandım. Nolar bana yardım et, güçüh gızı bana alah." İhtiyar "Olmaz oğul, o gız sende durmaz, ondan sana yar olmaz."

Neyse Camısab öyle ısrar etmiş ki, dayanamamış ihtiyar. "Yalnız" demiş, "Bunlar seni gördüler, daha bir sene uğramazlar buraya. Bir sene sonra gelirler, eskiden ayda gelerdiler şimdi senede bir geleler. Geldilermi sen sahlan odaya, gelip soyundularmı hemen gücük gızın göyneyini al, sırtına gey." demiş ihtiyar. "O gönyeyi sahın verme." demiş gıza.

Neyse sene olmuş, Camısab girmiş odaya, sahlanmış. Gine ganat şahıltısı, guşlar gelmiş havuzun başına, peri gızına dönmüşler, soyunmuşlar, başlamışlar çimmeye. Güççük gız gene "Abla ablaVallaha insanoğlu gohusu var burda." demiş. Ablaları gene gülüşmüşler, "Ah insanoğlu ola da gele seni gaçıra." demişler.

Neyse tam o sırada Camısab koşmuş, güçük gızın göyneyini almış, sırtına geymiş. Ablaları heemen üstlerini geyinmiş, guş olup uçmuş getmişler. Güçük gız başlamış yalvarmaya; "Etme insanoğlu, tutma, bırah meni gidem." Ne dil dökmüşse gabül etmemiş Camısab. O sıra ıhtiyar pir gelmiş, "Etme gızım, bah bu senin gaderinmiş, gel evlen bununla." demiş. Neyse gız bahmış yapacah bişe yoh, zoraki gabül etmiş.

Camısab ihtiyara “Menim bir anam var memlekette, o menim mürüvvetimi görsün.” demiş. İhtiyar “Getme oğul, galın burada, sen bunu tutamassan başka yerde.” demişse de ikna edememiş Camısab’ı. “O zaman” demiş, “Bu gömleye sahap ol, sahın sırtından çıharma!” demiş. Neyse getmişler köyüne, anası cok sevinmiş, hemen başlamışlar düyün hazırlıklarına, düyün bitmiş. Camısab goyneyi çıharmış, hemen bir demir sandıh yaptırer, göyneyi sandığa goyor, basırar odaya. Neyse peri gızını getirerler gerdeh odasına, gız hemen göyneyin gohusunu aler, heemen bir dalir, sandığı çıharer, girer, gönyeyi geyer üstüne. Cama çıhar bu. Geler içeri girer ki peri gızı yoh. Cama baher ki orda. “Etme gel.” Diyer, “Etme tutma, ben ettim sen etme, gel gal burda.” Yoh, sen dedin ki ‘Menim bir anam var getmem lazım.’ Menim de anam babam var, menim de bekliyenim var, meni ararsan, Cafer Galesine gel.” diyip uçor. “Ya Allah” deyer, geçer gider. Bu düşer bayıler, gelir uyandırerler. Anasıgil anladır olanları.

Bu hemen geri ihtiyar adamın yanına geler. Orya geler gelmez ihtiyar anlıyır noldu, “Gaçırdın mı peri gızını?” Neyse bu anlader olanları. “Men sana demedim mi çıharma göyneyi? Onlara demir sandıh ne dayanar mı? diyer ihtiyar. Camısab gene yalvarer, ihiyara; “Nolur bana yardım et, buluyum.” der, “peri gızını.” İhtiyar “O daha gelmez buralara, sana bişe demedi mi?” diye sorar. Camısab da, “Beni ararsan Cafer Galesine gel dedi.” der ihtiyara.

Neyse bunlar hemen Cafer Galesını armaya başlıyıllar. Bütün gurttan guştan sororlar: Yoh cafer galesini bilen. Neyse, guşlar diyellerki “Bi dene 300 yaşında bir guş var, bilse bilse o bilir.” Neyse hemen ihtiyarla Camısab o guşu bulollar. “Sen duydun mu heç Cafer Galesi diye bir yer?” dıyo. “İşte bunnan gac sene evvel, annem babam bize tembeh ederdi ‘bah şu yanan dağlar Cafer Galesi. Burdan öte geçmeyin, geçersinizse sizi öldürüler, helak edeller.’ Annemi yahalamışlar, annem yalvarmış ‘Yuvada yavrularım bırahın beni diye.’ Bizim hatıremiz için annemi bırahmışlar.” diyo. “Yalınız geriden gösteririm, o tarafa gecemeyiz.” diyo.

İhtiyar “Siz götürün, gösterin, Camısab geçsin, getsin.” diyo. Neyse götürüp göstereller yerini. Gızda Cafer Galesine gettihten sonra tembeh eder, “Böyle böyle biri gelirse zarar vermeyin, hemen alın, bana getirin.” diye. Baheller ki bir insan oğlu geldi, “Ne arıyırsan?” “Böyle böyle.” Aleller, aynı gıza götüröller, anası babası “Budu mu? diye sorollar gıza. Gız de “Budu.” deyer. Anası babası “Bah gızım, bu senin gaderinmiş, seni burya gadar aramış,

bulmuş, gel sen evlen bunla.” demişler. Gız da “Tamam.” demiş, “Ama burada galacıh, düyünümüzü burada yapacıh.” Camısab gabül etmemiş, “Yoh, menim bir anam var, benim mürüvvetimi görsün, torunlarını görsün.” Gızın anası “Al gızım, incitme bunu, al götür nerye getmeh istiyirse.” Demiş.

Neyse çıhmışlar yola, goyulmuşlar bi çeşmenin başına, dinnenmeh için durmuşlar, su içmişler. Camısab gızın dizine yatmış, ikisi de uyhuya dalmışlar. Bir gurt gelip Camısab’ı yiyer, gız da uçor, gelir Cafer Galesine. Sorollar “noldu?” Gız diyer “Valla bele bele, bir gurt geldi, Camısab’ı yedi.”

Anlatıcı: Zeki BENLİ

7.35.Yedi Dayı

Bir varmış bir yohmuş, çoh söylemek çoh günahmış. Bir adamın yedi tene oğlu varmış. Ama çoh fakırımış, gız istiyirmiş. Bu da gine sekizinciye hamile olarken, oğlanlar yetişkin böyüh imişler, bunnar hep dağa çıhıyirler, böyle eline sazını şeyini alan hep dağa çıhir. Köyde de birine tembeh ediyirler ki “Anamızın oğlu olarsa gapıya tüfeh assın, gız olarsa eley asmasın.”

Gadının bu gızı olur. Gızı olur, bunu istemiyen gonşunun biri götütrür tüfeh asir, “Oğlanlar köye gelmesin.” diye. Götütür gapıya tüfeh asirler, o tembeh ettiği adam da haber edir ki “Gardaşım gelmeyin, gene oğlu oldu ananızın.” Bunnar başlarını alıp gidiyirler, Issız bir dağın başında, yolun üsdünde bir dam yapirler. Neyse orda çalışmaya gidiyirler, ilçeye yahın bir yerde. Her sabah giderlermiş ahşam gelerlermiş, sabah giderlermiş ahşam gelerlermiş işe. Zaman gelir gün gelir, bu gız böyüyür. Evelden yün daramaya garıları gızları götürerdiler, darahta yün darayardıh evelden. Gonuyu gonşuyu topluyur, götürerdiler, yün darıyardılar. Bu gızı da götürüyüller gelirler, toplumun içinde bulunsun diye.

Ordan burdan bunun da yanında bir ufah köpeği varmış. Neyse orda bir küfür olur, o diyir “Sen ettin.” Bu diyir “Sen ettin.” diyerken bu diyir ki “Valla men etmedim, minnişim ölsün ki.” diyir. İtin başına yemin edir. Garının biri beyle tepesine vurur. “Yedi tene gardaşın dura dura niye itin başına yemin ediyon?” diyir. İstememezlik golay değil ki. “Menim yedi gardaşım ne arıyir? diyir, “Menim gardaşım yoh, ben bir tek evin bir tek gızıyım.” diyir.

“Allah canını alsın.” diyir, Senin yedi tene gardaşın var.” diyir. Gız eve gelir. Neyse yün bitiyir, eve gelir, anasının canına tüşür, bi benim yedi tene abim varmış siz bennen niye inkâr ettiniz. Anası ağlıyir gız ağlıyir, “Gızım valla durum beyle beyle oldu, istememezlik yapdılar. Ben evlatlarım evden gitsin istermiydim, el işte tüşman.” demiş. Bu gız bunu gafaya goymuş.

Bir gün beyle beş gün beyle, bu gız gendinî dağlara vurmuş, geçmiş gitmiş, “Men gidip gardaşlarımı bulacam.” diye. Aradan ipey bir zaman geçmiş, neyse ay geçmiş, yıl geçmiş gitmiş ki bir dağın başında bir ıssız ev. Orıya getmiş, sabaanan işte, bunnarın evi erkeh evi ya, pis. Neyse şey bunu temizliyir, yapiyir, yahıştırir, topluyir, yemeh pişirir, sufra guruyur, gendi de yatahlığa girir sahlanir, gardaşları gelerken. Gardaşları gelir ki ev temizlenmiş, yemeh pişmiş, sufra gurulmuş. “Allah’ım” diyir, “Bu ne işdi, bu nası işti?” diyir. Gine sabaanan galhıp işe gidiyirler, hanı bir tene en küçühleri çoh uyanıhımış, bu diyir ki “Ben böğün işe gitmicem?” diyir, “Ben bunu kişifliyecem, pusacam, bahacam bu necidi.”

Gitmiyir işe, sabaanan gahır, gız yatağına girermiş onnar gelerken. Bu da başga yere girir sahlanır, bahıyir ki bir tene gız çıhtı, çoh güzel ama bunun ismi de Hanım. Ev işi, sildi sipirdi, yürdü, yahadı, yemeh pişirdi, sufra gurdu, geri yatahlığa girerken bunu arhadan yapışir goluna; “Sen necisin, sen niye burıya giriyon? diyir. Diyir ki “Beyleyken beyle, zamanında siz menim abimmişsiniz.” diyir. “Men yün daramaya gittim, Mene beyle beyle dediler, men de onun üsdüne yemin ederken bana gonşular böyle böyle dediler.” diyir, Minniş’i de yanında. “Mende gittim anneme sordum, annem önce inkâr etti, sonra dedi ki ‘Hee var gardaşların var, yedi tene.’ Men gendimi dağlara vurdum, geldim sizi buldum, gardaş.” diyir. “İyi bacı tamam.”

Bunnan anlaşirler, bu diğer gardaşlarına müjde verir, gapıyı kitliyir “Aman bacı bizden hariç kimseye gapı açma!” “Tamam abi” diyir.

Hergün beyle bunların evini süpürir, yemeğini pişirir, çamaşırını yahir, aradan bir yıl geçir, bir gün sabaanan gahir ki ataşı yoh. Hanım gahtı, süslendi, ordan narı yerken, denesini ağzına atarken, bunun Minniş’i görür, “İllah bana verecen.” diyir “onu.” “Yidim,” diyir “Yoh” diyir. “Yohsa men de gider, senin ataşına siyerim.” diyir. Gidir bu bunun ataşına siyer. Ahşamnan abisigil geleceh, gorhusunan”Ben nası yemeh pişirecem, nası yemeh hazır edecem? diye tepenin başına çıhıyır ki derenin başınnan bir tütsü gelir. Gaça gaça gidir ki

devin evi, bir dev. Ordan garısına arhadan yapışır, garısını esir alir, “Noolursun bana bir ataş ver, abilerim geleceh, yemeh pişirecem.” diyir. “Aman insanoğlu al, get.” diyir, “Dev görerse seni de yer meni de yer.” diyir.

Ordan ataşı alıp eline, işlemesinin kukası, orda çalının başına dolanir, bu eve gidene gadar ordan mahara da açılir eyle gidir. Bu eve gidir, neyse yemeğini pişirir, sufrasını gurur yiyir.

Dev gelir ki evinde bir insanoğlu gohusu var. “Bu neydir?” diyir garısına, “Beylerken beyle gelmedi.” diyir, yemin edir. Gelmedi dese de “Yoh men onu arıyacam, bulacam.” diyerken gapıya çıhir ki çalının başına bir iplih. O ipliği eline sara sara sara gidir, gızın gapısına dayanir dev. Anasının sesinnen buna seslenir, gapı kitli ya açmiyir. “O zaman barnağını gapının arasından uzat.” diyir, “Anan sana bir yüzüh yolladı.” diyir, “Men sana barnağına onu tahacam.” diyir, men gonşuyum.” diyir. “Tamam” diyir, barnağının birini gapının deliğinden uzadarken bu tişinin arasına alır, soğura soğura bunu, orda bayıldır, dev gızı bayıldır.

Ahşam gardaşları gelir ki bunun imkânı yoh, ölmüş. Ağlıyiller, sızlıyiller, salonu eşirler, avluyu eşirler, bu gızın mezerini oruya basırmah istiyirler. Biri diyir ki gardaş “Banyo yapmadan çimdirmeden, öyle basılır mı? diyir. “Yav eyi diyirsen, getir bunu çimdireh o zaman.” diyirler. Beyle uzadirler, böyle banyo yaptırır, çimdirerken, eline deyerken, devin tişi barnağında galmış ya, bu beyle silkelenir, “Ulan ölmemiş, diri işte!” diyir. “Bah devin tişi içindedir, devdir bunu yapan.” diyir, o uyanıh olan. O devin tişini çıhadar çıhartmaz gız uyanir, gahir işte neyse bunun üsdünü başını giydiriller oruya otuttururlar, sorullar ki “İllah bunu sana kim yaptı?” “Valla gardaş” diyir, “Beyleyken beyle önce anamın adınnan seslendi, ben ne bilim neyin ne olduğunu, soora bana dediki bir gonuşuyum, barnağını uzat, anayın yüzüğünü taham. Gerisini bilmiyom.” der gız.

“Haa bunu yapan dev!” Gidirler, yedi gardaş bir olurlar, bu devi öldürüller, getirir havluya basıriller. Havluya basıriller, bu gıza da diyirler ki “Sahın bacı bunun üsdüne su serpme.” Eskiden ne vardı? Ot süpürgeydi, çalı süpürgesiydi, süpürgeynen süpürdekçe “Tozlanir?” diye, suyu seperken onun üsdüne de gidermiş. Onun üsdünde madımah pitmiş, yermik pitmiş, bu gız da gopartmış yimiş. Yidihçe gızın garnı şişmiş, yidihçe gızın garnı şişmiş.

Bu gardaşları şüpelenmişler, gendi gendilerine diyerlermiş, gorhmuşlar ki bacımız hamile. Çoh gorhmuşlar. "Nasıl ederih, nasıl ederih, biz arhadaşlarımızın yanında mahçup olarıh. Biz bunu nasıl edeh, nası öldüreh?" diyerken o küççüh, işte bulan diyer ki "Ben götürer öldürerim." diyir, "Siz gerisine garışmayın." diyir.

Bir heybenin gözüne neyse kete pişirir, çöreh pişirir, su goyur, heybeyi sırtına alır, bacısına "Gel bacı" diyir, "Seni annem istedi, anneme götürecem." diyir. "Öldürecem" diyebilir mi bacısına? Bunu alir, çıhir, dağba dağ yürüyürler yürüyürler, bir ırmağa yahlaşarken oturur orda, soluhlanirler. Bu gız yatir, yorulur, garnı şiş hasta ya. Orda yatarhan bu heybeyi bunun başının altına goyur oğlan, gahır gaybolur. Ordan iki tene guş vurur, bunun göyneğini eline almış, atletini ordan ganını sürtmüş, götümüş gardaşlarına, demiş ki "Aha öldürdüm. Bacımızı öldürdüm." demiş. Orda bırahmış getmiş ırmağın kenarında. Bu gız az mı yatmış, çoh mu yatmış, uyanmış ki ne gardaş var, ne de hiç kimse, az irelde bir ırmah var. Gız susamış, suya inipte böyle uzun boylu, uzanıp eliynen suyu alarken, o devin üsdünden otu yedi ya, garnında hep yılan gurbağa olmuş halbusi, ne hamilesi? O oruya eğilerken suyun içindekiler ona seslenmiş, gızın garnındakiler de onlara seslenmiş istifra eder etmez hepsi boşalmış gızın garnınnan. Boşalmış bu gız gendinî kutarmış, iyi bir su içmiş, orda oturmuş iyi bir dinlenmiş. Dinlenerken galhmış heybeyi sırtına almış yol boyu gitmiş.

Gitmiş yolun kenarında bir ev, bağ evinde üş tene çocuğu, adamında garısı ölmüş, dul, orda yaşıyillermiş. Oruya gidir gapıyı dövür, "Allah rızası için bana bir yer verin." diyir, "Aha şurda gıvrılar bir köşede yatarım." diyir. "Kimsem yoh, böyle böyle oldu." diyir, başından geçenleri bu adama anladir. Anladarken adam diyir ki "Beyleyken beyle, sana ben bişey diyecem, benim garım yoh, sende sahıpsızsın, gocan yoh ben evlenecem." Orda evlenirler, o üç çocuğu gendine çocuh edir. Zaman gelir bu gardaşları ordan işe gidir gelir ya yoldan, bu çocuhlara deyir ki "Bah" diyir "Burdan geçen, işe gidip gelen adamların içinde belke de benim gardaşlarımd a olar." diyir.

"Size bişey diyecem." diyir, "De anne." diyirler. "Gidin yolun üsdünde aşıh oynayın." evelden aşıh oynanardı. "Aşıh oynayın, aşığı atarkende diyin ki; 'Şek aşığım şeeek, Hanım Hatın körpesiyih, yedi dayı erkesiyih.' Şek aşığım şeekk hanım hatun körpesiyih, yedi dayı erkesiyih."

Bu çocuhlar hergün gidiller, böyle oynuyuller. Birgün de nasıl olursa işte bunun gardaşları ordan geçerken görür. Bahır ki o güççük gene uyanıh, o güççük bahır ki üş tene oğlan çocuğu aşşığı atarken eyle diyiller. "Şek aşşığım şeeeekk Hanım Hatun körpesiyih, yedi dayı erkesiyih." Geri dönür gelir, "Ulan sen kimin çocuğusun?" "Bizim annemizin adı Hanım." Diyir. "Sen niye böyle diyon?" "Annemiz bize beyle dedi, bize beyle öğretti, bizde onun için diyoh? Bunnarı geri dönderir, o altı tene gardaşını "Gelin bizi annenize götürün" diyir. Gelirler ki gendi bacıları, o böyühler diyir "Hani sen bacımızı öldürmüşdün? diyir. "Öldüremedim, gıyamadım." diyir. Gelirler bacısına sarıliller, hasret gideriller, ağlıyiller sızlıyiller. Bacısına diyir ki "Bacı sen nasıl oldu da böyle kutardın?" Diyir ki "Gardaş sen beni goyup gittiğin yerde uyandım, aşşağa indim ki su içem, benim garnımnan istifra ettim, hep yılan gurbağa boşaldı. Devin otunu yidiğim için demeh ki eyle olmuş. Haburıya geldim, bu adamnan evlendim, bu çocuhlar da adamın çocuhları, mutlu geçiniyoh." demiş. Seviniller, yiyir içir muratlarına geçirler.

Anlatıcı: Neriman KOLCU

7.36. Yılan Oğlan, Güvercin Oğlan

Vahtın zamanın birinde, bir gadının heç çocuğu olmazmış. "Cenabı Allah'ım baa bir çocuh ver, o da istersen yılan olsun." dir

Allah bunun dileğini gabul eder, bunun bir çocuğu olur. Gelirler gelin doğum yapacah, bir yılan. Gelir yılan sıyrılır, orıya gıvrılir. Garı der ki "Öldürmeyin, benim dileğim var, goyun dursun orda." Garı gahir, yiyir, içir, herif gelir, "Herif" diyir, "Beyle beyle, ben Allah'a dileh ettim." "Tamam, garı." diyir.

İki gün soora söylüyür ki, "Garı" diyir, "hele bir yemek yap da" diyir, "önüne goy, gapının deliğinden bah hele, bu yemeği yiyeceh mi?" Garı yemeh yapir, garı gorhur da. Öyle uzadır çekilir, gapının deliğinnen bahıyir ki bir oğlan, bir oğlan, bir oğlan; dünya güzeli. Çıhtı ordan yemeğeni yedi, geri gabına girdi. "Herif beyle beyle" diyir, "bir oğlan, dünyanın güzeli" diyir. "Tamam, garı " diyir.

Onnan soora bir gün, üş gün beş gün, garı buna yemek verir, hama gece gezermiş. "Garı" diyir, "Söyle hele biz bunu evlendirek." diyir. "Yavruum, babanın selamı var." derki diyir,

‘Bunu evlendirek. Kimin gızını alacah?’ deyir.” “Padişahın gızını.” “Yaa!” Herif gelir, “herif” diyir, “oğlan beyle beyle” dedi.

Gece gezermiş. Neyse garı gahir, gidir, padişahın elçi daşının üsdüne oturur. Padişah diyir “Gidin bahın hele, o para mı istiyir, altın mı istiyir götürün.” Garı da cebine birez doldurur, götürür orıya oturur, padişah gönderir cariyelerinnen beyle bir altın. Cebinden çıhadir, güzel altını üsdünü başlandırır, geri gönderir. “Allah Allah” diyir.

Üş gün sonra bir daha gidir. Padişah bahir gene elçi daşının üsdüne oturdu. “Gidin” deyir “Bunu bana getirin.” “Buyur gızım” diyir, “Selamün aleyküm padişahım” diyir, “Aleyküm selam.” “Pişey mi istiyon, pişey mi diyon” deyir, “Yoh valla padişahım” diyir. “Benim bir oğlum var, senin gızına elçi geldim, Allah’ın emriynen.” “Tamam, hoş geldin, sefa geldin. Benim gapımnan senin gapına gadar mermer döşet. Tamam? Gapını güllük gülisdanlıh yap, önüne punar al, güzel herşeyini yap, ondan soora gel benim gızımı al.” “Tamam, padişahım.” diyir.

Gelir, “Oğlum beyle beyle dedi.” “Tamam, anne” diyir. “Bu oğlanı geydiriller, geçirirler, cırıh çındır ne varsa giydiriller, oğlan dünya güzeli. İşte gidiyir, bir gamyon pirket getirir, çımanto getirir, neyse doldurur gapının önü, şindi bu oğlanı da çıhardirler, anam bu kimdi hoşgeldi, sefa getirdi, bacımın oğlu. Getirdik bize. Evi yapıyıllar, güzel çatiller, usta gelir, soyuyur, neyse anahtarı teslim edir, tamaaam. Onnan gapısından bu gapısıya gadar da beton tökür. Gidir Allah’ın emrinnen adamlara, verir padişah.

Verir, neyse oğlan tabi hergün gidir gızın yanına, deyir ki “Bah ben bacının düğününde cırıda binecem sen ağzından pişey atarsan, yedi senede beni bulamazsın.” Eskiden toylarda cırıt oynarlardı, ata binerlerdi ya. Bunnar getirir, atları binirler, ohoo dereye gidir, gılı gıla çalir. Bir gat elbiseynen bir at gelir ki ohoo! Ata binir, anam indi cahiller çıhıyir orıya, o deyir “Benim nişannım, bu deyir “Oldu gara elbiseli bayaz elbiseli gız çatliyir. Oy oy oy gız çatliyir. “Oy oy Allah canınızı ala.” diyir. “Al atlı gri elbiseli gara perçemli de benim yarım.” diyir. Gelir, gonur, öğrendiler ya. “Haydı Allah ısmarladık.” diyir. “Yedi sene” diyir, “Eline demirden hasa alsan, ayağına çarıh geysen, beni bulamazsın.” Getti.” Güverçin oldı getti. Uyy garıya habar gelir gaynanası diyir ki o bizim evimize gelmesin.

Gız gardaşının düğününü de goyur, hepsini de goyur guyumcunun yanına geler. Deyir ki; “Bana demirden bir hasa yap üçde çarıh tik. Demirci yoh durur mu, tiker güzelce elinede hasayı alir tüşüyür yollara. Nerden bulacah. Ne bilim ne göllerinde diyir orda güverçinler diyir. Yaz gış yedi sene demeh ne demeh. Gelir o punarın başına bir böle eşer güzel gendine yer yapiyir. Yer yapıyir balam. Bebeğide orda olur beliyir neyse cırıh curuhnan beliyir. Yedi sene o gölün punarın başında oturur. Bah ki güverçinler eyle eyle eyle gelirler uçurlar çimirler nişanlısı bunun içinde tanıyir ama diyemir. Dese boğacahlar. Yedi sene sonra köye dönür, osandı. Gelir doğru gayınbabasının gapısına gelir, tabi yüzü gözü belirsiz oldu. Deyir ki beni bu gece misafir edin ne var hayrınıza. Herif diyir bu garı şeytandı, garı pişey olmaz hayrımıza alah diyir. İçeri alırlar garı yatağını gapının orıya serer, diyir gece gahır evimizi talıyar. Hâlbuki yoh.

Bunun yatağını da orıya serirler gece oğlan ağlıyir. Oğlana ağıt çalır böyle yavruum filan babanın oğlu, filan ananın torunu beyleyken beyle olduh yedi senedi çeşmelerin göllerin başında bulamadım babanı diyir. Herif diyir garı gah hele gah diyir bu ne söyliyir, kim gidir. Gahir gelirler ki gelin ağlıyir. Yavrum derdin nedi diyir, böle böle diyir işte yedi senedi ben eşimi gaybettim, yeddi senedi bir gölün başında bulamadım. Gahir garı gece vahti söbeyi yahir bunnara banyo yaptırır oğlana geline üst baş çıhadir geydirir oturiller yatmıyiller. . İki gün beyle otururlarmış bahırlar bacaya geldi tah… tah… tah… Allah Allah gapıya çıhirlar bişey yoh. Gene otururlar gene bahırlar tah. . tah. . tah. Gelin gahir gapıya orayı açir, açar açmaz pırr güvercin ordan gelir orıya gonur. Amman diyir bacaları basın. Gaçmasın.

Neyse gonuşur niye beyle diyir hüysüzlenip şey yaptın, diyir beni gızdırdılar bende dedim. Ondan soora gonuşurlar yiyirler, içirler, gülürler, söylüyürler oğlan daha gene gındadı ya, geceleri açıhta gündüzleri gınında. Bir gün soba yanarmış gelin canınnan oysanir. Getirir şeyi orıya çatir etme tutma yoh diyir daha getme canımnan oysandım. Oğlan daha açıhtada gezir tışarıda çıhıyir hiçpişey olmur. Tişeri gidir gezir anası babası da sevinir. Oğlanda böyle gaşgada. Gınını da sobaya atir güvercin gabuğunu. Yiyir içir muradına geçir. Daha ne diyim…

Anlatıcı: Şahnaz TUFAN

7.37. Cırtdan

Biri varmış, biri yohmuş, bir garı varıymış. Bu garının balaca bir oğlu varıymış. Hep onu Cırtdan deyi çağırarmış.

Bir gün diğer uşaglar odun yığmağa gederler. Cırtdan da onlarla getmek ister. Garı uşahları çağırıb her birine tendir epmehi verer ki, Cırtdan'a muğayat olsunlar.

Yolda Cırtdan yire oturar:
–Abam meni size amanet etti. Meni dalınıza alın
Uşaglar çaresiz Cırtdan'ı sıraynan dallarına alıb dağa gelirler.
Çocuhlar başladılar odun yığmağa. Bahdılar ki, Cırtdan odun yığmır.
-Ay Cırtdan, sen niye odun yığmırsan?
Cırtdan cavab verdi:
-Abam meni size amanet etti, menim üçün de yığın.
Uşaglar Cırtdan üçün de odun yığdılar. Sonra herkeş odununudalına aldı.
Cırtdan gine oturub ağlamağa başladı:
-Abam meni size amanet etti, menim odunumu götürün.
Uşaglar bahdılar başga çare yohdur, Cırtdan'ın da odununu götürdüler.
Cırtdan ve arkadaşları bir heyli yol getdiler. Ahşam oldu
Bahdılar ki, bir terefden işıg gelir, o biri terefde it hürür. :
-İt hüren terefe getsek, it bizi parçalar. işıg gelen terefe gedek.
Uşaglar işıg gelen terefe gedib bir devin evine çıhdılar.
Dev uşagları görüb kendi kendine dedi: "Yahşı oldu. Gece onları yeyib garnımı doyuraram".
Dev uşaglara süfra açir, et yedirib yatmağa yer gösterir.

Cırtdan devin niyetini anlayar. "Biz gapıda yatarıh" diyir erkenden gahıp gideceh. "Peki" diyir. Eyle yatarlar. Serir punarın başına bunnar yatir indi bu Cırtdan yatmiyir, buna gorhu tüşür. Ula diyir, bu devin niyeti kötüdür.

Cırtdanın yuhusu gelmiyir. Yattığınnan dev gelip bunnarı yiyeceh. Bu gahir gidir irii bir tas alir. Güzel küllühten biraz kül doldurur. Hürre yapir gendi yatağına tökür. Biraz onunkine biraz onunkine. "Ula ula" diyir "Gahın ahşam eti çoh yedih emele tüşmüş." diyir. Booo! Bu gahir "vallaha men de, öteki gahir vallaha men de", bunnarı gandırır dev görmeden gaçak dir. Haydi babam gecenin bi vahtı kiminin çorabı galır, kiminin şapgası galır tüşürler yola. Huu! git git git git yorulana gadar gidiyiller dereyi keçip dinneliyorlar , hemi de cırtdan'a sorullar:

“Cırtdan niye böyle yaptın? diyirler.
Cırtdan dir:
-Yohsa bizi yiyecehti, eyle ettim abov dir uşaglar hadi heç durmayak gidiyiller gel gel gel köye çıhiller.

Dev de iştahla uşagların yanına gelir.

Boo! Yatahları galdırır yatahlar hep kül dolu, kiminin şapgası var kiminin ayahgabısı var.” Hemen peşlerine düşer. uşagların üç saat gittikleri yolu üç dakkada gelir.

Dev uşagları görüb sesler:
-Ay uşaglar, sudan nası keçdinîz?
Cırtdan tez cavab verer:
-Get bir deyirman daşı bul, boynuna keçir, kendini suya at, keçersen.

Dev Cırtdan’ın sözüne inanar. Gedib bir deyirman daşı bular, boynuna keçirer suya atlar. Eylece boğulub öler.

Cırtdan da arkadaşlarınnan köye döner.

Anlatıcı: Şahnaz TUFAN

7.38. Sekizcik Galdı

Zamanın birinde bir köyde yaşlı bir herif varımış. Tutturur oğluna “Meni evlendir, meni evlendir.” diye. Uşag da ne dediyse laf söz geçiremir. “Baba etme eyleme guban, sana hangi garı geler. Sen garı saklayamazsan, ağzında tiş galmamış başında gıl.” demiş. Uşag ne kadar yalvarsa da babasına sözü geçmiyir.

Uşağın ahlına bir düşünce gelir. “Tamam baba, söz men seni evlendirecem. Amma sende ahşama kadar şu tokuz cevizi tişinle gıracan.”

Herif sevinir. Alır tokuz cevizi keçer kenara. Uğraşar, uğraşar ahşama gadar uğraşar. Oğlu gelende sorar; “Baba neçe ettin?” Goca cevap verer; “Ne olacak oğlum, ağzımdakini de gırarsam sekizcik galdı.” der.

Anlatıcı: Nasuh BENLİ

7.39. Isırmana Ne Diyeh?

Köyün birinde bir başına yaşayan bir garı varımış. Bu garının ne uşahları ne de gocası varımış. Garı bir başına yaşamahtan osanmış.

Garının ihtiyarlıhten gözleri de görmez olmuş. Evinin bahçesinde oturarken dağdan enen bir boz ayı garıyı gucaklayıp götürmüş mağarasına. Garı, ayının ayı olduğunu annamamış. Hani gözleri de görmür ya. Garı ele sevinmiş ele sevinmiş ki "hı… hı…" demiş. "Sonunda bir herif buldum." demiş.

Ayının da niyeti kötüymüş. Garıyı yiyif, garnını doyurmayı düşünürmüş. Başlamış yaşlı garının sağını solunu tiştemeye. Bizim garı şaşırmış, ne olduğunu anamamış. "Herif herif öpmen yoh, sevmen yoh, ısırmana ne diyeh." demiş…

Anlatıcı: Azimet BENLİ

7.40. Karpız

Karapapağın evine birgün bir konak geler. Bu karapapah çok misafir sevirmiş. Hemen hanımına seslenif; "Garı garı gonağımıza büyük bir karpız getiresen.

Garı herifin sözüne bakar, içerden bir karpızla geler. Ama adam karpızı beğenmez. "Olmaz garı, daha büyüğünü getir."

Kadında tekrerden gider mutfağa aynı karpızla geri geler. Adama gene gızar. "Olmaz garı bu karpız da küççühtü, gonağımızın şanına yakışmaz." der.

Garı bidaha mutfağa gider, aynı karpızla döner. Men diyim üç, sen de beş, aynı karpızla gider-gelir, gider-gelir. Garı aynı karpızı getirif goyar ortaya.

Adam "hıhh" der. "İndi oldı garı bu karpız böyüh." der…

Anlatıcı: Zöhre GÜLBİL

7.41.Tembel Gız

Gızın biri iş görmeyi heç sevmezmiş. Anası da gıza iş öğreteceğine ona gıyamazmış. Gız ahşama gadar uyur, kalhar yatar, kalhar uyurmuş. Anası da "Ah balam ne olacak yoruldu." der, onun işlerini gendi yaparmış.

Neyse bu gız gelinlik yaşına gelmiş. Elinde teşi sanki bizim gız yün eğerer. Amma bir iki tolandırdımı yan gelir yatar, teşi de gıçının dibine goyarmış. Anası da "Vah yavrım yoruldu zahar." diye teşi alırmış eline. Gız da kalhınca baharmış yün eğrilmiş.

Ele bele derken gız evlenmiş. Gıza iş görmek çok zahmatlı gelirmiş. Ahşama kadar yorgun tüşüp, teşi gıçının yanına goyuf yatırmış. Birgün bele iki gün bele gız bahır ki teşide bir ilerleme yoh.

Gız en sonunda söylener; "Oy oy ana evinde iş gören gıçım, goca evine gelende ne oldun?"

Anlatıcı: Zöhre GÜLBİL

8. SONUÇ

Her yaştan insanın televizyon ya da internetle vakit geçirmesi sosyalleşme kavramının yeni anlamlar kazanmasına sebep olmuştur. Gerçek hayatta sosyal ilişkiler her geçen gün zayıflarken sanal âlemde olabildiğince hız kazanmıştır. Buna bağlı olarak, ninelerle dedelerle, büyüklerle sohbet ortamının olmadığı, komşuluk ilişkilerinin bile en iyi ihtimalle sosyal medya üzerinden devam ettirildiği günümüzde masallar eski önemini ve işlevselliğini kaybetmeye başlamıştır.

Kuşkayası masallarını anlatanlar orta yaş ve üzerindeki kişilerdir. Masal anlatıcıları masal anlatma geleneği içinde değerlendirildiğinde üç grupta toplamak doğru olacaktır. Birinci grup masalların icra ortamında bulunan kişiler, ikincisi masal anlatma geleneğinin sonunda masal analatıcısı olan ancak geleneğin zayıflamasıyla pratik eksikliğinden dolayı kalfalıkta kalan, üçüncüsü ise; bu geleneğin son temsilcisi olan masal analarıdır. Masal anlatıcıların çoğu, uzun süredir masal anlatmadıkları için önce zorlanmışlar anlatmaya başladıktan sonra ise rahatlamışlardır.

Sivas'ın Kuşkayası Köyü'nde yaşayan Karapapak Türklerinden derlenen masal metinleri, Türk kültürünün mitolojik izlerini barındırmaktadır. Bu masalların pek çoğu masal anlatma geleneğinin yıldızları olan kadınlardan derlenmiştir. Tılsımlı sesleriyle masal diyarının uçsuz bucaksız dünyasında bizi gizemli ve tehlikeli bir yolculuğa çıkartan bu masal anaları, masalları yaşayarak yaşatarak ustalıkta anlatmışlardır.

Bilinçaltımızın derinliklerinde saklanan hayaller, istekler, idealler, arzular rüyalarımızda özgürce ortaya çıkmaktadır. Masallar da bir toplumun rüyalarını barındırdığına göre masalları sadece yazıya aktarmak yeterli değildir. Masalların bize verdiği mesajları doğru okuyabilmek ve yorumlayabilmek; davranışlarımıza yön veren bilinçaltımızı ortaya çıkaracaktır.

Sözlü kültür ürünlerinin yaratıcısı insandır. Mit, destan, masal, efsane, hikâye insanın hayal gücünün derinliğinden ve zenginliğinden can bulmuştur. Daha sonra ise bu ebedî ürünler topluma ruh vermiş, hayat vermiş ve toplumu ahlakî, ilmî, bedîî yönden şekillendirmiştir. Bu sebeple Türk medeniyetinin sosyal ve kültürel boyutunun kavranması, Türk kültür ekolojisini anlaşılması için masallar zengin bir kaynaktır.

Çalışmada Türk toplumunun en önemli kültür kaynağı olan destan, masal, halk hikâyesinin günümüzde roman, hikâye, tiyatro eserlerinde, sinema, dans, müzik, resim ve mimaride "yaratıcı güç" olarak varlığını sürdürerek yeni bir yaşam alanı bulması gereğini belirlenmiştir. Özellikle de masalların bu anlamda geniş imkânlar sunduğunu ve masalların işlevselliğiyle hayat bulacağı anlatılmaya çalışılmıştır.

"Karapapak Kuşkayası Masallarının İşlevselliğinin Değerlendirilmesi" adını taşıyan ve Kuşkayası Köyü'nden derlenen 41 masalın Thompson Metoduna göre sınıflandırılması ve işlevsellilk yaklaşımıyla değerlendirilmesine dayanan bu çalışmadan elde edilen sonuçları şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Sahaya çıkılmadan önce masalları ile ilgili olarak yapılan çalışmalar taranmış, masal konusunda temel çalışmalar tez hocamın da katkısıyla belirlenerk ön çalışma yapılmıştır.

2. İkinci aşama olarak Karapapak Kuşkayası masalları ile ilgili olarak yapılan çalışmalar taranmış, bu tarama sonucunda bağımsız bir çalışmanın yapılmadığı görülmüştür. Kaynak şahısların tespiti yapıldıktan sonra derleme çalışması başlamıştır. Kaynak şahıslarla yüz yüze görüşülerek anlatılan masallar, ses kayıt cihazına kaydedilmiş sonra bu kayıtlar yazıya geçirilmiştir. Elde edilen metinlerden 41 masal seçilerek değerlendirilmiştir.

3. Karapapak Kuşkayası masalları'nın değerlendirilmesine geçmeden önce kavramsal boyut üzerine çalışılarak bir değerlendirme modeli oluşturulmuştur.

4. Karapapak Kuşkayası masallarının işlevselliğinin değerlendirilmesi başlığında ise derlediğimiz 41 masal metni üzerinde belirlediğimiz işlevler doğrultusunda uygulama çalışması yapılmıştır.

1. Eğititici işlevi bölümünde tüm masallar aşağıdaki sıraya göre incelenmiştir:

Masalın adı, masalın anlatıcısının adı, Masalın motif sırası.

Masalların eğitici işlevine göre Karapapak Kuşkayası Masalları masal dinleyicisine/okuyucusuna şu değerleri kazandırmıştır: "Doğruluk, Cesaret, Sevgi, Büyüğe

Saygı, Saygı, Şefkat, Merhamet, Dostluk, Kardeşlik, İffet, Güven, Çalışkanlık, Adalet, Yardımlaşma, Yardımseverlik, Misafirperverlik, Sabır, Kahrmanlık, Eşitlik, Görgü, Temizlik, Vefa/Sadakat, Cömertlik." "Doğruluk, Saygı, Sabır, Çalışkanlık" ise Karapapak Kuşkayası Masalları'nda verilen temel değerler olmuştur.

Derlenen 41 masal metninden öğretici ve ders verici unsurlar maddeler halinde belirlenmiştir. Masal metinlerindne çıkan ortak mesaj iyi ve doğru insan olmak, sabırla mutluluğa ulaşmak olmuştur.

2. Halk Bilimine kaynaklık işlevi:

Kuşkayası Masalları'ndaki doğum, evlilik, ölüm, halk hekimliği, misafirlik, avcılık, halıcılık/kilimcilik, tandır ve ekmek yapma, yün eğirme, meslekler, renkler ve sayılarla ilgili uygulama ve kullanımlara örnekler verilmiştir. Masalların halk kültürü unsurları bakımından zengin olduğu görülmüştür.

Masallardaki mitolojik motiflerde en sık kullanılan yardımcı ruhlar, kötü ruhlar ve kahramanın yolculuğu olmuştur.

Derviş, Hızır, hoca, abdest, namaz, dua, kader ise masallardaki dinî motiflerin başlıcaları olmuştur.

Halk Bilimine kaynaklık işlevinde, halk kültürü unsurları 41 masal metninde şöyledir: Doğum 9 masalda, evlilik 31 masalda, halk hekimliği 7 masalda, misafirlik 10 masalda, avcılık 7 masalda, halıcılık/Kilimcilik 3 masalda, tandır ve ekmek yapma 9 masalda, teşi (yün eğirme) 3 masalda, meslekler 14 masalda, renkler; beyaz 5 masalda, siyah/kara 9 masalda, yeşil 1 masalda, kırmızı/al 3 masalda, sarı 2 masalda, mavi 1 masalda, sayılar; 3 sayısı 18 masalda, 7 sayısı 9 masalda, 40 sayısı 7 masalda, dini motifler 26 masalda, mitolojik motifler 25 masalda, kullanılmıştır.

3. Güldürücü işlevi:

Güldürücü işlevlerinde fiziki bozukluklar, cahillik, aptallık, ahlakî bozukluklar, başarılamayan işler ve dil fonetiğine dayalı komik durumlar masallardaki mizahî anlatımları sağlamıştır.

Güldürücü işlevde 19 masalda mizahî motif kullanılmıştır.

4. Ana dili öğretici/Aktarıcı işlevi:

Karapapak Kuşkayası masallarındaki tekrar grubu, yansıma kelimeler, konuşma dili ifadeleri, benzetmeler, atasözleri, alkış-kargış ve tekerlemeler tespit edilmiştir.

5. Vizyon kazandırıcı işlevi:

Karapapak Kuşkayası masallarındaki kahraman tipine uygun şahıslara yer verilmiştir. Aklı, sabrıyla hedefine ulaşan, iyilik ve doğruluğu rehber edinmiş, örnek alınabilecek kahramanlar açısından Kuşkayası Masalları'nın ferde ve topluma vizyon kazandırıcı özellikler taşıdığı görülmüştür.

6. Sosyalleştirici işlevi:

Masal anlatıcılarının masalın toplumdaki yeriyle ilgili görüşlerine yer verilerek günümüzde masalların bu işlevini yerine getirmesi için yeni bakış açısına ihtiyaç duyulduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun için de masalların özüne uygun güncelleştirilerek yazılı ya da görsel yolla çocuk ve yetişkinlerin dünyasında varlığını sürdürmesinin fert/millet açısından önemi vurgulanmıştır.

Metinler kısmında Kuşkayası Köyü'nden derlenen 41 masal metnine yer verilmiştir. Metinler anlatıcıların ağız özellikleri korunarak yazıya aktarılmıştır.

Karapapak Kuşkayası Masallar'ının değerlendirilmesi, kadın ve erkeği dolayısıyla da insanı daha iyi anlamamızı, onların bugün yaşadığı çelişkilerin, çatışmaların, zaman ve mekân değişse insan bilgi ve teknoloji ile donatılsa dahi masal kahramanlarının bugünkü numunesi olduğunu ortaya koymuştur. Masalların figüratif dilinin çözümlenmesi, insanın bugün üstlendiği rolleri anlamamıza ortak kültürel belleğimizi oluşturan masal kahramanlarının, iyilikleri ve kötülükleriyle uzak geçmişten bugüne kendi gerçekliğiyle ulaşmasını sağlamıştır.

Çalışmada son masal anlatıcılarına ulaşılararak masallar yazılı metinlere dönüştürülmüş, masalların işlevselliğinden hareketle de hayatla irtibatlandırarak bir değerlendirme modeli ortaya konulmuştur. Bu anlamda çalışmanın masal metinlerinin kazandırılması bakımından

Türk kültürüne, işlevselliği bakımından da Türk eğitimine katkı sağlaycağını ümit etmekteyim.

SÖZLÜK

Aba : Anne

Arvad : Karı, hanım

Aşıg : Koyun veya keçinin arka diz kapağından çıkan bir kemikle oynanan bir oyun

Ataş : Ateş

Azıh : Azık

Bacı : Kız kardeş

Bala : Çocuk

Basırmak : Gömmek

Bayda : Büyük Tencere

Bazar : Pazar

Bilersik : Bilezik

Boğanag : Kuvvetli rüzgâr

Böyüh : Büyük

Cırıh Çındır : Yırtık pırtık

Cırtdan : Cüce, şanslı ve kurnaz kahraman

Cücermek : Yeşermek

Çalmak : Vurmak, dövmek

Çarıh : Ayakkabı

Çimmek : Yıkanmak

Çiy : Çiğ

Çüt sürmek : Çift sürmek; tarlayı ekime hazır hale getirmek

Dahmak : Takmak

Dal : Sırt

Dam : Ev

Darah : Tarak

Davarcık : Dağarcık; azık konulan, bezden ya da keçeden yapılan torba

Dene : Tane

Dillice Minik : Küçük Köpek

Döş : Göğüs

Duz : Tuz

Elleşmek : Temasa geçmek

Enmek : İnmek
Epmeh : Ekmek
Eyleşmek : İyileşmek
Fizah Etmek : Bağırmak
Fuhara : Fakir
Gabuh : Kabuk
Gardaş : Erkek kardeş
Gavurga : Kavrulmuş buğday
Gayfe : Kahve
Gayganah : Yağda yumurta
Gohu : Koku
Gokumak : Kokmak
Gonşu : Komşu
Goya : Güya
Göynek : Gömlek
Hekaye : Hikâye
Heresi : Her biri
Herif : Koca
(Onna)gader : (ona) kadar
Kendir : Kalın ip
Kervan Gırmak : Kervan Soymak
Kete : Çörek
Kişi : Koca
Körpe : Yavru, çocuk
Kuka : Ağçtan yapılan ip sarılan alet
Küçüh : Küçük
Lağ Etmek : Alay Etmek
Madımak : Kendiliğinden yetişen ve börek, çorba veya kavvurma şeklinde yemek yapılabilen bir bitki
Mekir : Ağırlıklı olarak keçi keçi kılığına girerek mistik kötü ve korkutucu varlık. Genellikle dağda tek başına bulunan çobanlara göründüğü ve korkuttuğu rivayet edilir.
Men :Ben
Necidi : Neydi

Pendir : Peynir
Perişanlatmak : Zor duruma düşürmek
Pıçah : Bıçak
Pitmek : Bitmek
Pusmak : Saklanarak gözetlemek
Sahlamak : Bakmak
Sail : Dilenci
Siymek : İşemek
Soğurmak : Emmek
Su tökmek : Tuvalete gitmek
Sufat : Yüz, çehre
Sufra : Sofra
Talaz Duman : Toz Duman
Tavuh, toyuh : Tavuk
Tembeh : Tembih
Tendir : Tandır, ekmek pişirilen fırınken
Tepbe : Çuval
Teşi : Yün eğirme aleti
Tişlemek : Isırmak
Tula : Küçük Köpek
Tuluh : Deri tulum
Tuman : Don
Tüfeh : Tüfek
Tüşman : Düşman
Ufah : Ufak
Uşah : Çocuk
Uyhu : Uyku
Üfem üfem : Parça parça
Ya Yarıd Ya Serid : Ya yardımcı ol ya da karışma
Yahamak : Uıkamak
Yahişehli : Yakışıklı
Yazma : İnce başörtü
Yermik : Yeşillik
Yoh : Yok

Yuğmak **:** Yıkamak

Yuhu **:** Uyku

Yüzüh **:** Yüzük

KAYNAKLAR

Abudukelim, B. (2006). *Uygur Türklerinin Dini İnanışları*, Ankara Üniversitesi Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara,

Alangu, T. (1983). *Türkiye Folklorü El Kitabı*, 1. Basım, İstanbul: Adam Yayınları.

Arık, B. *Türk Basınına Eleştirel Bir Bakış –Kral Çıplak*, Tablet Kitabevi Konya).

Arslan, Ş. (2010). *Değerler Eğitiminde Bir Yöntem Önerisi: Edebiyat Metinlerinden Yararlanma,* Değerler Eğitimi Uluslararası Konferans Bildirileri, İstanbul: İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü, 29. Mayıs.

Aslan, E. (2007). *Çıldırlı Âşık Şenlik,* Ankara, (25); 15.

Aslan, E. (2010). *Türk Halk Edebiyatı*, Maya Akademi Yayınları, Ankara, 278.

Bakırcı, N. (2001). *"Niğde Masallarında Atasözü, Deyim, Duâ ve Bedduâlar",* Erciyes, Ekim, 24(286); 26- 27.

Bala, M. (1955).*"Karapapak", İslam Ansiklopedisi,* MEB Yayını, İstanbul, VI(330); 330.

Başar, H. (2009). *Eski Türklerde Aile.* İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi,

Bekdik, M. (2014). *Ereğli Masalları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üni. SBE.

Berat, A. A. (2002). *Taşeli Masalları*, Akçağ Yayınları, Ankara, XI.

Beydili, C. (2005). *Türk Mitolojisi Ansiklopedik Sözlük,* Yurt Yayınları, Ankara.

Bilkan, A.F. (2009). *Masal Estetiği,* 2. Basım, İstanbul: Timaş Yayınları.

Boratav, P. N. (1969). *Yüz Soruda Türk Halk Edebiyatı*, Gerçek Yayınevi.

Boratav, P. N. (1983). *Folklor ve Edebiyat 2*, 1. Basım, İstanbul: Adam Yayınları.

Boratav, P. N. (1992). *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı,* 6.Basım, İstanbul: GerçekYayınları.

Boratav, P.N. (1982). *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*, İstanbul.

Boratav, P.N. (1998). Zaman Zaman İçinde, İstanbul.

Büyük Türk klasikleri Ansiklopedi (1992). Ötüken Yayınevi, İstanbul, 11; 15-16.

Cirit, H. (2002). *Halkın İslam Anlayışının Kaynakları,* 1. Basım: Çamlıca Yayınları, İstanbul,

Çobanoğlu, Ö. (2012). *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş,* Akçağ Yayınları, Ankara.

Çobanoğlu, Ö. (2001). *Türk Dünyası Ortak Edebiyatı*, AKM Yayınevi, Ankara.

Çoruhlu, Y. (2010). *Türk Mitolojisinin Ana Hatları,* Kabalcı Yayınevi, İstanbul.

Devellioğlu, F. (1997). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara, 625.

Dilek, İ. (2007). *Altay Masalları,* Alp Yayınevi, Ankara.

Dilidüzgün, S. (1994). "Masalın Eğitimdeki Yeri". Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Yayınları, *Çağdaş Eğitimle Sanat Dergisi,* İstanbul, 1-11.

Dilidüzgün, S. (2006). *Çağdaş Çocuk Yazını/Yazın Eğitimine Atılan İlk Adım,* Morpa Kültür Yayınları, İstanbul.

Dündar, S. ve Çetinkaya, H. (2004). *Terekemeler (Karapapak Türkleri)*, Dündar Eğitim Yayınları, Ankara.

Eflatun, C.G. (1966). *Folklor Ve Eğitim,* Meb Yay., Ankara.

Elçin, Ş. (1986). *Halk Edebiyatına Giriş*, Akçağ Yayınları, Ankara.

Elçin, Ş. (1986). *Halk Edebiyatına Giriş*, Akçağ Yayınları, Ankara.

Ergin, M. (1994). *Dede Korkut Hikâyeleri,* İstanbul.

Ergin, M. (1997). *Dede Korkut Kitabı,* Ankara, I.

Erkan, S. (1996). *Kırım ve Kafkasya Göçleri (1878-1908)*, Trabzon.

Genç, R. (1999). *Türk inançları ile Milli Geleneklerinde Renkler ve Sarı Kırmızı Yeşil,* Ankara.

Gökalp, Z. ((2006)). *Türkleşmek İslamlaşmak Muasırlaşmak,* Akçağ Yayınevi, Ankara.

Gökalp, Z. (1922). *Küçük mecmua,* İstanbul.

Gökalp, Z. (1976). *Türk Medeniyeti Tarihi,* İstanbul.

Gökşen, C. (2009). Masalların Eğitim Yönünden Değerlendirilmesi, *Eğitişim Dergisi,* Mart (22); 3.

Gökşen, C. (2009). Masalların Eğitim Yönünden Değerlendirilmesi, *Eğitişim Dergisi,* Mart (22);3-10.

Gökşen, E.N. (1972). *Örnekleriyle Çocuk Edebiyatımız,* 2. Basım, Ankara: Hikmet Yayınları.

Güleç, H. (1988). *Halk Edebiyatı,* Çizgi Kitabevi Yayınları, İstanbul.

Günay, U. (1992). *Türk Dünyası El Kitabı,* Türk Kültürü Araştırmaları Enstitüsü Yayını, Ankara, III;326.

Günay, U. (1993). *Elazığ Masalları*-İnceleme, Atatürk Üni. Yayınları, Ankara, 2.

Hacılar, V. (2009). *Karapapak Mitolojisinin Yapısı Üzerine Araştırmalar*, Bilig, Ankara, 49.

Harput, A. R. (1995). *Eski Türk İnançları ve Halk Hekimliği*, Ankara.

Haviland, W. A. (2002). *Kültürel Antropoloji* (Çev. H. İnanç, S. Çiftçi). Kaknüs Yayınları, İstanbul.

İnan, A. (2000). *Tarihte ve Bugün Şamanizm*, TTK Yayınları, Ankara.

İnternet: www.yerelnet.org.tr, adresinden 01 Aralık 2015'de alınmıştır.

Kalafat, Y. (1998). *"Gürcistan"da Türk Halk İnançları/Borçalı Bölgesi",* Millî Folklor, Mart 199

Kantarcıoğlu, S. (1991). *Eğitimde Masalın Yeri,* Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.

Karaalioğlu, S. K. (1975). *Edebiyat Terimleri Kılvuzu,* İnkılap Basımevi, İstanbul, 49.

Karahan, L. (1993). *Türkçede Söz Dizimi* Akçağ Yayınları, Ankara .

Kaşgarlı, M. (1999). *Divan-ı Lügati't-Türk,* (Çev: Besim Atalay), Ankara, 1; 4.

Kavcar, C. (1988). *2.Meşrutiyet Devrinde Edebiyat ve Eğitim 1908-1923*, İnönü Üniv. Eğitim Fak. Yay, Malatya.

Kaya, D. (2007). *Ansiklopedik Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü,* Akçağ Yayınları, Ankara, 488.

Kırzıoğlu, F. (1964). "Sürmeli Çukuru"nda Tuzluca Ayrumluları", *Türk Dili,* Ağustos (155);825-830.

Kırzıoğlu, M. F. (1972). *"Dede Korkut Oğuznameleri" Işığında Karapapaklar* Borçalı-Kazak Uruğu'nun Kür-Aras Boylarındaki 1800 Yılına Bir Bakış Türk Ocağı rzurum Şubesi Yayınları, Erzurum.

Kırzıoğlu, M. F. (1998). *Osmanlıların Kafkas Ellerini Fethi (1451-1590),* Ankara, 361.

Kunos, I. (1994). *Türk Halk Edebiyatı*, (Haz. Tuncer Gülensoy), Ankara, 88.

Malinowski, J. B. (1992). *Bilimsel Bir Kültür Çevirisi* (Çev. S. Özkal). Kabalcı Yayınevi, İstanbul.

Malinowski, J.B. (1990). *İnsan ve Kültür* (Çev. F. Gümüş). Verso Yayıncılık, Ankara.

Mevlana, (1990). *Mesnevi* Meb Yayınları 3.c Ankara

Morreall, J. (1997). *Gülmeyi Ciddiye Almak*, Çev: Şenay Soyer, İris Yayıncılık, İstanbul.

Muallim, N. (1995). *Lugat-ı Naci*, Çağrı Yayınları, İstanbul, 714.

Oğuz, M. Ö. (2008). *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*, 7. Baskı, Grafiker Yayınları, Ankara.

Ögel, B. (1998). *Türk Mitolojisi I*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.

Önay, Y. (2008). *Türk Halk Edebiyatı Ders Notları*, Van.

Özdemir, E. (1992), *Yazınsal Türler,* Bilgi Yayınları, İstanbul.

Özön, M. N. (1979). *Resimli Türk Dili Sözlüğü*, Ankara, 556.

Pala, İ. (2005). *Mizah: Divan Edebiyatı, İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.

Papakçı, Z. (2010). *Terekemeler,* Su yayınları, İstanbul.

Rahmeti, A. R. (1991). *Kutadgu Bilig I*, Metin, Ankara, TDK Yayınları.

Sakaoğlu, S. (2012). *Masal Araştırmaları*, Akçağ Yayınevi, Ankara.

Sami, Ş. (1995). *Kâmus-i Türkî*, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1288.

Sümer, F. (1992). *Safevi Devleti'nin Kuruluşu ve Gelişmesinde Anadolu Türkmenlerinin Rolü,* Ankara.

Şaul, M. ve Alangu, T. (1983). *Türkiye Folklorü El Kitabı İçinde*, (17-23), 1. Basım, Adam Yayınları, İstanbul.

Şimşek, E. (2001). *Yukarı Çukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması,* KB Yayınları, Ankara, I; 3.

Şirin, M. R.(1988). *Çocuk Edebiyatı Yıllığı*, Gökyüzü Yayınları, İstanbul.

Taner, N. (1988). *Masal Araştırmaları/Folktale Studies I,*. Art-San Yayıncılık, İstanbul, 167.

Tanrıverdi, M. (2009). *Karapapakların Anadolu'ya Göçü (1877-1914)* Gaziüni. SBE Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi.

Tezel, N. (1971). *Türk Masalları*, İstanbul, Millî Eğitim Basımevi, 1(V).

Tezel, N. (2013), Türk Masalları, Bilge Kültür Sanat, İstanbul.

Tozlu, S. (2006). Karapapaklar Hakkında Bazı Notlar, *Karadeniz Araştırmaları Der.* 9.

Türinay, N. ve Şirin, M. R.(1982). *Masal ve Çocuk Edebiyatındaki Yeri*, Çocuk Edebiyatı Yıllığı İçinde, Gökyüzü Yayınları, İstanbul, (157-167).

Türk Dili Ve Edebiyatı Ansiklopedisi, (1986)"Mizah Maddesi", Dergâh Yayınları, VI.

Türkçe Sözlük, (2010). TDK Yayınları, 1348.

Ünlüer, P. (2013). *Masalların Dini ve Ahlakî Değerler Açısından İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üni. SBE

William, R.B. (1954). *Four Functions Of Folklare* Journal of American. Folklare, (67);337.

Yakıcı, A. (2009). *Ozan Dili Çevik Olur/Âşık Edebiyatı Yazıları*, Gazi Kitabevi, Ankara.

Yakıcı, A. (2014). *İpek Yolunda Türk Kültür Mirası*, Türk Yurdu, Ankara.

Yavuz-Helimoğlu, M. (2009). *Masallar ve Eğitimsel İşlevleri*, Cumhuriyet Kitapları, İstanbul.

Yılmaz, S. (2007). *Türkiye'de ve Kafkasya'da Yaşayan Karapapak (Terekeme) Türkleri Tarihi ve Kültürü*, Prizma Yayıncılık, İstanbul.

Yonar, G. (2011). *Türk Edebiyatında Fantastiğin Kökenleri*, 1. Basım, Ötüken Yayınları, İstanbul.

EKLER

Ek-1. Kuşkayası Köyü'nden Fotoğraflar

FOTOĞRAF-1 Saman Toplayan Köylüler

FOTOĞRAF-2 Kuşkayası Köyü'nün Çobanları

FOTOĞRAF-3 Köy Halkı ve Jandarma El Ele

FOTOĞRAF-4 Bozkırın Vazgeçilmez Üçlüsü: Çoban, Koyun ve Kangal Köpeği

FOTOĞRAF-5 Her Türlü Çetin Koşullara Dayanıklı Kangal Köpeği

FOTOĞRAF-6 Köyün Uzaktan Görünüşü

FOTOĞRAF-7 Soğuk Kış Gecelerinde Çobanın İçini Isıtan Çay

FOTOĞRAF-8 Kuşkayası Düğünlerinden Bir Kare. Damat ve Sağdıcına Hesap Sormak ve Dayak Atmak Serbest

FOTOĞRAF-9 Köye Özel Geleneksel Yemeklerden "Haldım"

FOTOĞRAF-10 Köyün Sığır Sürüsünün Eve Dönüş Zamanı

FOTOĞRAF-11 Bayram Öncesi Kurbanlık Koyunlar

FOTOĞRAF-12 Çobanlar İçin Yemek Zamanı

FOTOĞRAF-13 Köyün Meydanında Sohbet Eden Yaşlılar

FOTOĞRAF-14 Bir Masal Anası… 78 Yaşındaki Şahnaz Tufan

FOTOĞRAF-15 Kuşkayası Masalları'nın Usta Anlatıcısı Neriman Kolcu

FOTOĞRAF-16 Köyün En Yaşlı Çiftlerinden Şahnaz ve Baki Tufan

FOTOĞRAF-17 Koyun Sürülerinin Dağa Çıkma Zamanı

FOTOĞRAF-18 Harman Zamanı

FOTOĞRAF-19 Köyün Çalışkan Kadınlarına Bir Örnek

FOTOĞRAF-20 Köyün Çocukları ve Ot Taşımaya Yarayan Cerge

FOTOĞRAF-21 Düğün Konvoyunun Köye Dönüşü

FOTOĞRAF-22 Düğün Yemeği

FOTOĞRAF-23 Oğlum Ahmet Eren ve Kuşkayası Köyü

FOTOĞRAF-24 Tuba Benli ve Kızı Ayşe Bigem Masal Peşindeyken

FOTOĞRAF-25 Masal Anlatıcılarımızdan Suna Taş'ın Evine Ziyaret

FOTOĞRAF-26 Masal Analarından Zöhre Gülbil

FOTOĞRAF-27 Kuşkayası Köyü'nde Koyun Sürüsü

FOTOĞRAF-28 Bostan Yapan Köylülerin Çay Molası

FOTOĞRAF-29 Kuşkayası Hatırası…Tuba Benli, Masal Anlatıcıları ve Çocuklarla Toplu Bir Fotoğraf

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı	: Benli, Tuba
Uyruğu	: TC
Doğum tarihi ve yeri	: 1975 Andırın
Medenî hali	: Evli
Telefon	: 312 229 78 00
Faks	: 312 229 88 20
e-mail	: tuba75@hotmail.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihî
Lisans	Gazi Üni. Edebiyat Fak. Türk Dili ve Edeb.	1996
Lise	Kadirli Lisesi	1992

İş Deneyimi

1996-2010 Milli Eğitim Bakanlığı Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği

16.02.2010 Gazi Üniversitesi Atatürk Meslek Yüksekokulu'nda öğretim görevlisi

Yabancı Dil

İngilizce

Yayınlar

"DOSTLUĞUN GÜCÜ", isimli 10 hikâyeden oluşan ilköğretim çağındaki öğrencilere yönelik hikâye kitabı (ilk baskı 3000 adet Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlandı), 2009.

"TÜRKÜLERDE YAŞAMAK" Ankara: MEB, "Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim", Dergi, Yıl: 6, Sayı: 70, Aralık 2005.

"BEKLEMEKLE GEÇEN ZAMAN" Ankara: MEB, "Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim", Dergi, Yıl: 7, Sayı: 83, Ocak 2007.

Hobiler

Resim, Sinema, Seyahat

GAZİ GELECEKTİR..